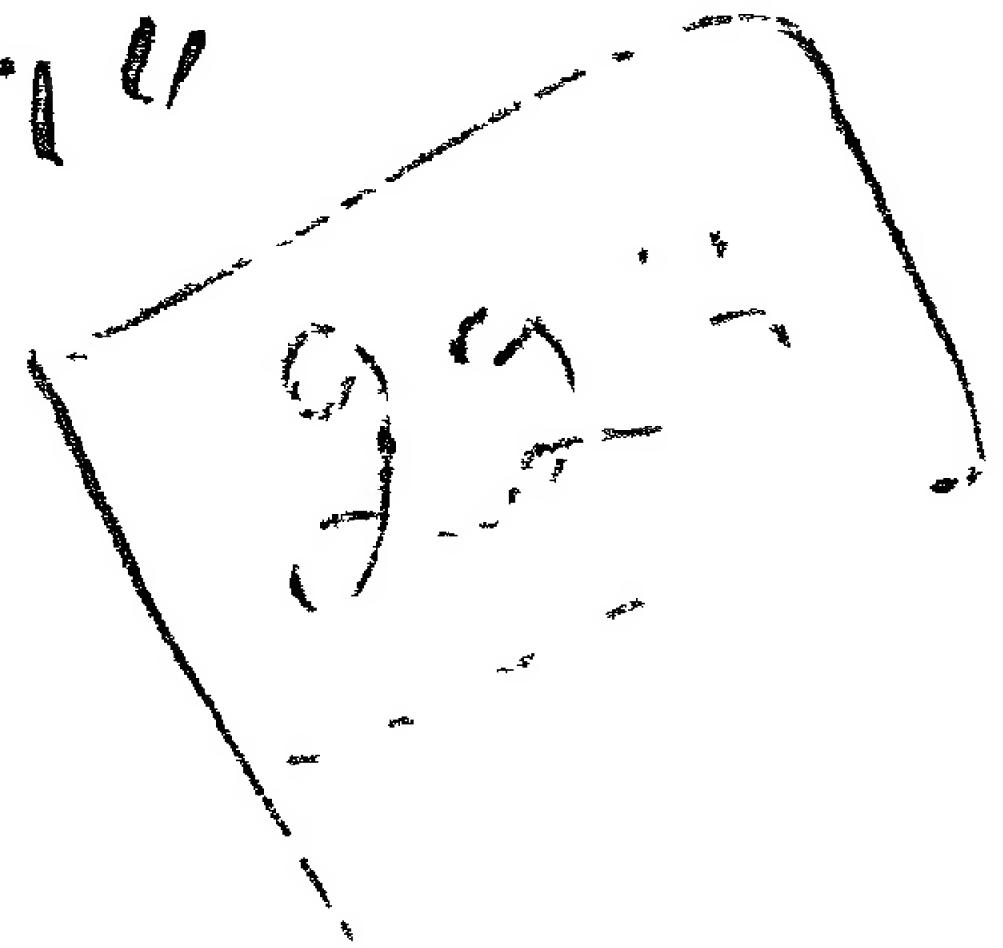

3039

Ar.P.N 00122-10

Bṛuhajjyotiḥ sāmāva
(mūṛṭa skandha)

"Hari Krishṇa"

18.00

वृ 431

यह पुस्तक निजाम शहर औरंगाबादमे श्रीशायत्रीमंदिर विद्याप्रकाशछापरवानेमे पंडित हरिकृष्णव्यंकटरामने
पासमिलेगा किंमत-॥-

॥इतिबृ०मिश्रस्कन्धेउपोह्यातपूर्वकशिवभृगुगुरुकिशितमुहूर्त्तनिरूपणंनामाद्वितीयोऽ
ध्यायः समाप्तः॥

यह पुस्तक सन १८६७ का आकर २५ मुजब रजिष्टरके सबतहेसेहक मालकने रखाहै

तु कारयेत् देशान्यादिशमाश्रित्य कालशब्दस्य कारणं ५० चतुश्चत्वारिंशत्ज्ञानाख्याज्ञानकार्यतु कारयेत् देशान्याजंबुकारावंबुवानंबागभिलंबं
 ५१ अथक्षेपकोटौ पंचचत्वारिंशच्छांतिनामाशांतिकर्मसमारभेत् पूर्वस्यामश्वशब्दचर्शनं बानिस्तुपितम् ५२ षट्चत्वारिंशके मोक्षाहुतवार्ता
 समाचरेत् पश्चिमेशु भवत्तीचज्ञानवार्ताचिथूयते ५३ सप्तचत्वारिंशत्स्त्रीनामाधान्यादिकारयेत्तरः सौम्यांतुदिशमाश्रित्य सद्गताक्षोभधार
 णं ५४ अष्टचत्वारिंशच्चकारव्यानिक्षपातानि कारयेत् वारुणींदिशमाश्रित्य वायुशब्दस्य विद्यते ५५ एकोनपंचाशत्क्षत्राख्या सत्रकर्माणि
 कारयेत् पूर्वादिशंसमाश्रित्य गोशब्दं विद्यते मृशं ५६ पंचाशत्पत्रनामाख्या संग्रहानि च कारयेत् प्राचींतुदिशमाश्रित्य मूषकध्वनिरेव च ५७ एकपं
 चाशच्चतुर्नामाकन्यावस्त्रादिकारयेत् पूर्वादिशंतथाक्रोशंपुरुषस्य भयस्य च ५८ द्विपंचाशदतिज्ञानाजक्षराणि च कारयेत् वारुणींदिशमाश्रित्य व
 न्निशब्दस्य धारणं ५९ त्रिपंचाशद्युगनामाहलादिग्रहणं शुभं दक्षिणांदिशमाश्रित्य गान्धर्वं श्रूयते मृशं ६० चतुःपंचाशद्यवनमा अर्थसंग्रहणे हि
 ता पूर्वादिशंसमाश्रित्य स्वाधोषं कारयेत्तरः ६१ पंचपंचाशद्द्विरिनामा स्थापनादीनि कारयेत् आमिषं दृश्यते याम्यामश्वशब्दस्य धारणं ६२
 षट्पंचाशद्द्विजोनाम शांतिकर्माणि कारयेत् विहगस्य स्वरं विधाने कृत्यां ब्राह्मणस्य च ६३ सप्तपंचाशत्सावित्रीत्मानकार्यतु कारयेत् वारुण्या
 दृश्यते विद्वान्ब्राह्मणः शिष्यसंयुतः ६४ अष्टपंचाशत्स्थिरारण्या सर्वावारक्रिया भवेत् सौम्यांदिशंसमाश्रित्य जनशब्दं च श्रूयते ६५ एकोनषष्टिः
 सन्नामानेककर्माणि कारयेत् याम्यायां विद्यते वात्तगिज्ञानां मूषणस्य च ६६ षष्टिर्विष्णोस्तुनाम्भारव्यावृत्त्यारिसहसंयुताः पूर्वांतुदिशमाश्रित्य आदि
 शब्दस्य धारणं ६७ एवं संज्ञानिकर्माणितत्कर्मण्याचरेद्बुधः अष्टावारादिनाभे देशाशिभागक्रमादमीः ६८ कृतकृत्या निरयाणि देशज्ञाती-
 निनापितं लघुहोराक्रियाभेदा मासनक्षत्रभेदतः ६९ माससंज्ञाततः प्रोक्तावात्यसंज्ञास्तथैव च नक्षत्रसंज्ञाः पूर्वोक्ता एवं संज्ञाविधिंपरां ७० षट्
 कोणसंज्ञाहोरादिरेवमेवं विनाडिका त्रिमात्राकालसंज्ञारव्या पूर्वोक्तस्याविधानतः ७१ नक्षत्रसहितानां उच्यते फलानि च पृथक्पृथक् शोकदेशादिभेदानि संज्ञाभे-
 दस्य कारणं ७२ श्रवितो म्रमिणाचरो दिग्दिग्भागस्य भेदतः एतेकमवशात्कर्तुः कार्यं कारयते बुधः ७३ इति श्रीज्योतिर्विदकुलावतंसव्यंकटरामात्मज
 हरिकृष्णनिबधिते बृहज्ज्योतिषाणि वेष्टेमिश्रस्कंधे गुरुलिरिबितमुहूर्त्तनिरूपणं नाम प्रकरणं षष्ठं समाप्तोऽयं द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ ॥ ॥

बृहस्पतिरि.
 अध्याय २

श्रीगणेशायनमः अथक्रतुचर्यानिरूपणाध्यायः उत्तंचकामसमूहे तत्रतावद्वसन्तः ईदृग्वसन्तनिर्भवेनयथायथा
 निमौलिकभैरविवक्षाः परिदर्शयन्ति शंकेनपापारिभलेनयथातथैतायामानवीनवतिताइवसंकुचंति १ मिन्दन्तभ्रंस्नालीकम्भः
 लसुकुलजां धूलि सुहृलपन्तभुन्दन्तभ्रुसवीर्यां परिमलबहुलान् चम्पकान्कम्पन्तः आरादाराभसीभातरथरीतघरीयन्नि
 र्मुक्तवाराधाराभाराधयेत्तः भ्रमजकरिपरीवात्यमीगन्धवाहाः २ कावेरीतीरभूमीरुहभुजगबधूभुक्तमुक्तावशिष्टः कर्णाटी-
 चीनपीनस्तनवशनहशांलोकनिसन्मन्वः लोकास्वारीरुकारा लकलुलितलताकास्यकीलविलीलः कण्ठसोहासिणात्यः
 सारतिपवनः पांथकांताकृतान्तः ३ महीरुहाणां विलसन्तिपल्लवानवारवाग्निप्रतिमावनेवने असौदसन्तः शिशिरस्यनस्यतोनिगा
 तभूमिंहतिरुधादिद् ४ वसन्तप्रारंभेचिरविहस्विन्नासहचरी यद्विप्राणान्मुञ्चेत्तदपिवधभागाभवतिकः वयोवास्येहोवानि
 षमविशेषोवेतिविमृशन् सुहीवेतिव्यक्तंपिकनिकरझंकारमशृणोत् ५ किंशुकाः कुसुमिताः दलकंठैः कूजितैर्मुकुलिता सह-
 काराः नागतः प्रियतम सखिहानेकागतिर्मधुरुपागतएवः ६ बोधयन्प्रिकारेणवधूनांमानसेषापि शय्यालुमनसं सम्भालिभिर्
 तमस्यवियोगेकामगतिर्मधुरुपागतएवः ७ नितंबिनीचुम्बितवक्त्रपद्मः शुकापिकंचूतलतांकुरेण भ्रमन्मुसाराभ्रमर्नगभूतिं
 मलोमसंगस्यवसन्तराजः ८ शोणावरोगौरतनुः पल्लवान्पुष्पोल्लान्यस्यसुकेशपारी दूतांकुरोनिष्ठतिकोकिंकरस्यैवलाभ
 योसौकयितोवसन्तः ९ कुसुमितसहकाराः किंशुकाशोकनागाविकसितवननार्कमागधीहिव्यगंधाजनयतिमहरागंकोकि-
 लाशाब्दितंचप्रवरपुरुषसंयौवर्ततैथीवसन्तः १० वसन्तेशीतमीतेनकोकिलेनवनेरुतं अंतर्जलगताः सर्वश्रोतुकानाह्वयि-
 ताः ११ असौमरुश्रुम्बितपुष्पकेसरः प्रसन्नताराधिपसंगलाग्रणीः वियोगिनीमानविधातदहोवसन्तकालो हनुमानिवागतः
 १२ ध्यात्वासमस्तगुरुकायविद्योसमर्प्यश्रीशारदांकविजनस्यमुखेवसन्ती आनंदपूर्णगुरुपादयुगंप्रणम्यव्यारव्यांविधायसुरभे-
 रचयत्यनन्तः १३ इतिवसन्तः अथग्रीष्मवर्णनं वन्दिप्रोषितगर्भकालादिभृशंसन्धोपिसंक्षीपयन्तंगहानिजनंगरंजनितं

सम्भोगिनीनांहरन् सुस्थश्चिवनेनयन्यरिणतिजम्बूतरुपांफलं व्यूहग्रौहकदंबपुष्पसुरभित्रीप्यांतवातोववौ १४ क्षारयन्
तुषारसारकणिकानिवारिहोषोदयं श्रीरवण्डागुरुधूपवासरुचिरं हर्म्यसचन्द्रोदयं शय्यापुष्पमयीचचंदनरसः कर्पूरकस्तूरि
का वासः स्वस्थमकंचुकाः प्रियतमाग्रीष्मेसुखस्पास्पर् १५ तल्यंत्वाम्रसंतालीतिलकंतारकापतिः तालचंसत्तरंगिण्योधी
ष्मेसप्तसुरवावहः १६ इतिश्रीष्वाः अथप्रादुर्द्वर्णनं क्षिपाक्षानीकृत्यप्रसभमपहृत्याम्बुसरितांप्रताप्योवीरुत्तमांवनगहनस
तशोष्यसकलं कसंप्रत्युष्मांशुर्यतइतितदन्वेषणपरास्तडिहीपाळोकाहिशिदिशिचरंतीहजलदाः १७ वर्षाकालेप्रनालेचले
हमुदकंयातिषालेविशाले चिदिहोक्षिवापिषडहडपडयोलंवगुनीनरेशः चुल्हीगोहस्यमध्येकुरुकुरुकुरुतेपुडापुडसां
भून्यागारस्यमध्येधनतररदितंरासभौरारदीति १८ तरुणीतुरंगतारुण्यं तरुणस्तपनातपः तसरसंश्रुतिवीथिवपसिससु
रवावहाः १९ अथशरद्वर्णनं सुस्पशिशालिगोपीविकटकुक्षतराभोगभोगामिरामप्रोन्मीलत्तप्रपणप्रसवपरिसरप्राप्तसौभाग्यभोग्याः के
दारोदारवारिकुमुदांदोलनंघोहलीलाः पांथस्त्रीणांमनिषाः प्रियतसुखदाः शारदावांनिवाताः २० परिमलमिलितालिभालतीपुष्पमाळासुर
भिघुस्रणमिश्रचन्दनालेपनंच तुहिनकिरणरश्मिश्चंचलादपिदोलाशरदिसुखविभूत्यैकामिनीकामलोका २१ अथहेमन्तवर्णनं हेमंते
दधिदुग्धसर्पिरशनामांनिष्ठपासोभूतः काश्मीरद्वयसांद्रदिधवपुषः सिन्धुविचित्रैरतैः वृत्तोरुस्तनकामिनीजनकृताभ्रैषागृहाभ्यंतरेतां
बूलीदलपूगपूरितसुखाधन्याः सुखंशोरेते २२ तैलंताम्रवताम्बूलतूलीताम्रवतीपरी ततोदकंतरुण्यश्चरीतेसप्तसुरवावहाः २३ अथ
शिरवर्णनं किंचिद्दुमान्मुकुरयस्तरस्तमालान्हेमन्तमन्तमदनमदयन्जनेषुलीलायतेनमलयाचलचूतमल्लादावातिमालतइ
तः किलशैशरोयं २४ ऊष्मणाहिमश्यादिबभ्रदेसुभ्रुवांकुचमहाचक्रदुर्गा आहूयन्धुवजनंसदितात्मातंनपंचविशिरवोपिविषेवे २
५ विद्वज्जनसभानंदीमंत्रीनारायणात्मजः मण्डनस्तस्यपुत्रेणवर्ण्यतेचार्तबोधुना २६ अत्रकृतूनांविशेषवर्णनंसंहितास्कंधेप्रतिपादि
तमृष्टव्यम् इतिश्रीहरिकृष्णविनिर्मलेबृहज्योतिषार्णवमिश्रस्कंधेऋतुचर्यानिरूपणनामद्विपार्षेतमाध्यायः समाप्तः ६३

अथ बृहज्ज्योतिषाणीवषष्टमिप्रस्कंधाध्यायानुक्रमणिका

- १ स्कंधप्रस्तावनाध्यायः
- २ शिवलिविताध्यायः
- ३ चक्रावतिसंग्रहाध्यायः
- ४ भूबलाध्यायः
- ५ मंत्रयंत्रबलाध्यायः
- ६ सेनाव्यूहादिरचनाध्यायः
- ७ राजघर्मराजनीतिअध्यायः
- ८ सामुद्रिकलक्षणाध्यायः
- ९ स्वप्नमार्तंडाध्यायः
- १० स्वस्थारिषकालज्ञानाध्यायः
- ११ छायापुरुषलक्षणाध्यायः
- १२ धनुर्वेदाध्यायः
- १३ वृक्षायुर्वेदाध्यायः
- १४ दृगार्गलाध्यायः
- १५ वर्णसंकरजातिविवेकाध्यायः

- १६ अनेकविधब्राह्मणोत्पत्तिमार्तंडाध्यायः
- १७ भद्रमार्तंडाध्यायः
- १८ अनेकविधदेवतायंत्राध्यायः
- १९ षट्पंचाशद्देशवर्णनाध्यायः
- २० क्रीडाकौशल्याध्यायः
- २१ पत्रप्रशस्तिकाध्यायः
- २२ कालदेशद्रव्यतौल्यमानचतुष्टयपरिभाषाध्यायः
- २३ गणितनाममालाध्यायः
- २४ पारसीसंज्ञाज्योतिषाध्यायः
- २५ भाङ्गलीमतज्योतिषाध्यायः
- २६ विवाहव्यवहाराध्यायः
- २७ मंगलपद्यसंग्रहाध्यायः
- २८ रत्नपरिक्षकाध्यायः
- २९ धातूत्पत्तिपरिक्षाध्यायः
- ३० पशुलक्षणाध्यायः
- ३१ पक्षिलक्षणाध्यायः

- ३२ गांधर्ववेदवर्णनाध्यायः
- ३३ देवतानिवासगृहावस्थावर्णनाध्यायः
- ३४ वेदशास्त्रपुराणषट्दर्शनवर्णनाध्यायः
- ३५ बालशिशोपदेशाध्यायः
- ३६ बालग्रहनिवारणाध्यायः
- ३७ विवेकाध्यायः
- ३८ विषाध्यायः
- ३९ कल्पाध्यायः
- ४० नमस्कृतिसंग्रहाध्यायः
- ४१ आशिषाध्यायः
- ४२ सत्पदार्थप्रशंसाध्यायः
- ४३ असत्पदार्थनिंदाध्यायः
- ४४ दूषणभूषणाध्यायः
- ४५ प्रकीर्णकाध्यायः
- ४६ समस्यारव्यासाध्यायः
- ४७ प्रहेलिकारिवर्णनाध्यायः

- ४० अपन्हृत्याध्यायः
४१ कूटारव्यानाध्यायः
४२ क्रियागुहादिसंग्रहाध्यायः
४३ चित्रारव्यानाध्यायः
४४ अंतर्बहिर्लपिकाध्यायः
४५ प्रश्नोत्तराध्यायः
४६ सराचाराध्यायः
४७ जातिवर्णनाध्यायः
४८ धर्मविवृतिवर्णनाध्यायः
४९ पापविवृतिवर्णनाध्यायः
५० अन्योक्तिसंग्रहाध्यायः
५१ भूतविद्याध्यायः
५२ कौतुकाध्यायः
५३ वर्षचर्याध्यायः
५४ क्रतुचर्याध्यायः
५५ जन्मचर्याध्यायः
५६ दिनचर्याध्यायः

- ६५ रात्रिचर्याध्यायः
६६ तांबूलवर्णनाध्यायः
६७ गंधयुक्त्याध्यायः
६८ शयनासनलक्षणाध्यायः
६९ सौभाग्यकरणाध्यायः
७० शस्त्रलक्षणाध्यायः
७१ प्रतिमालक्षणाध्यायः
७२ प्रतिमाध्यानाध्यायः
७३ पीठकलक्षणाध्यायः
७४ छत्रचामरलक्षणाध्यायः
७५ कांदर्पोकाध्यायः
७६ कामशास्त्राध्यायः दश १०
८६ दीपलक्षणाध्यायः
८७ इतकाष्ठलक्षणाध्यायः
८८ शृंगाररसवर्णनाध्यायः
८९ हास्यरसवर्णनाध्यायः
९० कृत्तणरसवर्णनाध्यायः
९१ वीररसवर्णनाध्यायः

- ९२ रौद्ररसवर्णनाध्यायः
९३ मयानकरसाध्यायः
९४ बीभत्सरसाध्यायः
९५ अद्भुतरसाध्यायः
९६ शांतिरसाध्यायः चत्वारः ४
१०० विधिनिषेधवर्णनाध्यायः

इति बृहज्ज्योतिषार्णवेमिश्रस्कंधाध्याया
नुक्रमणिकासमाप्ता ॥ ॥
विशेषप्रत्येकज्ञानार्थमनुक्रमणिकास्तु तत्तद
ध्यायमध्येविस्तरतया प्रतिपादिता दृष्टव्या

श्रीगणेशायनमः आदिनारायणो ब्रह्मा विष्णु रुद्रादिदेवताः यस्यानुवर्तिनस्तस्मै नमो गोलोकवासिने १ संत्येत इति शेषः शिष्टास्तावच्छास्त्रारंभे सर्वारंभादिहोषेण धूमेनाग्निरिव वृता इति शास्त्रेण सर्वारंभे घंतरायप्राप्तौ सत्यां धर्मेण पापमपनुदतीति श्रुतिसिद्धं प्रयोजनमास्थाय स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवा इति श्रुतिं लिङ्गाच्च ग्रंथस्य निष्प्रत्यूहपरिसमाप्तये मंगलमाचरति तस्मान्माध्यंदिनीयो ब्राह्मणो हरिकृष्णः श्रीकृष्णप्रसादादेवा समतिर्ज्योतिः शास्त्रस्य षष्ठं मिश्रस्कंधं चिकीर्षुरशेषप्रत्यूहोपशान्तये अग्निमतदेवतानमस्कारत्स्रुणं मंगलमाचरति प्रणम्येति हिमात् हिमालयाज्जाता पार्वती तत्सुतं पुत्रं गणपतिं संपूर्णविद्वान् विशेषेण हृदयतीति सुबुद्धिर्बोधनं ददातीति सातां ईशं बटुकनाथं गुरुं पितरं ज्योतिः शास्त्रप्रवीणं वंकरामसंज्ञकं प्रणम्येति सर्वत्र संबंधः ततो ग्रंथारंभं करोमीति शेषः १ पुनरपीष्टदेवतां प्रणमति स्वस्तीति स्वस्ति श्रीमदिति मंगलशब्दः अहं तमीश्वरं वंदे नमस्करोमीत्यन्वयः कथं भूतं तं अभीष्टं ददातीति तं पुनः कीदृशं परमेशिवाश

श्रीगणेशायनमः प्रणम्य हिमजासुतं सकलविघ्नविच्छेदकं सुबुद्धिधनदां तथा भगवतीमहं शारदां स्वभीष्टफलदायकं बटुकनाथमीशं गुरुं अहं गणसंविदं विबुधवंकराख्यं ततः १ स्वस्ति श्रीमदभीष्टं परमेशिवा शक्त्यात्मजं मे रवं

क्तिः आदिमहालक्ष्मीस्तस्या आत्मजं पुत्रं सदाशिवं कमास्तदाशक्तिरिच्छात्कृत्वा शिवमहालक्ष्मीरिति ख्याता देवी सर्वगुणान्वितेति शिवपुराणात् मार्कण्डेयपुराणोक्तं गुरोरहस्ये आदिमहालक्ष्मीसकारादेव लक्ष्मीकाली सरस्वतीनां ब्रह्मा विष्णु महेश्वराणां चोत्पत्तिः प्रतिपादिता इत्यनेनाप्रमथ्य चतारः ब्रह्मविष्णुशिवेति रूपत्रयेण कार्यपरत्वेन ज्ञात इति द्योतितं वक्ष्यति च भैरवं भीष्मस्वरूपं पुनः कीदृशमिति संहारास्थितिजन्मकारकमयैस्त्रिभिर्वर्णैः संयुतं कल्याणं तस्मै हरे विश्वस्य प्राणात् भकारः संहारवर्णः प्रथमः विश्वस्य रमणात् प्रलनात् रकारः स्थितिवर्णो द्वितीयः स्वोदरेभारितस्य विश्वस्य पुनर्ब्रमनात् वकारो जन्मकारकवर्णस्तृतीयः भव एव भैरव इति ननु रूपत्रये किं प्रमाणमित्युक्ते वामनशिवपुराणयोरंधकासुरवधार्थं रुद्रां शावतारोयं भैरव इति विस्तारेण प्रतिपादितं दृष्टव्यं तत्रैव विष्णुवंशे भैरवमहात्म्ये प्रमाणं प्रतिपादितं तत्रत्यं किंचिद्भाह प्रचंडैर्यैः सह युद्धेन तेषां संहारेण च महालक्ष्म्याः क्रोधे प्रदीप्तच्छांत्यर्थं ब्रह्मादयो न केपि

समर्थाः विह्वलाः संतः विष्णुं प्रार्थयामासुस्तदा विष्णुर्बहुकरः सन् महालक्ष्मीं समीपं गत्वानृत्यमकरोत् बहुकरूपं नाम कोऽर्थः तदुक्तं तत्रैष चार्थो
बहुकः साक्षान्नववर्षे गणेश्वर इति वचनात् तदा प्रसन्ना महालक्ष्मीः त्वं को भवान् बहुकः साक्षान्मायावीयेन मोहिता तदा बहुको वाचाहं विष्णुस्तव क्रोधश
मनार्थममुना स्वरूपेणागतः तच्छ्रुत्वा लज्जिता जाता लक्ष्मीः स्वपतिं ज्ञात्वा भैरवो भूतनाथश्चेत्यादि प्रभुर्विष्णुरिति बहिरित्यन्तेनाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रेण स्तु
तिमकरोत्तेन प्रसन्नो बहुभैरवः अन्यच्च देवकी गर्भसंजातो देवकी सेवकः कुहुरिति रुद्रपामले बहुसहस्रनामस्तोत्रे चोक्तं ब्रह्मांशावतारे च प्रमाणमुक्तं तत्रै
व जगद्धर्ता जगत्कर्ता वाणीपति विशारद इति पुनः किं भूतं बहुक इति आख्यानामयस्यतं पुनः कीदृशं संसारदुःखनाशकं पुनः कीदृशं कल्याणं ते दिगि
भारिनाथमुदितं कल्याणं ब्रह्मदिनां ते दिशां द्वादिगजाश्चत्वारस्तेषामरिः सांकर्षणोरुद्रस्तस्य नाथ्येन मुदितस्तं अथवा कल्याणं ब्रह्मणः शतवर्षं तेम
हा कल्याणं दिगिभैरवनाथमुदितमिति पाठे दिगिभाः द्वादशादिगजास्तेषामिन्द्रः अनंतः तस्य नाथ्यं नर्त्तनं तेन मुदितः द्वादशादिगजाः के इत्युक्ते चत्वारो दिगजाः

संहारस्थितिजन्मकारकमयैवर्णैस्त्रिभिः संयुतं वंदेतं बहुकारव्यमीश्वरमहंसंसारदुःखापहं कल्याणं दिगिभारिनाथ
मुदितं श्रीशैव रूपं परं २

लोकालोकपर्वते निवसंति श्रीभागवते प्रसिद्धाः अष्टौ च भूमेरधः अनंतसमीपे भूमिमवर्णं भयंतस्तिष्ठंति तेषां नामानि
चामस्कोशे ऐरावतः पुंडरीको वामनः कुमुदोजनः पुष्पदंतः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिगजा इति अनंतस्य नर्त्तनं किमर्थमित्युक्ते भूमिधारणकार्यभारस्य त्याग
योगेनानंदत्वादिति ननु अनंतनर्त्तनेनास्य आनंदः किमर्थमित्युक्ते एवमानंदेन नर्त्तमानस्यानंतस्याप्यहंसंसारं करिष्यामीति हर्षितो जातः यतोयं महाभैरवः
तथा चोक्तं कक्षाशः कसमीरणः कदहनः कापश्च विश्वंभरः कब्रह्मा कजनार्दनः कतरणिः केन्दुश्च देवासुराः कल्याणं भभरनरप्रमुदित श्रीसिद्धयोगीश्व
रो क्रीडानाटकनायको विजयते देवो महाभैरव इति तथा च विष्णुगर्वहरणार्थमपि भैरवावतारो गृहीत इत्युक्तं ब्रह्मवैवर्तकृष्णखंडोत्तरभागे नारदं प्रति श्रीनाराय
णेन महाविष्णोरहंकारो बभूव सहस्रेति च सर्वमल्लोमकूपेषु विश्वान्येवाहमीश्वरः संहारे भैरवो भूत्वा तं जग्रास सलीलाया स्थितौ मूर्ध्नि मशैषे च प्रसारं तं चकार सः सर्वात्मा
नं ध्यायमानं स्तुतं भीतं कृपानिधिः तच्छीरं सुसंयत्तं पुनरेव चकार स इति पुनः कीदृशं श्रीशैव रूपं दिवस्य इदं वैवाश्रियायुक्तं च तत्तत्संयस्यतं विशेषेणाष्टभैरवेषु द्विर्वांश
स्यैव प्रादुर्भावाच्चैव रूपमित्युक्तं अयं बहुकावतारस्तु विष्णोरंश इति भावः परं श्रेयमिति २.

अथग्रंथकर्तृभूमिवर्णनं कर्तुं ग्रामनामोत्पत्तिमाह यवनाष्टकेति श्रीभागवते कलौ भविष्यन्वृषवर्णनप्रसंगेनृपंप्रतिश्रीशुकनोक्तं अष्टौचयवनाभावाश्चतुर्दश
 शतपुल्कसाः भूयोदशगुरुंशश्चमौनाएकादशसितिमितिक्वनात् यवनानामष्टकंतस्य मध्यस्तास्मिन् औरंगजेबनामकः बादशाहः पराक्रमवानासीत् दि-
 ल्लीदेशाधिपः इद्रप्रस्थस्यैवाधुनिकं नाम दिल्ली देहलीतिवा अष्टौचयवनाः के इत्यपेक्षायामाह नामानि आदौ शालिवाहनशके ११११ एकादशोत्तरेकादशशतमे
 वर्षे श्रीतिमिरलिंगनामाभूतः तस्य राज्यवर्षाणि ६० ततो बाबरसाह वर्षाणि ५६ हुमाउवर्षाणि ५१ ततो अकबरशाहवर्षाणि ५५ जाहांगीरशाहवर्षा-
 णि ३२ साहिजाह वर्षाणि ३२ अवरंशाहवर्षाणि ४८ बाहादुरशाहात्मज १२ आल्मगीरबादशाह वर्षाणि ५४ स अवरंगजेबः पूर्वजन्मनि मुकुंदब्रह्मचारिणः

यवनाष्टकमध्ये भूदौरंगजेबराज्यवीर्यवान् दिल्लीदेशाधिपः पूर्वसर्वविद्याविशारदः ३ एकदादिगुजयार्थं योनि-
 र्जगाम बलान्वितः गत्वा वाराणसीक्षेत्रं बलद्रुणं दिवौकसां ४ छलवैकारयामास क्रुते विश्वेश्वरं शिवं बोधेश्वरं
 कलिकत्तपत्तनं पूर्वदिक्स्थितं ५ रुद्रावर्तमध्ये देशे ब्रह्मावर्तमतः परं पश्चिमे द्वारकां गत्वा सोराष्ट्रे सोमनाथकं
 ६ श्रींकारं त्र्यंबकं दृष्ट्वा शिवालये मथागमत् तत्र घुश्चेश्वरं देवं तत्वाश्चर्यं व्यलोकयत् ७ तल्लिंगे जमुखं दृ-
 ष्त्वा भविष्यज्जन्मसूचकं महाक्रोधेन संयुक्तस्त्वनभारं शिवोपरि ८ कृत्वा ग्रिंज्वालया मास ज्योतिर्लिंगं मनोरमं
 ततो देवगिरिनाम दुर्गं त्वरितं दुरासदं ९ जेतुं रवद्वपुः गत्वा लक्ष्मणेन संयुतः दुर्गस्थेन ततो युद्धं द्वादशाब्दं चकार ह
 १० तत्रापि दुर्गं नो जित्वा स्वस्थानं गतुमुद्यतः दुर्गस्थेन तत्राचोक्तं यवने द्रहशाश्वतं ११

सृणु इति ज्ञाने कस्यचित्पदं अमूलत्वाद्दुपेक्षितं ३ अवरंगजेबस्य दिगुजयमाह एक इति स्पष्टोऽर्थः ४ ५ ६ उंकारमिति शिवालये तन्नामकं क्षेत्रं
 तत्र क्षेत्रे घुश्चेश्वरनामकं ज्योतिर्लिंगं नत्वा ७ दर्पणतुल्ये तल्लिंगे भविष्यज्जन्मसूचकं मुखं दृष्ट्वा क्रोधेन तल्लिंगं ज्वालया मासेति द्वितीयेनान्वयः ८ ततो
 देवगिरिनामकं दुर्गं लोके दीकृताबादेति विख्यातं ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २० २१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३० ३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४० ४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५० ५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६० ६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७० ७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८० ८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९० ९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १०० १०१ १०२ १०३ १०४ १०५ १०६ १०७ १०८ १०९ ११० १११ ११२ ११३ ११४ ११५ ११६ ११७ ११८ ११९ १२० १२१ १२२ १२३ १२४ १२५ १२६ १२७ १२८ १२९ १३० १३१ १३२ १३३ १३४ १३५ १३६ १३७ १३८ १३९ १४० १४१ १४२ १४३ १४४ १४५ १४६ १४७ १४८ १४९ १५० १५१ १५२ १५३ १५४ १५५ १५६ १५७ १५८ १५९ १६० १६१ १६२ १६३ १६४ १६५ १६६ १६७ १६८ १६९ १७० १७१ १७२ १७३ १७४ १७५ १७६ १७७ १७८ १७९ १८० १८१ १८२ १८३ १८४ १८५ १८६ १८७ १८८ १८९ १९० १९१ १९२ १९३ १९४ १९५ १९६ १९७ १९८ १९९ २०० २०१ २०२ २०३ २०४ २०५ २०६ २०७ २०८ २०९ २१० २११ २१२ २१३ २१४ २१५ २१६ २१७ २१८ २१९ २२० २२१ २२२ २२३ २२४ २२५ २२६ २२७ २२८ २२९ २३० २३१ २३२ २३३ २३४ २३५ २३६ २३७ २३८ २३९ २४० २४१ २४२ २४३ २४४ २४५ २४६ २४७ २४८ २४९ २५० २५१ २५२ २५३ २५४ २५५ २५६ २५७ २५८ २५९ २६० २६१ २६२ २६३ २६४ २६५ २६६ २६७ २६८ २६९ २७० २७१ २७२ २७३ २७४ २७५ २७६ २७७ २७८ २७९ २८० २८१ २८२ २८३ २८४ २८५ २८६ २८७ २८८ २८९ २९० २९१ २९२ २९३ २९४ २९५ २९६ २९७ २९८ २९९ ३०० ३०१ ३०२ ३०३ ३०४ ३०५ ३०६ ३०७ ३०८ ३०९ ३१० ३११ ३१२ ३१३ ३१४ ३१५ ३१६ ३१७ ३१८ ३१९ ३२० ३२१ ३२२ ३२३ ३२४ ३२५ ३२६ ३२७ ३२८ ३२९ ३३० ३३१ ३३२ ३३३ ३३४ ३३५ ३३६ ३३७ ३३८ ३३९ ३४० ३४१ ३४२ ३४३ ३४४ ३४५ ३४६ ३४७ ३४८ ३४९ ३५० ३५१ ३५२ ३५३ ३५४ ३५५ ३५६ ३५७ ३५८ ३५९ ३६० ३६१ ३६२ ३६३ ३६४ ३६५ ३६६ ३६७ ३६८ ३६९ ३७० ३७१ ३७२ ३७३ ३७४ ३७५ ३७६ ३७७ ३७८ ३७९ ३८० ३८१ ३८२ ३८३ ३८४ ३८५ ३८६ ३८७ ३८८ ३८९ ३९० ३९१ ३९२ ३९३ ३९४ ३९५ ३९६ ३९७ ३९८ ३९९ ४०० ४०१ ४०२ ४०३ ४०४ ४०५ ४०६ ४०७ ४०८ ४०९ ४१० ४११ ४१२ ४१३ ४१४ ४१५ ४१६ ४१७ ४१८ ४१९ ४२० ४२१ ४२२ ४२३ ४२४ ४२५ ४२६ ४२७ ४२८ ४२९ ४३० ४३१ ४३२ ४३३ ४३४ ४३५ ४३६ ४३७ ४३८ ४३९ ४४० ४४१ ४४२ ४४३ ४४४ ४४५ ४४६ ४४७ ४४८ ४४९ ४५० ४५१ ४५२ ४५३ ४५४ ४५५ ४५६ ४५७ ४५८ ४५९ ४६० ४६१ ४६२ ४६३ ४६४ ४६५ ४६६ ४६७ ४६८ ४६९ ४७० ४७१ ४७२ ४७३ ४७४ ४७५ ४७६ ४७७ ४७८ ४७९ ४८० ४८१ ४८२ ४८३ ४८४ ४८५ ४८६ ४८७ ४८८ ४८९ ४९० ४९१ ४९२ ४९३ ४९४ ४९५ ४९६ ४९७ ४९८ ४९९ ५०० ५०१ ५०२ ५०३ ५०४ ५०५ ५०६ ५०७ ५०८ ५०९ ५१० ५११ ५१२ ५१३ ५१४ ५१५ ५१६ ५१७ ५१८ ५१९ ५२० ५२१ ५२२ ५२३ ५२४ ५२५ ५२६ ५२७ ५२८ ५२९ ५३० ५३१ ५३२ ५३३ ५३४ ५३५ ५३६ ५३७ ५३८ ५३९ ५४० ५४१ ५४२ ५४३ ५४४ ५४५ ५४६ ५४७ ५४८ ५४९ ५५० ५५१ ५५२ ५५३ ५५४ ५५५ ५५६ ५५७ ५५८ ५५९ ५६० ५६१ ५६२ ५६३ ५६४ ५६५ ५६६ ५६७ ५६८ ५६९ ५७० ५७१ ५७२ ५७३ ५७४ ५७५ ५७६ ५७७ ५७८ ५७९ ५८० ५८१ ५८२ ५८३ ५८४ ५८५ ५८६ ५८७ ५८८ ५८९ ५९० ५९१ ५९२ ५९३ ५९४ ५९५ ५९६ ५९७ ५९८ ५९९ ६०० ६०१ ६०२ ६०३ ६०४ ६०५ ६०६ ६०७ ६०८ ६०९ ६१० ६११ ६१२ ६१३ ६१४ ६१५ ६१६ ६१७ ६१८ ६१९ ६२० ६२१ ६२२ ६२३ ६२४ ६२५ ६२६ ६२७ ६२८ ६२९ ६३० ६३१ ६३२ ६३३ ६३४ ६३५ ६३६ ६३७ ६३८ ६३९ ६४० ६४१ ६४२ ६४३ ६४४ ६४५ ६४६ ६४७ ६४८ ६४९ ६५० ६५१ ६५२ ६५३ ६५४ ६५५ ६५६ ६५७ ६५८ ६५९ ६६० ६६१ ६६२ ६६३ ६६४ ६६५ ६६६ ६६७ ६६८ ६६९ ६७० ६७१ ६७२ ६७३ ६७४ ६७५ ६७६ ६७७ ६७८ ६७९ ६८० ६८१ ६८२ ६८३ ६८४ ६८५ ६८६ ६८७ ६८८ ६८९ ६९० ६९१ ६९२ ६९३ ६९४ ६९५ ६९६ ६९७ ६९८ ६९९ ७०० ७०१ ७०२ ७०३ ७०४ ७०५ ७०६ ७०७ ७०८ ७०९ ७१० ७११ ७१२ ७१३ ७१४ ७१५ ७१६ ७१७ ७१८ ७१९ ७२० ७२१ ७२२ ७२३ ७२४ ७२५ ७२६ ७२७ ७२८ ७२९ ७३० ७३१ ७३२ ७३३ ७३४ ७३५ ७३६ ७३७ ७३८ ७३९ ७४० ७४१ ७४२ ७४३ ७४४ ७४५ ७४६ ७४७ ७४८ ७४९ ७५० ७५१ ७५२ ७५३ ७५४ ७५५ ७५६ ७५७ ७५८ ७५९ ७६० ७६१ ७६२ ७६३ ७६४ ७६५ ७६६ ७६७ ७६८ ७६९ ७७० ७७१ ७७२ ७७३ ७७४ ७७५ ७७६ ७७७ ७७८ ७७९ ७८० ७८१ ७८२ ७८३ ७८४ ७८५ ७८६ ७८७ ७८८ ७८९ ७९० ७९१ ७९२ ७९३ ७९४ ७९५ ७९६ ७९७ ७९८ ७९९ ८०० ८०१ ८०२ ८०३ ८०४ ८०५ ८०६ ८०७ ८०८ ८०९ ८१० ८११ ८१२ ८१३ ८१४ ८१५ ८१६ ८१७ ८१८ ८१९ ८२० ८२१ ८२२ ८२३ ८२४ ८२५ ८२६ ८२७ ८२८ ८२९ ८३० ८३१ ८३२ ८३३ ८३४ ८३५ ८३६ ८३७ ८३८ ८३९ ८४० ८४१ ८४२ ८४३ ८४४ ८४५ ८४६ ८४७ ८४८ ८४९ ८५० ८५१ ८५२ ८५३ ८५४ ८५५ ८५६ ८५७ ८५८ ८५९ ८६० ८६१ ८६२ ८६३ ८६४ ८६५ ८६६ ८६७ ८६८ ८६९ ८७० ८७१ ८७२ ८७३ ८७४ ८७५ ८७६ ८७७ ८७८ ८७९ ८८० ८८१ ८८२ ८८३ ८८४ ८८५ ८८६ ८८७ ८८८ ८८९ ८९० ८९१ ८९२ ८९३ ८९४ ८९५ ८९६ ८९७ ८९८ ८९९ ९०० ९०१ ९०२ ९०३ ९०४ ९०५ ९०६ ९०७ ९०८ ९०९ ९१० ९११ ९१२ ९१३ ९१४ ९१५ ९१६ ९१७ ९१८ ९१९ ९२० ९२१ ९२२ ९२३ ९२४ ९२५ ९२६ ९२७ ९२८ ९२९ ९३० ९३१ ९३२ ९३३ ९३४ ९३५ ९३६ ९३७ ९३८ ९३९ ९४० ९४१ ९४२ ९४३ ९४४ ९४५ ९४६ ९४७ ९४८ ९४९ ९५० ९५१ ९५२ ९५३ ९५४ ९५५ ९५६ ९५७ ९५८ ९५९ ९६० ९६१ ९६२ ९६३ ९६४ ९६५ ९६६ ९६७ ९६८ ९६९ ९७० ९७१ ९७२ ९७३ ९७४ ९७५ ९७६ ९७७ ९७८ ९७९ ९८० ९८१ ९८२ ९८३ ९८४ ९८५ ९८६ ९८७ ९८८ ९८९ ९९० ९९१ ९९२ ९९३ ९९४ ९९५ ९९६ ९९७ ९९८ ९९९ १०००

१२ रवङ्गपुरं स्वदेशे शिवालययुक्तं लघुग्रामं पूर्वयत् तस्यैव स्वनाम्ना औरंगाबादेति बह्वनगरमकरोत् १३ तन्नगरं ग्राम्यप्रदेशमध्ये नामरक्षिणमहादे
रांतर्गत महाराष्ट्रदेशे प्रसिद्धं अथ तत्पुरस्यापदिक्षुतीर्थक्षेत्राण्याह तत्पुरादित्युक्तिः १४ १५ १६ १७ १८ नगररूपं पर्वताकारं पर्वतोपरीत्यर्थः १९

वसशाधिचराजंस्त्वमेतत्सर्वतवेवहि अन्यस्मैत्यां क्रतेवीरं कस्मैदास्यामिनिश्चितं १२ औरंगजेवोपितद्वाक्यं
श्रुत्वा रवङ्गपुरं महत् स्वनाम्ना नगरं चक्रे औरंगाबादसंज्ञकं १३ ग्राम्यप्रदेशमध्ये तद्विरव्यातं जगतीतले तत्पुरात्
पूर्वदेशे तु जनमारीति विश्रुता १४ मनुजैः पूजिता देवी सविभीषणफलप्रदा स्मशानवासी हनुमानाग्रेयां दिशि सं
स्थितः १५ क्रूरकर्मा मिलाषाणां प्रत्यक्षफलदायकः मल्लारिदेवो याम्यायामस्यास्ते योजनार्धके १६ प्रतिष्ठान
पुरं क्षेत्रं क्रोशाष्टशके स्थितं चंद्रवंशी नृपो यत्र राज्यं चक्रे पुरुखाः १७ नैर्ऋत्यां गौतमीतीरे साम्राज्यक्षेत्रमु
त्तमं नृसिंहाधिष्ठितं स्वर्गदायकं योजनत्रये १८ पश्चिमे च्यवनक्षेत्रं सर्वाणि गणसेवितं अस्तियोजनमात्रे तु नग
ररूपं मनोहरं १९ तद्दामतो देवगिरिर्दुर्गरूपो विराजते द्वियोजने च वायव्यां शिवक्षेत्रं तु यत्र वै २० वसती स्ममहा
देवो धुस्मेशो ज्योतिर्लिंगकः उत्तरस्यां क्रोशमात्रे हरस्य क्षेत्रं मुत्तमं २१ अथ ग्रंथकर्तुर्विशवर्णिनं तत्र रवङ्गपु
रं दीनः श्रीगौतमकुलोद्भवः गुर्जरौही च्यजातीयो मंछारामाभिधो द्विजः २२ सदानामाचतत्पत्नी ततो जा
तः सुतो महान् नाम्ना व्यकरामेति ज्योतिः शास्त्रविशारदः २३

देवगिरिर्महापर्वतः श्रीभागवतरक्तंदपुराणयोः प्रसिद्धमाहात्म्यः २० हरस्य क्षेत्रं हरस्थूलं हरसिद्धि क्षेत्रमिति नामद्वयेन विख्यातं ब्रह्मपुराणे प्रसिद्धमाहात्म्यं
२१ अथ ग्रंथकर्तुः प्रपितामहादिपूर्वकं वंशं जातिकुलारिभेदं चाह तस्मिन्निति तत्र रवङ्गपुरे औरंगाबादनगरे दीनः अत्यार्जववृत्तिर्न चोद्धत इति श्रीगौत
म कुलोद्भवः गौतमगोत्रोद्भवः गुर्जरः गुर्जरदेशब्राह्मणः माहभट्टशर्मणः पुत्रः मंछारामनामकः ब्राह्मणः आसीत् २२ मंछारामस्य स्त्री सरानामकी मंछा

रामनामकः ब्राह्मणः आसीत् २२ मंहारामस्य स्त्री सरानामकी मंहारामपुत्रः व्यंकटरामः ज्योतिः शास्त्रवेत्ता २३ तस्य व्यंकटरामस्य ममपितुर्ममच ज्ञातिप्रमाणमुक्तं सिद्धपुरक्षेत्रमाहात्म्ये किमर्थं ज्ञातिप्रमाणकथनमित्युक्ते तत्र गोत्रशाखावरं कंच ज्ञातिप्रवरशर्मच देवीगणपतियक्ष्मणवजा
नातिवाडव इति वचनात् औदीच्यसहस्रब्राह्मण इति ज्ञातिनामैकं आदौ मूलराजा विभागात्रयेण पंडित आचार्यमेहेता इति गुणात्रयेण युक्तेभ्यस्त्रीषा
ब्राह्मणेभ्यः सिद्धपुरसमीपस्थं पुष्पादलसंज्ञाग्रामदत्तं तत्र पंडितेत्यवरं कः गौतमांगिरसौ तथ्येति प्रवरत्रयोपेतं गौतमगोत्रं शुक्लयजुर्वेदांतर्गतवाजिमा
ध्यंदिनीशाखा धन्यामाध्यंदिनीशाखा सर्वशाखोपयोगिनी धन्यं कात्यायनसूत्रं धन्यो योगीश्वरो मुनिरिति २४ २५ त्रौषस्पष्टं २६ यः व्यंकटरामः

स्थलप्रकारो तज्ज्ञातिसत्वे मानंतु कीर्तितं ज्ञातिर्दुर्दीच्यसाहस्रीग्रामं पुष्पादलसंज्ञं २४ भागत्रययुतं तत्र पण्डितेत्य
वरं ककः गोत्रं च गौतमीयं वैशाखामाध्यंदिनी स्मृता २५ महोद्गणपतिर्देवी च शकरांबिका यक्षो वीरेश्वरः
कालभैरवो दत्तशर्मकः २६ इति कालापकं यश्चक्रे चूर्णिकां स्पष्टं प्रतिश्लोकीति संज्ञकां श्रीमद्भागवतशास्त्रस्य स
हाहकारणाय वै २७ मन्माता कमलानामा परोपकरणे रता आसीद्व्यंकटपत्नी सा यथा लक्ष्मीः प्रियः पतेः २८ शांतवृत्ति
हितपुत्रो हरिकृष्णेत्यहंततः चक्रे ज्योतिर्विदं प्रीत्यै ज्योतिषार्णवमुत्तमं २९ बृहद्दर्शनं पूर्वयं स्कंधशाखासमान्वितं क
ल्पवृक्षसमं दृष्टानान्यत्र स्याच्चिः क्लृप्तं यद्यपि गुणौघनिलयः खलु शैलध्वंसनमिषुः तदपि विमलहृदयांतरसज्जन
लोकस्य रामोऽस्मि ३१ महिषौ बहवः सत्यं पंडिताः पंडिताः परे समत्सरास्तथाप्येतान्नाहं द्वेषिपरेष्टधीः ३२

२७ मन्माता ममग्रंथकर्तुर्माता २८ तत्पुत्रो व्यंकटरामपुत्रोऽहं ततो नामपि त्रासहचूर्णिकाकरणानंतरं बृहज्ज्योतिषार्णवं २९ ३० ३१ ग्रंथकर्तुः
शांतवृत्तित्वं परोपकारकत्वं चक्रे मृत्युन्यायेनाह महिषो मम द्वेषकर्तारः समत्सराः मत्सरयुक्ताः परोत्कर्षाऽसहनं मत्सरः तान् द्वेषिणः प्रति
अहं न द्वेषि यद्यपि योऽस्मान् द्वेषियं च वयं द्विष्म इति श्रुतिसिद्धमपि अहं परेष्टधीः परेषां शत्रूणां मिष्टधीर्बुद्धिर्दृश्यं किंपुनर्भिन्नाणामिति इदं पद्यं मरीयया
मस्य जनानि प्रायेणोक्तं ननु देशांतरस्थजनानामिति ३२

पण्णांस्पर्शः ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ शाके शालिवाहनशके ३९ तस्य बृहज्ज्योतिषाणीकस्य ४० ४१ योगक्षेमोत्तममार्गेण संसा

प्रस्तावना
अध्याय

१

द्रष्टुं नानाविधान्यग्रंथान् ज्ञातुं ननु जलकान् द्विषामपि ग्रहेऽसकृत् गत्वा यांचामकार्षं ३३ अत्यार्जवतया तेभ्यो
ह्यति सुश्रूतया तथा गुणान् नानाविधान् ग्रहग्रंथोऽयं रचितो महान् ३४ अनेकसेवया विद्यां तथा ह्यव्ययेन च
विद्यां स्वविद्यया विद्यां गृहीत्वा संग्रहः कृतः ३५ नाभ्यस्तं पाणिनीयं वा काणादंबह्विस्तरं किंतु केवलं काव्यस्य च
नाप्यनिबन्धितः ३६ कुत्रचित् मल्लतिर्ज्ञेया पूर्वग्रंथानुसंमता संमतिः लोकबाहुल्यात्संक्षेपेण मयाऽकथि ३७ अत्र
कुत्राप्यमुद्वेक्षंतं पूर्णसंज्ञनैः शोधनीयं प्रयत्नेन गुणदोषविकित्सकैः ३८ हिरसमुनिशशांकसंमितशाकेभ
वन्ममोत्पत्तिः त्रिनवमुनिशशांक १७१३ शाके चायं निबन्धितो ग्रंथः ३९ तस्य तु प्रथमः स्कंधः प्रोक्तः सिद्धांतसंज्ञकः
द्वितीयो संहिता संज्ञो होरास्कंधस्तृतीयकः ४० चतुर्थस्तजकः स्कंधः प्रश्नस्कंधश्च पंचमः पंचस्कंधान् पुरा कृतवानि
मिश्रस्कंधं वदाम्यहं ४१ यत्र नानाविधा विद्याः कौशल्यप्रतिपादकाः नृपप्रियाः सप्ताभ्यां योगक्षेमप्रदाः किल ४२
कथिताश्च महास्कंधेषु षष्ठेऽस्मिन्मिश्रसंज्ञके अध्यायशतसंयुक्ते परमाद्भुतसंग्रहे ४३ आर्षिमानवसंप्रोक्तो विद्या
रूपोत्रवारिधिः तस्मात्सारांशमादाय किंचिदत्र निगद्यते ४४ अथाध्यायक्रमं वक्ष्ये मिश्रस्कंधस्य चादरात् त-
त्रादौ प्रथमाध्यायः स्कंधप्रस्तावनाभिधः ४५ शिवालिखितसंज्ञो वै द्वितीयः परिकीर्तितः चक्रावलिस्तृतीयस्तु
भूवलारव्यश्चतुर्थकः ४६ मंत्रयंत्रवलंप्रोक्तमध्याये पंचमेकिल सेनाव्यूहादिरचनाषष्ठे प्रोक्ताथ सप्तमे ४७ राज-
धर्मे राजनीतिः सामुद्रिकमथाष्टके नवमेस्वप्नमार्तंडः स्वस्थारिष्टततः परं ४८

रपरिक्रमणं ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८

५

वायापुरुषविज्ञानं धनुर्वेदस्ततः परं त्रयोदशे तथाऽध्याये वृक्षायुर्वेदवर्णनं ४९ चतुर्दशे जलज्ञानं मुहूर्तगणितं वर्णसंकर
जातीनां विवेकस्तिथिसंज्ञितं ५० तथाच षोडशेऽध्याये ब्राह्मणोत्पत्तिरीरिता अध्याये समदशके भद्रनिर्णय उत्तमः ५१ देवता
यंत्रपीठानां निर्णयोऽष्टादशे स्मृतः एकोनविंशे देशानां वर्णनं सम्यगीरितं ५२ विंशे क्रीडाप्रभेदाश्चैकविंशतः परं पत्रप्रश
स्तिकाप्रोक्ता देशभाषाविमिश्रिताः ५३ देशकालद्रव्यतौल्यपरिभाषा चतुष्टयं द्वाविंशे चततः पञ्चाङ्गानि धर्मकोशकः ५४
पारसीज्योतिषाध्यायश्चतुर्विंशतिमः स्मृतः भाडलीमतवाक्यानां संग्रहः पञ्चविंशके ५५ विवाहव्यवहाराणां षड्विंशे निर्णयः
स्फुरः मंगलाष्टकनाम्नावेह्यध्यायः सप्तविंशकः ५६ रत्नानां च परीक्षा च त्र्यश्विंशतिमे स्मृताः एकोनत्रिंशके प्रोक्तं घातूत
तिपरीक्षणम् ५७ पशूनां लक्षणं त्रिंशे पक्षिणां लक्षणं ततः द्वात्रिंशे कायितं शास्त्रे संगीतारव्यं विशेषतः ५८ त्रयस्त्रिंशे तथाऽध्याये
देवतावासनिर्णयः चतुस्त्रिंशे वेदशास्त्रपुराणादि विवेचनं ५९ बालशिक्षोपदेशश्च बालग्रहनिवारणम् सप्तत्रिंशे विवेकश्च विषाध्या
यस्ततः परं ६० कल्याध्यायस्ततः प्रोक्तो नमस्कारस्ततः परं आशिषारव्यस्ततोऽध्यायः सत्यदार्थप्रशंसनं ६१ असत्यहाथीनि
दत्तचूषणं भूषणं ततः प्रकीर्णकस्तथाऽध्यायः समस्यारव्यानमेव च ६२ प्रहेलिकादिकं सर्वमपक्वतियुतस्ततः कूटारव्यानं च त
त्रैव बह्वर्थः श्लोकसंग्रहः ६३ क्रियागुप्तादिकथनं चित्रारव्यानमतः परं अंतर्बहिलोपिकाचद्विपंचाशत्तमे स्मृता ६४ प्रश्नोत्त
राः सराचारे जातिवर्णनकं ततः धर्माणां वर्णनं चैव पापवृत्तिविवर्णनं ६५ अन्योक्तिसंग्रहाध्यायो भूतविद्या ततः परं प्रोक्तं षष्ठि
त्तमेऽध्याये कीर्तुकानां विवर्णनं ६६ एकषष्टितमेऽध्याये वर्षचर्या निरूपणं ऋतुचर्या ततः प्रोक्ता जन्मचर्या ततः परं ६७ दिनचर्या त
तः प्रोक्ता रात्रिचर्या ततः परं तांबूलवर्णनं चैव गंधयुक्तिनिरूपणं ६८ अष्टषष्टितमेऽध्याये शयनासनलक्षणम् सौभाग्यकरणाध्या
यः शस्त्रलक्षणकततः ६९ एकसप्ततिमेऽध्याये मूर्तिलक्षणमीरितं ततोऽग्रे प्रतिमाध्यानं पीठलक्षणमेव च ७० चतुःसप्तति

तमेध्यायेष्वत्रचामरलक्षणं कांर्ष्यवर्णनं पश्चात्कामशास्त्रस्य संग्रहः ७१ अध्यायदशकेनेव वर्णितो बहुविस्तरः षडशीति
तमेध्यायेदीपलक्षणमीरितं ७२ समाशीतितमेध्यायेदंतकाष्ठस्यलक्षणं अष्टाशीतितमेध्यायेश्वंगाररसवर्णनं ७३ ततो ह्यस्य
रसश्चैव करुणारसावच ततो वीररसाध्यायो रौद्राध्यायस्ततः परं ७४ भयानकरसश्चैव बीभत्सारव्यस्ततः परं अद्भुतारव्योर
सश्चैव ततः शांतिरसस्य च ७५ कृतंचतुर्भिरेध्यायैर्वर्णनं विस्तरेण च ततः शततमेध्याये निषेधविधिनिर्णयः ७६ वर्णिता विस्त
रेणैव सर्वसंशयहारकाः अध्यायशतकेनेव मिश्रस्कंधस्य संग्रहः ७७ सम्यगेन विजानाति नृपपूज्यो भवेन्नरः ७८ इति
श्रीज्योतिर्विकुलावतंसव्यंकररामात्मज हरिकृष्णनिबन्धिते बृहज्ज्योतिषाणिवेषष्ठे मिश्रस्कंधे स्कंधप्रस्तावकथनं नामाध्या
यः प्रथमः १ श्रीगणेशाय नमः अथ शिव लिखिताध्यायः त्रिपुरवधमुहूर्त्तकेन दृष्टं श्रुतं च सकलमपि च दृष्टं
शंभुना भूतहेतोः यदि शुभमशुभं वा यादृशं तादृशं वा सकलमपि सुरेन्द्राः सर्वदा चिंतयन्ति १ शिव लिखितमित्येतत्सर्वज्ञैरनु
भाषितं यस्य संदर्शनादेव ज्ञायते च शुभाशुभं २ श्रीदेव्युवाच अस्त्यंधको महादैत्यो ज्योतिःशास्त्रविशारदः तस्य देहवि
ताशार्थं वरेदानीं महेश्वर ३ ईश्वर उवाच शृणु देवी प्रचक्ष्यामि ज्ञानं त्रैलोक्यदीपकं ज्योतिःशास्त्रस्य यत्सारं देवानामपि दु
र्लभं ४ नतिथिर्न च नक्षत्रनयोगो कारणं शशी नक्षूलं योगिनी कालो न लग्नं नापि च ग्रहाः ५ कुलिकं यमघंरश्च न भद्रान च
शूलकं दग्धादिति योनेर्वनहोरा न तमो गुणः ६ व्यतिपाते च संक्रांतौ भद्राथामशुभे दिने शिव लिखितमा लोच्य सर्वसिद्धि
प्रजायते ७ राजद्वारे विवाहे च संग्रामे गमनेषु च वाणिज्यव्यवसाये च विलोक्य सर्वदा बुधैः ८ कदाचिच्चलते मेरुः सागराश्च
महीधराः सूर्यः पतेन्न वा भूमौ वह्निर्वा शीततां व्रजेत् ९ निश्चितो वा भवेद्वायुर्नान्यथा शिवभाषितं तत्रादौ कथयिष्यामि मुह
ूर्त्तानि त्रयोदश १० गुणत्रयविभागेन चालनीयास्त्वहर्निशं अथ मुहूर्त्तनामानि रौद्रं श्वेतं तथा मैत्रं चावटं जयदेवकं ११
वैरोचनं च विशेषं तुरदेवं तथैव च अभिजिह्वा वणं चैव बालवं च विभीषणं १२ नंदनं च यमं सौम्यं भगं सावित्रं संज्ञकं अथ का

याणि रोद्रेरोद्रतुकार्यस्यात्स्वतेतुगजबंधनं १३ मैत्रेचस्त्वानशनानिचार्वादेप्रोक्तमौषधं जयदेवेसर्वकार्यमभिषेको
 विरोचने १४ तुरदेवेऽस्त्रशस्त्रादिप्रवेशोऽभिजितिस्मृतः रावणेसाधयेद्द्वैर्युद्धकार्यंचवालवे १५ विभीषणेऽशुभकार्यं नन्दनेयं
 त्रसाधनं कार्यंयमेमारणंचसौम्येसप्ताप्रवेशनं १६ भगसंज्ञेस्त्रियः संगंविद्याभ्यासंसवित्रके अथमुहूर्त्तानां वाराः उदया
 द्रोद्रभादित्ये मैत्रं सोमे मुहूर्त्तकं १७ जयदेवं भौमवारे तुरदेवं बुधस्मृतं रावणं गुरुवारे स्याद्भार्गवे च विभीषणं १८ शनो यममु
 हूर्त्तं च घरिकार्यं समितं दिनादौ यत्प्रवर्त्ततरात्र्यादौ तद्वितीयकं १९ मुहूर्त्तपरिवर्त्तत गुणयोगेन च त्रिधा अथ घातविचारः
 धनुर्मीनकुलीराणां सत्वेनाशं विनिर्दिशेत् २० तुला लिङ्गमेषाणां घातोरजसि निश्चितं कन्यामिथुनसिंहानां कुम्भस्य मकरस्य
 च २१ घातस्तामसवेलायां विपरीतं शुभावहं अथ गुणविचारः गुरुसोमदिने सत्त्वं रजश्चांगारके भृगौ रवौ मंदे बुधे वारे त
 मोनडी चतुष्टयं २२ सत्त्वे स्यात्कार्यसं सिद्धिरजसाऽर्द्धफलं भवेत् तमसानिष्फलं कार्यं घातादन्यत्र चिंतयेत् २३ विवाहे च प्रया
 णे च प्रवेशे स्थापने तथा सत्त्वेन शुभमाप्नोति शुभकर्मणि सर्वदा २४ कृषिवाणिज्यसेवासु मंत्रयंत्रादि साधने चूते विवादे सौमे
 च रजो वेला प्रसिध्यति २५ बंधनघातयाने च युद्धमुच्चारमारणे उग्रकर्माणि सर्वाणि ताभसे च प्रसिध्यति २६ अथ मुहूर्त्त
 नां प्रकारांतरेण नाम चतुष्टयस्य चिह्नानि फलानि च अमृतस्यैव रेखैका कालरेखा त्रयं तथा विघ्नमावर्त्तके नाम शून्यं शून्य
 मिति क्रमः २७ शून्ये न न भवेत् कार्यं विघ्नमावर्त्तके भवेत् मृत्युः स्यात्कालरेखायां सर्वसिद्धिस्तथा मृते २८ अथ पूर्वोक्त
 नाम चतुष्टयस्य पर्यायभेदाः शून्यं नमः रवादिभिरेव शब्दैः विघ्नं धनुर्युग्मगणाधिपादेः कालस्तथा पाशयमारि संज्ञैः
 श्रीविष्णुनामाऽमृतसर्वसिद्धिः ३० व्याख्या आकाशाख्यपर्यायेनकारेण प्रादशब्देन अमृतश्रीपर्याये रेकं मुहूर्त्तं
 यं धनुर्युगयुग्मपर्याये मुहूर्त्तद्वयं ज्ञेयं गणेशनाम्ना विघ्नशब्देन यमशब्देन च नामाक्षरतुल्यमुहूर्त्तानि स्युः विष्णुवाचक
 पर्यायेनामाक्षरतुल्यमुहूर्त्तानि भवन्तीति नामाक्षराणां वचनं प्रवृत्त्या विचार्य पूर्वविबुधैर्विचिंत्य अथ मासपरत्वेन फलभेदाः

स्त्रपः माघफाल्गुनचैत्रेषु वैशाखे श्रावणे तथा नभस्ये मासिवाराणां माघपंचमी विचार्यतां ३१ आश्विने कार्तिके मार्गे पौ-
ष्यं तिथिद्वितीयका ज्येष्ठेषु चैत्रपंचमी च सुहृत् रचनोच्यते ३२ यस्मिन् वर्षे भवेन्मासो ह्यधिको वा भवेत्क्षयः मासेन गृह्यते
मासोऽपरस्थानं न चिंतयेत् ३३ मासाश्चुक्रादितो ग्राह्या न च कृष्णादिका इह यदि धून्पै भवेज्जन्म कन्याया वा सुतस्य च ३४ षण्मा-
से सप्तमे वापि विदेशे गमनं भवेत् कंठकाघटिजातस्य फलं मृत्युं चलं परं ३५ कुलेषु वैरकृतुत्रो यदा संकलिते भवेत् यद्यमृते
भवेत् पुत्रो ह्यथवा कन्यका भवेत् ३६ पितरौ सुखमेधेत स पुत्रो कुलदीपकः यदा यदा क्त्स्नं यान्तरूपं संपद्यते कार्यमने कथा च
सततदा वीक्ष्य शिवोक्तशास्त्रप्रसाधनीयं भुवि सज्जनैश्च ३७ शिवायैकथितं ह्यस्मात्सर्वज्ञेन शिवेन हि शिवालिवितमित्येतादृशं सर्वविबुधैः

॥ रवेन प्रः केशवो ज्योतिर्गोविंद नामानां आरुणामे ॥

रै	श्वे	मे	जा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सौ	म	सा
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ माघ ॥

॥ फाल्गुन ॥

॥ चैत्र ॥

॥ सोमे हरि विप्रपतिः सुराः धन्यं च गोरी सुतविद्यालंको ॥

मे	जा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सौ	म	स	रै	श्वे
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ राशे तसि ह्येव गले नानो लक्ष्मी शलवा वररामसंज्ञः ॥ ३९ ॥

श्वे	मे	जा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सौ	म	सा	रै
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ वैशाख ॥

॥ श्रावण ॥

॥ भाद्रपदः ॥

॥ सुयोनि शायन भविष्य शायं शुभं च नारायण विप्रनाथाः ॥ ४० ॥

जा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सौ	म	स	रै	श्वे	मे
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ श्री मेघो हारमणो धूमं धूमं शिवाय गजाननश्च ॥

ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सौ	म	स	रै	श्वे	मे	जा
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ नक्तं च विप्रं हि पदं सकुंडः परमं यन्मो निधिखरवसिदिः ॥ ४१ ॥

वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सौ	म	स	रै	श्वे	मे	जा	ज
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ वधपुत्रः कृष्णमोचसौरिः सौरियमः सौरियमोचभयः ॥

तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
०	०	०	०	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४

॥ श्रीगोपिनाथस्तथाविधराजोत्तमः केशवः कुंजरास्यस्तथैव ॥

रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ शुक्रे कृष्णः स्यात्तमः खसरागोरीपुत्रो श्रीपतिः शून्यमेक ॥

वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ शनिपुत्रं श्रीश्वभूतमोत्तमः खनारायणोत्तमः खहरीः खे ॥

य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
४	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ आश्विन ॥

॥ कार्तिक ॥

॥ सूर्यसिंहोदितपरंचचापहारिः नभः खपदमयतोषिः ॥

रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	स
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	४	४	०	०	०	०	०	०	४	०	०	०	४

॥ रात्रौ सुपर्णध्वजये वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ ४२ ॥

अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ निशायापदं नन्दजः सूर्यसूनुर्नभोमाधवश्चापमेकं हरिश्चा ॥ ४३ ॥

बा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
४	०	०	०	४	४	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ नक्तं कालोकं सहाभूय युग्मे पादद्वन्द्वमनः खचपादौ ॥ ४४ ॥

न	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
४	४	०	०	०	०	०	०	४	४	०	०	०	०	४	४

॥ रात्रौ धूम्रध्वजममाधवश्चापमेकं हरिश्चापं ॥ ४५ ॥

सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	४	४	४

॥ मार्गशीर्ष ॥

॥ पौषा ॥

॥ रात्रौ पदमयापयमयुतश्चयुग्मे यमो विष्णुर्वासेति पादाः ॥ ४६ ॥

श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
४	०	०	०	०	०	०	०	०	४	४	०	०	०	०	४

वृज्जी.पं
मिश्रकंध

॥ सोमेष्टिचापंवनभोसुकुन्दोतभश्चदुग्धहारीःखंदीश्व ॥															
मे	वा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ भीमजहेभास्यनभश्चविष्णुर्नभोनभोगोपतिखंगणेशः ॥															
ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ बुधे धनुः श्री पतिपारुषुमं नारायणः स्याद्दणनाथसिद्धिः ॥															
तु	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा	ज	वे
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
०	०	०	०	०	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ शरोहरीः शून्यशोखुरेशः श्रीविघ्नराजोगगनेनभः श्रीः ॥															
रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा	ज	वे	तु	अ
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ शुक्रेभूतथापजुनार्देनश्चरुम्योदरः कशयभूतपाराः ॥															
वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा	ज	वे	तु	अ	रा	बा
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ पदनिशायापुगवसुरारिर्वेनागकोविशमभश्चविष्णुः ॥ ४५ ॥															
वा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ भक्तकरीत्रास्यत्वमस्युतश्रयुगमंरभुन्युहोश्चयुगम् ॥ ४० ॥															
वे	तु	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा	ज
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ रात्रौलुकाहोहरिशून्यकालीगोविन्दगीशसुतभूतपारासिद्धिः ॥ ४७ ॥															
वा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
४	४	०	०	०	४	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ निश्याप्रित्त्यारिखकामुकं चपादोसुरारिखयुगलनःश्रीः ॥ ४८ ॥															
वा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा	ज	वे	तु	अ	रा
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
४	०	०	०	०	०	०	४	४	०	०	०	०	०	०	०

॥ नक्तयुगंश्रीशून्यसुतभूतपारासिद्धिःगगनहृदयगंगपरा ॥															
न	अ	रा	बा	वि	ने	य	सो	म	स	से	श्वे	मे	वा	ज	वे
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

शिवकिर्ति
अभाद
३

य	सो	५	स	सो	वि	सो	मा	अ	बै	तु	अ	रा	बा	नि	नं
४	०	०	०	०	०	०	०	०	४	०	०	०	०	०	४

॥ भवेत् शून्यं खं च विष्णुं मम हृदये विष्णुश्चापि च शून्यो ॥

[illegible][illegible][illegible][illegible]

श्री	५	स	र	खे	मे	या	ज	वे	उ	अ	रा	बा	वि	मं	प
र	१	त	न	स	स	र	२	न	न	स	स	र	२	न	न
४	०	४	६	६	६	०	७	७	७	७	७	७	७	०	४

॥ तत्रोक्तं तस्यैव गच्छसुखं हि तस्यैव भवति न च भूयः ॥ ५३ ॥

वि	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ए	ऐ	ओ	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ए	ऐ	ओ
२	२	३	३	४	४	५	५	६	६	७	७	८	८	९	९	१०	१०	११

ଆ	କ	ଖ	ଗ	ଘ	ଙ	ଚ	ଟ	ଠ	ଡ	ଣ	ତ	ଥ	ଦ	ଧ	ନ	ପ
ଅ	ଇ	ଈ	ଉ	ଋ	ୠ	ଏ	ଐ	ଓ	ଔ	ଋ	ୠ	ଐ	ଓ	ଔ	ଐ	ଓ
୧	୨	୩	୪	୫	୬	୭	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭

[illegible][illegible]

॥ जीवविष्णश्चोपगगनमजितरवपादयुग्मनृसिंहः ॥

रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ शुक्रयुग्मसुरारिगनयुग्मजोविघ्नराजोयुगोपः ॥

वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ मन्दश्रीयुग्मसिद्धिः खहरिस्वहरिः खसौरिस्वकृष्णखर्वी ॥

य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ अधप्रकारान्तराचक्रव्यवस्था माघफाल्गुनचैत्रजेशारवश्रावणभाद्रपदेतिषट्मासानोचक्राणि ॥

शे	श्वे	मे	चा	सा	वे	ज	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	रो
स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ कामोऽस्तत्रयवन्धवमृतवित्तयतः ॥ कालोबन्धोऽमृतहृत्कथ्यतेविवासे ॥ ६० ॥

॥ अमृतवित्तयवन्धोऽमृतहृत्कथ्यतेविवासे ॥ ६१ ॥ सोमस्यैयदिनं प्रोक्तं तस्याथ प्रोच्यते निशा ॥

मे	चा	सा	वे	ज	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	रो	श्वे	मे
त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ रावोनोरवसकन्दोनदिचसुरसिः खयमोभूय विष्णुः ॥ ५७ ॥

वा	वि	नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा
त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ तद्भूत्रोयुग्मगोपितियुगलनभः श्रीधरः खंपदीश्री ॥ ५८ ॥

नं	य	सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि
स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ नक्तश्रीयुग्मकृष्णारवखसुगलहरिषो मगोविंशसु ॥ ५९ ॥

सो	भ	स	रो	श्वे	मे	चा	ज	वे	तु	अ	रा	बा	वि	नं	य
र	र	त	त	स	स	र	र	त	त	स	स	र	र	त	त
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ अमृतवित्तयकालोबन्धः कालोऽमृतवयम् ॥ बन्धोऽमृतवयम् ॥ ६२ ॥

श्वे	मे	चा	सा	वे	ज	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	रो	श्वे
र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

॥ बन्धः कालोराहुयुक्तोऽमृतवयम् ॥ ६३ ॥ कालोबन्धोऽमृतवयम् ॥ ६४ ॥

चा	सा	वे	ज	अ	रा	बा	वि	नं	य	सो	भ	रो	श्वे	मे	चा
स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स
०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

(१) महात्मा ज्योतिबा फुले

[illegible][illegible]

3

वन्धः सुधान्नयकालो वन्धः सुधाथरुल्लङ्घः । वन्धः कालो मृतं प्रातः सामान्यकाये तदिदम् ॥ ८ ॥															
शे	मे	चा	सा	वे	ज	अ	रा	बा	बि	ने	य	सो	प	री	खे
र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र
				०	०	०	०			०	०			०	०

[illegible]

अमृतदितयं बन्धो राहभक्तस्ततः परम् । कालोऽमृतत्रयं बन्धो राहभक्तोऽमृतत्रयम् ॥
८२॥ कालो बन्धः समाख्यातो भो भस्वत्सुदितदिनम् ।

जा	सा	वे	ज	अ	रा	बा	बि	नं	य	सो	भ	रो	श्वे	मे	ना
स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स
०	०		०	०	०	०		०	०	०	०	०		०	०

बसोह धानचरकालीब-धाराइः प्रमाणितः १०३३ कापलाइलपण-धामसक-इ-चतविश ।

[illegible]

बन्धः सुधात्रयका बन्धो बन्धनिष्ठः सदात्तया ॥ ८७ ॥ बन्धः कालोऽमृतवन्द्यः सधस्यैत्यहिलं हिनि

[illegible]

अधुना न तत्कच यन्धो कालाऽस्मिन् यत्नः । कन्दो न तत्कच विन न अनाशयति ।

ॐ	अ	इ	उ	ए	ओ
क	ख	ग	घ	ङ	च
ट	ठ	ड	ढ	ण	त
थ	द	ध	न	प	फ
ब	भ	म	य	र	ल
व	श	ष	स	ह	ळ
०	०	०	०	०	०

सुधासुमंकाकबन्धोसधेवकाकसुतम॥८६॥बन्धःकारुसुधाकाकःसुधेवचशोदिने ।

अ	इ	उ	ए	ओ	अ	इ	उ	ए	ओ	अ	इ	उ	ए	ओ
र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स
६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०

कालेऽमृतत्रयं कालो वधीति वमन्तं त्रयम् ॥ ७७ ॥ पातस्य वधो पातेनेति त्रयं नान्यत्र गोविन्द

[illegible]

[illegible][illegible]

सो	म	दो	खे	मे	चा	शा	वै	ज	अ	ग	बा	बि	न	य	सो
२	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र
०	०	४	४	४	०	०	०	४	४	४	०	०	०	०	०

[illegible][illegible]

नि	न	य	सो	भ	शे	श्चे	मे	वा	सा	वे	ज	ञ	रा	बा	धि
रु	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र	त	स	र
०	०	०	०	०						०	०	०	०		

[illegible][illegible][illegible][illegible]

۱۰
 ۹
 ۸
 ۷
 ۶
 ۵
 ۴
 ۳
 ۲
 ۱

मुपादक्षी राहुभुक्तः कालो मृतत्रयं ततः ॥ ११ ॥ सराहुवभो वनधश्चकारः कटो धरा तुभुक्तः । अत्र

[illegible]

उपविष्टं गृहं सुखेन भोजयामतः सुधा । आसीद्विंशसुधामनो तद्वानो । आदिं तापः कृतश्चेति ।

प	अ	इ	उ	ए	ओ	क	ख	ग	घ
च	ट	ड	ण	त	थ	द	ध	न	प
फ	ब	भ	म						

सुधाव्रतमथा कालो राह भुक्तः सुधावप्यंशो॥ कारः सुधावल्लभश्च यथोदरात्

महिम्नी ॥ अमृतमृत्युपञ्चमिस्तुतुल्यकथितं विने ॥ १०५॥

[illegible]

सुधाकारः सुधासिन्धुः कावेरिहरिः । पालः कालप्रभानः सुप्रसन्नः ।

परमा॥१०७॥कारुण्योत्तमःकालःसुधानांविद्यताः।बालःसहृषीष्यंरहृबालः

वि	म	य	सो	न	से	खि	मे	बा	सा	है	ज	अ	रा	वा	लि
२	५	३	१	४	६	७	८	९	०	१	२	३	४	५	६

सः सुधाकारो सुधा सुधाकारः

तस्मिन् दिने बुधवारः तिथिः १००॥ कार्तिकः सुपान्तिः कार्तिके चानुशुक्लः अस्यां

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ
ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९

(लोपादुत्तरादिनिर्णयः)

दिनं जीवे कालीपुष्पकः । सुधामधोमहामुक्तः कालश्चायमुत्तमः ॥ १०३ ॥ वसो कालस्य का

क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ण	ट	ठ	ड	ढ
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३

अथ क्रमः सुधासि सखि च कालो जूतयं । कालो बंधो गहभक्तः सुधाशुक्रस्य गान्धिनीः ।

क	खि	न	ध	ली	मी	मे	वे	ने	सा	सा	दे	अ	ज	स	भा
रु	न	त	म	र	त	र	त	स	र	स	न	र	त	स	
ॐ	०	४	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

ममिदि ॥८८॥ उवाच ॥ सुखातिवस्तनः प्रीत्यप्यङ्गमान् ॥ सुखाचलुषं कालमुदे

[illegible]

શિવલિપિ
અધ્યાય ૨

॥ अथाधिकमासान्तर्गतिशिवलिखितसुहृत्तः ॥

रविदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
रविरात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
सोमदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
सोमरात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
भौमदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
भौमरात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
बुधदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
बुधरात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
शुक्रदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
शुक्ररात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
शुक्रदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
शुक्ररात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
शनिदिनः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
शनिरात्रिः	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०

॥ अथसौम्यशिवलिखितमिदं ॥

र. दि.	१० १४	र. दि.	१० १५	र. दि.	१० १६
र. रा.	११४११०१६	र. रा.	११४११०१६	र. रा.	११४११०१६
सो. दि.	११४११०	सो. दि.	११४११०	सो. दि.	११४११०
सो. रा.	११४११०	सो. रा.	११४११०	सो. रा.	११४११०
भौ. दि.	११४११०	भौ. दि.	११४११०	भौ. दि.	११४११०
भौ. रा.	११४११०	भौ. रा.	११४११०	भौ. रा.	११४११०
बु. दि.	११४११०	बु. दि.	११४११०	बु. दि.	११४११०
बु. रा.	११४११०	बु. रा.	११४११०	बु. रा.	११४११०
शु. दि.	११४११०	शु. दि.	११४११०	शु. दि.	११४११०
शु. रा.	११४११०	शु. रा.	११४११०	शु. रा.	११४११०
श. दि.	११४११०	श. दि.	११४११०	श. दि.	११४११०
श. रा.	११४११०	श. रा.	११४११०	श. रा.	११४११०

दिनेसर्वेविरुद्धेपिकार्यकार्याविबोहिते मासाः पदतत्रचत्वारोर्द्धेचैतिभुवकस्तथा ११० ग्रहाः सप्तक्रमाद्वाराः प्रतिद्वारमुपास्थिताः द्वात्रिंशद्विबोलेयादिनेरात्रिविभागयोः १११ दिनरात्र्यनुमानेनप्रतिविंदुधरिद्वयं प्रतिविंदुंचरौद्रादिशुद्धतन्पित्रोदरा ११२ रौद्रेरौद्रकर्मश्वेतेश्वसुरवासनादियानानि मैत्रेस्तानंदानंचार्वाटौषधारंभः ११३ सावित्रेशास्त्रविधिर्वैरोचनकेतुराज्यविनिवेशः जयदेवेशुमन्कार्याप्यभिजितेनगरादिषुप्रवेशः ११४ रावणेरपासंहारोष्णलेखतरुरोपणं विजयेसर्वकार्याणिगन्त्रीयंनारिद्वन्द्वे ११५ धमेचर्वैरसंहारसौम्यकार्याणिसौम्यके स्त्रीसंगोभृगवेकार्यः प्रान्तेरौद्रतुपूर्वचत् ११६ ततोनिशायांश्वेतारिषुशुद्धतन्पित्रोदरा ११७ सत्वरजतमश्ने

तिविन्दूपरिगुणास्ततः ११७ कालबन्धौ न भद्राय राह्याक्रांतौ विशेषतः अमृतं चामृतश्राविविधत्तैर्वांछितं फलं ११८ अमृतं चोर्ध्वरेखायां
कालो वक्रांतरेखया एकरेखांकितौ बिंदूयोऽस्यातां बंधसंज्ञकः ११९ मारणं मोहनं चैव विद्वेषोच्चारनं तथा कारणं प्रेरणं चैव शून्यवे-
लाप्रशस्यते १२० दृश्यतेऽधिकमासेपि लिखितः प्रत्ययोनस्तु मुख्यमास इवालोभ्यंतत्फलं चेति तन्मते १२१ शून्ये शून्यं भवे-
त्कार्यमावर्त्तमसंग्रहः कालवेला भवेन्मृत्पुरर्थाहानिस्तु कर्त्तारि १२२ अमृते तु भवेत्सिद्धिः कथ्यते नात्र संशयः रेखायाममृतं य-
स्य युगे कालविलंबना १२३ शून्ये शून्यं विजानीयाद्द्वेधातं विनिर्दिशेत् रुद्रप्रोक्तमिदं ज्ञानं शिवायै रुद्रया मले १२४ गोपनीयं
प्रयत्नेन सद्यः प्रत्ययकारकं १२५ इति श्रीह. ब. मिश्रस्कंधे शिवालिरितमुहूर्त्तध्याये रुद्रयामलोक्तबृहच्छिवालिरितमुहूर्त्त-
निरूपणं नाम प्रकरणं प्रथमं १ अथ द्वितीयं शिवालिरितं नतिथिर्न च नक्षत्रं न योगः करणं तथा शिवसंज्ञं वराहोणकैर्य-

माघ फाल्गुन चैत्र वैशाख श्रावण भाद्रपद पर्यंतं

रविवार		चंद्रवार		भौमवार		बुधवार		गुरुवार		शुक्रवार		शनिवार	
दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र
१ साहस्र	३४ भू.	४ अमृत	३२ च	४ चक्र	३४ अमृत	४ चक्र	३४ भू.	६ अमृत	३४ चक्र	२ शून्य	३२ भू.	४ भू.	३२ भू.
४ चक्र	३८ मा.	१२ चक्र	३८ अमृत	६ शून्य	३६ शून्य	८ अमृत	४० अमृत	८ शून्य	३८ मा.	१० अमृत	३६ च.	८ च	३६ च
१२ अमृत	४० भू.	१८ अमृत	४४ च	१२ अमृत	३८ अमृत	१० भू.	४४ भू.	१२ च	४० अमृत	२६ चक्र	४२ अमृत	१२ भू.	४२ अमृत
२० चक्र	४४ अमृत	२४ चक्र	४८ अमृत	१८ शून्य	४२ चक्र	१४ चक्र	४० च.	१८ अमृत	४८ चक्र	२८ अमृत	४६ भू.	१६ अमृत	४६ च
२८ शून्य	४६ भू.	२८ अमृत	६० च.	२० अमृत	४८ भू.	१६ मा.	४४ भू.	२६ च.	४२ अमृत	३० शून्य	४८ मा.	२६ च.	४८ मा.
३० मा.	४८ चक्र	३० भू.		२४ भू.	४८ अमृत	२० अमृत	६० अमृत	३० भू.	४६ शून्य		४८ मा.	३० भू.	६० मा.
	५० मा.			३० अमृत	५४ चक्र	२४ च.	२८ अमृत		६० अमृत		६० भू.	३० भू.	६० भू.
					५६ अमृत	२८ अमृत	३० भू.						

लं कार्यसाधनं १ समस्तज्योतिषग्रं-
थमवलोक्य समाहितैः क्रियन्ते मिह
राचार्यैर्धनोद्वाहादिमंगलं २ माहेन्द्र-
ममृतं चक्रं शून्यं चेति चतुष्टयं जन्म-
यान्नविवाहादि कार्यसर्वं समाचरेत्
३ माहेन्द्रे च ज्योतिष्यममृते कार्यसा-
धनं चक्रे गतिविलंबः स्याच्छून्ये च.
मारणं ध्रुवं ४ माघ फाल्गुन चैत्रेषु वै-
शाखे श्रावणे तथा नभस्ये मासि वारा-

भा० मुहूर्तगणनोच्यते १ ज्येष्ठ पौषे च तृतीयापंक्तिर्लोकावेचसर्गः ईषाजं भागं पौषे द्वितीयगणनोच्यते २ अथाग्नेस्पर्धचक्राणि इति

आश्विन कार्तिक मार्गशीर्ष पौष पर्यन्तं													
रवि		चंद्र		मंगल		बुध		गुरु		शुक्र		शनि	
४ अश्वि	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र
१४ चक्र	११ मू.	४ अ.	२४ च.	१ अ.	२६ च.	१ मू.	२४ मा.	५ अश्वि	२१ मू.	२ अश्वि	२४ च.	४ मू.	२४ च.
१२ अश्वि	२६ च.	८ च	४२ अ.	४ मू.	२० अ.	६ मा.	२० अ.	१० च.	४० अ.	८ च.	२० अ.	८ चक्र	२० अ.
१४ अश्वि	४२ अ.	१४ अ.	५८ च.	१४ अ.	४० मू.	८ अ.	४६ च.	१४ अ.	४६ च.	१४ अ.	४२ मू.	१२ अ.	४४ च.
२६ मा.	४० च.	२० च.	५२ अ.	२० च.	५२ अ.	१० मू.	५२ अ.	२० मू.	५० अ.	२० च.	४४ मा.	२० मू.	४० अ.
२८ मू.	५२ अ.	५८ च.	५८ च.	२४ मू.	५४ मा.	१४ च.	६० मू.	२४ च.	५८ च.	२८ अ.	५० च.	२६ अ.	५२ मू.
३० च.	५८ मू.	६० मू.	६० मू.	३० च.	५८ अ.	२० अ.	६० मू.	३० अ.	६० मू.	३० मू.	६० अ.	३० मू.	५८ च.

ज्येष्ठ आषाढ पर्यन्तं													
रवि		चंद्र		मंगल		बुध		गुरु		शुक्र		शनि	
दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र	दिवस	रात्र
४ मू.	२४ अ.	८ च	२४ मू.	४ अ.	२६ च.	१ मू.	२० अ.	१ अ.	२४ मा.	२ मू.	२१ मू.	४ मू.	२४ च.
१२ अ.	२० मू.	१२ अ.	४२ च.	८ च	४२ अ.	६ च	४० च.	६ अ.	२० अ.	१० अ.	२६ च.	८ मू.	२० अ.
१० च	४२ च.	१४ मू.	४६ अ.	१० मू.	४६ च.	१४ अ.	४४ मू.	१२ अ.	४० मू.	२६ च.	४२ अ.	१२ मू.	४४ च.
१४ अ.	४० अ.	१८ च	५० च.	१६ अ.	४८ अ.	२० च	४८ अ.	२० अ.	४४ च.	२८ अ.	४६ मू.	१६ अ.	४० अ.
२० च	५६ च.	२४ अ.	५२ मू.	२४ मा.	५४ च.	२८ अ.	५४ मू.	२८ मू.	४४ मू.	३० मू.	५२ अ.	२० मू.	५२ मू.
२० मू.	६० मू.	३० मा.	६० मू.	३० अ.	६० मू.	३० मू.	६० अ.	३० अ.	६० मू.	३० मू.	६० अ.	३० मू.	५८ च.

वराहमिहोक्तशिवालिसितं द्वितीयं
२ इति श्री तृ. वृ. मिश्रस्कन्धे द्वि-
तीयशिवालिसितचक्राणि प्रकरणं
अथाग्नेस्पर्धचक्राणि प्रकरणं
उद्देगा मृतगेगा श्रद्धाभोगुप्तचक्रा-
कलाः क्रमान्तरं दिवाज्ञेयं रात्रौ
च पंचमं क्रमात् १ प्रत्येकं ते चतुर्ध-
न्यां न्यसेद्वात्रौ दिवा तथा यथानाम
तथाज्ञेयं फलं तस्य बुधैः सदा २ ॥
इति नरचन्द्रोक्तशिवालिसितं नाम
प्रकरणं तृतीयं ॥ ३॥ कुत्रचिदुद्यो-
गइत्यपि पाठोक्तः दिनमानरात्रि-
मानप्रमाणेन उद्देगादि कालप्रमाणे
न्यूनाधिक्यं भवति इति प्र० ३

दिवा चक्रं							
	रवि	चंद्र	मंगल	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
३॥	उद्योग	अमृत	रोग	लाभ	शुभ	बल	काल
३॥	च	का	उ	अ	रो	ला	शु
३॥	ला	शु	च	का	उ	अ	रो
३॥	अ	रो	ला	शु	च	का	उ
३॥	का	उ	अ	रो	ला	शु	च
३॥	शु	च	का	उ	अ	रो	ला
३॥	रो	ला	शु	च	का	उ	अ
३॥	उ	अ	रो	ला	शु	च	का

रात्रौ चक्रम्							
	रवि	चंद्र	मंगल	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
३॥	शु	च	का	उ	अ	रो	ला
३॥	अ	रो	ला	शु	च	का	उ
३॥	च	का	उ	अ	रो	ला	शु
३॥	रो	ला	शु	च	का	उ	अ
३॥	का	उ	अ	रो	ला	शु	च
३॥	ला	शु	च	का	उ	अ	रो
३॥	उ	अ	रो	ला	शु	च	का
३॥	शु	च	का	उ	अ	रो	ला

अथ चतुर्थदिवा लिखितमाह आत्मन्त्यायात्रिगुणिनात्रयोदशसमन्विता अपमिस्तुहरेर्भागं सोषं चैनमुभाभुमं १ लाभश्चैके द्वयोः
सिद्धिर्द्विहः पंचमसप्तमे हानिश्चैव तृतीये च चतुर्थे रोगसंभवः २ धनधान्यागमः पष्ठे शेषशौमसं भुवं पार्वत्यापृच्छानेतुतामुवा
चमहेश्वरः ३ सर्वसंवत्सरे काले सर्वभासे तथारिने एवमेतद्द्वारोहे सिद्धिज्ञानमथोदितं ४ नतिथिर्नचनक्षत्रं नचैनुर्नहिवासरः
यमर्धैरव्यतीपातोचितनीयो कदापि न ५ इति श्रीह. बृ. मिश्रस्कंधे शिवालिखिताध्याये चतुर्थप्रकरणं ॥ ४ ॥

अथ भृगुलिखितमुहूर्तम् अथैकाधिका मुहूर्ते लिख्यते नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि देवदेवं निलोचनं अहंवररुचिर्नमः
तत्संभारविभाषितं १ यानि रात्र्यानि शुक्रेण पृच्छते दुर्बलैरिणो उक्तानि तानि लिख्यते ग्रंथादाहृत्य मार्गवात् २ अथैकदामहेश्वरः

स्तुसभायामतिदुःखितः अग्निर्ध्वंखाड्वंतुश्रुत्वाचिंताकुलोभवत् ३ गुरुंगत्वातिशीघ्रेणमहेन्द्रोभक्तितोऽब्रवीत् भोगुरोत्वंममब्रूहित्वयाप्रोक्तं
 मयाकृतं ४ मुहूर्तेचाभिजित्संज्ञकथंरुधंहीरवाण्डवं चन्द्राकोभौदेनीयावत्तावत्स्थास्यतितेवनं ५ कथंनेतादृशंविप्रनत्वयासदृशःसुधीः
 गुरुःप्रोवाचदेवेन्द्रशृणुत्वंदेवसत्तम ६ विद्याधिकंभृगुपृच्छसदस्याहूयसत्तम श्रुत्वातद्देगुरोर्विकथंवादमित्येवचाब्रवीत् ७ नत्वातच्चर
 णाभोजौजात्वातत्कथितंवचः पुनःस्वभवनंगत्वामहाचिंताकुलोभवत् ८ अयेकदासभांगत्वाभृगुमाहूययत्नतः प्रत्युत्थायसम-
 म्यर्च्यस्वासनेचोपवेशयच ९ तत्वाभृगुंचपञ्चमहेन्द्रःशोकविकृतः इन्द्रउवाच भगवन्विप्रधर्मज्ञसर्वशास्त्रार्थकोविद १०
 मुहूर्तेगुरुणादत्तेत्यभिजित्संज्ञकेऽमले आरोपितंखाड्वंतुश्रुणासहसत्तम ११ वह्निनादह्यमानंतदृष्ट्वा मनसिदुःखितः चरणौशरणं
 प्राप्तः कथंरुधंहीतद्वनं १२ एतद्दहस्वमांविप्रत्वंपरावरवित्सदा भृगुरुवाच शृणुत्वंशक्रमेवावयंमुहूर्तेपरमाद्भुतं १३ गुरोर्नस्त्य
 त्रदोषोहि किंचिद्वैकारणंशृणु ज्योतिःशास्त्रेतुतिथ्यारौनाडिकानांफलाद्भुतं १४ अतस्तद्वननिर्माणेभौमेर्नैविधिभेशशी नाडीनांवास
 रवसात्फलदातानिशापतिः १५ त्रिंशत्पथस्थान्चन्द्रस्यधरिकैकादिवानिशोः कृत्तिकाभौमयोगाद्वियग्रद्वारभतेतुसः १६ तत्स-
 वीहन्यतेदेववह्निशास्त्रादिनाक्रमात् एतस्मात्कारणादिन्द्रदहनंखाड्वस्यहि १७ भार्गवंपुनरप्याहमहेन्द्रोदेवसत्तमः इन्द्रउवा
 च साधूक्तंयत्त्वयाविप्रब्रूहि विस्तरतोमम १८ लोकानांवेहितार्थयिममाज्ञानहरंचतत् महेन्द्रस्यवचःश्रुत्वाभार्गवोवाक्यमब्र
 वीत् १९ भृगुरुवाच भोशक्रतेप्रवक्ष्यामि सुगोप्यमतिदुर्लभ आदित्यादिग्रहाणांचमयाचंगुरुणासह २० सूर्यादीनांवासराणि
 समसंख्याभवन्तिवै वारोदयसमारभ्ययावन्नस्यात्परोदयं २१ घट्यस्तुषष्टिसंख्यास्ताद्वैविध्यंतन्निशात्क्रयोः पूर्वास्त्रिंशत्परास्त्रिं
 रात्प्रत्यहयदुदीरिताः २२ अवस्थास्ताश्चद्रमसोविशाखाद्यक्षसंयुताः ज्योत्स्नामैत्रीतथासंध्यात्रिंशत्ताराभवन्तिवै २३ दि-
 नेयथातथारात्रौसूर्यादीगणयेक्रमात् रवाबुदयमारभ्यघट्यैकेन्दोर्द्विदेवके २४ भृगुणातुफलंतासांपृथक्त्वेनप्रकीर्तितं रविवा
 र घट्यैकातुविशाखायांविवाहःशुभरोभवेत् २५ तथालाभोऽनुराधायां २ जयेज्येष्ठाकलिप्रदा ३ मूलेमूल ४ विनाशायरिपूणां-

जयराजता २६ पूर्वाषाढेतुव्यापारे धनदायकतथोत्तरा ५ दुर्लभातिर्यदार्थस्याऽऽनन्दश्च श्रवणेतथा २७ योषाकर्मणि लाभः स्याच्छु
भंच ७ वसुभेतथा धान्यकर्मणि लाभो हि ८ वारुंगेगमनं ९ शुभं २८ पूर्वामाद्रे शुभं तांज्य १० सुत्तरायां शरीरता व्यापिर्वा
११ नंतिमेदेवरियोर्मध्यपराजयः १२ ॥ २१ ॥ अश्विन्यामरवकार्ये हिलाभः स्या १३ द्यमभेतथा शुभं स्याच्च स्वबंधे हि १४ बह्वोवेशोऽ
तिहानिदा १५ ॥ ३० ॥ विधातुमेपरग्रामकर्मणि प्रभुतामियात् १६ शशिभे हानिदायात्रा १७ राज्ञः सन्निधिसिद्धिदा ३१ रोद्रेऽदित्यां गृहा
रंभः १९ पुष्ये सेनामृतिर्भवेत् २० सार्धे हानिस्तु व्यापारे २१ पैत्ये युद्धपराजयः २२ ॥ ३२ ॥ भगसे शुभदार्मेत्री २३ चोत्तरायां रियोर्जयः
२४ हस्ते संभाषणानंदस्त्वापे वाणिज्यलाभदः २६ ॥ ३३ ॥ स्वात्यां मेधुनतः पुत्रः २७ श्रेष्ठकार्येति सिद्धिदा ज्योत्स्नायां २८ नृपशार्दूल
मेव्या कार्यविनाशदः २९ ॥ ३४ ॥ सुखरात्रीरामरवगे ३० संध्यायानुप्रकीर्तिता अथ चन्द्रे एवं सोमे शुभं कार्यं १ यात्रायां दूरतः फल
२ विजयः सर्वकार्येषु ३ व्यापारेऽन्नफलप्रदः ४ ॥ ३५ ॥ स्नाने शुभं तरासिद्धिः सर्वकार्येषु जायते ६ क्षेत्रे लाभः ७ स्तथा द्यूते राज्ञः
कर्मणिसिद्धिदा १ ॥ ३६ ॥ भौज्ये तु मिर्मेधुने च ११ शुभकर्मणिसिद्धिदा १२ युद्धजयः १३ शुभे सिद्धिश्चाशुभं नैव कारयेत् १४ ॥ ३७ ॥
रियोर्जयस्तु १५ भेषज्य १६ पशूनां रक्षणतथा १७ जयश्चैव प्रवेशः स्या १९ दसतंतु विषादने २० ॥ ३८ ॥ शुभं चैवोत्सवे कार्ये २१ राज्ञ
कार्यं स्पृचितं २२ क्रीडायां तु तथा सिद्धि २३ विवाहेषु जयप्रदः २४ ॥ ३९ ॥ प्रवेशोऽति शुभः प्रोक्तः २५ सर्वकार्यकरंतथा २६ वृक्षाणां रो
पणे नाशो २७ मृत्युकृत्येऽति सिद्धिदा २८ ॥ ४० ॥ युद्धे चोच्चाटने सिद्धिः २९ शुभकार्येषु शुभप्रदः ३० रात्रावेवं विजानीयात्तथा भौमे वि
चिंतयेत् ॥ ४१ ॥ अथ भौमे कार्ये दुःखं १ जयः शत्रोः २ संध्यामे विजयप्रदः ३ गजबन्धे मृतिस्तदुपलभो ५ सुखंगतो ६ ॥
४२ ॥ अश्वानां कार्यकर्त्तव्यं ७ गोकार्ये गमहानिदः ९ चाणि गृहे च्छापूर्णा स्या १० कार्येषु शुभरोमतः ११ ॥ ४३ ॥ व्यापारे सिद्धिदः १२
प्रोक्तो यात्रायां प्रयदस्तथा १३ गमे भयं सिंहचौरैः १४ कार्ये शस्त्राग्निनाशदः १५ ॥ ४४ ॥ कार्ये दुर्गि क्षपीडा स्या १६ न्मेधकृत्ये त्वदृ
ष्टिदः १७ गमेऽप्राप्तिः १८ शान्ति कृत्ये १९ शुभां चत्ता शृणोति वै २० ॥ ४५ ॥ चिन्ता कृत्येति चिन्ता स्या २१ युद्धकृत्ये तु हानिदः २२

विनोद्योगेति धनदो २३ ज्ञातो शत्रोर्मृतिप्रदः २४ ॥ ४६ ॥ सर्वकार्ये प्रीतिहानिः २५ सुखदो गंधलेपने २६ यात्रायाजयदश्चैव २७ सर्व
कार्येषु प्रदः २८ ॥ ४७ ॥ सर्वकृत्वे मनस्ताप २९ जीविकायां पुत्रीतिहः ३० तथारात्रौ फलं ज्ञेयं बुधे प्येवं विचिन्तयेत् ॥ ४८ ॥ अथ बुधे
यत्र तत्र स्थितश्चैव कुत्सितं शृणुते बुधे १ समीचीनं कर्मात्येव कुर्वन्न श्यति तत्क्षणं २ ॥ ४९ ॥ भार्यासंगे प्रीतिहासः ३ कुशलश्चित्रकर्म
णि ४ वृथाकार्यं भवत्येव ५ शत्रुघातो रिपोर्जयः ६ ॥ ५० ॥ कलहः सर्वकार्येषु ७ संधिः स्याद्युद्धकर्माणि ८ विनोद्योगे चार्थलाभः ९ ज
यः स्याद्युद्धकर्माणि १० ॥ ५१ ॥ अर्थोद्योगे चार्थलाभः ११ दाने शस्त्रं १२ नभीष्टदः १३ सेवायां सिद्धिः सैन्ये १४ वास्त्वारंभे सुखं भ
वेत् १५ ॥ ५२ ॥ पुन्याप्राप्ते स्तयोद्वाहे १६ विनोपायं प्रसन्नता १७ दुष्टं हन्या १८ तथा क्षेमं १९ गमेवासिः सुदुर्लभा २० ॥ ५३ ॥ रिपो
र्जयः २१ सुताभागे २२ सुखतु नृपदर्शने २३ ॥ उक्तं निनित्रः संभोज्यं बलं २४ चालहादं तथा २५ ॥ ५४ ॥ व्यापारे लाभदत्तं द्विभिन्ने
प्रीतिः सुदुर्लभा २६ सफलं सर्वकार्यस्य २७ द्वाहने हानिः पशोः ३० ॥ ५५ ॥ यथादिने तथारात्रौ देवेभ्यो हविर्विचिन्तयेत् अथ गुरो
धनोपायेनार्थवृद्धिर्नाशः स्याच्चतुर्धने २ ॥ ५६ ॥ भोजने गेभवेत्पीडा ३ लभेत्सौगंधं मंथुकं ४ विद्यावृद्धिः ५ कार्यहानिर्दुर्जयदो
७ नृपमार्गतः १० ॥ ५७ ॥ शत्रुनाशो वशीभूतः ९ शुभकर्मणि लाभः १० व्यापारे चान्न लाभः स्यात् ११ यात्रायां तु पुनर्गमः १२ ॥ ५८ ॥ उत्स
वादि मनोत्साहो १३ निर्गुणश्चित्रकर्मसु १४ पराभवो १५ गमे हानिः १६ युद्धेऽगेशस्त्रतः क्षतः २० ॥ ५९ ॥ कार्यसिद्धिः १८ सैन्यना
शः १९ गमे मृत्युः सवाहनैः २० पुनर्गमो भवेत्लाभः २१ बलं स्यात्सर्वकर्मसु २२ ॥ ६० ॥ भ्रातृवन्धोभवेन्नारीः २३ कार्यधैर्येण सिध्यति
२४ प्रीतौ युद्धं भवेत्प्रीति २५ विवादे जयदः सदा २७ ॥ ६१ ॥ यस्य कस्य स्मृतिर्योत्रा २८ शांतौ शांति २९ गमेऽर्थदः ३० निशायां फल
मेव स्याद्गुप्तनीविचिन्तयेत् ॥ ६२ ॥ अथ भूगो कर्मण्यालहादः स्त्रीणां १ युद्धे शत्रोः पराजयः २ विनोपायेनार्थलाभः ३
अकस्माद्दुर्दर्शनं ४ ॥ ६३ ॥ दृष्ट्युपाये महद्वृष्टिः ५ बीजवापेन वृद्धिः ६ रोगोत्पत्तौ रोगनाशो ७ बलौद्योगे बलक्षयः ८ ॥ ६४ ॥ न
श्यन्ति सर्वकायाणि ९ वार्त्तायां कर्मसिध्यति १० कलहे सुलभं कार्यं ११ रिपोर्हानिस्तु संगमे ॥ ६५ ॥ विद्यासिद्धिः १३ सफलं वैद्यं १४ रोगोत्प

तौ मृतिप्रदः १५ रिपोर्जयेत्तल्लतः १६ सर्वकार्यविनश्यति १७ ॥ ६६ ॥ घनुर्विद्याति कुशलो १८ भोजनेत्यंतदुःखितः १९ स्त्रीसकाशा
द्रुपमृत्युश्चोहनाति २० सुदारदः २१ ॥ ६७ ॥ कार्योद्योगोभवेदाशा २२ सदासेस्यात्सुखं तथा २३ कार्योर्धनाशः २४ स्वाहः स्व
२६ साधिः स्याद्बुद्धकर्मणि २७ ॥ ६८ ॥ सुखोद्योगेतिदुःखं स्यात् २८ च्छेष्टः २९ सुयोगहानिदः ३० फलतद्विशायांतुसौरेः क्लिप्तद्विचि
तयेत् ॥ ६९ ॥ अथ शनौ कस्यचित्फलहोपाय १ राजगोहेगनेसुखं २ सर्वकर्मस्वरेवृद्धिर्भित्रः ३ स्याद्बुद्धसौख्यदः ४ ॥ ७० ॥
अश्वपत्नेचाश्वलाभो ६ यात्रायां न सुखं भवेत् ७ प्रशंसार्थेकीर्तिलाभो ८ तिरोगोऽनर्थशान्तिदः १० ॥ ७१ ॥ स्त्रीसेवी ११ स्वसुता
नृति १२ भ्रातृवर्गप्रपोषकः तथाप्यकीर्तिरास्तेस्युः १३ शरादिरोधनं भवेत् १४ ॥ ७२ ॥ स्वभावचित्तिनं सत्त्वा १५ इन्तलाभस्तुजाय
ते १६ यात्रासिद्धिर्जनकार्यस्या १७ च्छुभं स्यात्तु महत्तरं १९ ॥ ७३ ॥ ज्ञात्वा व्यापारसिद्धिः स्यात् २० नृद्विस्तुजायते २१ दारागमं
भवेच्छीघ्रं २२ सुखं स्यात्सर्वकर्मसु २३ ॥ ७४ ॥ वस्त्रव्यापारसिद्धिः स्याद्देहानंदंतु कर्मसु २५ चिन्ता स्यात्सर्वकार्येषु २६ तर्थाभिज्ञो
पिमित्रता २७ ॥ ७५ ॥ मृतिः स्यात्सर्वकार्येषु २८ शान्तिः स्यात्क्रोधकर्मसु २९ वापिकूपतडागानां निर्माणं च तथा निशि ३० ॥ ७६ ॥ सर्वस्य
चिन्तनीयोसौ भृगुणोक्तं न चान्यथा ॥ ७७ ॥ ॥ इति श्री ह. बृ. मि. भृगुलिखितैकधरिकामुहूर्त्तनिरूपणं नाम प्रकरणं ॥ ५ ॥

॥ अथरविवारेत्रिंशत्धरिकान्त्रिरात्तारभृगुलिखितमुहूर्त्तदिवारोत्रौ एकमेवतच्चक्रं ॥

दृष्टघटयः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०								
परिकल्पिता नक्षत्राणि	विराज	बुद्धा	ज्येष्ठा	मूल	पूर्वाषा	उत्तरा षाढा	अवणं	धमिष्ठा	शतता रक्ता	पूर्वाभा	उत्तरा भाद्र	सेवती	अश्लेष मी	भरणी	कृत्ति	रेवती	मृग	आश्ले	ज्येष्ठा	मघा	पूर्वाषा	उत्तराषा	रुद्रा	चित्रा	स्वती	ज्येष्ठा	मेघना	संध्या										
तत्फलं च	विवाहः शुभ	उभो	कलहः	मूलं नारा	आपुर्धन	प्रसिद्धिर्भ	आनन्दः	स्वीकर्मणि	लाभः	धान्यकर्मणि	कर्म	गमनं शुभं	शुभं भोज्यं	शरीरे व्या	पराजयः	अकर्मणि	कर्म	वस्त्रबन्धन	प्रवेशो हानि	परशमि	अवप्रति	यात्रायाह	नि	रुजस्यनि	दुष्प्रति	गृहाशुभः	सेनामरणं	व्यापारे हानि	सुदुपरजय	मेत्रिपुत्रा	रिपोर्जयः	भाषणानंदः	वाणिज्यका	मेघनाम्न	प्रसिद्धिर्भ	प्रसिद्धिर्भ	कार्यनाराः	सुखदात्री

अथ सोमवारे त्रिंशद्द्वारिका त्रिंशत्तारा भृगुलिखित मुहूर्तदिवारात्रौ एकमेव तन्मंत्रः

इष्ट घट्यः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
घटिकात्मकानि नक्षत्राणि	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूळ	पूर्वाषाढा	उत्तराषाढा	श्रवण	धनिष्ठा	शततार-	पूर्वाभाद्र-	उत्तराभा-	रेवती	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृग	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वा	उत्तरा	हस्त	चित्रा	स्वाती	ज्येष्ठा	मेघी	संघ्या
तत्फलं	कार्यं शुभं	यात्रायां दूरफलं	सर्वकार्यजयः	आपारे अन्नप्रा-	स्नाने शुभं	सर्वकार्यसिद्धिः	क्षेत्रे लाभः	यूते लाभः	राजकर्मणि सिद्धिः	भोज्ये च सुखं	भेषु ने च सुखं	शुभकर्मणि सिद्धिः	मुद्रजयः	शुभकर्मणि सिद्धिः	रिपोर्जयः	भेषज्ये सिद्धिः	पशूनां रक्षणं	जयः	प्रवेशः शुभः	विषादनेऽमृतं	उत्सवकार्यं शुभं	राजकार्यं चित्तं	क्रिडायां सिद्धिः	विवाहे जयः	प्रवेशे शुभं	सर्वकार्यं शुभं	दशरूपं प्रेमारा	भृत्यसंस्थेति	मुद्रे च चानेति	शुभकार्यं शुभं

अथ सोमवारे त्रिंशद्द्वारिका त्रिंशत्तारा भृगुलिखित मुहूर्तदिवारात्रौ एकमेव तन्मंत्रः

इष्ट घट्यः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
घटिकात्मकानि नक्षत्राणि	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूळ	पूर्वाषाढा	उत्तराषाढा	श्रवण	धनिष्ठा	शततार-	पूर्वाभाद्र-	उत्तराभाद्र-	रेवती	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृग	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वा	उत्तरा	हस्त	चित्रा	स्वाती	ज्येष्ठा	मेघी	संघ्या
तत्फलं	कार्यं दुःस्वम्	शत्रोर्जयः	संग्रामे विजयः	गजबन्धे मृतेः	उभूलाभः	गमने सुखं	अरवकर्म शुभं	गोकार्थं शुभं	गमने हानिः	विवाहे इच्छा पूर्णा	कार्येषु शुभं	व्यापारे सिद्धिः	यात्रायां भयः	मर्गसिं हचौरभयः	कार्येषु भिन्नानां	कार्येषु भिन्नानां	मेघकृत्ये वृद्धिः	गमने लाभहानिः	शान्ति कृत्यं शुभं	शुभवात्तश्रवणं	चिन्तामासि	मुद्र कृत्यहानिः	उद्योगां विमाधनप्रा-	शत्रुमरणं	सर्वकार्ये भिन्नहानिः	गंधलेपने सुखं	यात्रायां जयः	सर्वकार्यं शुभं	सर्वकृत्ये मनस्वापः	अविनाशकृत्ये भिन्नहानिः

अथबुधवारेत्रिंशद्दिकान्त्रिंशत्ताराभृगुलिखितमुहूर्तदिवारात्रौ एकमेवतच्चक्रं

इष्टधर्यः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
घटिकात्मकानि नक्षत्राणि	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूल	पूर्वाषाढा	उत्तराषाढा	अवघा	धनिष्ठा	शततारका	पूर्वाभाद्र	उत्तराभा	रेवती	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृग	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वाफा	उत्तराफा	हस्त	चित्रा	स्वाती	ज्योत्स्ना	मेघी	संख्या
तत्फलम्	कुत्सितं भवेत्	कुतं नश्यति	भार्यो प्रीतिर्यासः	विचित्रकर्म सुकुशः	कार्यं विद्या भवति	शत्रुघातः रिपवः	सर्वकृत्येकसह	पुद्गे संधिः	विनोद्योगं लाभः	सुखे जयः	उद्योगेऽर्थलाभः	दाने शुभं	अमिष्टप्राप्तिः	सेवायां सिद्धिः	वारत्वारं भेषु बन्ध	उद्धाहे पत्न्या मीति	उपायं विना भसन्न	दुष्टनाराः	क्षेमं भवेत्	गमने प्राप्तिरुद्ध	रिपोर्जयः	भोगे सुसमाप्ति	नृपदर्शने सुखं	अति मेघी	संभोज्ये बलं	छालहारिः	आपारे लाभः	मित्रे प्रीतिरुद्धमा	सर्वकार्ये सफल	परीक्षां हने हानिः

अथगुरुवारेत्रिंशद्दिकान्त्रिंशत्ताराभृगुलिखितमुहूर्तदिवारात्रौ एकमेवतच्चक्रं

इष्टधर्यः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
घटिकात्मकानि नक्षत्राणि	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूल	पूर्वाषाढा	उत्तराषाढा	अवघा	धनिष्ठा	शततार	पूर्वाभाद्र	उत्तराभा	रेवती	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृग	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वाफा	उत्तराफा	हस्त	चित्रा	स्वाती	ज्योत्स्ना	मेघी	संख्या
तत्फलम्	धनोपायधनवृद्धिः	धनोपायेन धनहा	भोजने गोपीष्टा	वस्त्रगंधप्राप्तिः	विद्यावृद्धिः	कार्यं हानिः	नृपाज्जयः	शत्रुनाशः	शत्रुवश्यं	शुभकर्मणि लाभः	व्यापारेऽर्थलाभः	यात्रायां पुनरागमः	उत्सवादिभ्योत्साहः	विचित्रकर्म सुगुणः	पराभवः	गमने हानिः	पुद्गेऽर्थलाभः	कार्ये सिद्धिः	सेवनाशः	गमे मृत्युः	पुनर्गमने लाभः	सर्वकर्म सुबलं	आतृबन्धोर्नाशः	धैर्येण कार्यसिद्धिः	प्रीतिरुद्ध	प्रीतिः	विवाहे जयः	वस्त्रवस्त्रवृत्तिः	शांतो भवति	गमेऽर्थप्राप्तिः

अथशुक्रवारेविंशहृदिकाविंशतारामुगुलिरितमुहूर्तदिवारानौ एकमेवतत्संज्ञं

इष्टघट्यः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
घटिकात्मका निनक्षत्राणि	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूळ	पूर्वाषाढा	उत्तराषाढा	श्रवण	धनिष्ठा	शतताराका	पूर्वाभाद्रपद	उत्तराभाद्रपद	रेवती	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृग	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वाफा	उत्तराफा	हस्त	चित्रा	स्वाति	ज्योत्स्ना	मेघी	मंघ्या
तत्फलं	स्त्रीकर्मज्याहार	रात्रोः पराजयः	विनोपायमर्थप्रा	अकस्माद्वधुदंश	वृष्ट्युपायमहावृष्टि	बीजवापेधनवृष्टि	रोगोत्पत्तिरोगना	बर्कोद्योगेबकस	सर्वकार्यनाशः	वर्त्तकर्मसिद्धि	कलहेसुकुलं	मुद्धेशानुहानिः	विद्यारंभविद्याप्रा	सफलं वैद्यं	रोगोत्पत्तौमृत्यु	शत्रुजयैरत्नका	सर्वकार्यनाशः	धनुर्विद्याकुशल	भोजनेज्जलिदुः	स्त्रीसकाशाद्रप	वाह्यप्राप्तिः	सुदारहः	उद्योगोभाषा	सदसिसुखं	कार्येथेनाशः	दुःखं	शुद्धेसंधि	सुखोद्योगेदुःखं	श्रेष्ठ	उद्योगहानिः

अथशनिवारेविंशहृदिकाविंशतारामुगुलिरितमुहूर्तदिवारानौ एकमेवतत्संज्ञं

इष्टघट्यः	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
घटिकात्मका निनक्षत्राणि	विशाखा	अनुराधा	ज्येष्ठा	मूळ	पूर्वाषाढा	उत्तराषाढा	श्रवण	धनिष्ठा	शततारा	पूर्वाभाद्र	उत्तराभा	रेवती	अश्विनी	भरणी	कृत्तिका	रोहिणी	मृग	आर्द्रा	पुनर्वसु	पुष्य	आश्लेषा	मघा	पूर्वाफा	उत्तराफा	हस्त	चित्रा	स्वाति	ज्योत्स्ना	मेघी	मंघ्या
तत्फलं	कस्यचिक्लहेपप	राजगृहगमनेसुखं	सर्वकर्मसुवृद्धिः	मेघी	मुद्धेशुखं	अश्वलाभः	यात्रायां दुःखं	कीर्त्तिलाभः	अतिरोगः	अनर्थशांतिः	स्त्रीसेवी	स्वसुतनाशः	स्वभग्नोपेक्षेअ	शरादिरोधनं	स्वचिन्तितप्राप्तिः	धनलाभः	यात्रासिद्धिः	कार्यहानिः	महच्छुभं	व्यापारसिद्धिः	धनवृद्धिः	शीघ्रंदारागमनं	सर्वकर्मसुसुखं	वस्त्रव्यापारसिद्धि	सर्वकर्मसुदेहानंद	सर्वकार्यपुर्विंता	अभिन्नोभिन्नोमेव	सर्वकार्यमृत्तिः	कोष्कर्मणिशान्ति	यापीकूपतडागनि

॥ इतिश्रीहरिहृदयादिनिर्मितेहृदयज्योतिषाण्येपथेमिश्रस्कंधेभृगुलिरितचक्रनिरूपणं नाम प्रकरणं पंचमं ५ ॥

॥ ॥ ॥

अथ बृहस्पतिप्रणीतलघुहोरासुहृत्तन्त्रानचक्रफलदेशसहितम्

कार्यं	दिशामिमु	नाम	इष्टधन्यः
जलकर्म	पर्व पक्षशब्द	भगा नामा	३१
पुण्यकर्म	उत्तरमरणार्थ	भृगु नामा	३२
अपयिकर्म	ने. आकोशब्द	कयना नामा	३३
दिवकर्म	द. पक्षिको	पुनना नामा	३४
विद्याकर्म	पर्व वार्ता.	मिना नामा	३५
भगलकर्म	ने. काष्ठ धार	कज नामा	३६
विभक्तकर्म	ने. मे. राक्षो	विधा नामा	३७
मैथुनकर्म	प. पुनगर्ज	नेरना नामा	३८
पूजनकर्म	प. व. शयना	अजना नामा	३९
मरणकर्म	प. कठशब्द	वध नामा	४०
पूजनकर्म	प. शवानशब्द	शयना नामा	४१
कृषिकर्म	उ. कठारको	कायना नामा	४२
उद्योगकर्म	प. मणीक	भृना नामा	४३
ज्ञानकर्म	प. जलकश	ज्ञान नामा	४४
शर्मलिकर्म	प. अक्षदश	शान्ति नामा	४५
भक्तकर्म	प. भुजगान	मोक्षा नामा	४६
निद्राकर्म	प. सप्तयक्षो	स्त्रीना नामा	४७
क्षान्तकर्म	प. व. मुगशब्द	चक्र नामा	४८
संग्रहकर्म	प. नगो शब्द	भक्तना नामा	४९
कन्याव्याह	प. मूलकशा	पनना नामा	५०
अशरकर्म	प. नराकोश	चलुना नामा	५१
हलग्रहणं	प. अग्निश	ज्ञाना नामा	५२
अर्थसंग्रह	प. शाघोष	यवना नामा	५३
स्थापनादि	प. मासम	भरिना नामा	५४
शान्तिकर्म	प. विजयश	हिज नामा	५५
स्नानकर्म	प. ब्राह्मणस	सवि नामा	५६
सर्वव्यापक	प. लोकशब्द	स्थिरा नामा	५७
अनेककर्म	प. गजशब्द	सत्य नामा	५८
दृष्ट्यादिस	प. शत्रुशब्द	विष्णु नामा	५९

बृहस्पतिविरचितं
अध्यायः ३

अथ बृहस्पतिप्रणीतलघुहोराभुहूर्त्तं बह्विस्त्यसंहितायां अथातः संप्रवक्ष्यामि लघुहोरां यथाविधि अहोरात्रेषु नाडीषु मत्वेकं नाम संज्ञितं १ तत्र क
 मनिधिप्रोक्तं तत्कालं लक्षणं तथा दिशि भागे क्रिया संज्ञा षड्विंशती यथाक्रमं २ उदये प्रथमानाडी सृष्टिनाम्नीतु संज्ञिता सृष्टिकार्यं तथा कुर्यात्प्राच्यां क
 षणदर्शनं ३ कलहृद्वोरनारोवा पापदृष्टः शुभैः शुभः द्वितीयासिद्धिनाम्नीत्यादि प्रकाश्याणि कारयेत् ४ दक्षिणां दिशमाश्रित्य धृष्टस्त्रीरु
 रुषस्तथा लघुद्रेक्षाण रूपं वा विग्रहो वाग्निनाशनं ५ कुम्भदीपो दिवा तो वा पापग्रहनिरीक्षणैः तृतीया नाशनामास्यान्नाशकायाणि कारयेत्
 ६ महर्षिर्दृश्यते म्यासे कारकाः काकमेव च वलुभैर्वतिदापीडा चित्ततापो यथा भवेत् ७ पापग्रहदृशा युक्ते शुभदृष्टेः अशोभनः चतुर्थे
 मित्रनामास्यान्निष्कार्याणि कारयेत् ८ वारुणसृगसंभावश्चानशब्दो यः तपशः मित्रसंपन्नमैर्दृष्टे पापदृष्टे तु तन्मृतिः ९ पंचमी जीवनामा
 स्यात्स्त्वापनादीनि कारयेत् आग्नेय्यां दृश्यते काणं विप्रमंत्यः सकोपनः १० फलमूलगतिर्वापि कलहो वासरो गिता व्यवहारगतो वापि रु
 द्रेक्षाणदर्शनात् ११ षष्ठे च विग्रहो नाम व्यवहारादि कर्मसु वायव्यां दिशि माश्रित्य धारिकापि च दृश्यते १२ सप्तमी धारिकानाम्नी कीडाया
 त्कारयेत् कृषीन् कृषिमूलानि दृश्यते कर्षकादीनि वायुनः १३ उत्तरां दिशमाश्रित्य धान्यभुक्तिस्तु दृश्यते अष्टमी धारिकाया च पक्षनामेति की
 र्तिता १४ उच्चारनक्रियां कुर्याच्छत्रुनाशाय भूषिपः कलहो वन्धुभिः सार्धं चौरैर्दारजतो भयं १५ नैऋत्यां दिशि माश्रित्य धनार्त्ते दृश्यते न
 रः नवमी शत्रुनामास्यान्धारणोच्चारने भुजा १६ पूर्वस्यां दिशमाश्रित्य दृश्यते स्त्री सपुत्रिका दशमे व्याधिनामास्याच्छत्रुनाशाय कीर्तिता
 १७ ऐशान्यां गोलि चाल्दो वानि मिचान्तरमेव वा एकादशी पशुनाम्नी पशवः दिग्रहणं शुभं १८ वायव्यां दिशमाश्रित्य भारभृदृश्यते नरः द्वादशी
 विप्रनामास्याद्विद्वारं भादिकारयेत् १९ वारुणीं दिशमाश्रित्य मोलिवीपिं लारवः त्रयोदशी भूद्रनामा भूद्रकार्याणि कारयेत् २० दक्षिणां दि
 शमाश्रित्य फलभृदृश्यते पुमान् उपसंवेशनादीनां रागानां चतुर्दशी २१ सौम्यां च दिशमाश्रित्य हलीवा दृश्यते नरः पंचदश्यामि जिन्नाबी
 सर्वाण्यस्यां तु कारयेत् २२ आग्नेयां दिशि माश्रित्य दृश्यते पुरुषोरवः षोडशी तु क्रीडानाम्नी कीडा कार्याणि कारयेत् २३ सौम्यां च दिशमाश्रित्य
 मेरीशब्दश्च दृश्यते सप्तदश्यंगनानां कारयेदंगनाकृतं २४ वारुणीं दिशमाश्रित्य नोलिकस्तन दृश्यते अष्टादशी तु हीनास्याद्धीन कार्याणि कारये

तृ२५ वायवींदिशमाश्रित्यतांबूलीदृश्यतेनरः एकोनविंशकानाडीवारसानामसंज्ञिता २६ बाह्नादीनिकार्याणि कुर्याद्विप्रंतुयानवत्
सिप्रकायाणि कुर्यात्सौम्यायांभोरिदृक्पुमान् २७ विंशतिर्धान्यनामास्त्वन्यतंग्रहमाचरेत् पूर्वदिशंसमाश्रित्यकुक्कुटश्चाथशब्दयेत्
२८ जीवनीचैर्कविंशास्यात्तत्क्षेत्रंसाधयेन्नरः तत्रभूमिप्रतिष्ठाचतद्वक्षःवर्गोचरा २९ तेशान्यांदिशमाश्रित्यकाकःस्यात्तवरदस्तया द्वाविं
शद्वेदनामास्याद्विद्वेषोच्चारनक्रिया ३० आग्नेय्यांदिशमाश्रित्यअन्नधृक्कृत्यतेनरः योगानामत्रयोविंशयोगकार्याणिकारयेत् ३१ नैऋत्यां
दिशमाश्रित्यस्वरासिदृश्यतेखगः चतुर्विंशद्वैश्यनाम्नीवाणिज्यंवृद्धिमाचरेत् ३२ वायव्यांदिशमाश्रित्यस्वगोधान्यानिमस्ययेत् पंचविंशसित्तु
नाम्नीपितृकार्यतुकारयेत् ३३ नैऋत्यांदिशमाश्रित्यचक्रधारणकोनरः षड्विंशत्पुष्पनामास्यात्पुष्पगंधानुलेपनं ३४ सौम्यांदिशंसमाश्रित्य
गंधान्तश्चूयतेभृशं सप्तविंशत्क्षयानाम्नीऐशान्यामांडधारणं ३५ तत्कालेऽशकार्याणिकारयेत्तद्विचक्षणः अष्टाविंशत्त्रयनाम्नीमन्त्रादेःसाध
नक्रिया ३६ नवविंशाग्निनामारव्याचाग्निकार्याणिकारयेत् अथश्लोकेक.क्षेपकः विंशतंरव्याशिवानामाशुभकर्माणिकारयेत् ईशान्यांदि
शिदृश्येतपक्षिशब्दोतिसुंदरः ३७ एकविंशद्भृगुनामतोयकार्याणिकारयेत् ऐन्द्रेतुपक्षशब्दस्तुदृश्यतेभूयतेपिवा ३८ द्वाविंशद्भृकोनानपु
ष्पग्रहणभद्रकृतं सौम्यस्यांविधत्तेवात्तीनिग्रहोमरणस्यवा ३९ त्रयस्त्रिंशत्क्षयनामाक्रयविक्रयकारणा नैऋतींदिशमाश्रित्यचाक्रोशं
श्रूयतेभृशं ४० चतुस्त्रिंशत्पूर्णनामाद्विवकार्यतुकारयेत् याम्यांतुदिशमाश्रित्य पाक्षिकोशंचश्रूयते ४१ पंचविंशज्जितोनामाविद्याकर्षचकारयेत्
रेष्वांतुविद्यतेवार्तागौद्याकोशस्यधारणं ४२ षड्विंशत्क्षयनामारव्यामंगलानिचकारयेत् नैऋतींदिशमाश्रित्यशरुधारः प्रदृश्यते ४३ सप्त
विंशद्विधानामविभागंतत्रकारयेत् दिश्यैशान्यांतथाक्रोशंतत्कालंभेदका ४४ अष्टविंशत्तरोनाममैथुनानिचकारयेत् प्रतीचींदिश
माश्रित्यपुरुषोर्गर्जतिस्वयं ४५ ऊनचत्वारिंशाब्जनामापूजनानिचकारयेत् याम्यांदिशंसमाश्रित्यवश्यवार्तादिदृश्यते ४६ चत्वारिंशद्
धोनाममरणानिचकारयेत् वारुण्यांविद्यतेवात्तकिठशब्दस्यधारणं ४७ एकचत्वारिंशच्छुनामपूजनानिचकारयेत् पूर्वदिशंसमाश्रित्यचा
क्रोशंविद्यतेभृशं ४८ द्विचत्वारिंशज्जयोनामकर्षकाणांहितातुसा सौम्यांदिशंसमाश्रित्यपरुषान्क्रोशधारणं ४९ निचत्वारिंशद्भृगुनापुत्रोत्पारं

अथ

॥ वृहज्ज्योतिषाणर्वेपथेमिश्रस्कंधेउद्वार्गलाऽध्यायश्चतुर्दश ॥

मः १४ भाषानुवाकसहितः प्रारभ्यते

श्रीगणेशायनमः अथउदकनिर्णयाध्यायः धर्म्यं व वराप्रदं व ज्योर्णं जलप्राप्तिं होत्ये असेंदगार्गल मी यराहोमहिराचार्यसांगतो. जरा सुजलत्या अर्गा वरला
सीं जाणाव्या शिरा असतात तराच मूर्मीतही जलवाहिनी शिरा जाहेत १ उदक आकाशापासून एकवर्णने व एकरसानेच भूमीवर पडते; परंतु नानाप्रकारची भूमी
आहे यास्तव ते उदक नानारस (बहुतस्वाद) व बहुवर्ण झाले यास्तव भूमितुल्य उदकाचे रस व वर्ण जाणावे तथाच वक्ष्यति (सरर्करालाभ्रनहीकषायंसारंधरि-
त्रीकपिलाकरोति । आपांक्षुरायां कवणं विष्टं नृदं जलं नीलवसुंधरायामिति) २ इन्द्र, अग्नि, यम, नैऋत, वरुण, वायु सोम, शिव हे आठदेव पूर्वोदिते ८ दिशांचे स्वामी असु

श्रीगणेशायनमः अथउदकनिर्णयाध्यायः उक्तंचवराहसंहितायांचतुःपंचाशत्तमेऽध्याये धर्म्ययशस्यंचव
दाम्यतोहंदगार्गलं येन जलोपलब्धिः पुंसां यथांगेषु शिरास्तथैव सितावपि प्रोन्नतनिम्नसंस्थाः १ एकेन वर्णेन रसेन
चाम्भश्च्युतनभस्तोवसुधाविशेषात् नानारसत्वबहुवर्णतांचगतं परीक्ष्य सितितुल्यमेव २ पुरुहूतानलयमनिर्कृति
वरुणपवनेन्दुशंकरादेवाः विज्ञातव्याः क्रमशः प्राच्यादीनां दिशांपतयः ३ दिक्पतिसंज्ञाश्च शिरानवमीमध्ये महा
शिरानाम्नी एताभ्योन्याः शतशो विनिःसृतानामभिः प्रथिताः ४ पातालादूर्ध्वशिराः शुभाश्चतुर्दिक्षु संस्थिताया
श्च कोणदिगुत्थानशुभाः शिरानिमित्तान्यतो वक्ष्ये ५ यदि वेतसो बुरहिते देशे हस्तैस्तत्तन्निभिः पश्चात् सार्धं पुरु
षेतोयं वहति शिरा पश्चिमातत्र ६

क्रमाने जाणावे ३ ज्या दिशेकडून जी शिरा (जलवाहिनी) येईल त्या शिरेस त्या दिक्पतीचे नांव जा-
णावे व मध्ये नववी शिरा महाशिरानामक जाणावी यांहून अन्यही शिरा शेंकडों निघाल्या आहेत त्यांचीही नांवे प्रसिध्द आहेत तथाच वक्ष्यति (कुमुदानाम
शिरासापुरुषत्रयवाहिनी भवति) ४ पातालापासून ह्म स्वारून वर ज्या शिरा येतात व चार दिशेस ज्या शिरा असतात त्या शुभ होत. आग्नेयादि कोणदिशेस उ-
त्पन्न झालेल्या शिरा शुभ नव्हत यानंतर शिरांची चिह्ने सांगतो. ५ जेथे स्वभावतः उदक नाही अशा जलरहित देशी वेताचे झाड असेल तर त्याचे पश्चि

मेकडे तीन हातांवर हीडपुरुषांवालीं उदक असतें तेथें पश्चिमेस शिरा (सरा) वाहत्ये ६ अर्धपुरुषावर पादरां बेटूक, नंतर पीतवर्णमृत्तिका, त्याचेखा-
लीं पुरभेदकपाषाण हीं चिह्नें लागतील त्याचे खातीं उदक सांपडेल (येथें पुरुष ऊर्ध्वबाहु त्याचे प्रमाण अंगुलें १२० होत यांचा पंचमांश हस्त जाणावा)
७ जंबू (जांबूक) वृक्षाचे उत्तरेस तीन हातांपुढें दोन पुरुषांवालीं पूर्वकडे शिरा आहे. येथें पुरुषभर खरले असतां लोरबंडासारख्या गंधाची थो-
डीपांदरी माती व तीत बेटूक हें चिह्न दिसेल ८ जांबूकीचे पूर्वेस जबळ वारूळ असेल तर त्याचे दक्षिणेस दोन पुरुषांवालीं गोड उदक आहे ९ याचे
चिह्न, अर्धपुरुष खरल्यावर तेथें मत्स्य व खातीं पारव्याचे वर्णाचा दगड व तेथें नीलवर्ण मृत्तिका हीं चिह्नें असलीं ह्मणजे बहुनदिवस राहणारे असें ब-

चिह्नमपिचार्धपुरुषे मंडूकः पांडुरोथमृत्पीता पुरभेदकश्चतस्मिन्पाषाणो भवति तोयमधः ७ जंबूवाश्चोद-
धस्तेस्त्रिभिः शिराधोनरद्वये पूर्वा मृत्लोहगंधिका पांडुराथ पुरुषे त्रिमंडूकः ८ जंबूवृक्षस्य प्राग्वल्मीको यदि भ-
वेत्समीपस्थः तस्माद्दक्षिणपार्श्वे सलिलं पुरुषद्वये स्वादु ९ अर्धपुरुषे च मत्स्यः पारावतसन्निभश्च पाषाणः
मृदुवति चान्नीलादीर्घकालं बहुचतोयं १० पश्चाद्दुंदुबरस्य त्रिभिरेव करैर्नरद्वयसार्धं पुरुषे सितो हिरण्मांजनो
पमो धः शिरासुजला ११ उदगर्जुनस्य दृश्यो वल्मीको यदि ततोर्जुनादुत्तैः त्रिभिरंबु भवति पुरुषे स्त्रिभिरर्धस-
मन्वितैः पश्चात् १२ श्वेतागोधाधनरे पुरुषे मृत्धूसरा ततः कृष्णा पीतासितास सिकता ततो जलं निर्दिशेदमितं १३

हुत उदक लागेल १० जलवर्जित देशीं उंबराचें झाड असेल तर त्याचे पश्चिमेस तीन हातांपुढें अडीचपुरुषांवालीं उत्तमयुक्त शिरा आहे. याचे चि-
ह्न एक पुरुष खरल्यावर तेथें श्वेतसर्प दिसेल व काजवासारखा दगड दिसेल त्याचे खातीं उदक लागेल ११ अर्जुन (ताह्लन) वृक्षाचे उत्तरेस वारूळ अ-
सेल तर वृक्षापासून पश्चिमेकडे तीन हातांवर खरले असता, साडेतीन पुरुषांवालीं उदक आहे १२ चिह्न अर्धपुरुष खरल्यावर पांदरी गोधा (पाळ),
एकपुरुषावर धूसरा (काळी पांदरी) माती, नंतर काळी माती, नंतर पिवळी, नंतर रेतीनें युक्त पांदरी माती, याचे खातीं बहुतजल आहे असें सांगार्चें. १३

वास्तव्ययुक्त निगडीचे झाड असेल तर त्याच्या दक्षिणेकडे तीन हातांवर सवातीन पुरुष खटले तर तेथे शुष्क नहोणारे बगोड उदक आहे १३ याचे चिह्न.
अर्धपुरुषावर रोहितमासा, पिंगरमाती, नंतर पांदरीमाती, नंतर दगडांनी युक्त रेत, त्याचे खाली उदक आहे १४ बोरीचे झाडाच्या पूर्वेस वास्तव्य दिसेल तर
झाडाच्या पश्चिमेस तीन हातांपुढे तीन पुरुष खटले असता, उदक आहे असे सांगारे. तेथे चिह्न अर्धपुरुषावर पांदरी वाळू असेल त्याचे खाली खटले असता
उदक लागेल १६ पक्ष व वास्तव्ययुक्त बोरीचे झाड असेल तर, त्याचे पश्चिमेस तीन हातानंतर सवातीन हात खटले असता खाली उदक आहे याचे

वल्मीकोपचितायांनिर्गुड्यांदक्षिणेनकथितकरैः पुरुषद्वयेसपादेस्वादुजलंभवतिचाशोष्यं १४ रोहितमत्स्योर्ध
नरेमृत्कपिलापांडुराततःपरतः सितासशर्कराथक्रमेणपरतोभवत्यंभः १५ पूर्वेणयदिबह्व्यवल्मीकोदृश्यतेज
लंपश्चात् पुरुषोस्त्रिभिरादेशयंश्वेतागृहगोधिकार्धनरे १६ सपलाशाबदरीचेदृश्यपरस्यांततो जलंभवति पुरुष
त्रयेसपादेपुरुषत्रचतुर्दुभिश्चित् १७ बिल्वोदुंबरयोगोविहायहस्तत्रयंतुयाम्येन पुरुषोस्त्रिभिरंबुभवेत्कुणोर्धन
रेचमंडकः १८ काकोदुंबरीकायांवल्मीकोदृश्यते शिरातस्मिन् पुरुषत्रयेसपादेपश्चिमदिक्स्थावहतिसान्च १९
आपांडुपीतिका मृद्गोरसवर्णश्चभवतिपाषाणः पुरुषार्धकुसुदानेनोदृष्टिपथंभूषकोयाति २० जलपरिहीनेदे
शेवृक्षःकंपित्कोयदादृश्यः प्राच्याहस्तत्रितयेवहतिशिरादक्षिणंप्रथमं २१

चिह्न पुरुषावर दुंदुभि (निर्विष दुतोंड्या
सर्प) असेल १७ बेल व उंबर यांचा योग (एकत्र असणे) जेथे असेल त्याचे दक्षिणेस तीन हात भूमी वाळून तीन पुरुष खटले तर उदक आहे. याचे चिह्न.
अर्धपुरुष खरल्यावर तेथे काळा बेलूक सांपडेल १८ काकोदुंबरीका (बोवाड्याचे झाड) याखाली वास्तव्य दिसेल तर तेथे सवातीन पुरुष खटले असता
पश्चिमदिशेकडे जलशिरा वाहत्ये १९ येथे चिह्न थोडी पांदरी माती, पुढे पिंबडी नंतर पांदरादगड व अर्धपुरुषखटले ह्याने पांदरा उंदीर दृष्टिस पडेल.
२० जलसहित देशी कंपिल्लक (रुईमांदार, योर वकूबी) वृक्ष दृष्टिस पडेल तर त्याचे पूर्वेस तीन हातांपुढे सवातीन हाताखाली दक्षिणेकडे जलशिरा

वाहत्ये २१ याचे चिह्न प्रथम नीलकमळासारखी माती, नंतर कपोताच्या रंगाची माती दिसेल. हातभर खरले हाणजे अजगांधि मत्स्य लागेल तेथे रंगीत अल्प उदक आहे २२ शोणाक (तेदू किंवा दिंडा) वृक्षाचे वायव्येस दोन हात सोडून तीन पुरुष खरले असतां कुमुरानामक शिरा वाहत्ये. २३ बिभीतक (बेहडा), वृक्षाच्या दक्षिणदिशेकडे जवळ वारूळ असेल तर त्या बेहड्याच्या पूर्वेस दोन हातांपुढे दीडपुरुष खरले असतां, जलशिरा आहे असें जाणावे २४ बेहड्याचेच पश्चिमेस वारूळ असेल तर, त्या वृक्षाचे एक हातउत्तरेस सोडून पुढे साडेचार पुरुषांखाली जलशिरा आहे २५ चिह्न

मृन्नीलोत्पलवर्णाकापंताचैवदृश्यतेतस्मिन् हस्तेजगांधिमत्स्योभवतिपयोत्पंचसक्षारं २२ शोणाकतरोरप रोत्तरोशिराहोकरावतिक्रम्य कुमुरानामशिरासापुरुषत्रयवाहिनीभवति २३ आसन्नोवल्मीकोदक्षिणपार्श्वे बिभीतकस्ययदि अर्धधेतस्यशिरापुरुषेज्ञेयादिशिप्राच्यां २४ तस्यैवपश्चिमायांदिशि वल्मीकोयदाभवेद्धस्ते तत्रोदगभवतिशिराचतुर्भिर्धाधिकैः पुरुषैः २५ श्वेतो विश्वंभरकः प्रथमेपुरुषेतुकुंकुमाभोश्मा अपरस्यांदिशिच शिरानश्यतिवर्षत्रयेर्तते २६ सकुशः सितऐशान्यां वल्मीकोयत्रकोविदारस्य मध्येतयोर्नरैर्धपंचमैस्तोय मक्षोभ्यं २७ प्रथमेपुनषे भुजगः कमलोदरसन्निभो महीरक्ता कुरुविन्दः पाषाणश्चिह्नान्येतानिवाच्यानि २८ यदिभवतिसप्तपर्णोवल्मीकवृत्तस्तदुत्तरेतोयं वाच्यं पुरुषैः पंचभिरत्रापि भवन्ति चिह्नानि २९

प्रथम एक पुरुष खरले असतां पादरा विश्वंभरक (प्राणिविशेष) दिसतो. नंतर कुंकुमवर्ण पाषाण त्याखाली पश्चिमेकडे जलशिरा आहे; परंतु ती तीनवर्षांनी न हींशी होईल २६ कोविदार (कोरव, बाहवा, वांचन) वृक्षाचे ईशानास ६ भयुक्त पांढरे वारूळ जेथे असेल तेथे कोविदार व वल्मीक यांचेमध्ये साडेचार पुरुषांखाली बहुत उदक आहे २७ प्रथम एक पुनष खरले असतां तेथे कमळाच्या मध्यासारखा पीतवर्ण सर्प दिसेल, नंतर तांबडीमाती, नंतर कुरुविंदपाषाण, हीं चिह्ने आहेत असें सांगावे २८ सप्तवर्ण (सात्वीण) वृक्ष वारूळाने वेष्टित असेल तर त्याचे उत्तरेस एक हातांपुढे पांच पुरुषांखाली उदक आहे येथे हीं चिह्ने आहेत २९

अर्धपुरुष खरले असतां हिरवा बेडूक सांपडेल, नंतर हरताबासारखीं पिवळी भूमि, नंतर काळा पाषाण, त्याखालीं उत्तरेस चांगले उदक वाहणारी शिरा (हरा) आहे. ३० सर्ववृक्षांत ज्याखाली (मुळात) बेडूक दिसेल त्या वृक्षाचे उत्तरेस एक हातापुढें साडेचार पुरुषाखालीं उदक आहे ३१ येथें हीं चिह्ने. एक पुरुष खरले असतां सुंगुस दिसेल. नंतर निळीमाती, नंतर पीतवर्ण, नंतर श्वेतवर्णमाती, त्याचे खालीं बेडूकासारख्या वर्णाचा पाषाण दिसेल. ३२ करंजवृक्षाचे दक्षिणेस सापारचे बारूद दिसेल तर त्या वृक्षाचे दक्षिणेस दोन हातापुढें साडेतीन पुरुषाखालीं जल आहे ३३ येथें चिह्न. अर्धपुरुष खरल्यावर कांसव दिसेल, तेथें म-

पुरुषार्धमंडूको हरितो हरितालं सन्निभा भूश्च पाषाणो भ्रनिकाशः सौम्या च शिरा शुभांबुवहा ३० सर्वेषां वृक्षाणाम
धः स्थितो दूर्गो यदा दृश्यः तस्माद्दस्ते तोयं चतुर्भिर्धार्धिकैः पुरुषैः ३१ पुरुषे तु भवति न कुलो नीलामृत्पीतिका
ततः श्वेता दूर्गुर समानरूपः पाषाणो दृश्यते चान्न ३२ युद्धादि निलयो दृश्यो दक्षिणतः संस्थितः करंजस्य हस्तद्व
ये तु याम्ये पुरुषत्रितयो शिरासार्धे ३३ कच्छपकः पुरुषार्धप्रथमं चोद्विद्यते शिरापूर्वा उदगन्यास्वाहुजलाहरी
तो शमाधस्ततस्तोयं ३४ उत्तरतश्च मधूकादहि निलयः पश्चिमे तरोस्तोयं परिहृत्य पंचहस्तानर्धाष्टमपौरुषप्र
थमं ३५ अहिराजः पुरुषेस्मिन् धून्ना धात्रीकुलत्थवर्णो शमा माहेन्द्नी भवति शिरावहति सफेनं सदतोयं ३६ व-
ल्मीकः स्निग्धो दक्षिणेन तिलकस्य सकुशवूर्वश्चेत् पुरुषैः पंचभिर्भोरिशि वारुण्यां शिरापूर्वा ३७

थम पूर्वकडे झरा पतन होईल. नंतर उत्तरेकडे दुसरा झरा गोडपाण्याचा निघेल, नंतर हिरवा पाषाण त्याचे खालीं चांगले उदक आहे ३४ मोडाच्या उत्तरेस सर्पगृह (वल्मीक) दिसेल तर त्या वृक्षाचे पश्चिमेस पांच हात भूमि सोडून पुढें साडेसात पुरुषाखालीं उदक आहे. येथें चिह्न नथम ३५ एक पुरुष खरले असतां मोठा सर्प दिसेल. नंतर धूमवर्ण भूमि, कुलथांसारख्या वर्णाचा पाषाण, त्याचे खालीं माहेन्द्नी (पूर्वेकडील) शिरा फेनयुक्त जलातें निरंतर वाह-
त्ये ३६ तिलक (तिडवा) वृक्षाचे दक्षिणेस कुश व दूर्वा यांनीं युक्त व आई असें बारूद जसेल तर, त्या वृक्षाच्या पश्चिमेकडे पांच हात भूमि सोडून पुढें

पांच पुरुषांवालीं पूर्वेकडे जलशिरा आहे ३७ कदंब (कदंब) वृक्षाच्या पश्चिमेस सर्पिचे वारूळ दिसेल तर त्या वृक्षाच्या दक्षिणेस तीन हातांपुढे साडे चार पुरुषांवालीं उदक आहे ३८ येथे उत्तरेकडे शिरा वाहत्ये. तेजल लोहगंधयुक्त असोभ आहे. येथे चिह्न. सुवर्णासारख्या रंगाचा वेडूक एक पुरुषावर दिसेल, नंतर पीतवर्ण मृत्तिका. त्यावालीं असोभ उदक आहे ३९ वारूळाने वेष्टित ताडवृक्ष किंवा नारळाचा वृक्ष असेल तर त्यावृक्षाचे पश्चिमेस सहा हातांपुढे चार पुरुषांवालीं दक्षिणेकडे जलशिरा आहे ४० कपित्थ (कवठी) वृक्षाच्या दक्षिणेस सापाचे वारूळ असेल तर, त्या वृक्षा

सर्पावासः पश्चाद्यदाकदंबस्य दक्षिणेन जलं परतो हस्तत्रितया च्छड्भिः पुरुषैस्तुरीयोनैः ३८ कौबेरीचात्रशिरा वहति जललोहगंधिचाक्षोभ्यं कनकनिभोमंडूको नरमात्रे मृत्तिकापीता ३९ वल्मीकसंवृतो यदि तालो वा भवति नालिकेरो वा पश्चाच्छड्भिर्हस्तैर्नरैश्चतुर्भिः शिरायां ४० याम्येन कपित्थस्याहिसंश्रयश्चेदुल्लग्नं जलं वाच्यं सप्तपरित्यज्य करान्वात्वा पुरुषान् जलं पंच ४१ कर्बुरकोहिः पुरुषे कृष्णामृतपुरभिर्दपि च पाषाणः श्वेतामृत्यश्चिमतः शिराततश्चोत्तरा भवति ४२ अशमंतकस्य वामे बदरी वा दृशते हि निलयो वा षड्भिरुदकतस्य करैः सार्धं पुरुषत्रये तोयं ४३ कूर्मः प्रथमे पुरुषे पाषाणो धूसरः ससिकलामृत आदौ शिराचयाम्या पूर्वोत्तरतो द्वितीयाच ४४ वामे नहरिद्वतरोर्वल्मीकश्चेत्ततो जलं पूर्वे हस्तत्रितये पुरुषैः सत्र्यंशैः पंचभिर्भवति ४५

चे उत्तरेस सात हात भूमि सोडून

पांच पुरुष खरले असता उदक आहे असे सांगारें ४१ चिह्न. एक पुरुषावर कर्बुर (चित्रवर्ण) सर्प. नंतर काळीमाती नंतर पुरभित् असा पाषाण, नंतर पश्चिमेकडे पांदरी माती तेथे उत्तरेस (उरकाचा झरा) आहे ४२ अशमंतक (अपरा) वृक्षाच्या उत्तरेस बोर किंवा सापाचे वारूळ दिसेल तर त्या वृक्षाचे उत्तरेस सहा हात भूमि सोडून साडेतीन पुरुष खरले असता उदक आहे ४३ चिह्न. प्रथम एक पुरुष खरले असता कांसव दिसेल, नंतर धूसरवर्ण पाषाण, नंतर रेतीची माती, तेथे कथम दक्षिणेस झरा लागेल, नंतर ईशानीस दुसरा झरा लागेल. ४४ हरिद्र (दाकडाकद किंवा शणपर्णी, वृक्षाकि.) वृ

साच्या उत्तरेस वारूळ असेल तर, त्यावृक्षाचे पूर्वेस तीन हात मूळ सोडून पावणेसहा पुरुष खडले असतां उदक आहे ४५ चिन्ह. एक पुरुषावर नीलवर्ण सर्प दिसेल, नंतर पिवळी माती, नंतर हिरवा पाषाण, नंतर काळी माती, त्यांत प्रथम पश्चिमेस शिरा (झरा) लागेल, नंतर पुसरा दक्षिणेस झरा लागेल ४६ जळहीन रेशांत ज्या स्थळीं बीरण (काळा बाळा तृणवि०) दूर्वा हीं जळस्थानज चिन्हे मृदु दिसतात त्या स्थळीं एक पुरुष खडले असतां, उदक आहे असे सांगवे ४७ भारंगी, त्रिवृता (निशोत्तर), रंती (वृक्षवि०), सरसांबडी, लक्ष्मणा (जातंद, मुचुकुंद), नवमालिका (मोगरी) ह्या औषधि जेथे असतील त्यांचे दक्षिणेस दोन हातांपुढे तीन पुरुषाखालीं उदक आहे ४८ स्निग्ध, कांबरांघांचे, नहस, विस्तीर्ण अशा वृक्षांजवळ उदक असते. सुषिरा

नीलोष्णजगःपुरुषेमृत्पीतामरकतोपमश्चाश्मा कृष्णामूःप्रथमंवारुणीशिरादक्षिणेनान्या ४६ जलपरिहीनेदे
शेदृश्यंतनूपजानिचिह्नानि वीरणदूर्वामृदवश्चयत्रतस्मिन्जलंपुरुषे ४७ भारंगीत्रिवृतादंतीसूकरपादीचलक्ष्म
णान्चैव नवमालिकाचहस्तद्वयेंबुयाम्येत्रिभिःपुरुषैः ४८ स्निग्धाःप्रलंबशारवावामनविरपद्रुमाःसमीपज-
लाः सुषिराजर्जरपत्रारुक्षाश्चजलेनसंत्यक्ताः ४९ तिलकाम्रातकवरुणकभल्लातकविल्वतिंदुकांकौल्लाः
पिंडारशिरीषांजनपक्ष्पाकावंचुलातिबलाः ५० एतेयदिसुस्निग्धावल्मीकैःपरिवृतास्ततस्तोयं हस्तेस्त्रिभिरुत्तरत
श्चतुर्भिर्धेनवनरस्य ५१ अतृणेसतृणायस्मिन्सतृणेतृणवर्जितामहीयत्र तस्मिन्शिराप्रदिशवक्तव्यंवाध
नंतस्मिन् ५२

(आंत पोकाळ), जर्जरपत्र, रुखा अशा वृक्षांजवळ उदक नाही ४९ तिलक (तिळाचे), आम्रातक (आंबा), वरुण (वायव
र्ण), विबवा, बेल, तिंदुक (रेणुरणी), अंकौल्ल (अंकोली), पिंडार (पेंडी), शिरीष (शिरस), अजन (काळाशेगबा), पक्ष्पा (सूयघामणी), वंचुल (अशोक)
अतिबला (वाद्यांरी) ५० हे वृक्ष जर स्निग्ध व वल्मीकाने घेरित असतील तर त्या वृक्षांपासून उत्तरेस तीन हस्तांपुढे साडेचार पुरुषाखालीं उदक आहे
५१ गवत उत्पन्न होण्याजोगा जमिनीवर गवत न उगवेल किंवा न उगवण्याजोगा जमिनीवर गवत उगवेल तर तेथे खालीं उदकाचा झरा आहे

अथवा धन (नाणें किंवा दागिनें नव्हत. सोने, रूपें इ. धातु किंवा व्यवहारोपयोगी अन्य खनिजपदार्थ) आहे असें सांगावें. येथें साडेचार पुरुषां खालीं पाणी आहे असें सांगावें असें कोणीं ह्मणतात. ५२ पत्रसादि अकरक वृक्षांमध्ये खदिरादि कंठकयुक्त वृक्ष असेल अथवा कंठकयुक्त वृक्षांमध्ये अकरक वृक्ष असेल तर त्या वृक्षापासून पश्चिमेस तीन हातांपुढें पावणेचार पुरुष खरले असतां उदक लागेल अथवा द्रव्य सांपडेल ५३ पाषाणें ताडण केले असतां भूमीचा शब्द गंभीर (मधुर) जेथें होतो त्या स्थलीं साडे तीन पुरुष खरले ह्मणजे उत्तरेकडे झरा आहे. ५४ वृक्षाची एक खांदी विनत (लवलेली) असेल किंवा पांडुरवर्ण असेल तर त्या खांदीखाली तीन पुरुष खरले असतां जल आहे असें जाणावें. ५५ ज्या वृक्षाच्या

कंठक्यकंठकानां व्यत्यासें भस्त्रिभिः करैः पश्चात् खात्वा पुरुषत्रितयं त्रिभागयुक्तं धनं वा स्यात् ५३ नदतिमही गंभीरं यस्मिंश्चरणो हताजलं तस्मिन् सार्धं त्रिभिर्मनुष्यैः कौबरीतत्र च शिरा स्यात् ५४ वृक्षस्यैकाशारवायादि विनता भवति पांडुरावा स्यात् विज्ञातव्यं शाखातले जलं त्रिपुरुषं वात्वा ५५ फलकुसुमविकारो यस्य तस्य पूर्वं शिरा त्रिभिर्हस्तैः भवति पुरुषैश्चतुर्भिः पाषाणोऽधः स्थितिः पीता ५६ यदिकंठकारिका कंठकैर्विना दृश्यते सितैः कुसुमैः तस्यास्तले बुवाच्यं त्रिभिर्हस्तैर्ध पुरुषे च ५७ खर्जुरी द्विशिरस्काय च भवेज्जलविवर्जिते देशे तस्याः पश्चिमभागे निर्देशं त्रिपुरुषे वारि ५८ यदि भवति कर्णिकारः सितकुसुमः स्यात्पलाशवृक्षावा सव्येन तत्र हस्तद्वये बुपुरुषद्वयं भवति ५९

फलांस किंवा पुष्पांस विकार (अन्य वृक्षफलपुष्पसदृशत्व) असेल त्या वृक्षाच्या पूर्वेस तीन हातांपुढें चार पुरुष खरले असतां उदक लागेल. येथें चिन्ह. खालीं दगड व पीतवर्ण भूमी असेल ५६ कंठकारिका (रिंगणी किंवा सांबरी) वृक्ष कांट्यानीं रहित व पांडव्या पुष्पांनीं युक्त दिसेल तर त्याचे खालीं साडे तीन पुरुषांवर जल आहे ५७ ज्या जलरहित देशीं दोन शिरांची (फांट्यांची) खर्जुरी (खर्जुरीचे झाड) वृक्ष जेथें असेल तिच्या पश्चिमेकडे दोन हातांपुढें तीन पुरुष खरले असतां उदक आहे असें सांगावें ५८ कर्णिकार (पांगारा) अथवा पत्रस हे दोन

ही वृक्ष पांढऱ्या पुष्पांचे असतील तर त्यांचे दक्षिणेस दोन हात भूमि सोडून पुढे दोन पुरुष खरले असतां उरक आहे ५९ बाफ किंवा घूर ज्या भूमीवर असेल तेथे दोन पुरुषांखाली मोठ्या उरक प्रवाहाने युक्त शिरा आहे असे सांगावे ६० ज्या शेतांत झालेले धान्य नाश पावते. अथवा स्निग्ध धान्य बहुल होते किंवा पांढरे होते, त्या शेतांत दोन पुरुषांखाली मोठा झरा आहे. ६१ मरुदेश (जलरहित देश भारवाड) चांतील शिरा सांगतों. त्या देशांत उंराच्यामाने प्रमाणें जमिनींत शिरा जातात (फार खोल) ६२ पीलु (अक्रोड किंवा किकणेलाचावूस) वृक्षाचे ईशानीस बल्मीक असेल तर त्या वृक्षाचे पश्चिमेस साडेचार हातांपुढे पांच पुरुषांखाली उत्तरेकडे शिरा आहे असे जाणावे ६३ चिन्ह. प्रथम एक पुरुष खरले असतां वेडू

ऊष्मायस्यां धान्यां धूमो वा तत्र वारि नरयुग्मे निर्देष्टव्या च शिरामहता तोयप्रवाहेण ६० यस्मिन् सेत्री देशे जातं सस्यं विनाशमुपयाति स्निग्धमतिपादुरं वा महाशिरानरयुगेतत्र ६१ मरुदेशे भवति शिरायथा तथातः परंप्रवक्ष्यामि ग्रीवाकरभाणामिव भूतलसंस्थाः शिरायांति ६२ पूर्वोत्तरेण पीलो र्यदिवल्मीको जलं भवति पश्चात् उत्तरागमनाच्च शिरा विज्ञेया पंचभिः पुरुषैः ६३ चिन्हं दूरं आदौ मृत्कपिलातः परं भवेद्दरिता भवति च पुरुषो धोश्मातस्य तले वारि निर्देश्यं ६४ पीलो र्वप्राच्या वल्मीका तो र्धपंचमैर्हस्तेः दिशि याम्यायां तोयं वक्तव्यं सप्तभिः पुरुषैः ६५ प्रथमैः पुरुषैः भुजगः सितासितो हस्तमात्रमूर्तिश्च दक्षिणतो वहति शिरासक्षारं भूरि पानीयं ६६ उत्तरतश्च करीरादहि निलये दक्षिणे जलस्यादु दशभिः पुरुषैः तोयं पुरुषे पीतो न्नमं हूकः ६७

क नंतर कपिलवर्णा चानरांचे के

सांसारखी) मृत्तिका, नंतर हिरवी मृत्तिका, नंतर रंगड, त्या खाली उरक आहे असे सांगावे. ६४ पीलु वृक्षाच्या पूर्वेस बल्मीक असेल तर त्या वृक्षाचे दक्षिणेस साडेपांच हात सोडून सात पुरुषांखाली उरक आहे असे सांगावे ६५ चिन्ह. प्रथम पुरुषांखाली काका पांढरा हस्तमात्र लांब सर्प लागेल. खाली दक्षिणेकडून शिरा लागेल त्यांतून खारे बहुत उरक बाहेल. ६६ करीर (कारवी किंवा वेडू) वृक्षाचे उत्तरेस बल्मीक असेल तर त्या वृक्षाचे

दक्षिणेस साडेचार हातांपुढें रहा पुरुषाखालीं गोड उरक आहे. चिन्ह. पुरुषाखालीं पीतवर्ण बोटूक दिसेल. ६० रोहितक (रक्तरोहिण्य) वृक्षाच्या पश्चिमेस वल्मीक असेल तर त्या वृक्षाचे दक्षिणेस तीन हातांपुढें बारा पुरुष खटले असतां पश्चिमेकडे खान्नापाण्याची शिरा दिसेल ६० इन्द्रतरु (अर्जुन किंवा देवदारु अथवा पांडरा कुडा) वृक्षाचे पूर्वेस वल्मीक दिसेल तर त्या वृक्षाचे पश्चिमेस एक हात मूनी सोडून १४ पुरुष खटले असतां खालीं शिरा वाहत्ये. चिन्ह. प्रथम पुरुषाखाली गोधा (घोरपड) कपिलवर्ण दिसेल ६१ सुवर्ण (नागकेशर किंवा बाहवा अथवा विं वळा वाळा) नामक वृक्षाच्या उत्तरेस वल्मीक असेल तर त्या वृक्षापासून दोन हातांपुढें दक्षिणेस १५ पुरुष खटले असतां खारें उरक आहे १००

रोहितकस्य पश्चाद्विवासश्चेन्निभिः करैर्याम्ये द्वादशपुरुषान्खात्वासक्षारापश्चिमेन शिरा ६० इन्द्रतरोर्वल्मीकः प्राग्दृश्यः पश्चिमे शिराहस्ते खात्वाचतुर्दशनरान् कपिलागोघाने प्रथमे ६१ यदि वा सुवर्णनाम्नस्त रोर्भवेद्दामतो भुजंगगृहं हस्तद्वये तु याम्ये पंचदशनरावसानेषु ७० क्षारंपयोत्रनकुलोर्ध्वमानचेताम्रसं निभश्चाश्मा रक्ताच भवति वसुधावहति शिरा दक्षिणा तत्र ७१ वृक्षो रोहितवृक्षो संपृक्तौ चेद्दिनापि वल्मीकं हस्तत्रये बुपश्चात् षोडशभिर्मनिर्वर्भवति ७२ सुरसंजलमादौ दक्षिणा शिरा वहति चोत्तरेणान्यापि णिभः पाषाणो मृच्छेता वृश्चिकोर्ध्वनरे ७३ सकरीराचे वृक्षो विभिः करैः पश्चिमेन तत्रांभः अष्टादशभिः पुरुषैरैशानी बहुतजलाच शिरा ७४

चिन्ह. अर्धपुरुष खटले असतां मुंगूस व खालीं तांब्यासारखा दगड, खालीं तांबडी मृत्तिका, तेथें दक्षिणेकडे शिरा वाहत्ये ७१ बोर व रोहित (रक्तरोहिण्य) हें वृक्ष एकत्र वल्मीकावांचूनही दिसतील तर वृक्षांचे पश्चिमेकडे तीन हातांपुढे १६ पुरुषाखालीं उरक आहे ७२ चिन्ह. प्रथम गोड उरक पश्चिमेकडे लागेल नंतर उत्तरेकडे दुसरी शिरा लागेल, पिरासारखा पाषाण, नंतर खेत मृत्तिका व अर्ध पुरुषावर विंचू दिसेल ७३ बोर वृक्ष करीर वृक्षानें युक्त असेल तर त्याचे पश्चिमेस तीन हातांपुढें १०० पुरुषाखा-

वृ. ज्यो. पी.
मिश्रकंध

६

उदकार्गल
अध्याय १५

लीं ईशानीकडे बहुजल शिरा आहे ७४ पीलुवृक्षयुक्त बंदी असेल तर त्याचे पूर्वेस तीन हातांपुढे वीस पुरुषांवालीं खारे बहुत उरक आहे ७५ ककुभ (अर्जुनसादळा) व करीर हे वृक्ष एकत्र असतील अथवा ककुभ व बिल्व हे वृक्ष एकत्र असतील तर त्यांचे पश्चिमेस दोन हातांपुढे २५ पुरुषांवालीं उरक आहे ७६ बारुबावर दूर्वा व पांदरी कुश असतील तर त्या बारुबांत रूप खणावा तेथें २१ पुरुषांवालीं उरक आहे ७७ कदंबवृक्षानें युक्त भूमीवरील बारुबावर दूर्वा दिसतील तर त्या कदंबापासून दक्षिणेस तीन हातांपुढे २५ पुरुषांवालीं उरक आहे ७८ तीन बल्मीकांमध्ये

पीलुसमेताबंदी हस्तत्रयसंमिते दिशि प्राच्यां विंशत्या पुरुषाणामशेषमंभोत्रसक्षारं ७५ ककुभकरीरावेकत्रसंयुतौ यत्र ककुभबिल्वौ वा हस्तद्वयेषु पश्चान्नरे भवेत्पंचविंशत्या ७६ बल्मीकमूर्धनियदा दूर्वा कुशाश्च पांडुराः सन्ति कपोमध्ये दयोजलमत्र नरैकविंशत्या ७७ भूमीकदंबकयुता बल्मीके यत्र वृक्ष्यते दूर्वा हस्तत्रयेण यान्ये न रैर्जलं पंचविंशत्या ७८ बल्मीकत्रयमध्ये रोहितकपारपोयदा भवति नानावृक्षैः सहितस्त्रिभिर्जलं तत्र वक्तव्यं ७९ हस्तचतुष्के मध्याच्छोडशभिश्चांगुलैरुदग्गारि चत्वारिंशत्पुरुषान्वात्वाश्मातः शिरा भवति ८० ग्रंथिप्रचुरायस्मिच्छमी भवेदुत्तरेण बल्मीकः पश्चात्पंचकरांतेशताधिसंख्येनैः सहितं ८१ एकस्थाः पंचपदा बल्मीकामध्यमो भवेच्छ्वेतः तस्मिन् शिराप्रदिष्टानरपष्ट्यापंचवर्जितया ८२

रोहितक वृक्ष विजातीय तीन वृक्षांनीं सहित असेल तर त्या रोहितवृक्षाच्या उत्तरेस चार हात १६ अंगुळे भूमी सोडून ४० पुरुष खटले असतां दगड लागेल, त्याचे खालीं जलशिरा आहे ७९ ८० बहुतग्रंथीयुक्त शमीवृक्ष जेथें असेल त्याचे उत्तरेस बल्मीक असेल तर त्या वृक्षाचे पश्चिमेकडे पांच हातांपुढे ५० पुरुषांवालीं उरक आहे असें सांगारें ८१ एके ठिकाणीं पांच बल्मीकें असून त्यांचे मध्यभागीं एक श्वेत बल्मीक असेल तर तेथें ५५ पुरुषांवालीं शिरा आहे ८२

६

पलाशयुक्त जेथें शमीवृक्ष असेल त्याचे पश्चिमेकडे ६० पुरुषांखालीं उरक आहे. चिन्ह. प्रथम अर्धपुरुष खरले असतां सर्प सांपडेल नंतर बालुकायुक्त पिवळी मृत्तिका असेल ८३ पांदरा रोहिनकवृक्ष वल्मीकानें वेष्टित असेल तेथें त्या वृक्षाचे पूर्वेस एक हातांपुढें ७० पुरुषांखालीं उरक आहे ८४ पांदरा कंदकयुक्त शमीवृक्ष जेथें असेल त्याच्या दक्षिणेकडे ७५ पुरुषांखालीं उरक आहे चिन्ह. अर्धपुरुषाखालीं सर्प दिसेल. ८५ मरुदेशामध्ये जें चिन्ह, त्याचें जांगल (स्त्वोदक, डोंगराव) देशीं उरक सांगूं नये. जंबू व वेतसवृक्ष यांचे पूर्वेस जे पुरुष सांगितले ते मरुदेशां

सपलाशायत्रशमीपश्चिमभागेबुमानवैःषफ्या अर्धनोहिःप्रथमंसवालुकापीतमृत्परतः ८३ वल्मीकेनपरिवृतःश्वेतोरोहितकोभवेद्यस्मिन् पूर्वेणहस्तमात्रेसप्तत्यामानवैरंबु ८४ श्वेताकंदकबहुलायत्रशमीदक्षिणेन तत्रपयः नरपंचकसंयुतयासप्तत्याहिर्नरार्धच ८५ मरुदेशेयच्चिन्हंनजांगलेतैर्जलंविनिर्देश्यं जंबूवेतसपूर्वये पुरुषास्तेमरोद्दिगुणाः ८६ जंबूस्त्रिवृतामूर्वाशिशुमारीस्तारिवाशिवाश्यामा वीरुधयोवाराहीज्योतिष्मतीपुनरुडवेगा ८७ सूकरीकमाषणीव्याघ्रपदाश्चेतियद्यहेर्निलये वल्मीकादुत्तरतस्त्रिभिःकरैस्त्रिपुरुषेतोयं ८८ एतदनूपेवाच्यंजांगलभूमौतुपंचभिःपुरुषैः एतैरेवनिमित्तैर्मरुदेशेसप्तभिःकथयेत् ८९

तं त्याच चिन्हांनीं हुषट् सां

गावें ८६ जांबू, निशोत्तर, मूर्वा, शिशुमारी, पांदरी उपवसरी, शेरणी, पिवळी, वाराही (श्वेत भूयकोहकी), मालकांगोणी, गरुडवेगा, खरसांबडी, रान उडीद, व्याघ्रपदा (बेहकरी) ह्या औषधि सापाच्या वारुळावर असतील तर त्याचे उत्तरेस तीन हातांपुढें तीन पुरुष खरले असतां उरक आहे असें सांगावें ८७ ८८ हीं पूर्वोक्त लक्षणे अनूप (पाणथळ, बहूदक) देशांत सांगलीं. स्त्वोदक देशीं तर याच लक्षणांनीं पांच पुरुष सांगावें. याच लक्षणांनीं मरुदेश (निरुदकदेश) यांत सात पुरुषांनीं उरक सांगावें. ८९

जेथें एकाच रंगाची जमीन तृण, वृक्ष, वल्मीक, गुल्म (झुडूप) यांनीं रहित; अशी असून तिच्या मध्येच दुसऱ्या रंगाचे घातिया भाग असेल तर तेथें उदक आहे असें सांगावें ९० जेथें अग्नि, निम्न (उत्तरी), वायुकायुक्त, सशब्द, अशीभूमी असेल तेथें साडे पांच पुरुषांखालीं जयवा पांच पुरुषांखालीं उदक आहे ९१ तेलकर वृक्षाच्या दासिणेस चार पुरुषांखालीं बहुत उदक आहे असें सांगावें. जेथें बहुत वृक्ष असतील त्यांतून एक वृक्ष अन्य वृक्षासारखा असेल तर त्या वृक्षाचे दासिणेस चार पुरुषांखालीं उदक आहे ९२ जेथें पाय मारिला असतां जमीन

एकनिभायत्रमहीतृणतरुवल्मीकगुल्मपरिहीना तस्यांयत्रविकारोभवतिधरित्र्यांजलंतत्र ९० यत्रस्नि-
ग्धानिन्नासवालुकासानुनादिनीवास्यात् तत्रार्धपंचमैर्वारिमानवैः पंचभिर्यदिवा ९१ स्निग्धतरुणांया
म्येनरैश्चतुर्भिर्जलप्रभूतच तरुगहनेपिहिविकृतोयस्तस्मात्तद्देववदेत् ९२ नमतेयत्रधरित्रीसार्धेचतुर्वेत्तु
जांगलानूपे कीरावायत्रविनालयेनबहवोबुतत्रापि ९३ उष्णाशीतचमहीशीतोष्णांभस्त्रिभिर्नरैःसार्धैः
इन्द्रधनुर्मत्स्योवावल्मीकोवाचतुर्हस्तात् ९४ वल्मीकानांपक्त्यांयद्येकोभ्युच्छिन्नःशिरातदधः शुष्यतिन
रोहतेवासस्यंयस्यांचतत्रांभः ९५ न्यग्रोधपलाशौदुर्बौःसमेतौस्त्रिभिर्जलंतदधः वरपिप्लसमवार्येतद्वा
च्यंशिराचोदक ९६

खालीं जात्ये अशा जंगली किंवा पाणधव जाग्यांत दीड पुरुषांखालीं उदक आहे. गृहावांचून कीर (कृमि, मुंग्या इ.) बहुत असतील तेथेंही दीड पुरुषांखालीं उदक आहे. ९३ सर्व उष्ण भूमी असून त्यांत जेथें शीत भूमी असेल; अथवा सर्व शीत असून जेथें उष्णभूमी असेल, तेथें साडेतीन पुरुषांखालीं उदक आहे. अथवा जेथें (सूर्यकिरणांच्या योगाने) इन्द्र धनुष्य दिसेल; किंवा मत्स्याकार दिसेल, अथवा वारूच दिसेल तेथें जंगली व पाणधव जाग्यांत ४ हातांपुढें पाणी आहे ९४ वारूचाची ओढ असून त्यांत एक उंच असेल

तर त्याचे खाली चार हातांवर उदक आहे. जेथे धान्य शुष्क होते, अथवा रुझत नाही तेथे चार हातांवर उदक आहे ९५ वड, पळस व उं
 वर हे तीन एकत्र असतील तेथे खाली उदक आहे. वड व पिंपळ हे एकत्र असतील तेथे ही उत्तरेकडे चार हातांखाली उदक आहे. ९६ ग्रामाच्या
 किंवा नगराच्या आग्नेयकोणीं कूप (जलाशय) असेल तर तो नित्य भय व मनुष्यांस दाह, बहुतकरून करितो ९७ नैऋतकोणीं असेल तर बालक्षय करि
 तो, वायव्यकोणीं असेल तर स्त्रियांस भय करितो. हे त्रिकूट (तीनदिशा) सोडून अन्यदिशांस कूप शुभसूचक होत. ९८ सारस्वतमुनीने जे रंगागील

आग्नेयेपरिकोणे ग्रामस्य पुरस्य वा भवति कूपः नित्यं सकरोति भयं दाहं च समानुषं प्रायः ९७ नैऋतकोणे
 बालक्षयं च वनिताभयं च वायव्ये त्रिकूटं यमेतत्स्य क्त्वा शेषास्तु शुभावहाः कूपाः ९८ सारस्वतेन मुनिवारंगा-
 र्गलं यत्कृतं तदवलोक्य आर्याभिः कृतमेतदुत्तरेपि मानवं वक्ष्ये ९९ स्निग्धायतः पादपगुल्मवत्पौनो न च्छिद्रप
 त्राश्च ततः शिरास्ति पद्मक्षुरो शीरकुलाः सगुंडाः काशाः कुशावानलिकानलो वा १०० खजूरजं ब्वर्जुनवेतसाः
 स्युः क्षीरान्विता वा द्रुमगुल्मवत्पुष्पः छत्रे भनागाः शतपत्रनीपाः स्युर्नक्तमालाश्च ससिंदुवाराः १०१ विप्रीत
 को वामदयंतिका वायव्यास्ति तामिन्पुरुषे त्रयेभः स्यात्पर्वतस्योपरि पर्वतोन्यस्तत्रापि मूले पुरुषे त्रयेभः १०२

केले तें पाहून हें मी आर्यावंदानें केले. आतां मानवदगार्गल, वृक्षांनी (श्लोकवंदानें) सांगतो ९९ ज्या स्थळीं वृक्ष, गुल्म, वल्ली ह्या त्रिविध (द्व
 ल्वीत) असतील तेथे व छिद्र रहित पत्रांचे वृक्ष असतील तेथे तीनपुरुषांखाली जलशिरा आहे असें सांगले. स्थळकमळिणी, गोखळ, बाळा, थोर
 डोली, नागरमोथा, कसाडा किंवा लव्हा, दर्भजाते, सुगंधोष्पदि वि० किंवा गुळबू, देवनळ १०० खजूर, जांबूळ, अर्जुन, वेत, दुधासारख्या चिका
 चे वृक्ष, गुल्म, (एकमूल शारवातमूळ) व वल्ली, आकृते, कांसाळू, नामकेशर, कडंब, कमळ, कांज, कावीनिगूड १०१ वेहडा, मोगरी, हे वृक्ष ज्या स्थ
 ठीं असतील त्या स्थळीं तीन पुरुषां खाली उदक आहे असें सांगले. जेथे पर्वतावर दुसरा पर्वत असेल तेथे पर्वतमूली तीन पुरुषांखाली उदक

जीभूमि, मुंज, काश, कुश या ३ प्रकारच्या लुणांपैकी कोणत्यानेही युक्त; नीलवर्ण, बारीक दगडांनी युक्त, अथवा काळी, किंवा तांबडी अशा भूमीचा डाई बहुवचनसुरस उदक असते १०३ शर्करा (रेतीसारखी जाड्याकणांची व खड्यांची माती) युक्त व ताम्रभूमी कषाय (कडु) उदक करित्ये. कपिल (पिंगट) वर्ण भूमी सार उदक करित्ये. थोड्याशा पांढऱ्या भूमीचा डाई लवण (सार) उदक होतें. नीलवर्ण भूमीचा डाई मिष्ट उदक होतें. १०४ साया, राबेचा वृक्ष, अर्जुन, बिल्व, सायला, गिबण, निंब, खडिर, गिस्तवा, व सल्लिद्रपानें रक्त असें वृक्ष, गुल्म, बल्ली ह्या जेथें असतील तेथून दूर उदक जा

यामौजकैः काशकुशैश्च युक्तानीलावमृधत्रसशर्कराच तस्यांप्रभूतंसुरसंचतोयंकृष्णायवायत्रचरक्तमृदा १०३
सशर्कराताम्रमहीकषायसारंधरित्रीकपिलाकरोति आपांदुरायालवणंप्रदिष्टमिष्टं पयोनीलवसुंधरायां १०४
शाकाश्वकर्णार्जुनबिल्वसर्जाः श्रीपण्यरिष्टाधवशिंशपाश्च छिद्रैश्च पणैर्द्रुमगुल्मवल्गोरुक्षाश्च दूरं सुनिवेदयन्ति
१०५ सूर्याग्निभस्मोष्णवरानुवर्णायानिर्जलासावसुधाप्रदिष्टा रक्तांकुराः क्षीरयुताः करीरास्ताधराचेज्जलम-
श्मनोधः १०६ वैडूर्यमुक्ताबुदमेचकाभापाकोन्मुखोदुंबरसनिभावा भृंगाजनाभाकपित्ताथवायाशेयाशिला
भूरिसमीपतोषा १०७ पारावतशौद्रघृतोपमावाक्षौमस्यवस्त्रस्यचतुल्यवर्णा यासोमवह्न्याश्च समानरूपा साया
शुतोयंकुरुतेक्षयंच १०८

हे असें सांगतात. १०५ सूर्य, अग्नि, भस्म, उंर, गर्दभ, यांच्यासारखा वर्ण ज्या भूमीचा आहे ती निर्जल सांगितली. जेथें करीर (कारवी किंवा बांबू) वृक्ष, रक्तपल्लव व क्षीर याणीं युक्त असतील व रक्तभूमि जर असेल तर तेथें पाषाणाखाली उदक आहे असें सांगावे. १०६ वैडूर्यमणि (लसण्या पांढरा भुरकट रंगाचा) मृग, मेघ, यांसारखी व कृष्णवर्ण किंवा पिकलेल्या उंबरकडासारखी अथवा त्रमर, कज्जल यांसारखी अथवा कपिलवर्ण (भुरकट) जी शिला (पाषाण) तिचे जवळ उदक आहे असें समजावे १०७ पारवापसी, मध, घृत यांसारखी अथवा रेशमी वस्त्रासारखी किंवा सो

मयल्लीसारखी जी शिला तीही असय शीघ्र उदक करित्ये. १०८ तांबडे नानाप्रकारचे बिंदूनी युक्त, ईषत्यांडुरवर्ण, भस्म, उंर, गर्दभ, यांच्यासारखी
 भस्मसारखी, अंगुष्ठपुष्पिका (अंगठ्या एवढे पांढरे रिपके जीवर आहेत अशी) सूर्य व अग्नि यांसारख्या वर्णाची अशी जी शिला ती उदकरहित जाणा
 वी १०९ चंद्रणे, स्फरिकमणि, भौक्तिक, सुवर्ण यांसारख्या, इन्द्रनीलमणि, हिंगुळ, कज्जल यांसारख्या; सूर्योदयाचे किरण, हरिताळ, यांसारख्या ज्या
 शिला त्या सर्व शोभन (जलपुक्त) असें जाणावे असें मुनीनीं सांगितले ११० ह्या पूर्वोक्त शिला अभेद्य (फोडूं नयेत) कारण, कल्याणकारक व य

ताम्रैः समेतापृषतैर्विचित्रैरापांडुभस्मोष्ट्रवरानुरूपा भृंगोपमांगुष्ठिकपुष्पिकावा सूर्याग्निवर्णाचरित्तावितोया
 १०९ चंद्रातपस्फरिकभौक्तिकहमरूपायेश्चेन्द्रनीलमणिहिंगुळकाजनाभाः सूर्योदयांशुरहितालुनिभाश्च
 याः स्युस्ताः शोभनामुनिवचोत्रचवृत्तिमेतत् ११० एतादृशेद्याश्चशिलाः शिवाश्रयस्यैश्चनगैश्चसदाभिजुषाः
 येषांचराष्ट्रेषु भवंति राज्ञां तेषामवृष्टिर्न भवेत्कदाचित् १११ भेदयद्गर्भेति शिलातदानीं पालाशकाष्ठैः सहतिंडुका
 नां प्रज्वालयित्वानलमग्निवर्णासुधांबुसिक्ताप्रविदारयति ११२ तोयं शतं मोक्षकभस्मानवाप्यत्समकृत्वः परिषे
 चनंतत् कार्यशरसारयुतं शिलायाः प्रस्फोटनं न ह्यवितापितायाः ११३ तत्रकांजिकसुराः सङ्कलत्थायोजिता
 निबदराणि च तस्मिन् ससरात्रमुषिता न्यमितसांशरयति हि शिलां परिषेकैः ११४

स नाग यांणीं सर्वकाष्ठ सेवित (आश्रयित) होत. अशा शिला ज्या राज्यांच्या राज्यांत असतील तेथें कधीही अवर्षण होणार नाही. (गरज असल्यास
 शिला फोडण्याचा उपाय) १११ शिला फुटत नाही तर तत्काल रेंचुरणीचीं व पणसुसारीं काष्ठें यांहीं करून अग्नि पेरवून ती शिला लाल करावी. आणि जुन्या-
 च्या पाण्यानें मिजवावी ह्मणजे फुटत्ये ११२ मोक्षक (मरुबक, मोरबा) बुडाच्या भस्मांत तापविलेले उदक शर (सरनामक लूणाचे) लूणाच्या भस्मानें शुक्त
 करून तापविलेल्या शिलेचें सातवेक सिंचन पुनः पुनः तापवून करावें ह्मणजे ती शिला फुटत्ये ११३ ताक, पेज, मद्य, कुकीद हे एकत्र करून त्याम-

धेयं बोरे तकाची आणि सातराची ठेवावी. त्याने तापविलेली शिडा भिजवावी ह्मणजे फुरत्ये. ११४ तिंबाची पाणे व साल, तिडाचे नाल रति-
बकर), आघाडा, रेंभुरणी, गुळवेळ, त्यांचे हस्त गोमूत्राने युक्त करून त्याने तापविलेला पाषाण (दगड) सहावेळ पुनः पुनः तापून सिंचन
केला ह्मणजे फुरतो ११५ रुवीचे दुग्ध (चीक) मेल्याच्या शिंगाची राख करून तिणे युक्त करावे व पारया, उंदीर यांच्या विष्टेने युक्त करून त्याचा ले-
प तेलमर्दित राखीस करावा नंतर पाणि घावे नंतर घासून नीक्षण करावा ह्मणजे दो खडू दगडावर मारला तरी मोडत नाही. ११६ केवीचा क्षार

नेत्रपत्रं त्वक् च नासं तिलानां सापामागं तिहुकं स्यादुद्धूची गोमूत्रेण स्नावितः क्षार एषां षट्कुरवो तस्मात्पितोभि-
द्यतेश्मा ११५ आर्कपयो हुडु विषाणमधी समेत पारा गृह्णतु शक्यता च युतं प्रलेपः टंकस्य तैलमथितस्य ततो
स्पानपाश्चाच्छितस्य न शिलासु भवेद्दिघातः ११६ क्षौरकहल्यामथितेन युक्ते दिनोपिते पायितमायसंयत्
सम्यक्छितं चाश्मनि नेति भंगं न चान्यलोहमथितस्य कोष्ठं ११७ पाली प्रागपरायतां बुधु विरंधत्तेन याम्योत्तरा
कह्लोले एव हारमेति मरुता सा प्रायशः प्रेरितैः तांचेदिच्छति सारहासभिरपांसं पातमादायत् पाषाणादिभिरे
ववा प्रतिचयं क्षणां हि पाश्वादिभिः ११८ ककुभवरान्प्लक्षकदंभैः सनिचुलजंबूवेतसनीपैः कुरवकतालाशो
कमधूकैर्बकुलविमिश्रैश्चावृततीरां ११९

(राख) ताकाने युक्त करून अहोरात्र ठेवून ते पाणी ज्या लोखंडास दिले व उत्तम पा-
जवले ते दगडावरही नाश पावत नाही व अन्य लोखंडावरही ते कुंठित होत नाही ११७ पूर्व पश्चिम पाली (वापी, विहीर) बहुत दिवस उदक धारण करितो
दक्षिण विहीर फार दिवस राहत नाही. कारण वायूने प्रेरित जे तरंग त्याहीकडून तिचे विहारण बहुधा होते. अशा विहीरीत जर चांगली करण्यास इच्छी-
ल तर जिकडे जलतरंग जात असतील तिकडे दगडांनी किंवा दगडांनी अथवा भाजलेल्या इरांनी जलपतनस्यक्त बांधावे. प्रतिचयं (एकेश्वरी)
गज, अश्व, उष्ट्र, महिष, बैल यांनी करून भूमीचे मर्दन करावे ह्मणजे तेणेकरून बकर वट्ट होते ११८ ककुभ (अर्जुनसादडा) बट, आम्र, पाईर, कंबव

कहुनिव, जांबूद, बेत, कोन्हादा, ताड, अशोक, मोहा, बकुल, यावृक्षांनीं विहिरीचे तीर आज्ञादितकरावे (हे वृक्षांवावे) ११९ शिलांनीं केला आहे उदका-
चामार्गज्यास असें एकीकडे निर्वाहार्थदार करावे त्यावर मध्ये छिद्ररहित कपाटकरून मंतर ते मातीनें युक्त करावे १२० अंजन (कडुकी किंवा काढी कापरी), नागर,
मोथा, वाडा, शिरदोडकी किंवा मोठी घोंसाळी, यांचे चूर्ण व कतकफल (निवडीचेंबी) यांचा योगकरून विहिरीमध्ये टाकावा १२१ तेणेंकरून गढूक, कडु,
झार विरस, अशुभगंध असेंही उदक स्वच्छ, सुरस, सुगंधि, या गुणांनीं व अन्यही चांगल्या गुणांनीं युक्त होवे १२२ हस्त, मघा, अनुराधा, पुष्य, धनिष्ठा, उ

द्वारचनेर्वाहिकमेकदेशे कार्यं शिलासंचितवारिमार्गं कोशस्थितं निर्विवरं कपाटं कृत्वा ततः पांशुभिरावपेक्षम् १२०
अंजनमुस्तोशीरैः सराजकोशात् कामूलकचूर्णैः कतकफलसमायुक्तैर्योगैः कूपे प्रदातव्यः १२१ कलुषं कटुकं
लवणं विरसं सलिलं यदि वा शुभ्रगंधि भवेत् तदनेन भवत्यमलं सुरसं सुगंधिगुणैरपरैश्च युतं १२२ हस्तो मघा
नुराधा पुष्य धनिष्ठोत्तराणि रोहिण्यः शतभिषगित्यारंभे कूपानां शस्यते भगणः १२३ कृत्वा वरुणस्य बलिं वर
वैतसकीलंकं शिरास्थाने कुसुमैर्गंधैर्धूपैः सम्पूज्य निघापयेत् प्रथमं १२४ मेघोद्भवं प्रथममेव मया प्रदिष्टं ज्येष्ठामती
त्यबलदेवमतादिदृष्ट्वा मीमांसगार्गलमिदं कथितं द्वितीयं सम्यग्ब्राह्मिहरेण मुनिप्रसादात् १२५ इति श्रीहरिकृ
ष्णविनिर्मिते बृहज्ज्योतिषार्णवे पष्ठे मंत्रस्कंधे उदकार्गलनिरूपणं नाम चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः १४

त्तराभाद्रपदा, उत्तराषाढा, रोहिणी, जततारका, हानक्षत्रसमुदाय कूपांच्या (विहिरींच्या) आरंभास प्रशस्त होय १२३ वरुण (अपांपति) यास बलि देऊन वर
वैत यांची मेख करून तिची पुष्प, गंध, धूप इत्यादिकांनीं पूजा करून शिरा (झरा) स्थानीं प्रथम स्थापन करावी १२४ ज्येष्ठी पौर्णिमेस ज्येष्ठानक्षत्र जाऊन मेघोद्भ
व उदक प्रथमच अध्याय २३ यांत बलदेवादि कांचे मत पाहून मीमांसगितले या अध्यायांत भूमिसंबंधीहि मुनिप्रसादानें उत्तम सांगितले. इत्याध्यायश्चतुर्दशमः समाप्तः

अथ उदकार्गलाध्यायविषयानुक्रमणिका

पत्र	श्लो.	विषयः	पत्र	श्लो.	विषयः	पत्र	श्लो.	विषयः
१	१	मंगलभूमिशिरानिरूपणम्	८	१७	द्विपरत्वेनकूपफलम्	९	११८	द्विपरत्वेनवापिकामुखफलम्
१	२	द्विपरत्वेनजलशिराणां देवता			इति सारस्वतमुनिप्रोक्तलक्षणं	९	११८	जलपतनस्थलबंधनोपायः
१	४	शिराणां शुभाशुभत्वं	८	१९	अथमानवप्रोक्तजललक्षणम्	१०	१२१	जलस्यसारत्वनिराकरणं
१	५	अथवृक्षादिपरत्वेनबल्मीकमण्डूकादिप	८	१०३	जलस्वारज्ञानम्	१०	१२३	जलाशयमारंभमुहूर्तनक्षत्राणि
		रत्वेनचजलशिराणां हस्तादिनिम्नताज्ञानं	८	१०४	पाषाणपरत्वेनजलज्ञानम्	१०	१२४	वरुणाबलिदानादिकं
७	८६	मरुदेशीपार्वतीयभूमौ विशेषः	९	११२	पाषाणभेदनोपायौषधलेपः	१०	१२५	उपसंहारः
			९	११६	पाषाणभेदनाथीरास्त्राणां जलपानम्			इतिविषयानुक्रमणिकासमाप्ता

यह पुस्तक निजामशहर औरंगाबादमे श्रीगायत्रीमंदिर विद्याप्रकाश आपखानेमे पंडित हरिकृष्ण व्यंकटरामके पास मिलेगा किंमत :-

॥ अथ बृहज्ज्योतिषाण्वैमिश्रकथेकल्पनिरूपमाध्यायैकं नवत्यारिंशत्तमः ॥
प्रारभ्यते

श्रीगणेशायनमः वृषवाहनविघ्नेशोहंसबाहंसरस्वतीं स्वेष्टं श्रीबटुकं नत्वा पितरं व्यंकटं ततः १ श्रीगौतमकुलोत्पन्नो न्योतिर्विद्यं कला
त्मजः हरिकृष्णः करोत्यत्र कल्पसंग्रहमुत्तमं २ तत्र कल्पार्थः विधाने चक्रमेनीतो प्रत्येब्रह्मणो दिने कल्पशब्दप्रवृत्तिश्च विधा
ने चान्नमृद्वते ३ सुश्रुते चिकित्सितस्थाने पूर्ववयसि मध्ये वामनुष्यस्य रसायनं प्रयुंजीत पिषकप्राज्ञः सिग्धशुद्धतनोः सदा ४
नाविशुद्धशरीरस्य युक्तो रसायनो विधिः न भ्राति वाससि क्लिष्टैरंगयोग इवाहितः ५ शरीरस्योपधातोये दोषजामानसास्तथा उप
दिष्टाः प्रदेशेषु तेषां वक्ष्यामि वारणं ६ यथानिवृत्तसंतापामोदंते रिविदेवताः तथोषधीरिमाः प्राप्य मोदंते भुवि मानवाः ७ अ
थ सप्तपुरुषारसायनं नोपयुंजीरन् तद्यथा अनात्मवानलसो हरिद्वः प्रमादीव्यसनी वापकूटेषु जापमानी चेति सप्तभिरेव का
रणैर्न सम्यज्यते अज्ञानादनां भादास्त्विह चित्तत्वाद्धारिश्चादनाय च तत्त्वाद्धर्मादौषधत्वाच्चाचेति ८ सुभाषितशारङ्गं षड्विंशद्व
र्षदेशीयः पुमान्कुर्याद्रसायनं पञ्चाशद्वार्षिको वापि कृत्वा तत्रावसीदति ९ योगरत्नमालायां साविकल्पधियां पुंसां योगी मंत्रो
महोषधं न सिध्यति यथा दर्शे मलिने प्रतिरूपकं १० वाग्भटे उत्तरखण्डे राको न चत्वारिंशोऽध्याये दीर्घमायुः स्मृते मेधाभारोग्यं
तरुणवयः प्रभावर्णस्वरोदायं देहं द्वियबलोदयं ११ वाक्सिद्धिं वृषतां कांतिमवाप्नोति रसायनात् लाभोपायो हि सप्तानां रसादीनां
रसायनं १२ पूर्ववयसि मध्ये वा तत्प्रयोज्यं जितात्मनः स्निग्धस्य स्तुतरक्तस्य विशुद्धस्य च सर्वशः १३ अविशुद्धशरीरं हि पुक्तो र
सायनो विधिः वाजीकरो वामलिने वस्त्रैरंग इवाफलः १४ रसायनानां द्विविधं प्रयोगं मृषयो विदुः कुलीभावे शिफं सुरव्यवातात्
पिकमन्यथा १५ निवाते निर्भये धर्मे प्राज्योपकरणे पुरे दिशी शान्यां शुभे देशे त्रिगुणं सूक्ष्मलोचनां १६ धूमात् परजो व्यालस्त्रीभू
खेधिविलंघितां सज्जवैद्योपकरणां सुमृष्टां कारयेत्कुरी १७ अथ पुण्ये हि सन्मूज्य पूज्यास्तां प्रविशेच्छुचिः तत्र संशोधनेः शुद्ध
सुखी जातबलः पुनः १८ ब्रह्मचारी धृतीयुतः श्रद्धधानो जितेन्द्रियः हानशील इया सत्यव्रतधर्मपरायणः १९ देवतानुस्मृतो युक्तो
युक्तस्वप्नप्रजागरः प्रियोषधः पेशलं वागारभेतरसायनं २० हरीतकीमामलकं सैधवं नागरं वचां हरिद्रां पिप्पलीं वेल्गुं गुडं चाणां

बुनापिबेत् २१ स्निग्धस्विन्नोनरः पूर्वेतेनसाधुविरिच्यते ततः शुद्धशरीराय कृतससर्जनाय च २२ विरात्रं पंचरात्रं वा ससाहं वाधू
 तान्वितं दद्याद्वावकमाशुद्धेः पुराणशक्तोऽथवा २३ इत्यं संस्कृतकोष्ठस्य रसायनमुपाहरेत् यस्य यद्यौगिकं पश्येत्सर्वमालोच्यसा
 त्प्यवित् २४ पथ्यासहस्रं त्रिगुणधात्रीफलसमन्वितं पंचानां पंचमूलानां सांख्यिकलशतद्वयं २५ जलदशगुणे पक्काहाराभागास्थितेर-
 से आपोऽथ कृत्वानस्थीनि विजयामलकानि च २६ निधाय तस्मिन्निर्यूहे योजयेत्कुडवांशिकां खगेत्तामुत्तरजनीपिप्यल्पगुरुचं
 दनं २७ मंडूकपर्णी किनकशंखपुष्पीवचाप्लवं यष्ट्या ह्वयं विडुगं च दूणितं तुलयाधिकां २८ सितोपलाधभारं च पात्राणि त्रीणि सर्पिषः
 द्वे च तैलात्पले सर्वतदक्षौले हतांगतं २९ अबतार्य हिमं युज्याद्विशैः सौद्रशतैस्त्रिभिः ततः खंजेन मयितं निरुध्या हृतभाजने ३० पा
 नोपरुध्या दाहारमेकं भानास्यसास्मृता षष्टिकापयसा चात्र जीर्णे भोजनमिष्यते ३१ ब्रह्मणाभिहितं धन्यमिदं प्राश्य रसायनं वैरजा
 नसावालुखिल्यास्तथैवान्येतपोधना ३२ तं द्वाश्रमत्कमजरापलिता मपवर्जिताः मेधास्मृतिबलपेता बभूवुरमितायुषः ३३ अ
 मयामलकसहस्रं निरामयं पिप्यलीसहस्रयुतं तरुणपलाशक्षारद्वीकृतं स्थापयेद्गांडे ३४ उपयुक्ते च सारं छायाशुष्कं विचूर्णितं योज्यं
 पादांशेन सितायाश्चतुर्गुणाभ्यां मधुघृताभ्यां ३५ तद्वृत्तं कुंभं भूमौ निरवायषण्माससंस्थमुद्धृत्य प्राग्हे प्राश्य यथानलमुचिताहारा
 भवेत्सततं ३६ इत्युपयोज्याशेषं वर्षशतमनामयोजरारहितः जीवति बलपुष्टवपुः स्मृतिमेधाद्यान्वितो विशेषेण ३७ तरुणाद्वपला
 शस्य छिन्ने शिरसि तत्क्षितं अंतर्द्धिहस्तगंभीरं पूर्य मामलकैर्नैवैः ३८ आमूलं वेष्टितं दध्मैः पद्मिनीपंकले पितं आदीप्य गोमयैर्वन्यै
 निवाते स्वेदयेत्ततः ३९ स्विन्नानि तान्यामलकानि तथ्याग्वादिनरः सौद्रघृतान्वितानि शीरं शृतं चानुपिबेत्प्रकामं तेनैव चर्त्तत च
 मासमेकं ४० वज्र्यो निवज्र्यो निचतत्रयत्नात्स्पृशेच्च शीतां बुनपाणिनापि एकादशाहं स्थततो व्यतीते पतंति केशादृशानामरवाश्च
 ४१ अथाल्पकैरेव दिनैः सुवीर्यः स्त्रीष्वक्षयः कुंजरतुल्यवीर्यः विशिष्टमेधाबलपुष्टिसत्वो भवत्यसौ वर्षसहस्रजीवि ४२ दशमू
 लबलाभुस्त जीवकर्षभकोत्पलं पणिन्यो पिप्यलीशृंगो पथ्यातामलकीचुरिः ४३ जीवन्ती जांगकं द्वाक्षा चंदनं पौंढकरं सटी पुन

नवाद्विकाकोली ककनासामृताक्षयं ४४ विहारीवृषभूलं च तदेकध्वं पलोन्मितं जलद्रोणे पचेत्सं च धात्रीफलशतानि च ४५ पाद
रोषं रसं तस्माद्वस्थीन्यामलकानि च गृहीत्वा भर्जयेत्तैलघृताद्वादशभिः पलैः ४६ मत्स्यं डिकातुलार्द्धेन युक्तं तले हवत्पचेत् स्ने-
हार्धे मधुनः सिद्धे नुगाक्षीयाश्चतुः पलं ४७ पिप्पल्यादिपलं हृष्टा चातर्जितं कणार्द्धकं अतोवत्ते हयेन्मात्रां कुटीस्थपथ्यभोजनं ४८
इत्येष च वनप्राशा इयं प्रारय प्रच्यवने मुनिः जराजर्जरितो व्यासीन्मरिचैर्नयननन्दनः ४९ कासंश्वासंश्च रंशोषं तद्रोगं वातशोषितं
मुक्तशुक्राश्रयान्दोषावैश्वर्यं च व्यपोहति ५० बालवृद्धक्षतशीणकुशानामगवर्धनं मेधास्मृतिकरं धन्यं जरामृत्यविनाशनं ५१
मेधां स्मृतिकांतिमनामपत्वमायुः प्रकर्षय पवनानुलोम्यां स्त्रीषु प्रहर्षय बलमिन्द्रियाणामग्रे च कुर्याद्विधिने पयुक्तः ५२ मधुके
नतवक्षीय्यापिप्पल्यासिन्धुजन्मना पृथग्लोहैः सुवर्णेन वक्ष्यामधुसर्पिणा ५३ सितयाचासमायुक्ता परं वृज्यारसायनं त्रिफ-
लासर्वरोगघ्नी मेधायुः स्मृतिबुद्धिदाः ५४ मण्डूकपर्ण्याः स्वरसंयथाग्रीहीरेणयशी मधुकस्य चूर्णं रसं गुड्यासह मूलपुष्पाः क-
ल्कं प्रयुंजीत च शंखपुष्पाः ५५ स्मृतिप्रदान्यामयनाशनानि बलाग्निवर्णस्वरवर्धनानि मेध्यानि वैतानि रसायनानि मेध्याविशे-
षेण च शंखपुष्पाः ५६ जलदं कदुरोहिणी पयस्या मधुकं चन्दनसारिवोग्रगन्धाः त्रिफलाकटुकत्रयं हरिद्रैर्गन्धोत्तमं लवणं च तैः सुपिष्टैः
५७ त्रिगुणेन रसेन शोध्यं पुष्पाः सपयस्कं घृतनत्पणं विषकां उपयुज्य भवेज्जडोपि वाग्मौ श्रुतिधारी प्रतिभानवातरोगः ५८
पाद्रे मृणाले विसर्के सरपत्रबीजैः सिद्धं सहेमशकलं पयसा च सर्पिः पञ्चाराविन्दमिति तत्कथितं पूषीव्यां प्रध्वस्तपोरुषचलप्रति-
मे निर्वैद्यं ५९ पन्नालकन्ददलकेसरवद्विपक्वं नीलोत्पलस्य तद्विप्रथितं द्वितीयं सर्पिश्चतुष्कुवल्यं सहिरण्यपत्रं गव्यंगवामपि भ-
वैकिमुतं नराणां ६० ब्राह्मीवचासैन्धवशंखपुष्पी मत्स्यासकप्रहसुवर्चलैः वैदेहिकाचत्रियवाः पृथक्स्युर्वी सुवर्णस्यति-
लोविषस्य ६१ सर्पिषश्च पलमेकतद्योजयेत्परिणते च घृताद्यं भोजनं समधुवत्सरमेकं शीलयन् अधिकधीस्मृतिर्मेधः ६२ अतिक्तां
तजराव्याधितं हालस्य श्रमकुमः जीवत्यब्दशतं पूर्णश्रीतेजः कान्तिदीपिमाद् ६३ विशेषतः कुष्ठकिलासगुल्मविषाजरोन्माहगरोह

राणि अथर्वमन्त्रादिकृताश्चकृत्याः शात्यंत्यनेनातिबलाश्रवताः ६४ शरन्मुखेनागबलां पुण्ययोगे सधुद्धरेत् असमात्रं
 ततोमूलाच्चूर्णितात्पयसापिबेत् ६५ लिह्यान्मधुघृताभ्यांवाक्षीमेणप्राप्तमन्नमुक् एवंवर्षप्रयोगेणजीवेद्वर्षांतबली ६६ फलोन्मु
 खोगोक्षुरकः समूलच्छायाविशुष्कः सुविचूर्णितश्च सुभाषितः स्वेनरसेनतस्मान्मात्रांपरांप्रासृतिकांपिबेद्यः ६७ क्षीरेणतेनैवचक्षु
 लिमश्रन्जीर्णेभिवेत्तद्वितुलोपयोगात् शक्तः सुरूपः सुभगः शतायुः कामीककुम्भानिबगोकुलस्थः ६८ वाराहीकन्मार्द्रसुक्षीरे
 णक्षीरपः पिबेत् मांसं चतस्रोमांसं चक्षीरान्नाहो जरांजयेत् ६९ तत्कनूश्लक्ष्णचूर्णवास्वरेसेनसुभाषितं घृतसौद्रयुतं लिहात्तत्प
 कंवाघृतं पिबेत् ७० तद्विद्विद्वार्थिबलावलामधुकनापत्ताः जीवन्तीभ्येयसी युक्तापथ्याधानी स्थिरामृता ७१ मण्डूकीशङ्खकुसुमावा
 जिगन्धाशतावरीः उपयुञ्जीतमेधायुर्वयः स्वैर्यैवलम्बहाः ७२ यथास्वचिन्तकः पुण्यैर्ज्ञेयः पीतसितासितैः यथोत्तरं चगुणकृद्भि
 धिनाचरसायनं ७३ छायाशुष्कं ततोमूलं मांसं चूर्णीकृतं लिहन् सर्पिणामधुसर्पिभ्यां पिबन्वापयसायतिः ७४ अंभसावाहिता
 न्नाशीशतं जीवति नीरुजः मेधावीचलवान्वात्तो वनुश्चान्हीसपावकः ७५ तैलेनलीढो मासेनवातान्हति पुहारुणान् मूत्रेणाचि
 त्रकुष्ठानि पीतस्तत्रेणपायुजान् ७६ मल्लतकानिपुष्टानि धान्यरशोनिधापयेत् ग्रीष्मेसंगृह्य हेमन्तस्वारुस्निग्धोहिमेवपुः ७
 ७ संस्कृत्यतान्यश्गुणे सलिलेष्टौ विपाचयेत् क्षिरमश्गुणं कार्यं स्वसारं शीतलं पिबेत् ७८ बर्धयेत्प्रत्यहं चानूतत्रैकैकमरुष्क
 रं समरान्नत्रयं यावन्नीणित्रीणिततः परं ७९ अन्वत्सारिं शतस्तानि हसयेद्द्विवत्ततः सहस्रमुपयुञ्जीत समाहैरिति सप्तभिः ८०
 यन्त्रितात्मा धृतक्षीरशालिषष्टिकभोजनः नहृद्विगुणितं कालं प्रयोगांतेपिवाचरेत् ८१ आयुषालभते वृद्धिं वन्देहीमि विशेष
 तः प्रमेहकृमिकुशार्शो मेहोदोषविवर्जितः ८२ पिष्टुं च हनरुजैः पूर्णमल्लतकैर्विजिर्जरितैः भूमिरवातेकुम्भप्रतिष्ठितं कृष्णमृ
 त्त्रिंसां ८३ परिवारितं समं तात्पचेत्ततो गोमयाग्निना मृदुना तत्स्वरसेयः स्त्रवते गृह्णीयात्तं दिनेऽन्यस्मिन् ८४ अमुमुपयुज्यस्व
 रसं मध्वश्चागिकं मधुसर्पिः पूर्वाविधियन्त्रितात्मा प्राप्नोति गुणान्सतानि वा ८५ पुष्टानि पाकेनपरि च्युतानि मल्लतकान्यादकसं

बृज्योर्णी
मिश्रस्कंध
३

मितानि घृष्टेषु काचूर्णकणैर्जीलेन प्रक्षाल्य संशोध्य चमारुतेन ८६ जर्जराणि विपचेज्जलकुंभे पादशेष धृतगालितशीतं तद्
संपुनरपि प्रपयेत् क्षीरकुंभसहितं चरणस्थे ८७ सर्पिः पक्वतत्र तुल्यप्रमाणं युज्यात्स्वच्छुर्वाकरायारजोभिः एकीभूतं तत्स्वजक्षो
भ्रमेन स्थाप्य धान्ये सप्तरात्रं सुगुप्तं ८८ तममूत्रसपाकं यः प्रगे प्राशमभ्रत्रनुपि वतियथेच्छुवारिदुग्धं संवा स्मृतिमतिबलमे-
धासंत्वसारैरुपेतः कनकनिचयगौरः सोऽश्नते दीर्घमायुः ८९ श्लेणैः भसिन्नं फलानिंशतादिपक्वात्काथादके पलसमे स्तिलते
रूपान्नं तिक्ताविषादपचरागिरिजन्मत्वाह्यैः सिद्धपरिनिखिलकुशविनाशनाय ९० सहामलकशुक्तिमिर्हीधिसरेण तैलेन वा गुडेन वा
यसाघृतेन यवसक्तुमिर्हीसह तिलेन सह मासिकेण पललेन सूपेन वा वपुष्करं मरुत्करं परममेध्यमापुष्करं ९१ भल्लातकानि ती-
क्ष्णानि पाके चाग्निमानि वा भवंत्यमृतकल्पानि कल्पितानि यथाविधि शकफज्जीनसरो गोस्तिनविबन्धोस्तिकश्चन पंचमल्ला-
तकहन्त्याच्छीघ्रमिव बलप्रदं ९२ वातातपविधानेपि विशेषेण विवर्जयेत् कुलत्थदधिमुक्तानि तैलाभ्यंगाग्निसेवनं ९३
वृक्षास्तुवरकानामपश्चिमावतीरजा वीचितरंगविशोभमारुतोद्धूतपल्लवाः ९४ तेष्वः फलान्यादहीतसुपक्वान्यंबुदागमे-
यज्ञः फलेभ्यश्चादायशोषयित्वा विचूर्ण्य च ९५ तिलवत्पीडयेद्दोषांकोथयेद्वा कुसुंभवत् तत्तैलं सजलं भूयः पचेत्तासालिलस-
यात् ९६ स्त्रावितं पंकराशो च पक्ष्मात्रं निधापयेत् स्निग्धः स्विन्नो हृतमलः पक्षोद्धृत्य तत्ततः ९७ चतुर्थभक्तांतरितं प्रातः
पाणितलं पिबेत् मन्त्रेणानेन पूतस्य तैलस्य दिवसे शुभे ९८ मज्जासारमहावीर्यसर्वधातून्विशोधय शंखचक्रगदापाणिस्त्वामा-
ज्ञापयतेच्युतः ९९ तेनास्योर्ध्वमधस्ताच्छरोषां यात्य सकृत्ततः सायमस्नेहलवणं यवागुंशीतलां पिबेत् १०० पंचाहानिपिबे-
त्तैलमित्यवज्यानिवर्जयेत् पक्ष्ममुद्गरसान्नाशी सर्वकुपैर्विमुच्यते १०१ तदेव वदिरक्ताथे त्रिगुणे साधुसाधितं निहितं पूर्ववत्पक्ष-
पिबेन्मासं सुयंत्रितः तेनाभ्यक्तशरीरश्च कुर्वन्नाहारमोरितं अनेनाभ्युपयोगेण साधयेत् कुष्ठिनं नरं १०२ सर्पिर्मधुयुतं पीतं तदे-
व वदिरादिना पक्षमासरसाहारं करोति द्विशतायुषं १०३ तदेवनश्येत्पंचाशद्विमानुपयोजितं वपुष्मंतं श्रुतिधरं करोति त्रिश-

कल्पसं०
अ० ३१

३

ताम्रपुष्पं १०६ पंचांशोऽसप्तदशवापिपलीमधुसर्पिणा रसायनमुद्राज्वेपीसाममेकं प्रयोजयेत् १०७ तिस्त्रिस्त्रिस्तुपूर्वाणहे गुन्तवायेभो-
 जनस्यतु पिपल्यः किंशुकहारभाविताधृतमर्जिताः १०८ प्रयोज्यामधुसंमिश्रारसायनगुणैर्विणा कमबुद्ध्यादशाहानिदशैषपरि-
 कंदितं १०९ वर्धयेत्पयसासां द्वितयेवापनयेत्पुनः जीर्णैर्विस्त्रुभंजीतवर्धकंसीरसर्पिणा ११० पिपलीनांसहस्रस्यप्रयोगोयंरसा-
 यनं पिष्टास्तावलिभिःपेयाः शृतानध्यवलेर्नरेः १११ शृतशीताहीनबोलेर्विश्वहोषामयान्त्राते तद्वच्चछागुरुधेनदेसहस्रेप्रयोज-
 येत् ११२ एभिःप्रयोगैःपिपल्यःकासश्वासगलग्रहान् पक्ष्ममेदग्रहण्यर्षः पांडित्यविषगज्वरान् ११३ घृतिशोफं वमिंहिध्माह्नी-
 हानंवातशोणितं विल्वाधमत्रेणपिपलीनांचपात्रं प्रलिपेदयसोमिसायं शतः पिबेत्तत्सकिलंजलिभ्यां वर्षं यथेष्टं शानपानच-
 एः ११४ श्रुतीविडंगविफलागुडूचीयरीहरिद्रातिबलाबलाश्च मुस्तासुराक्ष्मागुरुचित्रकांश्चसौगंधिकंपंकजमुत्पलानि ११५
 धर्वाश्वकणशिनवालपात्रसारांस्तथापिपलीवत्प्रयोज्य लेहोपलिप्तान्शुभेवजीवेत्समाशतंब्याधिजराविमुक्तः ११६ क्षीरांज-
 लिभ्यांचरसायनानियुक्तान्यनूत्यायसलेपनानि कुर्वीतिपूर्वोक्तगुणप्रकर्षमायुप्रकर्षं द्विगुणंततश्च ११७ अशनस्वदिरयूपैर्मा-
 वितं सोमराजीमधुघृतगदपथ्यालोहचूर्णैरुपेता शरदमयाहिहानः पारिणामां न्दिकारंस्त्यजतिहितमिताशीतद्वहाहारजीतान्
 ११८ तीव्रेणकुष्ठेनपरीतसूर्यैःसोमराजीनियमनरवादेत् संकसरं कृष्णतिलद्वितीयं सोमराजीवृक्षानिशते ११९ येषोम-
 राज्यावितुषीकृतायाश्चूर्णैरुपेतात्ययसः सुजातात् रुद्धत्यसारं भुजालिहंतितक्रंतदेवानुपिवंत्यंते १२० कुष्ठिनः शीर्षमाणां
 दास्तेजातागुलिनासिकाः भगनिवृक्षाइवपुनः प्ररुद्धन्वपश्चुवाः १२१ शीतवासाहेमद्वन्द्वनूनां स्तब्धममकुरितव्यधि-
 ताश्चां भेषजस्यपवनोपहतानां वश्यतेविधिरतो न भुजन्ते १२२ राहोरमूलचोपेणलूनाद्येवतितागलात् अमृतं स्यकणा-
 भूमौतेरसेनत्वमागताः १२३ द्विजानां श्रुतितमतो देत्येहहसमुद्भवं साक्षात्त्वमृतसंज्ञं तेषामिणीः सरसायनं १२४ शीतये-
 ल्लभुनं शीतेवसन्नेपिकफोत्थणः घनोदयेपिदातार्तः सहावाग्नीध्यात्तोलया १२५ श्लिग्धश्चुद्धतनुः शीतमधुरोपस्कृताशयः

तदुत्तंसावतं साम्यां चर्चितानुचराजिरः १२६ तस्य कन्दान्वमन्तांते हिमवत्सकदेशजान् अपनीतत्वचोरात्रोतोमयेन्द्रादिभिः
१२७ तत्कल्कस्वरसंप्रातः शुचि वस्त्रावर्षादितं मदिरायाः सुकृदाद्यास्त्रिभागेन समान्वितं १२८ मधस्यान्यस्यते लस्यमस्तुनः कां
जिकस्यवा तत्काल एव वायुक्तं युक्तं मालोच्यमानया १२९ सौरसपिर्वसामज्जधन्वमासरसैः पृथक् काथेन वापयाध्याधिरसं केव
लमेव वा १३० पिबेत्तण्डुपमात्रमाकृष्टनाडीविशुद्धये प्रततं स्वेदनं वानुवेहनीया प्रशस्यते १३१ शीतांबुमेकः सहसा वमि मूर्च्छाप
यो मुखे शेषं पिबेत्क्रमोपाये स्थिरतांगतओजसि १३२ विदाहपरिहाराय परशीतानुलेपनं धारयेत्सांबुकर्णिकामुक्ताकर्पूरमालि
काः १३३ कुडवोस्य परामात्रातर्धकेवलस्य तु फलं पिष्टस्य तन्मज्जः समं तं प्राक्कशीलयेत् १३४ जीर्णशाल्येदनं जीर्णशंव
कुन्दे लुपंडरं भुंजीत पूषैः पथसारसैर्वा धन्वचारिणां १३५ मधमेकं पिबेत्तत्र तृद्विबन्धे तजलान्वितं अमधपस्त्वारनालफलांबुप
रिसिक्थेकं १३६ ताकल्कवासमधृतं धृतपात्रैरवजाहृतं स्थितं दशाहादशीयात्तद्वावसया समम् १३७ विकंचुकप्राज्यरसो न
गर्भांस्तप्ल्यमांसां विविधोपदंशान् विमर्दकान्वाधृतं युक्तं युक्ताप्रकाममाघालुधुतुच्छमश्नन् १३८ पित्तरक्तविनिर्मुक्ते
समस्तावरणावृतौ शुद्धे वा विधत्ते वायौ नद्रव्यलघुनात्परं १३९ प्रियांबुगुडदुग्धस्य मांसमध्वान्नुविद्विषः अतितीक्ष्णरजो
चरसोनो व्यापदेध्रुवं १४० पित्तकोपभयादंतेयं ज्यान्मूत्रविरेचनं रसायनगुणानेवं परिपूर्णं निमग्नं १४१ ग्रीष्मेऽर्कतसागि
रयो जतु तुल्यं वमंति यत् हेमादिषट्धातुरसैश्चोच्यते तच्छिलाजतु १४२ सर्वदोषप्रशमनं सर्वदोषविनाशनं शिलाप्योय
स्य यज्जातधातोस्तत्तदुपान्वदेत् १४३ सर्वचतित्तकटुकनात्युष्णकटुपाकतः छेदनं च विशेषेण लोहं तत्र प्रशस्यते
१४४ गोमूत्रं गंधि कृष्णांगुगुलुकांसशर्करां १४५ स्निग्धमनम्लकषायं मृदुगुरुचशिलाजतु श्रेष्ठं व्याधिव्याधितसा
त्म्यं समनुस्मरन् भावेदयः पात्रे १४६ प्राक्केवलं जलधौतं शुष्कं काथैस्ततो भाव्यं समगिरिजमण्डगुणितेनैकाग्र्यं भाव
नोषधंतोयै १४७ तस्मिन्नियूहेऽशंशो यूतोणे प्राक्षिपेद्गिरिजं तत्समरसतांयांतं सशुष्कं प्राक्षिपेद्द्रुमसूयः १४८ स्वेः स्वेरेवं

कथेर्भावं वारान्मवेत्सम १४९ अथस्निग्धस्य शुद्धस्य घृतं तिक्तकसाधितं अहं युंजीत गिरिजमेकैकेन तथा न्यहं १५०
 फलत्रयस्य यूपेण पटोल्यामधुकरयवा यो गं यो गं ततश्चास्य कालापेक्षं तु योजयेत् १५१ शिलाजमे वंदे हस्य भवत्यत्युपका
 रकं गुणान्समग्रां कुसुते सहसा व्यापदं न च १५२ एकत्रिसप्तसमाहं कथं मर्धं पलं पलं हीनमध्योत्तमो योगः शिलाजस्य क्र
 मान्ततः १५३ संस्कृतं संस्कृतं देहं प्रयुक्तं गिरिजाह्वयं युक्तं व्यस्तं समस्तं बीताम्रायो रोप्य हेममिः १५४ क्षीरेणालोडितं कु
 र्याच्छीघ्रं रासायनं फलं १५५ व्याध्यामातपमारुतचैराव्यवायविहात्यादि उपयोगादपि परमं हि गुणं परिवर्जयेत्कालं १५६
 कुलत्यान्काचमानीषकपीतांश्च सदा त्यजेत् न सोस्तिरोगो भुवि साध्यरूपो जल्वरमजं यं न हरेत्समस्तं तत्कालयोगे विधि
 वत्प्रयुक्तं स्वस्थस्य चोजं विपुलां रधाते १५७ कुटीप्रवेशः क्षीणानां परिश्रवतां हितः अतो न्यथानुयेत पांसूर्यमारुतिको
 विधिः १५८ वातातपसहायोगावश्यं तेऽतो विशेषतः सुरबोपचारं शोऽपियेन देहस्य चाधकाः १५९ शीतोदकं पयः सौद्र
 घृतमेकैकशो हि शः त्रिशः समस्तमयवा प्राक्तीतं स्थापयेद्द्वयः १६० गुदेन गधुना शुंठ्या कृष्णस्य लवणनवा द्वे द्वे वा ह
 न्सदा पथ्ये जीवे हर्षशतं सुखी १६१ हरीतकीं सर्पिं वि संप्रताप्य समश्नतस्तत्पिबतो घृतं च भवेच्चिरस्थायि बलं शरीरे
 सकृत्कृतं साधु पथ्या कृतं हि १६२ धात्रीरससौद्रसिता घृतानि हिताशनानां लिहतां नराणां प्रणाशमायांति जराविकारा
 न्प्रथमं विशाला इव दुर्गहीताः १६३ धात्रीकृमिघ्नाशनसारचूर्णं सैतलसर्पिर्मधुसोहरेण निषेवमाणस्य भवेन्नरस्य तारुण्यलाव
 ण्यमपि प्रनष्टं १६४ लोहरजीवे ह्यभवंच सर्पिः सौद्रान्वितं स्थापितमदमात्रं संसुप्तके बीजकसारकृमे लिहन्वली जीवति कृष्ण
 केशः १६५ विडंगमल्लतकनागराणि येऽश्रंति सर्पिर्मधुसंयुतानि जरानदीरोगतरंगिणी तेलवण्ययुक्ताः पुरुषास्तरंति १६६
 खदिराशनपूषभावितायास्त्रिफलाया घृतमासिकप्लुतायाः नियमेन नरानिषेवितरो यदि जीवंत्यजराः किमत्र चित्रं १६७
 बीजकस्वरसमंगुलीहार्पशर्करामधुघृतं त्रिफलां च शीलयत्सु पुरुषेषु जरन्वास्वागतापि विनिवर्त्तत एव १६८ पुनर्नवस्यार्धप

लंतवस्यपिष्टपिवेद्यः पयसार्धमासं नारायणे तन्निगुणं समावाजीयेपिभूयः सपुनर्नवः स्यात् १६१ पूर्वविदुस्त्यंभुमर्तोव
लानामुशीरपाटाशानसारिवाणां कालानुसार्यगुरुत्वं ज्ञानं न हंति यो न त्वमेव कर्त्तव्यं १७० शतान्तर्गतकल्ककालाय तद्गुणस
पिरभ्रंतिसिताद्वितीयं तान्जीविताब्दानमतिप्रपन्नान्निप्रकुंभनिविकारचौराः १७१ पीताश्वगन्धापयसार्धमासं घृततैलेन
सुरवांशुनावा कृशस्यपुष्टिं वपुषो विधत्ते बलस्य सस्यस्य अथांबुवृद्धिः १७२ दिनेदिने कृष्णतिलप्रकुंचं समश्नतः शीतजलानुपानं
पाषः शरीरस्य भवत्यतल्योद्वीभवंत्यामरणं च दन्ताः १७३ चूर्णशिवं श्चामलकामृतानां लिहन्सार्धमधुना च युक्तं वृषः स्थिरः श
तविकारदुःखः समाः शतं जीवति कृष्णकेशः १७४ सार्धतिलैरामलकानि कृष्णैरक्षगणिसंक्षप्य हरितकीर्वा पेर्युर्मास इव ते मनुष्या
रस्यंपरीणाममवाप्नुवन्ति १७५ शिलाजतु शोणविहंगमपित्तो हाभयापारदताप्यभक्षः आपूर्यते दुर्बलदेहं धातुस्त्रिपचरात्रेण यथा
शशांकः १७६ ये मासमेकं स्वरसं पिबन्ति दिनेदिने भृंगरजः समुत्थं क्षीराशेन स्ते बलवीर्ययुक्ताः समाः शतं जीवन्ति १७७
मासं वचा मधुपुसैवमाना क्षीरेण तैलेन घृतं न चाने भयंते रक्षोभिरध्वरूपा मेधाविनो निर्मलपुष्टवाक्याः १७८ मण्डूकपर्णीमिदम
क्षयेन्तो मृष्टा घृते मासमनन्य भक्षः जीवति कालं विपुलं प्रमत्वा स्तारण्य लावण्यगुणोदयस्थाः १७९ लंगलीत्रिफलाहो हपलपंच
शतोक्ततात् मार्कवस्वरसेपि शङ्खदिकानां शतत्रयात् १८० छायाविश्रुष्कादुरिकाधर्मध्यात्पूर्वसमस्तामपितान्क्रमेण भजेद्विस्तः
क्रमशश्चमण्डपेयां विलेपं रसकोदनं च १८१ सर्पिः स्त्रिधं मासमेकं जितात्सामासादूर्ध्वं सर्वथा स्वेरवृत्तिः वर्ज्यगत्नात्सर्वकालं त्वजी
र्णवेषेणैवं योगमेवोपयुज्यात् १८२ भवति विगतरोगे पाप्यसाध्यामयार्त्तः प्रबलपुरुषकारः शोभते योपि बृद्धः उपचितपृथुगात्रः श्रो
त्रेनेत्रादियुक्त स्तरुण इव समानां पंचजीवंच्छुतानि १८३ गायत्रीशिखिशिशिपासनशिखावेल्हासकारुष्करान्निष्ठाष्टादशसंगुणैः
भसिधृतान्खण्डैः सहा योग्यैः पत्रैर्लोहकृतेऽपहंरविकोरालोहयन्त्रावयेद्भौवानुमृदौ सलोहशकलं पादस्थितं तत्तचैत् १८४
पूतस्यांशः शीरतांशस्तथांशो भोगान्तिगामादौ वरायाम्भयोऽंशः अंशाश्चात्वारश्चैयंगवीनादेकीकृत्येतत्साधयेत्कृष्णालो

१०५ विमलं षडसितामधुमिः पृथग्युतमयुक्तमिदं परिवापृतं स्वरुचिभोजनपानविचेष्टितो भवति पलशः परिशीलयन् १०६
 श्रीमान्निर्धूतपापावनमहिषबलोवाजिवेगः स्थिरांगकेशभृंगांगनारैर्मधुसुरमिनुखेनेकपोषिन्निवेवा वाङ्मेधावीसमृद्धः सुपटु
 हुतवहो मासमन्त्रोपयोगाद्धत्ते सौ नारसिंहं वपुरनित्यदिः स्वातसचामीकराणां १०७ उन्तारं नारसिंहस्य व्याधयेन स्मृशंत्यापि वक्रो
 ज्वलभुजं भीतानारसिंहमिवासुराः १०८ भृंगप्रवालानमुनेन मृशन्धृतेन यः स्वादितियत्रितात्मा विमुद्धवेष्टाशनसारसिद्धदुग्धा
 नुपस्तकृतभोजनार्थः १०९ मासोपयोगात्सुखी जीवत्यब्दशतत्रयं गृण्हाति सकृदयुक्तमविलुप्तममृतीन्द्रियः ११० अनेनैव
 च कल्पेन पक्षैर्लभ्योपयोजयेत् तनेवाप्नोति सगुणान्कृष्णकेशश्च जायते १११ उक्तानि शक्यानि फलाचिदानि युगा नुस्त्रपाणि
 रसायनानि महानुशासान्यपि चापराणि प्राप्या हि कृष्णानि न कीर्तितानि ११२ रसायनविधेर्भृंगाज्जायेरत्न्याधयो यरि यथा स्वसौ
 षधं तेषां कार्यं सुक्कारसायनं ११३ सत्यवारिणमक्रोधमध्यात्मप्रवर्णेन्द्रियं शांतं सद्धृतनिरतं विद्यानित्यरसायनं ११४ गुणेरेभिः
 समुद्भूतैः सेवते यो रसायनं स निर्वृत्तात्मा दीर्घायुः परब्रह्मचर्यमादत्ते ११५ शास्त्रानुसारिणो वैद्याश्चित्तज्ञाः पार्श्ववर्तिनः बुद्धिरस्व
 लितार्थेषु परिपूर्णरसायनं ११६ इति रसायनविधिः अथाष्टादशोषधीसमूहकल्पः उक्तं च सुश्रुते चिकित्सितस्थाने विं
 शतमेऽध्याये यथानिवृत्तसंतापमोदंते हि विह्वलाः तथोषधीरिमाः प्राप्य मोदन्ते भुवि मानवाः ११७ अथोषधीव्यस्त्या
 स्यामः श्वेतकापोती कृष्णकापोती गोतमी वारही कन्या उवाति च्छत्राकरेणु राजचक्रका आदित्यपणिनी ब्रह्मसुवर्चला श्राव
 णी महाश्रावणी गोलामी चान्लामी महविगवती वैद्य शरशोमसमवीर्यी महोषधयो व्याख्याता तसं सोमवाक्क्रियाशीः
 स्रुतयः शास्त्रेऽभिहितारत्नासामगारेऽभिहितानां याः क्षीरवत्पुस्तकां क्षीरक्षुरनं सकृद्देवोपयुज्यते यास्तु क्षीरमूलवत्पुस्तका
 प्रदर्शिनी प्रमाणानि त्रीणि कांडानि त्रिमाणमुपयोगे ११८ श्वेतहृत्पुष्पं मूलपत्राभक्ष्यमित्यथा गोनस्य जगती कृष्णकापोतीनां स
 नखमुष्टिखंडशः कल्पयित्वा क्षीरेण विपाच्य परिष्ठापितमभिहितं च सकृद्देवोपयुज्यते चक्रकायापयः सकृद्देव ब्रह्मसुवर्चला स

सरात्रमुपयुक्तव्या भक्ष्यकल्पात्तरोक्षणां पंचपलानि क्षीराद्वकक्षाधितानि प्रस्थेऽवशिष्टेऽवतार्यपरित्नाव्यसकृदेवोपयुंजी
त सोमवदाहारविहारो व्याख्यातो केवलं तु नवनीतमभ्यंगार्थे शेषं सोमवदानिर्गमादिति भवति च प्र० पुवानं सिंहविक्रा
तं कांतं श्रुतनिगादिनं कुर्युरेताः क्रमेणैव द्विसहस्रायुषं नरं २०० अंगहीकुण्डलं मौलीदिव्यरुक्चन्द्रनांवरः चरत्यमो
घसंकल्योनभस्यबुद्धगमि २०१ व्रजंति पक्षिणो येन जलकं वा श्रुतो यदाः गतिः सौषधिसिद्धस्य सोमसिद्धगतिः परा २०२
अथ वक्ष्यामि विज्ञानमौषधीनां पृथक्पृथक् मण्डलैः कपिलैश्चित्रैः सर्पाभापंचपर्णिना २०३ पंचारतिप्रमाणावा विज्ञेया ज
गरीबुधैः निथत्राकनकाभासामूलैः ह्यंगुलसंमिता २०४ सर्पाकारलोहितांगारवेतकापोतिरुच्यते द्विपर्णिनी मूलमवाम
रुणांकुष्ठा मण्डलां २०५ अरनिमात्रां जानीयाद्गोनसींगोनसाकृतिं ससीरां रोमशां मृद्वीं रसेनेक्षुरसोपमां २०६ एवं रूपरसांच
पिकृष्णाकापोतिमादिशेत् कृष्णसर्पस्वरूपेण वाराहीकन्दसंभवा २०७ एकपत्रामहावीर्यामित्रां जनसमप्रभां चित्रातिष्ठत्रके
विद्याद्रक्षोऽग्रे कन्दसंभवे २०८ जरामृत्युनिवारिण्यो श्वेतकापोतिसंस्थिते कांतैर्द्वादशभिः पत्रैर्मयूरांगरूहोपमैः २०९ कंइजा
कांचनक्षीराकन्यानाममहौषधी कौणुः सुबहुक्षीराकंदेन गजरूपिणी २१० हस्तिकर्णपलारास्यतुल्यपर्णा द्विपर्णिनी अजा
स्तनाभकंदातुससीराक्षुपरूपिणी २११ अजामहिषी विज्ञेया रांस्कन्देन्दुपांडुरा श्वेतां विचित्रकुसुमां काकादन्यासमां शुपां
२१२ चक्रकामौषधीं विद्याज्जराभृत्युनिवारिणीं मूलीनीपंचभिः पत्रैः सुरक्तां शक्रकोमलैः २१३ आदित्यपर्णिनी ज्ञेया स
दादित्यानुवर्तिनी कनकाभाजलं तीक्ष्णसर्वतः परिसर्पति २१४ ससीरापद्मिनी प्रख्यादेवी ब्रह्मसुवर्चला अरनिमात्रसुपका
पत्रैर्ह्यंगुलसंमितैः २१५ पुष्पैर्नीलीत्यलाकारैः पलैश्चां जनसन्निभैः श्रावणीमहती ज्ञेया कनकाभापयस्विनी २१६ श्रावणी
पांडुराभासामहाश्रावणी लक्षणा गोलोमीचाजलोमीचरोमशे कन्दसंभवे २१७ हंसपादीवविच्छिन्नैः पत्रैर्मूलसमुद्भवैः अ
थ वारांस्वपुष्पी च समाना सर्वरूपतः २१८ वेगेन महता विषासर्पनिर्भेकसन्निभा एषा वेगवती नाम जायते ह्यंबुदस्यै २१९

समाहो सर्वरूपिण्यौघाद्योषधः प्रकीर्तिताः तासामुद्धरणं कापि मन्त्रेणानेन सर्वदा २२० महेन्द्रात्मकृष्णानां ब्राह्मणानां गवामपि
तपसा तेजसा वापि प्रशाम्य ध्वं शिवाय वै २२१ मन्त्रेणानेन तन्निमान् सर्वानप्यभि मन्त्रयेत् अश्वहधानैरकसैः कृतघ्नैः पापकर्मिणः
२२२ नैवासादयितुं शक्याः सोमाः सोमसमास्तथा पीतावशेषममृतं देवैर्ब्रह्मपुरोगमैः २२३ निहितं सोमवीर्यासु सोमे चाप्यौष
धीयतो देवसु हृद्वरे तथा सिन्धो महानरे २२४ दृश्यते च जलान्तेषु मध्ये ब्रह्मसुवर्चसा आदित्यपणिनीज्ञेया तथैवं हि हिम
क्षये २२५ दृश्यते जगरी नित्यं गो नसीचां बुहागमे काश्मीरेषु सरोरिव्यं नाम्ना स्फुटकमानसं २२६ करेणुस्तत्र कन्या च छत्रा
तिष्ठन्न के तथा गोलोमी चाजलोमी च महती प्रावणी तथा २२७ वसन्ते कृष्णसर्पारव्या गो नसीच प्रदृश्यते कौशिकी सरित्ती
र्त्वासंजयत्यास्तु पूर्वतः २२८ क्षितिप्रदेशो वल्मीके राचितो योजनत्रयं विज्ञेया तत्र कायेती श्वेता वल्मीकमूर्धसु २२९ मलय
नलसेतो च वेगवत्यौषधी ध्रुवा कार्तिव्यापौर्णमास्यां च तस्येतामुपाधितः २३० सोमयज्ञान्वर्तते फलता वच्च कीर्तितं सर्व
चेयास्त्वौषधः सोमे चाप्यर्बुह गिरौ २३१ सयुग्मैर्देवचारिणैर्बुहानीकभेदिभिः व्यासे स्तीर्थे श्वविख्यातेः सिद्धिर्विसुरसेवितैः
२३२ गुहाभिर्भीमरूपाभिः सिंहो नादितकुक्षिभिः गजालोडिततोयाभिरापगाभिः समंततः २३३ विविधैर्धतुभिर्धिवैः सर्व
त्रैवोपशोभितः २३४ नदीषु शैलेषु सरस्वुचापि पुण्ये धरणेषु तथा श्रमेषु सर्वत्र सर्वाः परिमार्गितव्याः सर्वत्र भूमिर्हिवस्तु नि
धत्ते २३५ अथ विडंगतदुलकल्पः उक्तंच सुश्रुते चिकित्सितस्थाने सप्तविंशतिमेऽध्याये अथातः सर्वोपधात
शमनीयं रसायनं व्याख्यास्यामः पूर्ववयसि मध्ये वामनुव्यस्य रसायनं प्रयुंजीत मिषकप्रातः स्निग्धशुद्धतनाः सदा २३६
नाविशकृद्दशरीरस्य युक्तो रसायनो विधिः नन्मातिवाससि किं ऐरंगयोग इवाहितः २३७ शरीरस्योपधाताय होषज्ञानं न ज्ञास्तथा
उपदिष्टाः प्रदेशेषु तेषां वक्ष्यामि वारणं २३८ शीतोदकं पथः क्षौद्रं सर्पिरित्येकशो द्विशः त्रिशः समस्तमथ वा प्राक् पीतं स्थापयेद्भयः
२३९ तत्र विडंगतदुलचूर्णमाहृत्य यथीमधुयुक्तं यथावलं शीततोयेनोपयुंजीत शीततोयं चानुपि बहेव महर्हमी सं तदेव

मधुयुक्तं भस्मातककाथेनवा मधुद्रासाकाथयुक्तं वामध्यामलकरसाभ्यां वा गुडचीकाथेनवा एवमेते पंचप्रयोगा भवन्ति जी
र्णमुद्गामलकयूषेणालवणेनाल्पस्नेहेन घृतवन्तमोदनमश्रीयात् एते स्वत्वशीर्षिसि सपयन्ति कृमीनुपघ्नति ग्रहणधारणान्नाक्तिं
जनयन्ति मासेमासे प्रयोगे वर्षशतमायुषोऽपि वृद्धिर्भवति विडंगतंदुलानां द्रोणं पिष्टपचने पिष्टवतुत्स्वेद्यविगतकषायं स्विन्न
मवतार्थं हृषिपिष्टमायसे हवे कुंभे मधूदकोत्तरं प्रावृषि भस्मराशा वन्तर्गृहे चतुरो मासान्निदध्यात् वर्षाभिर्गमे चोद्धृत्योपसंस्कृ
तशरीरः सहस्रसंपातामिहतं कृत्वा प्रातः प्रातर्ध्या बलमुपयुज्जीत जीर्णमुद्गामलकयूषेणालवणेनाल्पस्नेहेन घृतवन्तमोद
नमश्रीयात् पांशुशय्यायां शयीत तस्य मासावर्ध्वं सर्वांगेभ्यः क्रमयोगिः क्रान्तिं तान् पुनैलेनाभ्यक्तस्य वंशविदलेनाप
हरेत् द्वितीये पिपीलिकाः तृतीये यूकास्तथैवोपहरेच्चतुर्थे इतनखरोमाण्यवशीर्यते पंचमे प्रशस्तगुणलक्षणानि जायन्ते
अमानुषादित्यप्रकाशं वपुरधिगच्छति दूरान्छुवणानि दर्शनानि चास्य भवन्ति रजस्तमसी चापो ह्यसत्त्वमधि तिष्ठति श्रुति
निगाद्यपूर्वोत्पादिगजबलोऽश्वयवः पुनर्युवाप्यै वर्षशतान्यायुरवाप्नोति तस्याणुतैलमयं गार्धं अजकर्म कषायमुत्साद
नार्थं सोशिरं कूपोदकं स्नानार्थं चन्दनमुपलेपनार्थं भस्मातकविधानवहाहारः परिहारश्च काश्मर्याणां निष्कृलीकृतानामेष
एव कल्पः पांशुशय्याभोजनवर्जम् अन्नहिपयसाभृतेन मोक्तव्यं आशिषश्च पूर्वेषां समानाः शोणितपित्तनिमित्तेषु विकारे
ष्वेतेषामुपयोगः २४० अथ वत्सामूलकल्पः सुश्रुते चिकित्सितस्थाने सप्तविंशतिमेध्याथ यथोक्तमागारं प्रवि
श्य बलामूलार्धपलं पलं वापय सालोड्य पिबेत् जीर्णपयः सापरोदन इत्याहारः एवं द्वादशरात्रमुपयुज्य द्वादशवर्षाणि वयस्ति
ष्ठति एवं दिवसशतमुपयुज्य वर्षशतं वयस्तिष्ठति एवमेवातिवत्सनागबलाविहारी शतावरीणामुपयोगः विशेषतस्त्वतिबलामु
दकेन नागबलाचूर्णमधुना विहारी चूर्णवाहरीणशतावरीमप्येवं पूर्वेषां न्यत्समानमाशिषश्च समाः एतास्त्वोषधयो बलकाभा
नां शोणितछर्दयता विरिच्यमानां चोपादिश्यन्ते २४१ अथ वाराहीमूलकल्पः सुश्रुते चिकित्सितस्थाने सप्तविंशतिमेऽ

ध्याये वाराहीमूलतुलाचूर्णं कृत्वा ततो मात्रां मधुयुक्तं पयसालोऽप्यपि वेज्जीर्णपयः सर्पिरोदन इत्याहारः प्रतिवेधोऽत्र पू-
 र्ववक्रियाप्रयोगमुपसेवमानो वर्षशतमायुरवाप्नोति स्त्रीषु चास्तयताम् एतेनैव चूर्णेन पयोऽवचूर्णयित्वा शीतमभि मध्याज्य-
 सुत्पाद्य मधुयुतमुपयुज्जीत सायं प्रातरेककालं वा जीर्णपयः सर्पिरोदन इत्याहारः एवं मासमुपयुज्य वर्षशतायुर्भवति जी-
 र्णपयः सर्पिरोदन इत्याहारः चक्षुः कामः प्राणकामो वा ब्रजकमाराग्रिमं यमूलनिःक्वाथ्य माषप्रस्थसाधयेत् तस्मिन् सिध्य-
 ति चित्रकमूलानामक्षमात्रं कल्कं दद्यात्समलकरसचतुर्थभागं ततः स्निग्धमवतार्य सहस्रसंपाताभिर्दुतं कृत्वा शीतीभूतं
 मधुसर्पिर्भ्यां संसृज्योपयुज्जीत यथाबलं लवणं परिहरत्नमरुयेत् जीर्णमुद्गामलकयूषेणालवणेन घृतवत मोदनमश्रीयत्
 पयसा वा मासत्रयमेव माभ्यां प्रयोगाभ्यां चक्षुः सोऽप्युपयुज्य नित्यं बलं बलवांस्त्रीषु चास्त्यो वर्षशतायुर्भवतीति भवति
 चात्र पयसा सह सिद्धानि नरः सनफलानियः सक्षयत्पयसा माद्वयस्तस्य न शीर्यते २४२ अथ श्वेतावल्गुजफलकल्पः

सुश्रुतेऽष्टाविंशतिमेऽध्याये अथातो मेधायुष्कर्मण्यं रसायनं विकितितं व्याख्यास्यामः मेधायुः कामः श्वेतावल्गुज-
 फलान्यातपपरिशुष्काण्यादाय सूक्ष्मचूर्णीनिकृत्वा गुडिनसहस्रमालोऽप्यस्त्रेहकुंभे सप्तरात्रं धान्यराशौ निदध्यात् सप्तरात्रादुद्ध-
 त्य हतरोषस्य यथाबलं पिण्डं प्रयच्छेद्गुदिते सूर्येऽर्च्योदकं चानुपिबेत् भस्मात्कविधानवच्चागारप्रवेशो जीर्णोषधश्चापरा-
 णहे हिमाभिरद्भिः परिषिक्तगात्रः शालीनां शण्डिकानां च पयसा शर्करामधुरेणोदनमश्रीयत् देवंपणमासानुपयुज्य विगतपाप्मा
 बलवणोपेतः श्रुतिनिगादिस्मृतिमानरो गोवर्षशतायुर्भवाते कुशिनं पांडुरोगिणमुद्गरिणं वा कृष्णायागो मूत्रेणालोऽप्यर्द्धपलं
 कं पिण्डं विगतलोहिल्ये सवितरि पाययेत् पराणहे चातवर्णनामलकयूषेण सर्पिर्भ्यां तमोदनमश्रीयत् एवं मासमुपयुज्य स्मृतिमा-
 नरो गोवर्षशतायुर्भवति एष एवोपयोगश्चित्रमूलानां रजन्याश्चित्रकमूले विशेषो द्विपलिकं पिण्डं परंप्रमाणं शेषं पूर्ववत् २४३

अथ मण्डूकपर्णीकल्पः उक्तं च तत्रैव हतरोष एव प्रतिसंसृष्टभक्तो यथाक्रममागारं प्रविश्य मण्डूकपर्णीस्त्वरसमा

बुद्धोऽर्ण
मिश्रकंध

८

दाय सहस्र संपातामिहृतं कृत्वा यथा बलं पयसा लोड्य विवेत्योऽनुपानं वा तस्य जीर्णाय यवान्नं पयसोपयुंजीत तिलैर्वी
सहस्रस्यैवा त्रीन्मासान्पयोऽनुपानं जीर्णयः सर्पिरोदन इत्याहारः एवमुपयुंजानो ब्रह्मवर्चसी श्रुतनिगादि भवति वर्षश
तमापुरवाप्नोति त्रिरात्रोपोषितश्च त्रिरात्रमेनां भक्षयेत् त्रिरात्राद्ध्वेपयः सर्पिरेति चोपयुंजीत विल्यमात्रं पिंडं वा पयसा
लोड्य विवेदेवं दशरात्रमुपयुज्य मेधावी वर्षशतायुर्भवति २४४ अथ ब्राह्मीकल्पः उक्तं च तत्रैव हृतशेष एवागा
रं प्रविश्य प्रतिसंस्तृभक्तो ब्राह्मीस्वरसमादाय सहस्रसंपातामिहृतं कृत्वा यथा बलमुपयुंजीत जीर्णोषधश्चापराण्डे यवा
गूमलवणां पिबेत् सीरसात्प्यावापयसां युंजीत एवमुपयुंजानमुपयुज्य ब्रह्मवर्चसी मेधावी भवति द्वितीयं सतरात्रमुपयुज्य
ग्रंथमीक्षितमुत्पादयति नष्टं चास्य प्रादुर्भवति तृतीयं सतरात्रमुपयुज्य हिरुच्चारितं शतमव्यवधारयति एवमेकविंशतिरा
त्रमुपयुज्य लक्ष्मीरपक्रामति मूर्तिमती चैनं वाग्देव्यनुप्रविशति सर्वश्रेष्ठं श्रुतय उपतिष्ठति श्रुतधरः पंचवर्षशतायुर्भव
ति ब्राह्मीस्वरसमस्थं धृतं प्रस्थं विडं वतं कृत्वा कुडवं हृत्पलं वचानि वृत्तयोऽज्ञादशहरीतक्यामलकविभीतकानि
श्लक्ष्णापिष्टान्यावाप्यैकघ्यसाधयित्वा रज्जुगुहं निदध्यात् ततः ह्रस्वे भानेन तमात्रां यथा बलमुपयुंजीत जीर्णपयः सर्पिरो
दन इत्याहारः एतेनोर्ध्वमेधास्तिर्यक् क्रमं गच्छति तन्मति अलक्ष्मीरपक्रामति पुष्करवर्णः स्थिरवयाः श्रुतनिगादिभि
वर्षशतायुर्भवत्येतदेव कुष्ठविषमज्वरापस्मारो ज्वारविषभूतग्रहद्वन्द्वेषु च तद्वा व्याधिशुचिसंशोधनमादिशति २४५
अथ वचाकल्पः तत्रैव हृतशेष एवागारं प्रविश्य हंसवत्यावचायां पिण्डं वा मलं च मात्रमभिहृतं पयसा लोड्य पिबेत्
जीर्णपयः सर्पिरोदन इत्याहारः एवं द्वादशरात्रमुपयुंजीत ततोऽप्यग्नीत्रं विद्विषत् द्विरन्यासात्स्मृतिमान्भवति निरभ्यासाच्छ
तमादत्ते चतुर्द्वादशरात्रमुपयुज्य सर्वतरुनां किल्बिषं तादृश्यं शनिमुत्पद्यते शतायुश्च भवति द्वे द्वे पले इतरस्यावचाया निःधा
य पिबेत् पयसा समानं भोजनं समाः पूर्वे गादिषश्च जदाशतपायं वा सर्पिर्द्विगमुपयुज्य पंचवर्षशतायुर्भवति गलगण्डाप

कल्पसं०
अ० ३९

चीश्रीपदस्वमेदांश्चापहंतीति २४६ अथलक्ष्मीआयुष्यप्रामिकल्पः तत्रैव अथायुःकामोऽयं नश्चामः कञ्चोषध
 समायुक्तं संवत्सरफलप्रदं बिल्वस्य चूर्णं पुष्पे तु हुतं वारान्सहस्रशः २४७ श्रीसूक्तेन नरः काल्ये स सुवर्णदिनेदिने सर्पिर्म
 धुत्ता लिङ्गादलक्ष्मीनाशनपरं २४८ त्वचं बिल्वस्य मूलस्य मूलकाथं दिनेदिने प्राप्नीयात्पयसा सार्धं स्नात्वा हुत्वा समाहितः २४९
 दशसाहस्रमायुष्यं स्मृतं युक्तरथं भवेत् हुत्वा विशानां काथं तु मधुलज्जैश्च संयुतम् २५० अमोघशतसाहस्रं पुक्तं पुक्तरथं स्मृतम्
 सुवर्णपद्मबीजानि मधुलज्जाः प्रियंगवः २५० गव्येन पयसा पीतमलक्ष्मीं प्रतिषेधयेत् नीलोत्पलदलकाथो गव्येन पयसा शृतः २५१
 स सुवर्णतिलैः सार्धं मलक्ष्मीनाशनः स्मृतः गव्यपयः सुवर्णचमधुच्छिष्टं च मासिकं २५२ पीतशतसहस्राभिहुतं युक्तरथं स्मृतं वचा
 धृतसुवर्णचं बिल्वचूर्णमिति त्रयम् २५३ मेध्यमायुष्यमारोग्यपुष्टिसौभाग्यवर्धनं वासामूलतुलाकाथं तैलमावाप्य साधितम् २५४
 हुत्वा सहस्रमश्रीयान् मेध्यमायुष्यमुच्यते यावकांस्तावकान् मक्षेदमिन् पयसांस्तथा २५५ विपलीमधुसंयुक्तान् गरिष्ठाचरेण च
 द्रवेत् मध्वामलकचूर्णानि सुवर्णमिति त्रयम् २५६ प्रशयारिष्टगृहीतोऽपि सुच्यते नाणसंरायात् शतावरीधृतसम्यगुपयुक्तं दिनेदिने
 २५७ सक्षौद्रं स सुवर्णचनरेद्रं स्थापयेद्दूशे गोचंदनामोहनिकामधुकं मासिकं मधु २५८ सुवर्णमिति संयोगः पयः सौभाग्यमिच्छता प
 यं नीलोत्पलकाथे यष्टीमधुकं संयुते २५९ सर्पिरासाहितं गव्यं स सुवर्णसिद्धापिबेत् पयश्चाक्षुषिं वस्तिद्विद्वेषामेव समुद्रवे २६० अलक्ष्मी
 घ्नसदायुष्यं राज्याय सुभगाय च यन्नोदीरितो मन्त्रो योगे द्वेतेषु साधने २६१ शक्तितालेन सर्वत्र गायत्री विप्रदी भवेत् पाप्मानं ना
 शयत्येतादृशुश्चोषधयः श्रियम् २६२ कुर्युर्नागिबलं चापि मनुष्यममरोपतम् सतताध्ययनं पादः परतन्त्रावलोचनं २६३ तद्वि
 द्याचार्यसेवा च बुद्धिमेधा करोगणः आयुष्यं भोजनं जीर्णं विगानां चाविधारणं २६४ ब्रह्मचर्यमहिंसा च साहसानाश्च वर्जनम् २६५
 अथसोमकन्दकल्पः सुश्रुते एकोनविंशत्तमेऽध्याये अथातः स्वप्नावज्याधिप्रतिषेधनीयं रसायनं व्याख्यास्यामः ब्रह्मरूप
 ऽसृजन् पूर्वममृतं सोमसंज्ञितं जरामृत्युविनाशाय विधानं तस्य न ह्यते २६६ एक एव बहुभगवान् सोमः स्थाननामा कृतिर्वीर्यवि

बोषैश्चतुर्विंशतिधाभिद्यते तद्यथा अंशुमान्मंचवांश्चैव चन्द्रमारजतप्रभः दूवीसोमः कनीयांश्च श्वेताक्षः कनकप्रभः २६७
प्रतानवास्तालुवृतः करवीरंऽशवानपि स्वयं प्रभोमहासोमोयश्वापि गरुडाहृतः २६८ गायत्र्यस्त्रीषुभः पांसो जागतः शांकरस्त
था अग्निष्टोमो रैवतश्च यथोक्त इति संज्ञितः २६९ गायत्र्या त्रिपदा युक्तो यश्चोदुपतिरुच्यते एते सोमाः समाख्याता वेहोक्तैर्नामभिः
श्रुतैः २७० सर्वेषामेव चैतेषामेकोविधिरुपासने सर्वे तु ल्यगणाश्चैव विधानं तेषु वक्ष्यते २७१ अतो न्यतमं सोममुपयुयुसुः सर्वेपि
करणपरिचारकोपेत प्रशस्तदेशे त्रिवृत्तमागारं कारयित्वा हृतदोषः प्रतिसंस्पृष्टः प्रशस्तेषु तिथिकरणसुहर्त्तनक्षत्रेषु अंशुमंतमा
हायाध्वरकल्पेनाहृतमभियुतमभिहुतं चांतरागारे कृतमण्डलः सोमकन्दसुवर्णसूच्या विहार्यपयोगृहीयात्सौवर्णपान्जलिमा
न्रततः सकृद्देवोपयुंजीत नारचादयस्तत उपस्पृश्य बोधमस्वसाद्य यमनियमाभ्यामात्मानं संयोज्य बाण्यतोऽभ्यंतरतः सुहृद्भिरु
पास्यमानो विहरेत् रसायनं पीतवास्तु निवाते तन्मनाः शुचिः आसीत तिष्ठेत्क्रामेच्च न कथंचन संविशेत् २७२ सायं वा भुक्तवान्
श्रुतशान्तिः कुशशय्यायां कृष्णाजिनोत्तरायां सुहृद्भिरुपास्यमानः शयीत तृषितो वाशीतो दकमात्रां पिबेत् ततः प्रातरुत्थाय पोषभृत
शान्तिः कृतमंगलोगां स्पृष्ट्वा तथैवासीत् तस्य जीर्णसोमो ह्यिदं रूपं पद्यते ततः शोणितान्तं क्रामिष्यामि श्रच्छिह्नितवतः सायं श्रुतशीतं क्षीरं वि
तरेत् ततस्तृतीयेऽहनि क्रामिष्यामि श्रमति सायं ते सतेनानिष्ठं प्रति ग्रहभुक्तं प्रभृतिभिर्विशेषैर्मुक्तः शब्दतनुर्भवति ततः सायं स्ना
तस्य पूर्ववदेव क्षीरं वितरेत् क्षौमवस्त्रस्तृतायां चैनं शय्यायां शययेत् ततश्चतुर्थेऽहनि श्वपथुरुपद्यते ततः सर्वांगेभ्यः क्रमयो
निक्कामन्ति तदहश्च शय्यायां पांशुभिरवकीर्यमाणः शयीत ततः सायं पूर्ववदेव क्षीरं वितरेत् एवं पंचमषष्ठयोर्दिवसयोर्वर्त्तते केव
लमुभयकालमस्मै क्षीरं वितरेत् ततः सप्तमेऽहनि निर्मांसस्त्वगास्त्रिभूतः केवलं परिग्रहादेवोच्छसीति तदहश्च क्षीरेण सुरवीष्णे
न पारिषिच्य तिलमधुकचंदनानुलितं देहं पाययेत् ततोऽष्टमेऽहनि प्रातरेव क्षीरं परिषिक्तं चंदनप्रदिग्धगात्रं पयःपाययित्वा पां
शुशय्या समुत्सृज्य क्षौमास्त्वृतायां शययेत् ततोऽनां समाप्यायते खक्वावहति हंत नखरं माणिचास्य पतंति तस्य नवमदि

यसात्प्रभृत्यधुतैलाभ्यंगः सोमवल्ककषायपरिषेकः ततोदशमेऽहन्येतदेववितरेतततोऽस्यत्वक्स्थिरतामुपैति एवमेकाद-
शद्वादशयोर्वर्त्तेत तत्रत्रयोदशात्प्रभृतिसोमवल्ककषायपरिषेकः एवमाषोडशाद्वर्त्तेत ततः सप्तदशाष्टादशयोर्दिवसयोर्दशना-
जायंतेक्षिरवरिणः स्निग्धवज्रवैडूर्यस्फरिकनिकाशाः समाः स्थिराः सहिष्णवः तदाप्रभृतिचानवैः शालितण्डुलैः क्षीरयवागू-
मुपसेवेत थावत्यंचविंशतिरिति ततोऽस्मैदद्याच्छात्योदनं मृदूभयकालंपयसा ततोऽस्यनखाजायन्ते विदुर्मन्त्रगोपक त-
रुणादित्यप्रकाशाः स्थिराः स्निग्धाः लक्षणसम्पन्नाः केशाश्च जायन्ते त्वक्चनीलोत्पलातसीपुष्पवैडूर्यप्रकाशा ऊर्ध्वचमा-
सत्केशान्वापयेद्वापयित्वाचैशीरचन्दनकृष्णातिलकल्कैः क्षीरः प्रदिह्यात् पयसावास्त्रापयेत् ततोऽस्यानंतरं समरात्रात्केशा-
जायन्ते म्रमरांजननिष्ठाः कुंचिताः स्निग्धास्ततस्त्रिशत्रात्प्रथमपरिसरान्निः क्रम्यमुहूर्त्तस्थित्वा पुनरेवान्तः प्रविशेत् ततो-
ऽस्यबलातेलमभ्यंगार्थेऽवचार्यमयवपिष्टमुहूर्त्तनार्थे सुखोष्णंचपयः परिषेकार्थे अजकर्णकषायमुत्सादनार्थे सोशीरं
कूपेदकं स्नानार्थे चन्दनमनुलेपनार्थे आमलकरसविमिश्राश्रास्ययूपसूपविकल्पाः क्षीरमधुकसिद्धंचकृष्णातिलम-
वचारणार्थे एवंदशारात्रंततोऽन्यदशारात्रं द्वितीये परिसरे वर्त्तेत ततस्तृतीये परिसरे स्थिरीकुर्वन्नात्मानमन्यद्दशारात्रमा-
सीत् किंचिदातपपवनान्सेवेत पुनश्चान्तः प्रविशेत् नचात्मानमादर्शेषुवा निरीक्षेत रूपशालित्वात् ततोऽन्यदशारात्रं
क्रोधादीन्परिहरेदेवं सर्वेषामुपयोगः विशेषस्तु बह्वीप्रतानक्षुपादयः सोमाभक्षयितव्याः प्रमाणमर्धचतुर्थमुष्यः अं-
शवन्तंसौवर्णेपात्रेऽभिषुणुयात् चन्दमसंराजतंचोषयुज्याष्टगुणमैश्वर्यमवाप्येशानन्देवमनुप्रविशति शेषास्तु तान्नम-
यमृणमयेवारोहितेवाचर्मणिविततेशूद्रवर्जनिमिर्वर्जैः सोगाउपयोक्तव्याः ततश्चतुर्थे मासे पौर्णमास्यां शतचोदशे ब्राह्मणा-
नर्चायित्वा कृतमंगलोनिः क्रम्ययथोक्तं व्रजेदिति औषधीनांपतिं सोममुपयुज्याविचक्षणः दशवर्षसहस्राणि नवान्धारय-
तेतनुम् २७३ नाग्निर्नतीयं नविषं नशस्त्रं नास्त्रमेवच तस्यालमायुः क्षपणे समर्थाश्च्यमवन्ति हि २७४ षड्राणां षष्टिव-

विंशतिप्रस्तुतानामनेकधा कुंजराणां सहस्रस्य बलं समधिगच्छति २७५ क्षीरोदंशक्रसदनमुत्तरांश्चक्षुःक्ष्णापि यत्रेच्छंति
गन्तुं वा तत्राप्रतिहता गतिः २७६ कन्दर्प इव रूपेण कान्त्या चन्द्र इवापरः प्रल्हादयति भूतानां समनां सिमहाद्युतिः २७७
सांगोपांगाश्च निखिलान्वेदान्विन्दन्ति तत्त्वतः चरत्यमोघसंकल्पो देववच्चाविलंजगत् २७८ सर्वेषामेव सोमनां पत्राणि
इषा पंच च तानि शुक्ले च कृष्णे च जायन्ते निपतन्ति च २७९ एकैकं जायते पत्रं सोमस्या हर इस्तथा शुक्लस्य पौर्णमास्यां तुम
बेत्पंचदशच्छदः २८० शीर्यते पत्रमेकैकं दिवसे दिवसे पुनः कृष्णपक्षस्ये चापिलता भवति केवला २८१ अंशुमाना
ज्यगन्धस्तुकन्दवान्त्रजतप्रभः कर्दमाकारकन्दस्तु मुंजवा लुपुनच्छदः २८२ चन्द्रमाः कनकाभासो जले चरति सर्व
दा गरुडादृतनामा च श्वेतासश्चापि पाण्डुरौ २८३ सपनिर्मोकसदृशौ लोवृक्षग्रावलं विनो तथा न्येर्मप्ले श्वित्रैश्चिन्वि
ता इव भान्ति ते २८४ सर्व एव तु विज्ञेयाः सोमाः पंचदशच्छदाः क्षीरकन्दलता वन्तं पत्रैर्नानाविधैः स्मृताः २८५ हिमवत्य
बुदे सत्ये महेन्द्रमलये तथा श्रीपर्वते देवी गिरौ गिरौ देवसहे तथा २८६ पारिपत्रे च विंध्ये च देव सुंदे हवे तथा उत्तरेणावित
स्तायाः प्रवृद्धा ये महीधराः २८७ पंचतेषामधो मध्ये सिन्धुनामामहानदः हवत्सु वते तत्र चन्द्रमाः सोमसत्तमः २८८
तस्योद्देशे शुवाप्यस्ति मुंजवानं शुमानपि काश्मीरेषु सरोर्दिव्यं नास्मा सुद्रकमानसं २८९ गायत्र्यस्त्रैषु पः पांक्तो जागतः
शंकरस्तथा अत्र संत्यपरे चापि सोमाः सोमप्रमप्रभाः २९० नतान्यशयंत्य धर्मिष्ठाः कृतध्वाश्चापि मानवाः भेषजद्वेषिणः
श्चापि ज्ञाद्वणद्वेषिणस्तथा २९१ अथानेकविधकल्पानाह योगरत्नमालायां षष्ठे परिच्छे जयति जगदशेषं
द्योतयन् विश्वभासा विशदकिरणकाभिः प्रस्फुरच्चन्द्रमौलिः विविधमणिमया हि प्रोक्तुस्त्वारुहारः सततसमितते जीज्ञान
मूर्तिर्महेशः २९२ सविकल्पधियां पुंसां योगो मन्त्रो महौषधं न सिध्यति यथा दर्शमल्लिने प्रतिरूपकं २९३ कियतोप्यथ व
क्ष्यामि कल्पानीशागमोदितान् वन्द्या कर्कोटिका कन्या व्याघ्रपादी कुमारिका २९४ योगेश्वरीतिनामानि तन्त्रे प्रोक्ता

निशंभुना सर्पगोनासमाज्जरिशृगालकपिमूषकैः २९५ दृष्टस्यदंशलेपेनपानेनापिविवं व्रजेत् द्रुपिठककुशानिगण्ड
 मालाविचर्चिका २९६ लूताकीरविसर्पाश्चलेपमात्रेणशाम्यति कुमारीकंदजंचूर्णसिकुष्टंरजनीद्वयं २९७ लेपतःशिरसः
 पिण्डान्हन्तिकुष्ठंनिशाद्वयं ककेटीमधुयष्टीचकदलीक्षारसंयुतं २९८ रोहणंदुष्टनाडीनांसिध्मलेहनि लेपयुक् पाण्डु
 रोगंप्रमेहंचतक्रं पीतंनिवारयेत् २९९ रुदंतीनामविरव्याताजरव्याधिविनाशिनी चणमात्रसमेः पत्रैर्युक्तांभोविंदुवर्षि
 णी ३०० चतुर्विधाचसाक्षेयारक्तपीतासितासिता सारोदतीजनान्द्रुष्टाजग्याजज्जरीकृतान् ३०१ तामोषधींसमा
 दायभुक्तुपक्षेभुभेदिने पत्रमूलान्वितांप्राज्ञः छायाशुष्कंतुकारयेत् ३०२ विरेकं वमनं वृत्ताविडालपदमात्रया भस्म
 येनमधुसर्पिभ्यामासमेकंमहोषधं ३०३ जीर्णयांभोजनं कुर्यात्क्षीरान्नेनैव संयमी दृढकायेति तेजस्वीपरमायुनीरो
 भवेत् ३०४ पृथ्यासैन्धवकृष्णानांकृत्स्नमुष्णांबुनापिबेत् विरेकः सर्वरोगघ्नः श्रेष्ठो नारावसंज्ञकः ३०५ कणाम
 दनमसिंभूद्युतंमधुसमन्वितं पाययेन्मधुककायमेतद्धसनमुत्तमं ३०६ स्निग्धंछिन्नंरंभयजानुभान्वासनेस्थितं कंठ-
 मेरंडत्तलेनस्पृशंतं वामयेद्विषं ३०७ भूर्कंदवस्त्रिधाप्रोक्तः शुद्धैरक्तोसितस्तथा पुण्येभानोसितेपक्षेसमूलेपल्वान्वितं ३०८
 गृहीत्वावीषयित्वाथ छायायांसूक्ष्मचूर्णितं सुतियोभुज्जक्षत्रेसर्पिषासहभक्षयेत् ३०९ जीर्णेतत्राथभोक्तव्यंजीरान्नेनियत्ते
 डितैः षण्मासंयोगतोयांतिवलयेः पलितानिवा ३१० घृते नमधुनायुक्तः पित्तंजलसमन्वितः जलोदरंचतक्रेणदध्रागुम्भं
 पयोन्वितं ३११ कुष्ठं सध्वान्यसंयुक्तोभुक्तोनिः शेषरोगहृत् भक्षणीभूकदंबस्यमन्त्रः श्रीशंभुनोदितः ३१२ ॐ अमृतोन्नवा
 यामृतंमेकुरु २स्वाहा मण्डुकपर्णिकाग्राह्याभुक्तुपक्षेभुभेदिने ३१३ पत्रमूलान्वितांशोण्याच्छायायांकृतचूर्णिका कांजि
 केतसमालोड्यतच्चूर्णभक्षयेन्नरः ३१४ एकमासप्रयोगेणसर्वरोगैर्विमुच्यते षण्मासंमधुसर्पिभ्यांभुक्त्वापलितनाशिनी
 ३१५ परायुःकारिणीदिव्यादृढकायंविधायिनी समूलपत्रमुत्पाद्यच्छायाशुष्कंतुकारयेत् ३१६ कटुत्रयेणसंयुक्तंघृतेनमधुना

सह चित्रकं भक्षयेत्प्रातः विडालपदमात्रया ३१७ षण्मासयोगतोयांतिविलयः पलितानिच पाण्डुरोगमपरम्भारजलोदरम
मोदरं ३१८ प्रमेहकुष्ठरोगंच हन्ति बन्धिनिषेवितः हरीतक्यास्त्रयोभागाशिवाद्वादशभागिका ३१९ पद्मागस्य विभीतिश्च त्रि
फलेयं प्रकीर्तिता खदिरस्यांभसासमरात्रो मृगारसेनवा ३२० विडुंगपयसासमसमब्रह्मीरसेनवा त्रिकलांभावयित्वेत्यंभ
क्षयेद्गुडसर्पिषा ३२१ कासंश्वासमजीर्णंच सुधाच्छर्दिनिवारयेत् षण्मासयोगतो नूनं दिव्यदेहं नरो भवेत् ३२२ एवं संवत्सरे प्राप्ते
पलितं वलिता हरेत् वाकुलीबीजचूर्णंच धात्रीफलरसान्वितं ३२३ प्रातः काले शीतं जीर्णं भोजनं मधुसर्पिषा मासमात्रप्रयोगेण
जायते वलिवर्जितः ३२४ पलितं हन्ति षण्मासं सर्वरोगांस्तु वत्सरात् पुनर्नवाशिकाचूर्णं पलाद्विपयसांसह ३२५ वृद्धोपियः पि
बेत्तूनं सयुवा जायते नरः मासैकं मासयुगं वापीतं जीर्णंच भोजनं ३२६ क्षीरान्नेन विनश्यति तस्य रोगजरादयः दृढकायोपि
तेजस्वी वाग्मीनासो प्रबाध्यते ३२७ समूलपत्रमुद्धृत्य मृगराजं शुभे दिने शुष्कं संचूर्णितं पुष्पे विडालपदमात्रकं ३२८ कांजि
केन समालोड्य प्रातर्भक्षयेत् गन्धं एकमासप्रयोगेण सर्वरोगैः प्रमुच्यते ३२९ षण्मासयोगतो हन्ति पलितं जरया सह दुग्धान्न
भोजने सक्ता चिरं जीवीनरो भवेत् ३३० पल्लवान्मृगराजस्य सार्द्धं कृष्णातिलान्वितान् षष्ठे मासि प्रभुं जानो मुच्यते पलितं नरः
३३१ पुष्पं पत्रं शिफाबीजं पुष्पभानौ समाहरेत् समभागान्वितं चूर्णं खदिराष्टांशवारिणा ३३२ भावितं शोषितं भाण्डे सप्तरात्रं
विधारयेत् तस्मादुद्धृत्य तत्सर्वं मृगराजरसेनवा ३३३ भावितं चित्रकं विरवा विडुंगं विट्कंकणा गोक्षुरो व्याधिघातश्च यथा
सर्पपरोधकं ३३४ मीरिचं चक्रमर्हस्यबीजं धात्रीफलं समं विधायैकत्र सर्वाणि सूक्ष्मचूर्णं तु कारयेत् पित्त्यासम्पूज्य देवेशं
शुद्धकोष्ठे शुभे दिने ३३५ भक्षयेद्द्वारिणालोड्य विडालपदमात्रया पयसावानरः प्रातर्हतिरोगाननेकधा ३३६ पलितं बलि
मि युक्तो मासि षष्ठो भवेत्तरः जयवामधुसर्पिषां भुक्त्वा तसोदकं पिबेत् ३३७ मासमात्रप्रयोगेण हृच्छूलं श्लेष्मदं ज्वरं वा
तगुल्मं शिरःकम्पं वातरोगान्जलोदरं ३३८ अरुणं शिनाधायत्येवशाकान्मूत्रसारवर्जितः ३३९ ॐ नमो भगवते रुद्रायतिष्ठ

तिष्ठसंग्राहोद्वस्वाहा अथग्रहणमन्त्रः ॐ नमोरुद्रायजमृतात्मनेवठः अथलोडनमन्त्रः कृतिष्ठकल्याणितः
 ठः अथभक्षणमन्त्रः कीटादिदोषनिर्मुक्तावचामादायचूर्णयेत् भक्षयेद्गुधसर्पिण्यादिनेशुद्धेजलेनवा ३४० चिरायु
 र्दृढकायश्चनरोभवतिनिश्चितं उत्तमांशुणीमादायचूर्णितंवेस्त्रगालितं ३४१ गुडेनमधुनागव्यसर्पिषामर्दितंभृशं सु
 स्तिग्धभाजनेकृत्वाधान्यराशौविधारयेत् ३४२ मासत्रयसमुद्धृत्यकृत्वाकायविशोधनं सुदिनेभक्षयेत्प्रातर्विडालपदम
 त्रया ३४३ दिनसप्तप्रयोगेणसर्वरोगान्विनोशयेत् षण्मासप्रयोगतो जीवेन्नरोवर्षशतद्वयं ३४४ बृहस्पतिसमोबुध्यासर्व
 शास्त्रविशारदः नागार्जुनः समारव्यातः कल्पोयममृताभिधः ३४५ भल्लातरसमादायक्षीरेणसहपचयेत् तत्क्षीरंमधुस
 र्पिण्यापिबेत्सप्तदिनावधि ३४६ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तः परमायुर्नरोभवेत् षण्मासप्रयोगतो हन्तिपलितंबलिनासह ३४७ पा
 ठामूलंमुखेसिसंस्कृष्टंन्यंचवारयेत् तदेवसर्पिषापीतंविषंसर्पस्यनाशयेत् ३४८ विद्युत्पातंतथाकाण्डंकरबद्धंशिखास्थितं
 दिव्यस्तंभंप्रियत्वंचसर्वेषांकुरुतेतथा ३४९ मूलपत्रसमायुक्तंविशालामुत्तरामुखः मुक्तकेशोनिराहारः शुभेवारेसमुद्ध
 रेत् ३५० कटुत्रयेणसंयुक्तमजामूत्रेणभाजितं वटिकाकारयेद्येनललाटेतिलकेकृते ३५१ यः पश्यतिनरोयस्तुतत्संबकटु
 कंभवेत् रक्तचंदनसंयुक्तं वसकृत्सर्वदेहिनां ३५२ रोचनास्थितपुण्ड्रेणसर्वधूतेपराजितः धत्तूरफलसंयुक्तंपीतासाज्वर
 हारिणी ३५३ ज्वरमोक्षोभवेद्दरनालपलिनदेहिनां मैथुनेसुखमध्यस्थावीर्यस्तम्भविधायिनी ३५४ इति इन्द्रवारुणी
 कल्पः यत्रमूलफलोपेतांदेवदालींशुभेदिने अद्भुतचूर्णितवसागलितामृदुबन्धिना ३५५ काथिताआयसेभाण्डेदेह
 शुद्धौशुभेदिने मधुसर्पिसमायुक्तांभक्षयेत्सप्तवासरं ३५६ अद्भुतंजायतेप्राज्ञः मासेनाखिलरोगहृत् मासद्वयप्रयोगेण
 सुविनिध्यादिपश्यति ३५७ देवदालीरसंक्षौद्रंसर्पिरामलकीरसं पीत्वात्रिसप्तमेधावीमहाश्रुतिधरोभवेत् ३५८ समूलप
 त्रमुद्धृत्यसूक्ष्मचूर्णंविधायच पिबेदुष्णोततोयेनविडालपदमात्रया ३५९ लीहंभगंदरंवातंगुल्मंकायमलमद्भुतं हन्तिगोमूत्र

पीतावासर्वदुष्टानिदेहिनां ३६० देवदालीरसंशुद्धं गरलं श्वेतसर्पपान् पारदेन धमेच्छी घृतं तारं स्वर्णं प्रजायते ३६१ देवदालीर
सो गंधपाषाणैः समन्वितः द्रावयेत्सर्वलोहानि पारह स्याति बंधकृत् ३६२ लज्जागंधर्वकं थारी देवदाली भवोरसः मेषतैलाच्चि
तौले पादुकि स्तंभयते द्रुवं ३६३ समूलपत्रनिर्यासः प्लीहं कुष्ठं भगंदरं जरं वासं हरेत्पीतः पावक स्यापिहीपनः ३६४ देवदालीय
बीजानि गुडेन सह मर्दयेत् तद्वर्तिगुदं निक्षिप्वां हनि हर्षमशोषतः ३६५ देवदालीरसेनेत्रे सिमे परयति मानवः स्विभूतानिता
न्यस्मै द्रव्यं पच्यत्यभीरवे ३६६ देवदालीरसस्योद्वंसर्पिषामलकीफलं लक्ष्मणायारसं सर्वसत्तुकाले दिनत्रयं ३६७ पीतंगर्भक
रं शीघ्रं वंध्यानामपि योषितां देवदालीरसः सर्पिषीरं मधुसमन्वितं ३६८ पीतं बाजं छिरं कुर्यात् पुंसां कोमलरेतसां ३६९ इति दे
वदालीसोनकसारायं कल्पः कृष्णाश्रकं महानीली मधुना समभागतः आलोड्य धारयेन्मांसं स्निग्धमाण्डे प्रयत्नतः ३७० सु
रिसुने भयेत्पश्चाद्दिडालुपरमात्रया मासपष्टेन रोमुक्तो बलिभिः पलितैर्भवेत् ३७१ कृष्णाश्रकं महानीली गुडुची मुशली म
धु समासं मेलितं भिन्नं भक्षयेत्सुरिनेनरः ३७२ संवत्सरप्रयोगेण वृद्धोपितरुणो भवेत् मेधावी बलसंयुक्तो जीवद्दृष्टशतद्वयं ३
७३ कृष्णाश्रकं महानीली कुमारीकाकजयिका मूलानि बहुश्रुतायाः समभागानि कारयेत् ३७४ मधुना सर्पिषा लोड्य समरा
त्रं विधारयेत् देहशुद्धौ भवेच्चौरभक्षयेत्सीरभोजनः ३७५ बालैर्भिः पतितैर्मुक्तो वर्षयोगे प्रजायते गौरान्विता महानीली प्रियं
पुंशं वपुष्यकं ३७६ गृहीत्वा पुष्पनक्षत्रे समासं कनकांबुजा वरिकां कारयेत्पिस्तपूढृतं मोहयेज्जगत् ३७७ महानीली सुगो
रमाकापिलाधृतकज्जलं निशायामजनं विश्वं मोहयेदतिवेगतः ३७८ महानीलीयानिर्यासो निर्गुडीरसमिश्रितः मृतप्रेतपि
शाचानां हनिष्यति विनरपति कोरवहं महानीली मूलं नित्यं चरापहं ३७९ सालांगली महानीली योगजातेनाहि होषदत् जपाप
क्षवपुष्पाणि महानीली युतानि च ३८० तण्डुलं मोनिपीतानि शोणितं घृतं योषितां सगोशूरामहानीली पीतं तण्डुलवारिणा ३८१
मूत्रकृच्छ्रहर्त्रे चामहानीली महोषधं इति महानीलीकल्पः काकजं याशिफासीरपिष्टमलक रोगनुत् ३८२ तस्यां

पत्ररसः क्षीरतैलयुक्तः प्रलेपतः तैलपक्वप्रलेपेन कुर्यात्स्वर्गकचान्वितां ३८३ तद्रसापूर्णकणस्थवाधिर्यमुपशाम्यति कपा
 लरोगमभ्यंगाकेतकीरसमिश्रिताः ३८४ कृतांमधुसमायुक्तस्तिमिरंहसिवेगतः तण्डुलोदकसंमिश्रोच्चलागर्दभक्तः क्रमीत् ३
 ८५ हांतिकर्णेषु नर्बद्धाचसुः पीडाविनाशकृत् एकवीरोद्वंशपूर्णविडालपट्टमात्रया ३८६ अजाक्षीरेण संयुक्तं मुक्तं पलितनाशनं
 छर्दिहन्मधुनायुक्तं देवदालीरसेन च ३८७ जलेद्वरद्वरतैलं युक्तं वाताविनाशनं इतिकाकजंघाकल्पः अंकुलबीज
 मात्राणां सूक्ष्मचूर्णविधियते ३८८ तिलतैलं भवेच्चूर्णं भावितं सप्तवारतः मर्दयित्वा पातयेन गृहीयात्तैलमुत्तमं ३८९ नाना
 कर्माणि सिध्यन्ति तैलयोगेन योगिनां अंकुलबीजसंचूर्णसावयेत्क्षारवारिणा ३९० अपाभार्गयुतं सम्यक् भस्मांजनविशेषया
 त् पुनः सिद्धयितैलेन भावितं तदुत्तमं ३९१ कुटितक्षीरपानीयमर्दितं वस्त्रपीडितं तैलं मुंचति येन नाना कर्माणि योषितां
 ३९२ सिध्यन्ति तेन सूतेन यथागात्राणि देहिणां इति अंकुलतैलं पुण्यार्कस्वीकृताशुष्काशो निलेपातिचूर्णिता ३९३
 उष्णादकेन सापीता देहशुद्धीशुभेदिने मासमेकप्रयोगेन सर्वरोगान्निवारयत् ३९४ षण्मासयोगतो हन्ति पलितं मधुमासि
 ता गोमूत्रसंयुताशुक्ला सर्वव्याधिकरी नृणां ३९५ भुक्तागोसर्पिष्विन्धौ पीतत्वं कुरुते सदा धात्रीफलरसापेता वाकुचीप
 लितापहा ३९६ जीर्णयित्वा जनकायं क्षीरांते सह सार्पिषा इति वाकुचीकल्पः कुमारीपत्रनिर्घासो घृतेन मधुना सह
 ३९७ कटुत्रयसमायुक्तः स्वेदितो मूत्रवन्निना मात्रया सह भक्षित्वा हन्ति रोगाननेकधा ३९८ द्वौ मासौ भक्षयेद्यस्तु दुग्धा
 हरो जितेन्द्रियः दृढकायो तितेन स्वीदिव्यहरिं प्रजायते ३९९ विमानं भक्षणाद्देहे विषं न प्रभवेच्चूर्णम् षण्मासयोगः
 सामर्थ्यात् बुद्धोपितरुणो भवेत् ४०० संवत्सरप्रयोगेन जीवेद्वर्षशतद्वयं कुमारीपत्रमादाय गुडेन सह भक्षयेत् ४०१ ब
 लिभिः पलितैर्युक्तं जायते वत्सरान्नरः तदिहं लवणोपेतं प्रत्यहं भक्षिते द्रुतं ४०२ कडूकंडूचसिद्धानि हन्ति पापामनेकधा
 तिलतैलेन संयुक्तं माक्षीरोगविनाशकृत् ४०३ कुमारीरससंयुक्तो हिं गैः पवनरोगहृत् यानिदत्ता कुमारीनिहति सर्पवि

बहुतं ४०४ दुष्टवृणप्रलेपेननाशयत्यतिवेगतः इति कुमारीकल्पः चूर्णकृष्टसुरानागकेशराणां घृतान्वितं ४०५
मधुपीतं करोत्यंगसौरभं सततं नृणां देवहातीशिवोद्भूतोरसो मधुघृतान्वितः ४०६ पीतः पथ्यासीनः कुर्याद्वितीतमुरवरं
तामृशं मधुसर्पिर्विडंगानि धात्रीफलसुरासितं ४०७ पालाशबीजचूर्णेन भुक्तमांसजराहरेत् मधुसर्पिस्तिलोन्मिश्रं वि
वाचचूर्णस्य सेवया ४०८ वागीशो मांसमात्रेण बृद्धोऽपि तरुणो भवेत् धात्रीमधुशितासर्पिर्वीजब्रह्मतरोः समं ४०९ सान्नि
संमात्रया भुक्तं निद्राकाले जरातिकं चूर्णधात्रीफलोद्भूतं सर्पिषामधुनां मसा ४१० लीढं निशामुचंचभुनक्ति साश्रवणरो
गहृत् अंकुहबीजसिध्यर्थं तैलपात्रेण साधितं ४११ नश्यत्युक्तपाजनं कुर्यात्संयुतं परमायुषा सुन्नातले द्वियः कुष्ठं तु
पुंमध्वाज्यसंयुतं ४१२ कठिन्यं सौततस्तस्य देहस्याच्चिरजीवितं मध्वाज्ययवनेनाश्वगंधाकंदरघान्विता ४१३ शिशिर
भक्षयेन्मांसं बृद्धोऽपि तरुणो भवेत् विश्वकायो धराप्राणि विश्वचूर्णं शिलाजतु ४१४ सक्तां कामधुसर्पिश्च भुक्तं मृत्यु
ज्वरापहं यज्जराव्याधिविध्वंसि भेषजं तद्रसायनं ४१५ अन्ये वयसि मध्ये वा शुद्धं कायः समश्चेत् ॥ अथाग्नि
पुराणे क्तकल्याणाह कल्पान्मृत्युं जयान्वक्ष्ये आयुर्दान्नि रोगमर्दनान् ४१६ त्रिशतीरोगहासि व्यामध्वाज्यत्रिफलायुः
तां पलंपलाहं कर्षवा त्रिफलासकला तथा ४१७ बिल्वतैलस्य नश्यं च मांसं पंचशती कविः रोगाश्च मृत्युबलिजित्तिल
भक्तातकं तथा ४१८ यवाशिवाकुचीचूर्णं विण्मांसं रवदिरोदकैः त्वाथैः कुष्ठं जयेत्सेव्यं चूर्णं नीलकरं ४१९ शीरेण
मधुना वापि शतायुः खण्डदुग्धमुक्त्वा मध्वाज्यं शुंठीसंसेव्यं पलंप्रातः समृत्युजित् ४२० बलीपलितजित् जीवेन्मण्ड
कीचूर्णदुग्धपः उच्चैः मधुना कर्षयः पामृत्युजित्तरः ४२१ मध्वाज्यैः पदसा वापि निगुण्डी मृत्युरोगजित् पलाशतैलं
कर्षकं कर्षणमांसं मधुना पिचेत् ४२२ दुग्धमोजपञ्चशती सहस्रायुर्भवेन्नरः ज्योतिष्मतीपत्ररसं पयसा त्रिपलं पिबेत् ४
२३ मधुना चाज्यतस्तद्वच्चता वयसि संपलं सौद्राज्यैः पयसा वापि मृत्युजित्मुषलीपलं ४२४ पंचांगनिंबचूर्णस्य

खरिष्काथभाषितं ४२५ कर्षभृंगरसेनापि रोगनुच्चा मरो भवेत् रुदनिकाज्यमधुमुक् दुग्धभोजनचमृत्युजित् ४२६ कर्षचूर्णह
 रितक्याभाषितं भृंगराजसैः धूतेन मधुना सेव्यं विशतायुश्चरोगजित् ४२७ वाराहिकाभृंगरसलोहचूर्णशतावरी साज्यं कर्षपंच
 शतीकान्तचूर्णशतवरी ४२८ भाषितं भृंगराजेन मध्वज्ये त्रिशती भवेत् ताम्रमृतस्रुवतुल्यगन्धकं च कुमारिका ४२९ रसे विमृ
 द्यते गुंजे साज्यं पंचशताब्दवान् अश्वगन्धाफलतैलं साज्यं घटं शताब्दवान् ४३० पलं पुनर्नवाचूर्णं मध्वज्यैः पयसापिबेत् अशो
 कचूर्णस्य पलं मध्वज्यं पयसा तिनुत् ४३१ निंबस्य तैलं मधुना स्यात्कृष्णा स्यात्कचं शती कर्षभृंगसमध्वज्यं शतायुः पयसापिबे
 त् ४३२ अभयासगुडाजग्धा धूतेन मधुरादिभिः दुग्धानुमुक् कृष्णाकेशो रोगी पंचशताब्दवान् ४३३ कदुतुंबी तैलं नश्यं क
 र्षशतद्वयाब्दवान् त्रिफलापिप्पली शुण्ठी सेविता त्रिशताब्दकृत् ४३४ शतावर्ष्याः पूर्वयोगसहस्रायुर्वत्साति कृत् चित्रकेणत
 था पूर्वस्तथा शुण्ठी विडंगतः ४३५ लोहेन भृंगराजेन वलयानेव पंचकैः खदिरेण च निर्गुड्या कण्ठकार्याथवासकृत् ४३६
 वर्षाभूवति द्वसैर्वा सेवि तो वारिकाकृतः मोदको वा कषायो वा धूतं तैलं चमृत्युजित् ४३७ चूर्णधूतैर्वा मधुना गुडाद्यैर्वीरिणात
 था ऊजूस इति मन्त्रेण मन्त्रितो योगराजकः ४३८ मृतसंजीविनी कल्पो योगमृत्युजयो भवेत् सुरासुरैश्च मुरितैः सेविता क
 ल्पसागराः ४३९ गजायुर्वेदं प्रोवाच पालकाप्योगराजकः ४४० अथ गन्धकतैलकल्पः श्रीपारित्युवाच केन प्रकारे
 षुध्यति कथं तां परमेश्वर कियत्कार्येषु संप्राप्तिर्भक्षिणे चारणेपि वा ४४१ श्रीमहादेव उवाच नूतने रस्मिधमाग्ने च विस्ती
 र्णसुरवसुंदरे तन्मध्ये गन्धकं दिव्यं भृंगराजमहौषधिं ४४२ तन्मुरेव धूयते च स्त्रं नूतनं मलवर्जितं तस्योपरि क्षिपेद्दिव्यं गन्ध
 कं मणिसन्निभं ४४३ चणप्रमाणकैः सर्वैः पूरयेद्दस्त्रमुत्तमं तस्योपरि क्षिपेद्दिव्यं स्वर्परं वन्निपूरितं ४४४ तद्वन्महोद्भाययेद्देनं म
 ध्ये गन्धकमुत्तमं शुद्धचूर्णं च ते तत्र गृह्यते गन्धकोत्तमं ४४५ शुद्धगन्धपंचपलं तदर्धं तालकं तथा ॥ तदर्धं सराजं च शत
 दर्धं रं कणक्षिपेत् ४४६ तदर्धं मल्लं निक्षिप्य त्रीर्भावं कदलीरसे करवीररसे स्तावद्भावं शोण्यं च पेपयेत् ४४७ निक्षिप्य शुद्धे

इति कान्चपात्रे पुरोक्ते मुमत्तलोपरिस्थे संसिद्धिमुद्वाहठनाममधेयानि तन्धनमि करयुग्मसार्द्धं ४४८ तन्मध्यसंश्वाश्वपु
रीपदेयं मुद्वागतागर्तमुखे प्रदेया दिनानि पंचाशत्तत्रजाते भवेत्तदा तत्त्वगन्धतेलं ४४९ निक्षिप्य च न्हो कृतसारसेपित्ता
रंप्रयातिसविमुद्धकांचनं अन्ये रनेकैः किल कर्मसिद्धिः खाने प्रदनेन तु कर्मवर्जितः ४५० तत्तेलं द्रुक्रमेणैव भक्षयेत्तदुलं
समं तांबूलसहितं तेन क्रमेणैव तु वर्धयेत् ४५१ मासे केन प्रयोगेण सर्वरोगविवर्जितः पश्यंद्गुधोदनं गव्यं सदा ग्राह्यं च पार्व
ती ४५२ मासद्वयप्रयोगेण वज्रदेहा भवेन्नरः मासत्रयप्रयोगेण वलिपलितनाशनं ४५३ चतुर्थे मासि संप्राप्ते दिव्यदृष्टिस्तु
जायते मासे पंचमकेनैव सिद्धो भवति साधकः ४५४ तेषां मूत्रपुरीषेण शुल्बं भवति कांचनं षण्मासस्य प्रयोगेण खेचरी गति
माप्नुमात् ४५५ मासे सप्तमके प्राप्ते दिव्यदेहः प्रजायते मासे चाष्टमके देवि विचरेच्च यथा सुखी ४५६ नवमे मासि संप्राप्ते अनं
तायुः प्रजायते दशमे मासि संप्राप्ते जायते मत्समो नरः ४५७ किमत्र बहूनां तेन किंतु कैलासभोगभावः ४५८ इति गन्धक
तैलकल्पः अथ ज्योतिष्मती कल्पे प्रथमप्रकारः वंगसेने जगति ज्योतिष्मति प्रसिद्धगुणिनी तस्यास्तेलं निष्कास
यित्वा जीर्णपुराणशात्यन्नेन मत्स्यपंडिमधुरेण पाणितलाधंसंवृध्य प्रत्यहं भक्षयेच्च वर्धयेत्तलं नातः परं विवृद्धिः कार्याः
मासं स्थितिश्चैषा तलमप्युत्तममात्रा हतभुक् वलानुरोधेनाभिषजानु कल्पनीया एवं तैलाटकमुपयुज्य महाबली महाप्राणः
षोडशवर्षा कृति निर्गो भवति इति ज्योतिष्मति तैलपानविधिः अथ ज्योतिष्मति कल्पे प्रथमप्रकारः मालका कणीते
लं हस्तपादयोर्मर्दनैकृते दृष्टे तेजवृद्धिर्भवति १ रविवारयुक्तत्रयोदश्यां चतुर्थी दिवसे वा तैलं निष्कासयित्वा तेन तैलेन
दीपेन कज्जलसंगृह्यनेत्रे अंजिते तथा मर्दनैकृते अदृश्यो भवति २ अमायां बुधवारैरात्रौ तैलं निष्कास्य तत्तत्तैलं रंकेकं
रंकेकं बृध्या पंचरंकेकं भक्षयेत् शरीरे मर्दयेच्च दुष्टनाशो भवति ३ मालकाशुनी बीजं शेर १ कृष्णवर्णगोदुग्धं शेर ५ मध्ये
मृत्तिपात्रमध्ये उष्णं कृत्वा पश्चात्सीतले जाते तस्य हृदि कारयेत् ततो मथने कृते नयनी तं निष्कास्य तस्य धृतं कृत्वा तद्

तदंका ३ ओदनगोदुग्धेन सह भक्षयेत् प्रतिदिनं एकैकां कवृद्ध्या अष्टांका पर्यंतं वर्धयेत् ततो अष्टांकां नित्यं एवं दिन ४०
पर्यंतं भक्षयेत् श्वेतकेशाश्चेत्कृष्णकेशा भवन्ति ४ शनिरात्रौ मालकांगुलीं गोघृतेन भर्जयेत् ततो दिन ४१ पर्यंतं भक्षयेत्
विद्याधारणाशक्तिर्भवेत् अष्टबीजानि भक्षितानि चेत् भविष्यज्ञानं भवेत् कामबुद्धिर्भवेत् ५ रविवारयुक्तं जमावास्यायां
रात्रौ तैलं न कज्जलं गृहीत्वा तेनाजितो नरो सर्वं पश्यति निधिं च पश्यति ६ मालकांगुलीं दिन ४० पर्यंतं भक्षितं तस्य कर्त्तव्यं
तासिद्धिर्भवति स्वस्त्रीपरस्त्रीगमनं वर्जयेत् पवित्रतया स्थेयं ७ यथास्त्रियापुरुषं प्रति कामं कृतं तदा दुग्धशेर २ माल
कागणी शेर ॥ तन्मध्ये पाचयेत् बीजशेषं ग्राहयेत् नित्यं बीजानि ८ भक्षयेद् दिनानि ३८ स्त्रीसंगत्यागः गोधूमान्नभोज
नं कामनाशः ८ धन्वंतरिर्वदति केवलं मालकांगुलीभक्षणं न हृदयशुद्धिर्भवति उत्तमबुद्धिर्भवति प्रयोगे कृते नित्यं स्नानं
धौतश्वेतवस्त्रपरिधानं तथा बलिं दद्यात् ततो वस्त्रेण बीजानि ८ हस्ते धृत्वा पंचवारं मन्त्रेणाभिमन्त्रयेत् ततो बीजानि १०
भक्षयेत् दिन ४१ प्रतिदिनं बीजानि १० बृद्धितो मानसिकं जानाति सबलता भवति रोगनाशः पलितनाशः नेत्रतेजबुद्धिः
साराम्लं वर्जयेत् मन्त्रः ॐ नमो वामयो वाम हीं हीं हीं हीं स्वाहा अनेन मन्त्रेणाभिमन्त्रितानि दशा १० बीजानि प्रतिदिनं
दशदशबुद्ध्या भक्षयेत् इति मालकागणीकल्पे द्वाविंश प्रकारः अथ कोमारामरिकाकल्पं व्याख्यास्यामः को
मारं क्षौद्रं वक्ष्यामि तत्त्वशास्त्रमनुत्तमं येन तत्पीतमात्रेण सिद्धिर्भवति सर्वदा ४५९ अतः परं प्रवक्ष्यामि प्रथमं चामरिका
क्रियां जातमात्रस्य बालस्य अक्षीरस्य विशेषतः ४६० पुरीषं गृह्ययत्नेन छायायां परिशोषयेत् शुचिस्थाने शुचौ देशे तर्पयि
त्वा गुरुनृदिनान् ४६१ शुद्धदेहनरो भूत्वा क्रियाकर्म समारभेत् दिनानि सप्तक्षौद्रेण परिलेहयथाविधि ४६२ ग्राम्यधर्म
त्यजेत् नित्यं भोजनं सर्वकामिकं शाणाद्धिमात्रं शाणं वायावत्सप्तदिनानि यः ४६३ एवं प्रयुजमानस्तु वलीपलीवर्जितः
द्विसप्ताहप्रयोगेण गृध्रदृष्टिर्भवेन्नरः ४६४ पश्यते चानिधानानि सत्यं सत्यं वदाम्यहं मासमात्रप्रयोगेण जीवेद्द्वर्षशतं नरः

४६५ वाक्यसिद्धिचसो भाग्यलभते नान्नसंशयः इति तल्लभते सर्वस्वे चरत्वं ज्ञायते ४६६ अमरिकायामिमेणान्न
चषानेन योजयेत् स्थावरजंगमं चैव विषमं शयति तत्क्षणात् ४६७ कौमारामरिकां चैव कुपेन सह पेययेत् कूरडाकिनी
मूताश्रयग्रहाश्चैव विशेषतः ४६८ स्पर्शनास्येव नश्यति गुरुदेन च पन्नगाः चंदनं शतपुष्पां चामरिकासहपेययेत् ४६
९ तेनैव चांजिता क्षस्तु यं पश्यति मानवः स सवश्यो भवेत् क्षिप्रं नात्र कार्या विचारणा ४७० तथामरिकायुक्तं च कौमारं
व्यमुत्तमं कर्पूरेण समायुक्तं तिलकं कारयेद्बुधः ४७१ रणे राजकुले चूते स भवेदपराजितः सर्वार्थसिध्यते कार्यं कौमारी-
कल्पगर्जिते ४७२ इति कौमारामरिकाकैः अथ गोमूत्रकल्पः अस्य श्रीज्ञानामृतस्राविणीमन्त्रस्य श्रीकृष्णान्न-
पिः अनुष्टुप् छंदः ज्ञानामृतस्राविणीर्देवता ग्लं बीजं ग्लं शक्तिः ग्लं कीलकं मम ज्ञानामृतसिध्यर्थं जपे विनियोगः
अथ कार्त्तन्यासः ॐ ग्लं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ ग्लं तर्जनीभ्यां नमः ॐ ग्लं मध्यमाभ्यां नमः ॐ ग्लं अनामिकाभ्यां नमः
ॐ ग्लं कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ ग्लं करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः एवं हृदयादिन्यासः ॐ ग्लं हृदयाय नमः ॐ ग्लं शिरसे
स्वाहा ॐ ग्लं शिखायै वषट् ॐ ग्लं कवचाय हुं ॐ ग्लं नेत्रत्रयाय वीष्णु ॐ ग्लं अस्त्राय फट् अथ ध्यानं ज्ञानामृतज-
गद्धात्री ज्ञानामृतकरीशुभा पूर्णं जगन्माता ध्यायेन्निपुरसुंदरीं ४७३ अथ मूलमन्त्रः ॐ ग्लं ग्लं ग्लं ग्लं ग्लं ग्लं ग्लं ज्ञाना-
मृतस्राविणी देवता स्वाहा अनेन मन्त्रेण गोमूत्रपलमात्रं एकविंशतिवारं अभिमन्त्रस्यावकिसिद्धिर्भवति वाषण्मासः
अथ चित्रकल्पः गौरीकांचलिकातन्त्रे रक्तचित्रं पलं चैव विडंगगुडकं तथा एतेषां समतां कुर्यात् पिष्ट्वा च वरिकांचरेत्
४७४ भृंगराजरसेनैव भर्त्सयेत्तु दिनत्रयम् एकैकं रिवसेतस्य एकैकं मासं सयेत्ततः ४७५ एलानिकारकं चैव कलानागेश्वर-
रतथा मासे के व्याधिनाशश्च श्लोपदं च चतुर्थके ४७६ तथैव गलगण्डं च कोरावृद्धिं च नाशयेत् बलपुष्टिप्रदं देवीषण्मासे कुं-
जरोपमः ४७७ द्विमासे कांतिवृद्धिश्च कुण्डहन्ति त्रिमासे बृहस्पतिसमो विद्वान्सप्तमासे भविष्यति ४७८ मम तुल्यो भवे-

योगीसंवत्सरं च नक्षत्राणां अथ मण्डूकपर्णीकल्पः तत्रैव मण्डूकपर्णीपुष्पाकैर्चोत्पाद्य च समूलिकाम् प्रक्षाल्य च
 ततः कुर्यात्सूक्ष्मचूर्णानिकारयेत् ४७९ घृतभाण्डे ततः स्थाप्य पावत्पुष्पाकैर्वासरम् विडालपदकैः स्तुत्यं काचिकैः सह यः पिबे
 त् ४८० आप्लाव्य सहस्रं धेनुमासैकैः सर्वरोगहा द्विमासप्रक्षणाद्देवि पलिते वर्जयेत् तथा ४८१ अथ पुनर्नवाकल्पः तत्रैव पु
 ष्पाकैर्दिवसे सोम्ये प्रातः श्वेतपुनर्नवाम् समूलपत्रा संगृह्य सूक्ष्मचूर्णानिकारयेत् ४८२ मरीयत्वा ततः पश्चाद्द्वेतेन मधुना स
 ह भाण्डेन रक्षापयेद्यत्ने यथारक्षा करस्तथा ४८३ ततो मासान्तरे देवि चम्पककुसुमप्रक्षम् वसन्तसमये तस्य शुचिभूत्वा समाहि
 तः ४८४ मासमेकं भवेत् संमलमूत्रं सगन्धिकम् अलिपद्मोपमा केशागौरदेहा भवेत्तदा ४८५ बृहस्पतिसमो वाग्मी जीवेत्
 पञ्चशताब्दिकम् नास्तितुल्यसमं कल्पकथितं च पुनर्नवाप् ४८६ स्थिरवायुर्भवेद्देहे सेवनात्कल्पमुत्तमम् ईश्वरो वाच
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि निर्गुण्डो कल्पमुत्तमं ४८७ धनधान्यकरी देवि आयुरारोग्यवर्धिनी शान्तिपुष्टी करी नित्यं सा सा देवी स्व
 रूपिणी ४८८ निर्गुण्डाति समारव्याता सर्वलोकसुरवप्रदम् तस्माद्देहं प्रवक्ष्यामि प्रयोगं शृणु सुहरी ४८९ अथ निर्गुण्डो क
 ल्पः निर्गुण्डो मूलमुद्धृत्य शोभनेन दिनेन तु अष्टादशपलं चूर्णं पलद्वयं दशसर्पिषम् ४९० मधुषोडशपलं चैव मिश्रीकृत्य वि
 धानतः एषिस्तु स्निग्धभाण्डे च मासमेकं नुसर्वतः ४९१ स्थापयेद्धान्यराशौ च मासो रूर्ध्वं समुद्धरेत् समक्यर्च्यं गुरुदेवं पूज
 येच्च विधानतः ४९२ ब्रह्मणी च कुमारी च भोजयेच्च यथाविधि तासामावायचादेशं शुचिभूत्वा भुजे दिने ४९३ विडालपदमा
 नन्तु भक्षयेच्च विधानतः अहन्यहनि भोक्तव्यमिदं भवति लक्षणम् ४९४ स्कन्धनेत्रं स्वगात्रं च भवेद्दलितमेव च वर्जयेद्दली
 पलितदीर्घजीवी भवेत्प्रवम् ४९५ भवति चाक्षयं रतः स्त्री शतं रमितुं समः प्रकामं भोजनं तस्य ततस्तपैर्न वाध्यते ४९६ आ
 हारं मेथुनं निद्रां स्वेच्छया च करोत्यसौ विकारान्मनसः सम्यगवर्धते दृश्यते नरः ४९७ प्रस्थं निर्गुण्डो चूर्णस्य गोमूत्रेण समं पिबेत्
 दशरात्रप्रयोगेण कुष्ठं प्रधानकम् ४९८ नाशयेच्च सदा देवि वायोर्मेधमिवाम्बरे निर्गुण्डो श्वेततच्चूर्णं रजामूत्रेण यः पिबेत्

४९९ नखकेशास्तथादन्ताः समाह्वेन पतन्ति वै द्विसप्ताहप्रयोगेण योग्यो रीतिर्विदेः प्रथमः ५०० त्रिसप्ताहप्रयोगेण दुर्भवति लक्षणम् नचाग्नौ रक्षते देवि न जले म्रियतेऽपि च ५०१ तस्य देहे न लोहं कृत्वा च न ज्ञेयं वेदति चतुः सप्ताहप्रयोगेन भूमित्यक्तं भोजनेत् ५०२ निर्गुण्डी चूर्णमाशयघृतेन सह भक्षयेत् कुशस्तु दुर्बलो वापि बलवीर्यशवेऽप्ययम् ५०३ निर्गुण्डी चूर्णमाशयपिबेदुष्णानवारिणा समस्रात्रप्रयोगेण किन्तरेः सह गीयते ५०४ निर्गुण्डी मूलमुद्धृत्य गृहे च धारयेद्बुधः नश्यन्ति सर्वविघ्नानि गृहे नागोश्च सर्वशः ५०५ अथ भक्षणमन्त्रम् प्रणवंचततो मायां कूर्चं च फलं च वल्किजायान्तमन्त्रेण शतधा औषधीपरि ५०६ जप्त्वा तु भक्षयेद्देविकल्पोक्तं च फलं भवेत् ॐ ह्रीं हुं फट् स्वाहा मन्त्रोस्तु ॐ ह्रीं हुं फट् स्वाहा तारं मायाद्वयं कूर्चं फलं वल्कि सुन्दरि ५०७ अष्टोत्तरशतं जप्त्वा औषधं भक्षयेत्सुग्रीः मन्त्रम् ॐ ह्रीं हुं फट् स्वाहा ॐ नमो नामस्तु यपादपापकुबेराय च वल्किजायान्तमन्त्रेण औषधं भक्षयेत्ततः औषधं भक्षयेद्देवं सपुष्टिं कार्त्तनं सणाम् ५०८ हित्वा क्षारान्नादिकं क्विरात्राभ्यन्तरे ततः औषधं भक्षयेद्देवि यथोक्तं फलमाप्नुयात् ५०९ यावद्दोषधं भक्षयेत्तावत्क्षारदिकं तथा लवणस्नेहशाकादिवातातपादिकं त्यजेत् ५१० अथ हस्तिकर्णकल्पः एवमन्यं प्रदक्ष्यामि प्रयोगं शृणु सुन्दरि औषधं रक्ष्य रूपं च रवाहापूर्वं समुद्धृतम् ५११ हस्तिकर्ण इति व्यातिनाम्ना सोमं पूजितः तस्य भक्षणमात्रेण सर्वरोगात्प्रमुच्यते ५१२ सुगैन्द्रज्यपथादृष्ट्वा मृगायान्तिपराङ्मुखम् एवमहौषधं प्राप्य व्याधिमात्रं प्रणश्यति ५१३ सुतिथौ च सुनक्षत्रे सुरिने च सुपूजिते सुपुष्पैरभूतैरर्घ्यैर्दत्त्वा चैवोत्तरामुखैः ५१४ स्वलेत्सु मनसा प्राज्ञः समुद्धृत्य तु धारयेत् ततः पिष्ट्वा सुसंस्कृत्य श्लेष्माचूर्णानि कारयेत् ५१५ सर्पिर्मधुसमायुक्तं घृतभाण्डे निधापयेत् एकविंशतिरात्रेण समुद्धृत्य पलं शकम् ५१६ ब्राह्मणं भोजयित्वा तु स्वस्तीति वाचयेत्ततः दुग्धेन च समायुक्तं अह्न्यहनि भक्षयेत् ५१७ पलं भक्षणमात्रेण बलीपलितवर्जितः श्रुतिधरो मधुरवाक् श्रीमानेवामरोपमः ५१८ बलवीर्यधरो हसोऽरी नारायणोपमः दिनेन योजनशतं गत्वा च पुनराग्रजेत् ५१९ जीवे

दूर्ध्वशतं चैव नान्यथा विचारणा प्रयोगान्यं प्रवक्ष्यामि शृणु शुभकमलानने ५२० कृष्णाधेनुक्षीरेनैव संलीय सस्येद्यदि प्रवीतफलमा
 भोति सत्यं सत्यं न संशयः ५२१ एवमाहिषकुधेन संलीय मधुना सह भुक्त्वा फलपूर्ववच्च लभते त्रयमासके ५२२ दध्ना च मृशणाद्देवि मा
 सत्रयं प्रयत्नतः पूर्ववत्फलमाप्नोति न केशां मिततां व्रजेत् ५२३ सर्वत्र जयमाप्नोति वशीकरणमुत्तमम् जीवे दूर्ध्वशतं द्वे च नरो नागबलो
 पमः ५२४ तथा शयनकाले च उदकेन घृतेन वा बिडालपदमानं तु देहसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ५२५ यथेच्छया पलशतं भुक्त्वा जरामरो भवे
 त् कल्पेदं परमं गोप्यं तव स्नेहात्प्रकाशितम् यस्य सेवनमात्रेण नरो भोक्षमवाप्नुयात् ५२६ अथ श्वेतार्ककल्पः अथेदानीं प्रवक्ष्या
 मि श्वेतार्ककल्पमुत्तमम् अस्य माहात्म्यविस्तारं शृणु शुभकमलानने ५२७ श्वेतार्कमूलमुद्धृत्य चूर्णकृत्वा प्रयत्नतः आदौ सूर्येन मस्कृ
 त्वा विधियत्पूजयेत्ततः ५२८ प्रातरुत्थाय जीर्णान्ते गवाक्षीरेण संपिबेत् भवेच्छ्रुतिधरो धीरो बलिपतितवर्जितः ५२९ कामदेवस्य
 सहस्राः सर्वशास्त्रविशारदः भासमानं प्रयोगेण जीवे दूर्ध्वशतं नरः ५३० सर्वरोगाविनिर्मुक्तो नरो नागबलोपमः श्वेतार्कमूलकं हस्ते
 बद्ध्वा देशान्तां व्रजेत् ५३१ भूतप्रेतपिशाचाद्या डाकिन्या गुह्यकास्तथा हरिमात्रान्पलायन्ते श्वेतार्कस्य प्रसारतः ५३२ श्वेतार्कगो
 रोचनया गोघृतेन च पेषयेत् ललारे तिलकं कृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् ५३३ श्वेतार्कस्य हस्तेनैव चन्दनं सह पेषयेत् एतद्वराङ्कं ह
 त्वा किन्नरी भवति ध्रुवम् ५३४ श्वेतार्कमूलं कल्यौ बध्वा रमणीं वैरमेहुधः धारयेत्पतितं शुक्रं स्त्रियं च वशमानयेत् ५३५ श्वेतार्कप
 त्रपत्रं च कल्यौ बध्वा रमेत्स्त्रियम् धारयेच्च नरः शुक्रः शतनारीं रमेद्यदि ५३६ श्वेतार्कमूलमानीय स्वरेतं सह पेषयेत् तिलकं कारये
 द्यस्तु तस्य विश्वं वशं भवेत् ५३७ स्वरसंमधुसंयुक्तं श्वेतार्कतुल्या सह यावत्प्रज्वलते दीपं तावच्छुक्रं च न क्षरेत् ५३८ नाभिपद्म
 दले बध्वा तन्मूलं दक्षिणे करे धारयेच्च सदा देवीसौभाग्यं परमं भवेत् ५३९ श्वेतार्ककल्पमाहात्म्यं तव स्नेहात्प्रकाशितम् न वक्त
 व्यं कामुकायशाठपनकदाचन ५४० अथ भृंगराजकल्पः अथेदानीं प्रवक्ष्यामि भृंगराजकल्पमुत्तमम् भृंगराजमूलपत्रं च
 पाण्डित्या तु यत्नतः ५४१ काञ्चिकैः पेषयेद्दीरो वरीं कुर्यात्प्रयत्नतः तर्पिषेत्सहयत्नेन मासैके च गुणं भवेत् ५४२ भृंगराजपत्रं

संकुष्णजीरसमपिबेत् तैलेन सह संदद्यात् वलीपलितवर्जितः ५४३ मृगरानरसं चैव बुद्धीरससंयुतः माममात्रप्रयोगेण
सर्वव्याधिर्विनश्यति ५४४ अथ काष्ठलाकल्पः काष्ठलाकल्पमवस्थामिष्टपुष्पकमलानेने काष्ठलापादप्रहारेण नाभिर्व्य-
थाविनश्यति ५४५ काष्ठलामूलं कोवधा अतिसारं विनश्यति अथ अम्लालोनीकल्पः अथ अम्लालोनीकल्पं च कथयामि व-
रानने ५४६ हृद्रम्लालोनीरसं दत्वा चक्षुःशूलं विनाशयेत् अतिसारं नाभिः शूलं चक्षुःशूलं तथैव च ५४७ अम्लालोनी सान्चीमूलं
मरिचकुष्ठमेव च पेषयित्वा पिबेद्यस्तु वसन्तः स्तन्यनाशयेत् ५४८ अथ शाल्मलीकल्पः शृणु देवी प्रथमं श्यामिशाल्मलीक-
ल्पमुत्तमं श्वेतापीतातथारक्ताकृष्णाश्चेति चतुर्विधाः ५४९ द्वास्त्रीश्वेतवर्णा च पीतवर्णा च बाहुजाः रक्ताश्चैव भवेद्दृश्याः
कृष्णाश्चूदाः प्रकीर्तिताः ५५० चतुर्वर्णमयी देवी सर्वभूता प्रकल्पिनी श्वेतापीता तथा कृष्णा नहि सर्वत्र लभ्यते ५५१ रक्तान-
कथयिष्यामि याच सर्वत्र लभ्यते तस्यापुष्परसलब्धं वल्लियोगेन साधितम् ५५२ सुमुहुर्नेत्रकर्तव्यं ज्ञात्वा चन्द्रबलावल्लम-
पलद्वयं पिबेत् प्राज्ञ एकचित्त समाहितः ५५३ रजनीप्रहरे देव ननु त्मादौ जायते ध्रुवम् अशोस्त्रियाः कामयते रवेच्छुया परिबृंहितः
५५४ एकद्वित्रिचतुः पञ्चषट्सप्तमाष्टमं रमेत् प्रथमे द्विपलं देवी चत्वारिचद्वितीयके ५५५ तृतीये षट्पलान्येव पलान्यष्टौ चतु-
र्थके प्रतियामं पिबेत् क्षीरं रमेच्च योषितं तथा ५५६ अनेनैव विधानेन नरसिद्धिर्न बाधुयात् चतुर्वर्षं शतं देवि नरो जीवेन्न संशयः
५५७ नरो नागबलोपेतः कामदेवसमो भवेत् नारीणां संसृतो नित्यं सुभगः प्रहर्षितः ५५८ शीघ्रगामी भवेच्चैव वलीपलित-
वर्जितः अथाभयाकल्पः अथातः संप्रवक्ष्यामि अभयाकल्पमुत्तमं नरस्यैदं तु भवेन्न देवतुल्यो भवेन्नरः ५५९ शारदं च
रिता युक्ता हेमन्ते नागरेण च विविरेपि पलीयुक्ता वसन्ते मधुना सह ५६० शौचं च शुद्धं युक्ता वर्षासु लवणैश्च अनेनैव वि-
धानेन भक्षयेद्यो हरीतकी ५६१ तस्य वृद्धिर्वलं वीर्यमारोग्यं स्थिरयो वनम् आग्निर्हृदिका धानि शरीरं हरीतकी ५६२ कदाचि-
कुप्यते मातानोदरस्था हरीतकी मातेव भक्षयेद्यो हि हितकारी हरीतकी ५६३ अथ शैवालकल्पः शैवालं ले श्रीपार्वत्यु-

वाच देवदेवविरूपाक्षसर्वस्य परमेश्वर प्रणम्य श्रोतुमिच्छामि शिवांबोश्चैव निर्णयं ५६४ कृत्वा हि विष्णुं मनुष्याणां पवित्रं सर्वसिद्धिदं शिवांबुकीदृशं चैव किं फलं तस्य सेवने ५६५ देवदानवमनुष्याः किन्नरायक्षराक्षसाः पन्नगाश्च पिशाचाश्च विश्ववेत्ता लज्जकाः ५६५ ज्ञातव्यं तस्य वृत्तांतं तदर्थं कथयस्व मे गुह्याद्गुह्यतरं गुह्यं गुह्याद्गुह्यतरं परं ५६७ अतिगुह्यतरं देवि गोपनीयं प्रयत्नतः गोप्यं प्रणम्य पृच्छन्ति मुवाच शाशिशेखरः ५६८ ईश्वरावाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यत्त्वं मा परिहृष्यसि कथयामि न संदेहो भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ५६९ शिवांबुममृतं देवि ह्युदरस्य च देहि नां पवित्रं परमं पुण्यं देहि सिद्धिकरं परं ५७० श्रीपार्वत्युवाच ग्रहणं वारणं ग्रासं केन मन्त्रेण कारयेत् तन्मे वद देव शयितुं शोभनं प्रभो ५७१ शिवांबुकीदृशं चैव कीदृशं तस्य साधनं कृपां कृत्वा महादेव कथयस्व मम प्रभो ५७२ श्रीमहादेव उवाच साधनं शृणु देवि सर्वपापहायंकरं सर्वसिद्धिप्रदातारं सर्वज्ञानकरं परं ५७३ सर्वविधमयं रिव्यं सर्वबुद्धिप्रदायकं सर्वशास्त्रविचारज्ञं नवमेधाकरं नृणां ५७४ पश्चाद्भजनीयामेव घरिकानां चतुर्थ्ये उत्थाय साधकः श्रेष्ठो मूर्तोऽसौ तु कारयेत् आदिधारां परित्यज्य मध्यधारां च गृह्यते ५७५ अतिधारां परित्यज्य एवं विधिं समाचरेत् पात्रविधिं प्रवक्ष्यामि शृणु देवि मनोरमे ५७६ मृत्तिकाकाष्ठपात्रेषु चर्मपात्रे तथैव च विराट्पल्लवे पात्रे शंखपात्रे च श्रीफले ५७७ गजदंतमये पात्रे दिश्वामित्रे च सौत्तिके ५७८ धृत्वा चाश्ममये पात्रे वटपात्रे च लायके वंशपात्रे च कर्तव्यं शृंगपात्रे तथैव च ५७९ श्वेतकाचमये पात्रे कर्पात्रे तथैव च वर्जयेत् स त्स्य धातूनां लोहपात्रेण साधयेत् ५८० तेन मार्जितपात्रे श्वअघोपात्रेण धारयेत् तस्यात्र शोधनं देवी वक्ष्यामि तव सुंदरि ५८१ प्रणवाहितयामाया कुरु ह्यं कुलेश्वरी ॐ ह्रीं हुं फट् समुच्चार्य स्वाहा तेन शोधयेत् ५८२ अनेन मन्त्रराजेन शोधयेच्च शिवांबुना ॐ अस्त्राय फट् अनेन मन्त्रेण शोधयेत् ५८३ अन्यमन्त्रं प्रवक्ष्यामि शिवांबुर्येन शुध्यति सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यं च कथितं मया ५८४ अथ ग्रहणमन्त्रः ॐ जूं सः ह्रीं अमृतवर्षिणि अमृतं कुरु रुद्रो वै जायते ॐ हुं फट् स्वाहा अनेन सप्तवारं शोधयेत् अनेनैव तु मन्त्रेण लीयते सततं न

रः अघोरास्त्रायफदस्वाहा अनेनसमवारंशोधयेत् अनेनमन्त्रराजेणदेह न्यासंसमारभेत् अंगन्यासंततः कुर्यात्कारन्या
संचकारयेत् ५८५ ॐ-ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ श्रीतर्जनीभ्यां नमः ॐ क्लीं मध्यमाभ्यां ॐ ह्रीं अनामिकाभ्यां ॐ श्रीं क
निष्ठिकाभ्यां ॐ क्लीं कारतलकरपृष्ठाभ्यां नमः एवं हृदयादि अनेनमन्त्रराजेणदेहमध्येस्तुवंत्यतः पश्यंतिस्नानपानेनस्त्रेप
नेमुरवक्षालने ५८६ शिवांबुशोधयेन्नित्यं त्रिकालं प्रणितो बुधेः प्रभातेचतुर्केत्रीणि विधिपूर्वंप्रयत्नतः ५८७ आहारंच
निराहारं नित्यंच सदसेवयेत् षण्मासास्तंभनं देहो बलीपलितनाशनं ५८८ संवत्सरशताभ्यासमणिमादिगुणाष्टकं सेव
येद्दत्तसरंयुगं जीवेच्च शरदंशतं ५८९ त्रिवर्षेणैव देवो शिवाचासिद्धिः प्रजायते संवत्सरेचतुष्केण दिव्यकायो भवेद्ध्रुवं ५९०
पंचवर्षाण्यः सेव्यो न तस्य दुरितं क्वचित् स्कंदवक्त्रेण वर्षेण शक्रायुधसमं वपुः ५९१ सप्तमे चाष्टमे वापि शापानुग्रहणं समः
नवमे दशमे देवि बलिषो गजराजवत् ५९२ द्वादशैकादशे चैव अदृश्या भवति ध्रुवं पूर्ववत्साधयेन्नित्यं छायात्तत्र न दृश्यते
५९३ भेषजानुविधिवक्ष्यामि शृणु चैकाग्रमानसा गन्धकं त्रिफलायुक्तं भृंगराजं सपारदं ५९४ लोहचूर्णं तथा वंगं हरिद्रां च शि
वांबुना कर्तव्यं च सदा देवितस्य रोगभयं कुलः ५९५ रजबीजसमायुक्तं शिवांबुसहितं पिबेत् गंधकं पारदं व्योषं त्रिफलासिद्धमुलि
का ५९६ नाशयेत्सर्वरोगाणि राजयक्ष्मादिस्वैशः मासमेकप्रयोगेण हारकः सदृशं वपुः ५९७ गृध्रदण्डिः प्रवर्तते श्रुतिर्पराह संभवः
त्रिवर्षं च कृतं येन जीवेद्धर्षसहस्रकं ५९८ रसेन्द्रदेवदालीचं अरिष्टकेन्द्रवारुणी शिवांबुसह कर्तव्यं मूतमेतद्विनाशनं ५९९ नश्यंति दाहि
नी सर्वा शाकिनी च पुरास्तथा पिशाचापि विनश्यन्ति तेषां पानेन तत्क्रमात् ६०० प्रयोगंच प्रवक्ष्यामि कुष्ठाष्टादशवारणां हरितालव
चां ब्राह्मी शिवाहिं गुकदुत्रिका ६०१ सोमराजी हरिद्रै ह्रीं सोमराष्ट्री कुष्ठचन्दनं सज्जीसारं यवसारं गन्धकं पारदं तथा ६०२ सिद्धार्थं च विहं
गानि प्रपुनारं च वै शिवा सैधवेन समायुक्तं शिवांबुसह लेपयेत् ६०३ मासैर्हि नापि योगेन हन्ति स्वेतं विचर्चिकां कण्डुमण्डलं च
प्लानि ब्रह्मद्विचर्चिका ६०४ एतानि हरतेशीघ्रं कार्पासे पावको यथा महानिंबुवचा हि गुनासापानं शिवांबुना ६०५ नाशयंति

कुपुत्रेण रणीवाथकुलं यथा गंधकं च शिवा विमधुसर्पिसमन्वितः ६०६ सद्योपि चामरिपीत्वा हतिशोकगल्ग्राहं कफपांडु
 प्रमेहानि क्षयक्षयकारं नृणां ६०७ गुल्मह्रीहोदरं चास्मि हृषीहरतिवेगवान् अपामार्गजराचूर्णं लोहचूर्णं शिवांबुना ६०८ न-
 र्यनिग्राधयः सर्वपावकस्य शिवांबुना कार्दवीजरापिष्टज्येशवागिरिकणिका ६०९ शिवांबुसहितं पीत्वा मर्दनं कारयेदपि
 गजचर्मकिलासस्यां विचर्चित्रणसिद्धि च ६१० पक्षेमासेऽथ चाहति श्वेतकुण्डं न संशयः अमृतासोमराजी च सोमवल्ली शिवां-
 बुना ६११ लोहचूर्णं विकारघ्नं वयस्तंभकरं परं क्षारं शशांकसंयुक्तं शिवाचूर्णं शिवांबुना ६१२ लेपं दत्वा प्रयत्नेन श्वेतकुण्डं
 हरत्कृत्वं गंधकं तोलकं विश्वाहेमात्रमरिसूतकं ६१३ वज्रकायो समरात्रे रजबीजं शिवांबुना गुरीकायं प्रयत्नेन धारयेत्कृ-
 मध्यतः ६१४ देवासुरानपश्यन्ति अदृश्या भवति ध्रुवं तद्रूपं भक्षयेद्यस्तु समरात्रौ विचक्षणः ६१५ वज्रकायो भवेत्सोपिव
 लिपलीतवर्जितः संवत्सरप्रयोगेन स्थिरं जीवं जितेन्द्रियः ६१६ वक्त्रे च निर्मला चाग्वांशापांनुग्रहकारकैः त्रिफलाभृंगराजस्य
 योषधं च मधुज्येष्ठिका ६१७ अपामार्गजराचूर्णं भक्षयेच्च शिवांबुना उदरव्याधिनाशाय शोफश्च लाग्निमांय च ६१८ सर्वरोगां वि-
 नश्यति क्षात्रेयात्सार्गवो यथा नीलीमूलकृता क्वाथं कृत्वा सह शिवांबुना ६१९ नाशयेद्दोगराजिन्द्रं बिडालो मूषकं यथा श्रीरवं
 उकेशं चैव धनसारसूरोच्चनं ६२० मर्दयित्वा प्रयत्नेन शिवांबुसहितं कृत्वं तिलकं कारयेत्तेन मन्त्रेणानेन पार्वति ६२१ अथ मन्त्रं प्रव-
 ह्यामि तिलकं कारयेद्दश मायां मां च तथा कामविश्वेश्वरीमतः परं ६२२ वश्यं च शब्दमुच्चार्य कुरु दं दंततोदरेत् पुनर्मायां महात्म-
 न्मां कामराजं तथा पुनः ६२३ संवती दं दं ते वश्यं स्वाहान्ते तिलकं कृतं मन्त्रोद्धारमिन्द्रदेवि त्रैलोक्यं वशमानयेत् ६२४ यं यं पश्यति
 तदेवितंतं भवति वश्यां देवासुरा भवेद्दृश्या वश्याश्च भुजगानराः ६२५ एतद्दृश्यं वरारोहे सत्यं सत्यं न संशयः अथ मन्त्रं प्रवह्यामि
 भृणु देवि मम प्रिये ६२६ रोचनं कैसरं सिद्धं कपूरं च शिवांबुना भूर्जीर्परि समाक्षिप्य शिवनेत्रं गृह्यथा ६२७ मध्यविंदुं समुद्धृत्य वि-
 बीजं च त्रिकोणकं नूनं षडंगं तद्वाह्ये तन्मध्ये च षडक्षरं ६२८ तद्वाह्ये चाष्टपदं च तन्मध्ये भैरवाक्षकं रेणातु नयसंयुक्तं च तुरस्त्रं ततो म-

रि ६२९ तन्मध्येचतुरोवेदान्तबीजन्यसेत्क्रमात् यन्नोद्धारमिहं देवि दुर्लभं चतुरोरेपि ६३० चतुर्विंशक्षरं देवि मंत्रं यन्नेन विन्यसेत्
अथ मन्त्रं प्रवक्ष्यामि शृणु हृक्ष सुतप्रिये ६३१ माया च कललाकामं विपरीतषडक्षरं यवा सिमन ऊंकार अरु क्रोक्ती संयुतः ६३२ अं इं
उं एं चतुर्द्वारि विबीजं त्रिवलं न्यसेत् एतद्देवि महायन्त्रं भक्तिमुक्तिफलप्रदं ६३३ भयनाशकरं नृनं वशीकुर्याज्जगत्त्रयं अथ मन्त्रः
ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं उं नमः शिवाय अरु श्रुत्वा क्लीं स्रं अं इं उं ह्रीं श्रीं ह्रीं एं मंत्रं मयं यन्त्रं सर्वसिद्धिकरं नृणां ६३४ सर्वकामार्थदं देवि
साधकानां सुरवप्रदं अन्यापि युक्तिना यस्य श्रीरवंडं च शिवांबुना ६३५ नासिकापानमात्रेण नश्यति दुष्टकुष्टकं शस्त्रघातेन दुष्टेन
विषं स्थावरजंगमं ६३६ ज्येष्ठीमधु अरि सारां विडंगं चैव रामं आमलक्य शिवांबुं च सैंधवेन समन्वितं ६३७ नेत्ररोगा विनश्यति जा
रं भपटलादयः ऋतुभेदं प्रवक्ष्यामि शृणु देवि मनोरमे ६३८ हरीतकी च चाविश्वधात्री चैव शिवांबुना ऋतुराजं सदा पीत्वा सर्वरोग
निवारणं ६३९ श्रीं लोभा मलकी चूर्णं शिवागुडं शिवांबुना नाशयेति महापित्तं कुष्ठगुल्मी स्मरान् हरेत् ६४० नश्यति सततं रोगं हारु
णं सन्निपातकं वर्षाकाले महादेवि त्रिफला च समन्विता ६४१ शिवांबु सहितं पीत्वा रोगनाशफलप्रदं शरत्काले महादेवि मृगराजस
मन्वितं ६४२ राकृता सहितं मं बुसेवयेद्वाधिनाशनं हेमं ते च महादेवि त्रिकुटुभि फला सह ६४३ शिवांबु सहितं पीत्वा क्षयक्षयकरं
परं शिशिरे च सदा पेयं सैंधवं पिप्पली च ६४४ मरीचमिश्रितं रुत्वा शिवांबु सह कारयेत् सर्वरोगा विनश्यति आयुर्बुद्धि विवर्धनं ६४
५ वातश्लेष्मविनाशाय सत्वं ते विनिवर्त्तते ६४६ इति ऋतुभेदं पारित्युवाच प्रसादं कुरु मे देव प्रसन्नो भव मे प्रभो केन रोगा विनश्यं
ति शिशिरेषं भविष्यति ६४७ शिवांबु पीत्वा येन स्यात्सर्वव्याधिनाशनं यथा यथा भवेद्वाधि औषधं कथयस्व मे ६४८ प्रसादं कुरु मे
देव ग्रहणी रोगवारणं रोगराजं च पाण्डुरं श्रीं हृगुल्मजलोदरं ६४९ अनेकव्याधयः सर्वविभिन्नं कथयस्व मे प्रसादं कुरु मे देव यद्यहं तव
वल्लभा ६४९ श्रीमहादेव उवाच शृणु मे दत्तं ह्येति ह्ये कथितं तन्वितं तेषां च गतावातं तस्य वातसमुद्भवां ६५० निर्गुण्डी मूलमादा
यते जांबुसहितं पिबेन् सर्वव्याधिनिवर्त्तते ते पिबेन् मधुना सह ६५१ पित्तव्यासं भवेद्देवि रुक्मं यद्विदेहिना चूर्णमा मलिकायुक्तं राकृता

समन्वितं ६५२ महापित्तं हरत्याशुशीतलो भवति क्षणात् हरिषाहन्तिवेगेन सर्वोदरविकारयत् ६५३ शर्करासुराभिर्दुग्धं पश्यं च धेनुभो
जनं सर्वपित्तं निवर्त्तते भेषजं क्रियते सदा ६५४ सर्वशूलानि वर्त्तते वर्धमाने पिपिप्ली कफरोगानि वर्त्तते कज्जकाया भवेन्नरः ६५५ कुक्षिवा
तं भवेच्छूलं पान्तिशूलान्यशूलकं हृदये वातशूलं च देहमध्ये व्यवस्थितं ६५६ बीजकाष्ठं च कर्तव्यं राजांबुसहितं पिबेत् सर्वशूलं विन
श्यन्ति सत्यं सत्यं न संशयः ६५७ हिं गुणागारिका विश्वकाचलं वनस्पतं तेजांबुमिश्रितं कृत्वा पिबेन्नरविचक्षणः ६५८ वातपित्तत
थाशूलं कफशूलं विनश्यति अमृतांबुसमापित्वा शूलं नश्यति दारुणं ६५९ शतावरि शिवांबुं च सेवयेच्च निरंतरं सर्वशूलं विनश्यति
शिरिवनापन्नगोयथा ६६० खर्जूरकेवलं यस्तु सेवयेच्च शिवांबुना कासश्वासं हरत्याशु यथा तृणं च पावकः ६६१ सूरणं भृंगवेरं च छायाभु
ष्कं शिवांबुना हरिषाहन्तिवेगेन यथा जाड्यं सरस्वती ६६२ न्याशाली सूरणं कन्दं चूर्णं छायां विशुष्कयेत् शिवांबुना समायुक्तं ग्रहणी
व्याधिनाशनं ६६३ सूरणं केवलं यस्तु सेवयेच्च शिवांबुना हरिषासं हरत्याशु जंतुजातं पतति हि ६६४ अरुचि च कंभुण्ठी च वक्षारं
कलिंगं सैन्धवं च मृताहिं गुशिवांबुसहितं पिबेत् ६६५ सर्वाति सारविध्वंसो ग्रहणी व्याधिचारणं हरिषापतते वीघ्रं सेवयेद्दिधिपूर्वकं
६६६ त्रिफला सहपानं च नेत्ररोगानि वारणं भृंगराजसमायुक्तं दिव्यदृष्टिकरं परं ६६७ त्रिफलां केवलं यस्तु सेवयेच्च शिवांबुना
हन्त्यष्टादशमेहानि पंचपाण्डु विनश्यति ६६८ त्रिफला लोहचूर्णं च मधूरं च शिवांबुना पञ्चपाण्डु विनाशाय पन्नगं न कुलो यथा
६६९ पिप्ली पिप्ली मूलं भुण्ठी शृंगी च नागणं लहरीयं मधुना कृत्वा शिवांबुच पुनः पिबेत् ६७० लहो वामधुना युक्तं शिवांबुना
समन्वितः प्रमेहाष्टादशमेहानि राक्षसान् राधवो यथा ६७१ अष्टादश प्रमेहानि शृणुत्वं देवि भेषजं शिवांबुं सेवयेन्नित्यं विरेकेण स
मन्वितं ६७२ पुनर्नवा शिवांबुं च वारीरं च पुनर्नवं शिवाचूर्णं शिवांबुं च कुशीनां सेवयेत्सदा ६७३ सततं नित्यं चित्तं च सर्वकुण्डविना
शनं निर्मलं मध्यवण्डं च सदा सेवन्ति पण्डिताः ६७४ त्रिफला भृंगराजं च शर्करा च समन्वितं कृष्णातिलसमायुक्तं चन्द्ररश्मिसमन्वि
तं ६७५ रात्रावताडिता वायुः अमृतस्य समन्वितं सर्वदा सेवयेद्देवि जीवेद्दुर्घसहस्रकं ६७६ चुलुकाष्टकं पिबेन्नित्यं बलिपालितं

नाशनं पंचैवचुक्रुं पीत्वा सनरो बुद्धिसागरः ६७७ वातोद्वायवाकुष्ठपित्तश्लेष्मादिसंभवाः सर्वकुष्ठान्तिवर्त्तते बान्धुचूर्णीशिवां
बुयुक् ६७८ तृतीयं निबचूर्णं च पंचांगं शिवया सह शिवांबुसहितं पीत्वा गात्रकल्पो भवेदपि ६७९ शिवांबुसहितं पंचांगं सेवयेच्च स
दाबुधेः नोत्तमं च तनुतस्य भुजंगः कंचुकीयथा ६८० त्रिकटुत्रिफलायुक्तं भृंगराजं पुनर्नवा शिवांबुसहितं पीत्वा श्वेतकुष्ठं प्रणश्य
ति ६८१ उदुंबरत्वचायुक्तं गिरिकर्णीजं दासह शिवांबुसहितं लेपात् हंति कुष्ठसुदारुणं ६८२ मर्दयेद्वा ह्युदं हं न सर्वकुष्ठविनाशकं
दिव्यदृष्टिर्भवेत्तस्य दिव्यकाया भवति ते ६८३ सततं प्रातरुत्थाय सालये श्लोचनं सदा दिव्यदृष्टिश्च तेषां च क्षुरोगेर्न बाध्यते
६८४ ययसा सह सजातं मयनेषु मत्तं युतं यजते वचनं प्रोक्तं अग्निवर्णं समन्वितः ६८५ तथैव न वनीतं तु भक्षयेच्च विचस
णः ददुविचर्चिकुष्ठानि मण्डलाद्विधानि च ६८६ पामा उदरं पीहं च क्रमिगुल्मोदरं तथा सर्वव्याधिर्विनिर्मुक्तो पावकेन शि
वांबुना ६८७ पीतकीचनिशातेलं शिवांबुसहितं पिबेत् रक्ताशुदारुणजातं पानेन शयति वेगवान् ६८८ पिप्पली मृतताम्रं च
मृतसूतं च अभ्रकं मण्डुरं च तथा लोहं निर्मूलं च शिवांबुना ६८९ चित्रकेन समायुक्तं सिद्धमूली समन्वितं तेजांबुसहितं तसे
द्रीमराजी विनाशयेत् ६९० पित्तहृद्दीर्घाहृन्त्यान्कणा औषधसैन्धवं अम्लवातसमायुक्तं शिवांबुसहितं पिबेत् ६९१ शि
वांबुचित्रकं युक्तं जयपालं च पिप्पली भक्षयेत्समरात्रं तु उरव्याधिनिवारणं ६९२ त्रिफला सर्वरोगघ्नं आयुर्बुद्धिविवर्धनं राजांबु
पिबते नित्यं जरा मृत्युविनाशनं ६९३ मेधाचक्षुहवस्तरय बुद्धिविद्याविवर्धनं स्नानं दानं क्रियाधीरां जपजाप्यं विशेषतः ६९४ ब्रा
ह्मणान् पूजयेद्देविसर्वदानसमन्वितं गोदानं वा नदानादितो यदानं सवाससं ६९५ दक्षिणा हाटकं इद्याद्गुरुमार्गेण आचरेत् गुरु
रोराज्ञा गृहीत्वा तु दारवेक्षुभेदिने ६९६ सर्वसिद्धिर्भवेत्तस्य गुरुवाक्यरत्नो नरः गुरुवाक्यविना देविसामर्थ्येन वजायते ६९७ यो
गुरुरहितं पानं शिवांबुक्रियते नरः मूत्रपानं कृतं तेन मनरः पापसंप्रभवः ६९८ नरके नियतं वा सोश्चानयोनिं च प्राप्यते सततं पि
बते मूत्रं अमन्त्रविधिना सदा ६९९ दिव्यवर्षशतं भूमौ विधायां जायते कृमिः गुरुवाक्येन मार्गेण योनरः कर्तुमिच्छति ७०० तेषां वैस

कलांसिद्धिं प्राप्यते मनसा फलं सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वदानेषु यत्फलं ७०१ सर्वसुराः प्रपूज्यन्ते सर्वसिद्धिर्लभेन्नरः सर्वयज्ञेषु यत्पु
 ण्यं तत्पुण्यं च शिवांबुना ७०२ अथ न्यासप्रवक्ष्यामियेषुकामेषु सिद्ध्ये साधकः पौष्टिकं चैव वश्याकर्षणकर्मणि ७०३ वाम
 नाड्याप्रवाहेन कर्तव्यं वीरवन्दिते मारणोच्चारनं चैव विद्वेषः स्तम्भनं तथा ७०४ कर्तव्यं नित्यं शोहविप्रवाहदाशिणेन तु यानिया
 निचकर्मणि शुभानि चाशुभानि च ७०५ अवश्यं चाप्यवश्यं च विषस्थेनैव कारयेत् जितेन्द्रियो सत्ययाही सर्वकार्याणि साध
 येत् ७०६ शिवांबुमासमेकं तु यः पिबेच्च वरानने प्रतिदिने तथा कृत्वा पुराहुः खसमान्वितः ७०७ दीपदानं तथा पूजाश्च भ
 क्तिचकारयेत् इयं विद्या परा गुह्या न देया यस्य कस्यचित् ७०८ जितेन्द्रियाय सत्याय दातव्यं भक्तिवत्सले क्रियाहीने न दातव्यं
 न दयं पापकर्मणि ७०९ त्वया देवि मया प्राप्तं यदि त्वं मम बहु भा ब्राह्मणं परमं गुह्यं गतीनां परमा गतिः ७१० पुण्यानां परमं पु
 ण्यं ज्ञानिनो ज्ञानवर्धनं ७११ इति रुद्रयामलोक्तशिवांबुकल्पः अथ ताम्रवने मण्डूकाकृतपाषाणकल्पः तत्रैव ता
 म्रवने सीतादेवी पर्वते तिष्ठति तत्र समीपे तुण्डाकृतयः पाषाणाः खन्यमानाः प्राप्यन्ते ७१२ तत्र बाल्युपचारकरणं भवति सप्त
 ग्रामाणामेकैकस्य ग्रामस्य सप्तग्रहे ज्योतिष्ठाकोरा न रूपं उक्तेन तेन मन्त्रेण गृहीतव्या ७१३ सचमन्त्रः ॐ-हां हीं हूं हैं ह्रीं
 क्षेत्रपालाय नमः स्वाहा ७१४ अनेनैव प्रयोगेण रंधयित्वा तेनान्नेन दशा सुदिक्षु बलिं दद्यात् अनेन मन्त्रेण कुहालिका मभि
 मन्त्रापित्वा खन्यन्ते ७१५ अनेनैव मन्त्रेण यावन्मूण्डाकृतयः पाषाणानि भिच्छन्ति ७१६ ततस्तोयमर्धाधं कुरु द्वयंकुर्यात् अ
 धं क्षेत्रपालाय अर्धं साधकाय तद्भयमर्धगृहीत्वा ह मदिशां वक्तव्यं ७१७ एवं गृहीत्वा यद्भवति द्वयं तेन द्वयेण कुमारि
 काणां योगिनीनां सिद्धानां चतुष्टिं देवप्रासादवापिकूपतडागादिश्रेयः करिष्यामित्यत्र प्रासादात् सुरेश्वर ७१८ यदि देशकालो
 योगौ स्यातां यद्ययोग्यौ तो स्यातां तर्हि तत्पाषाणान् त्वक्षेत्रे क्षेत्रपालं प्रस्थापयिष्यामि संप्रति पाषाणसाधनं करिष्यते ७१९ क्षे
 त्रपालं मनुस्मृत्यतान्पाषाणान् अप्योपलैर्गजपुरे याचयेत् ७२० परिपक्षाचेदुष्णेन शिवांबुना सिंचेत् गोमूत्रेण त्रिवारमभि

विच्य घृतनवनीताभ्यां सिंचेत् ७२१ पश्चात्तद्विषापाणमशमं कोरयित्वा स्फोटयेत् स्फुरितस्याभ्यन्तरं पाषाणं गृहीत्वा
चूर्णकृत्याभ्यर्च्य वित्तित वंगस्य शतांशेन चूर्णं दद्याद्दनतारं भवति शोभनं ७२२ सौलोहकसमायुक्तो गन्धकेन प्रदापयेत् तैलं
चतुर्गुणं प्रोक्तं पश्चाच्चाष्टगुणं भवेत् ७२३ घृतं तु त्रिगुणं प्रोक्तं मधुश्च द्विगुणं भवेत् भक्षयेत्पलमेकं तु सर्वरोगान्चिनाशयेत् ७
२४ इति ताम्रवने सीतादेवी षोडशगारिकायाम् मुष्ठाकृतिपाषाणकल्पः अथोच्चराकल्पः रसायनं प्रवक्ष्यामि यत्सुरैरपि हर्षितं
उच्चार्य औषधीनाम्ना जायते पृथिवीतले ७२५ चतुर्लक्षणासंयुक्तं तस्या रूपं तु कथ्यते एकनाला भवेत् सा तु वर्णेन कंसनालि-
का ७२६ तस्या पुष्पं भवेद्द्रक्तं भुक्तं तुण्डसमप्रभं कन्दकर्मप्रतीकाशं तस्या लक्षणमीदृशं ७२७ तस्योपरि समालङ्घ्यं तारि-
क्षं निरीक्षयेत् दिवा पश्येच्च सप्ताणि चिह्नं दृष्ट्वा तु ईदृशं ७२८ रसं हि स्त्रवते सा तु मधुरं तु विचसितं सरसः पर्वतो हानि सक्नु-
ते तु विंदति ७२९ काचनं कुरुते दिव्यं हि मेघं वतु वह्निना अंगुल्येकां बोलयित्वा लेहयेत्तां सकृत्पुमान् ७३० त्वचः सर्वा वि-
शीर्यन्ते नरवरो माणिसर्वतः जायते सर्वगात्रेण द्विरष्टवरणाकृतिः ७३१ निधानानि च सर्वाणि यत्र तत्रास्थितानि च पश्यते नात्र
संदेहो औषध्याश्च प्रभावतः ७३२ प्रद्युम्नसदृशो रूपेणागायुतपराक्रमः कान्त्या चन्द्रसमः प्राज्ञो वेगेन पवनोपमः ७३३
मेघावी सर्वशास्त्रज्ञो बलीपलितवर्जितः मार्कण्डेयवद्दीर्घायुः सत्यसौभाग्यवान् भवेत् ७३४ अथवा पत्रपुष्पाणि फलमूलं त-
थैव च सूक्ष्मचूर्णं मकुर्वीत प्रतिवापं च दापयेत् ७३५ एकविंशति वाराणि गोमूत्रेषु निषेवयेत् केदेरो हेकषे चैव हेमं भवति शो-
भनं ७३६ शुल्बतारं अपेन वेधयेन्नात्र संशयः काचनं च भवेद्दिव्यं त्रिभिर्दोषैर्विवाजितं ७३७ अथ तस्योषधस्थानं कथ-
यामि समासतः कुबेरनगरे रम्ये मनास्ते तीर्थसंगमे ७३८ हिमालये र्वद्वारगृधेतथा जलधरे गिरी सद्ये विंधे महानागे स्था-
ने नारायणीयकं ७३९ चन्द्रकान्तगिरीनाम्ना हेमपृष्ठे च सुप्रते एषु स्थानेषु विख्याता औषधी सुरपूजिता ७४० विजयानाम विख्या-
ता त्रिषु लोकेषु पाविनि आयुष्यं साधकं चन्द्रस्य ददाति सिद्धिं पूजिता ७४१ कान्तजीर्णरसं कृत्वा हेमजीर्णमथापि वा उच्चारयारसं द-

त्वारसंकर्षणमुदयेत् ७४२ पिबेन्मधुघृतपुतंनिद्राभवतितत्क्षणात् कूर्मस्यस्कंधवत्कर्मवारीरेसाधकस्यच ७४३ उपमास्यात्य
 तेसर्वपुततिद्युत्यतत्यसौ यामेनेकेनदेवेशिस्फुरतेतत्रसंशयः ७४४ तस्मान्निर्गच्छतेसिद्धः सूर्यतेजसमप्रभः त्रासयंश्चजगत्स
 र्वसयक्षोरगाराक्षसं ७४५ अमरानपिनिर्जित्यबलेनकुलिशाधिपः हत्वाविद्याधरान्निहान्येचान्येयुद्धकाक्षिणः ७४६ स्वयमेव
 भवेदिन्द्रोक्तस्यस्यास्यप्रभावतः अथवारैरैकंसूतचतुर्थीशंदूरेत्स्वां ७४७ उच्चारायरसदत्वामहयेत्पाणिमध्यतः धियैतरवि
 तापिचरसोदिव्योषधीबलात् ७४८ विंदतेसर्वलोहानिलक्षांशेनवरानने अथवातांक्षिपेद्वक्त्रेदृश्योजायतेक्षणात् ७४९
 व्रजतेकिंनरैर्लोकैतत्रासौचमवेन्नृपः ७५० इतिउच्चटाकल्पः अतोमुण्डकाकृतिपाषाणकल्पंव्याख्यास्यामः अस्ति
 दक्षिणदिक्पथपद्मपुरं नामनगरं तत्रपर्वतिकांमुण्डकीनामनस्याधोनिखनेचमुण्डकाकारपाषाणादृश्यमाणागृह्यते सूक्ष्म
 चूर्णिततःकृत्वासमं गाधूमचूर्णकं गोक्षीरेणतुसंमिश्रंघृतेनमधुनासह ७५१ घृतपूरंषचेद्देविभक्षयेच्चाग्नेरिने मासैकस्य
 प्रयोगेणवल्लिपलितवर्जितः ७५२ जीवेद्वर्षसूहस्त्रतुनात्रकार्यामिधारणां मुण्डकाकृतिपाषाणामण्डकरसंभाविताः ७५३
 घृतमधुर्गोपिताचहिंगुरसेनभाविताः प्रतिवापेतुशुल्चंतुकनकंकुर्वतेभृशं ७५४ ॐ ह्रींमुण्डकेश्वरायैस्वाहा ॐ ह्रींजमृतं
 कुरुस्वाहा ७५५ इतिमुण्डकमुण्डाकृतिपाषाणकल्पः अथप्रकारान्तरेणकृष्णादककल्पः अस्तिचण्डुदेशेअर्जु
 नग्रामस्योत्तरेचन्द्रादिपूर्वदिग्भागेरारक्षेपमात्रतः ७५६ महद्वृक्षत्रयंतिष्ठेत्तत्रोत्तरेधन्वतरे तत्रतिष्ठेच्छिलास्थूलातस्याधो
 बिलमुत्तमं ७५७ तद्विलाप्यनरेदेवीकृष्णादकं चतिष्ठति तिलतैलाक्षिपेत्तत्रयथावाह्योनिगच्छति नीलांजनं प्रभाभासं
 घ्राणस्यांतुगृह्यते ७५८ वज्रपत्रेणधानिवागृह्यतेतत्प्रयत्नतः तन्मध्येश्रीखण्डंश्वेतचंद्रंनिक्षिप्तंकृष्णावद्वेत् ७५९
 अतियत्नेनगृणीयातोयंदृष्टेनसंस्पृशेत् गोघृतेधातुचूर्णेनविडालपदमात्रकं ७६० संक्षयेत्सप्तरात्रंतुवलीपलितवर्जितः
 तज्जलेमर्हयेत्सूतं गुरिकावर्तितंभवेत् ७६१ सुखप्रक्षेपमात्रेणखेचरत्वंप्रयच्छति ७६२ इतिकृष्णादककल्पः

अथरवारसांडकल्पः खरसारंपलाशपूदकेनग्राह्यंपलाशपादुकेआरुह्यशुभेराश्यादिनक्षत्रेक्षेत्रपालस्यबलिंदत्वाग्रा
ह्यंतन्मध्येकटुतेलंप्राक्षिप्यखदिरदण्डेनचालयेत् ७६३ तन्मध्येरसंप्राक्षिप्यमर्दयेत्ततः कटुद्रव्यतिपुनस्तन्नुलोदकंप्राक्षि
प्यत्रिदिनैः सिद्धंभवति ७६४ ततो गृह्यात्रिलोहवेष्टितागुरिकांकृत्वागुर्वादीन्प्रणम्यमुखेप्राक्षिप्यादृश्योभवति ७६५ तेन
कल्कवंगस्तभयति शुत्वस्यपलशतकल्कलेपेनवेधयेद्दहमंभवति ७६६ तस्यहेनोगुरिकांकृत्वामुखेप्राक्षिप्यादृश्योभ
वतिहस्तेनापिनदृश्यते ७६७ तद्रसंतनुलोदकेनसहभक्षयेत्त्रिदिनमजरामरोभवति ७६८ भूयोघृतमधुनासहभक्ष
येत्बज्रकायोभवति ७६९ खदिरांगारैर्ध्मातंचेत्सत्वंपततिशोभनं तत्सत्वंमुखेप्राक्षिप्यचयस्तभयतिबज्रकायोभव
तियक्षराक्षसनागानामवधोभवति ७७० तेनरसमर्दयित्वांतरसंहेमवेष्टितंकृत्वामुखेप्राक्षिप्यतत्क्षणादन्तर्हितोभव
ति ७७१ यस्मात्संध्यायतिजीवेच्चन्द्रार्कतारकं मन्त्रः कथ्यते ॐ नमोभगवतेरुद्रायसर्वक्षेत्राधिपतयेत्वाहा ७७२ अने
नमन्त्रेणगन्धपुष्पबलिंदत्वाग्राह्यमेतत् एवंगृहीतेसिद्धिर्भवति ७७३ इतिखरसांडकल्पः अथकुण्डककल्पं
व्याख्यास्यामः कुण्डकंयत्रतत्रदृष्ट्वाकर्मतुकारयेत् तत्प्रदेशंरोगत्वानियतोऽनियताशनः ७७४ ब्रह्मचारीजितक्रौ
धःसर्वभूतदयापरः शरीरेकारयेद्द्रक्षामन्त्रेणानेनमन्त्रवित् ७७५ ॐ ब्रह्मणेनमः ॐ रुद्रायनमः ॐ विष्णवेनमः ॐ
कृतकृत्येनमः एषदेव्यामन्त्रः अनेनकारयेद्द्रक्षामुद्रकस्याविचक्षणः ७७६ ॐ नमःसप्तधास्त्रिरीदेवीसिद्धेश्वरीस
हा मन्त्रेणानेनउदकंसंगृह्यतुविचक्षणः एषसिद्धेश्वरीमन्त्रः सर्वकार्येषुसिद्धिदः ७७७ रसस्यचपलैकतुगन्धकस्यपलं
तथा गगनंद्विगुणंचैवसर्वखल्वेनियोजयेत् ७७८ जलक्षिपेत्प्रमाणंतुरसावेध्यातितत्क्षणात् अनेनैवप्रकारेणक्षणादग्नि
सहोभवेत् ७७९ मर्दिनाज्जायतेक्षिप्रंलक्षवेधीमहारसः सजीवंतुपुनः कृत्वालक्ष्मांशेनतुविधति ७८० आरंतीक्ष्णतथानागं
यमोश्चतुर्विधं एतेषांवेधनंकृत्वागुरिकांहेमवेष्टिता ७८१ निवेशयद्वलेप्राज्ञान्तर्धानमवाप्नुयात् खंचरोदिव्यदेहस्तुज

वधोदेवदानवैः ७८२ अग्निशस्त्रविधातोयाद्रयंतस्थनजायते ब्रह्मायुर्भवतेसिद्धोजरारोगविवर्जितः ७८३ प्रकाशमूषयामु
 ल्वाक्षिस्वाचेवतुद्रावयेत् श्वेतोदकेनिषेकत्सप्तवाराणिहापयेत् ७८४ तारंतुभद्रतेशुनंदयिष्वहनिमंशुभं ७८५ इतिकुशोद
 ककल्पः अथघृतोदककल्पः अस्तिदक्षिणापथेमद्रनामाधिष्ठानं तस्मात्पुरतःषड्विधैर्जनैर्हारावर्तिनामाग्रमः ७८६
 तत्रसिद्धेश्वरनाम देवस्तस्यनैऋत्यांतृणपल्लीतिष्ठति तस्याःपूर्वेणषड्धन्वंतराणि घृतोदकंतिष्ठति तस्मिन्नापतनेत्रिरात्रिनमुपेक्षयि
 त्वा त्रिकालंसिद्धेश्वरपरमभक्त्यापूजयेत् ७८७ देवस्यषड्शनाधिककमत्तरचित्तापूजांकृत्वाततःपिबेत्सुधातृणातनचाभ्यते
 ७८८ त्रिसप्तकंपिबेदस्तुनियतंक्षीरभुङ्क्षुरः द्विरष्टवर्षाकृतिस्तुकुवलीपलितवर्जितः ७८९ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोजीवेत्सब्रह्मणे
 दिनं मद्रंगादक्षिणेपार्श्वेखरवापीनामग्रामस्तस्यपूर्वेणमंदोदरीकोनामपर्वतः मंदोदरीनामग्रामस्तस्यपूर्वेणपर्वतिकातिष्ठति
 ७९० तस्यपश्चिमविरवो तस्यापिपश्चिमपार्श्वेघृतवृद्धिकानामपर्वतिकातिष्ठितामण्डपकुण्डंतिष्ठति ७९१ तस्यपश्चिमपार्श्वेपंच
 कुण्डानिहस्तिपदमात्राणि घृतपूरितानिसन्ति ७९२ तद्घृतोदकंनिषेककल्पंपिबेत् पीत्वातस्यपश्चिमभागेक्षीरवृक्षास्तिष्ठतितस्य
 तलेमूर्धितःपतेत् ७९३ दिनाद्विनस्वस्थोसमन्वारिभवति चतुर्मासप्रयोगेणबालार्कसमप्रभोभवतिशुत्पिपासावर्जितश्चजी
 वेच्चन्द्रार्कतारकं ७९४ अस्तिमद्रिगाधिष्ठानंतस्यदक्षिणदिशायांद्वादशगव्युतिंगत्वातुंबहवापिनामग्रामस्तस्यपूर्वेणमंदो
 नामपर्वतिकातिष्ठति ७९५ तस्यपश्चिमदिशायांपद्मिनीकुण्डतडागिकातिष्ठति ७९६ तस्यद्वीपारिकायाउपरिशिलापंचह
 स्तप्रमाणानिकुण्डानितिष्ठन्ति ७९७ तत्रघृतपानीयंतत्रघृतपानीयस्यपश्चिमकुण्डेकुलत्थान्शिलीभूतान्कारयित्वाततः
 क्षीरेणसमापीत्वाजीर्णतिः क्षीरभोजनोवर्लीपलितहीनःसहस्रजीवीभवेत् ७९८ अथवातान्समादायशिलीभूतान्विच
 क्षणः घृतेनपाययेज्जन्मजरामरणवर्जितः ७९९ षण्मासप्रयोगेणसहस्रवर्षाणिजीवतिपरमायुर्भवति ८०० तत्रैवकुण्डे
 षण्मासिवयोहरीतक्यः संस्थाप्यशिलीभूताःसमुद्धृत्यपूर्वोक्तेनविधिनातरारवाब्दंजर्माणांसतशतानिजीवन्ति ८०१

घृतमधुनाषण्माससेवतो नवनागबलोरातजीवि भवति ८०२ आयसेमृण्मयेवापात्रे कृत्वा बलिभक्तं सिद्धं प्रक्षयेत् पिबज्जलं परिहारेण
जितेन्द्रियसप्तवर्षप्रयोगेण महाकल्पजीवि भवति ८०३ इंगुदीत्वचात्रिफलाशैलीभूतातिकारयेत् बंगस्य प्रतिवापेन वंगं स्तभयते ध्रुवम्
८०४ विषग्रंथिमध्ये प्रक्षिप्य रसगंधौ सवीजको तथारसोपरसौ प्रक्षिप्य सर्जरसनवेष्टयेत् ८०५ शिलोदके प्रक्षिप्य शैलाश्वमान्या
कृष्य चूर्णयेत् सहस्रवेधी भवेन्नात्र कार्या विचारणा ८०६ इति घृतोदककल्पः अस्ति दक्षिणापथे अलचपुरनामाधिष्ठानं तस्यो
त्तरेण दण्डेश्वरो नाम पर्वतस्तत्र तडागिकातिष्ठति ८०७ तस्याः पूर्वभागे गव्यतिमात्रेण वृक्षत्रयं तिष्ठति ८०८ तेषामुत्तरेण त्रिभि
र्धन्वंतरेऽश्चतुरस्त्राशित्वातिष्ठति ८०९ तस्यामध्ये कृष्णोदकं तिष्ठति तस्मिन्विलेते लक्ष्मणमात्रेण कृष्णोदकं मूर्ध्वनिर्गच्छति ८१०
तद्गृहीतव्यं तेन कृष्णोदकेन शरवः कृष्णाश्चेद्भवति तर्हि कृष्णोदकमिति बोद्धव्यं ८११ पश्चात्तदुदकमा मलकामात्रे कृत्वा घृतेन स
क्षौद्रं भक्षयेत् पलितानि नाशयति वयस्तं भक्षकरोति शतपंचदशवर्षाणि जीवति ८१२ इति कृष्णोदककल्पः अथ शैलोदक
कल्पं व्याख्यास्यामीह तत्त्वतः येनोपयुक्तमात्रस्तु नरः कल्याणुषो भवेत् ८१३ शैलं तद्विविधं ज्ञेयं नानादेशेषु संस्थितं किंचिन्न
निमिषाधेन वेधयेच्च न संशयः ८१४ केचिच्च दिवसे वेधं मन्यं चैव त्रिरात्रिके किंचित्सप्ताहिकं ज्ञेयं किंचित्सप्ताहवेधकं ८१५ किं
चिच्च मासिकं विंशत्यब्दं षण्मासिकं तथा संवत्सरेण चान्यानि वेधयति न संशयः ८१६ सर्वं तु ल्यफलं ज्ञेयं सर्वं चैकपराक्रमं सर्वं
षामेव मेवैको विधिर्न विविधो भवेत् ८१७ अस्ति लाडविषये कपिलायां पारे रवरं नामायतनं तस्मिन् स्थाने तु विज्ञेयं मासिके तु विच
क्षणैः ८१८ श्रूयते च महादेविराठायो विषये तथा श्रीमादेवीति विख्याता त्रिपुल्लोकेषु विश्रुता ८१९ मातराभीरेदोरे तु मासिकं
तु विचक्षणैः सुवर्णीक्षे च धूम्राक्षे देविकायां तु मासिकं ८२० उदाहृतं नागदेहे मासिकं हितं यैव च अरंवीरारव्येषं भारभ्रमरपा
रदं तु दपुरंदरस्य दक्षिणेन गव्यतित्रयेण नदीकारा नाम वदति तत्र शैलोदकं त्रिदिवसिकं वदत कमस्ति स्तंभे नगरे मितं न प
ल्लिकाचण्डीग्रामस्तत्र सिद्धाय तने दिवसिकम् ८२१ अस्ति पारिपात्रे नागमण्डलो नाम पर्वतस्तस्येशानदिग्भागे त्रोशत्रये रंग

वट्यक्षिणीनामदेवीतस्याः सन्निधौ क्षणवेधीशिलोदकं ८२२ नीलगिरीसौभाग्यपूरपूर्वतोरोदभीमगुटिकायादक्षिणतः सप्त
 क्रोशेडोंगरीतत्रक्षणवेधीशिलोदकं प्रोक्तमुत्तमाधममध्यमं ८२३ निमेषिकदिवसिकं त्रिदिनं पक्षमुत्तमं मासिकं च त्रिपक्षं च
 द्विमासं चैव मध्यमं ८२४ षण्मासिकं वात्सारिकं तु मध्यमं तु प्रकीर्तितं काष्ठं शंसं तथा पर्णं शैलं काले न जायते ८२५ तत्काले
 चापयोगेन कर्त्तव्यं साधकेन च शैलं तन्निविधं प्रोक्तममृतं विषमेव च ८२६ खेचरं तु तृतीयं स्यादेवं तन्निविधं भवेत् जलं तच्च
 समुत्तीर्य शोधयित्वा परीक्षयेत् ८२७ पूरयेत्तिष्ठेत् पूर्णं तत्र हि गुं विनिक्षिपेत् हस्ततस्थतन्मधुममृतं तद्विनिर्दिशेत् ८२८
 कटुतिक्तकषायदुधृतं तन्महामते सर्वाकारं च यत्प्रोक्तममृतादपि चामृतं ८२९ सहजं च हरद्रं धनुर्हरत्तस्य साधकम्
 मत्स्यवच्चोसृजेद्गन्धं वर्जयेत्तादृशं जलं ८३० गंधकं तालुकं चैव क्षोपयित्वा शिलाजले घटे च बुद्ध्याकारं विषं विषजलं
 भवेत् ८३१ पुराणमतिमाचार्यगतिं ज्ञात्वा सुदुर्लभा सर्वशास्त्रेषु गीयंते इति शास्त्रमुदाहृतं ८३२ शैलोदकं चाष्ट
 गुणं क्षीरं वैषाचयेत्तु यः यावत्क्षीरावशेषं तु तत्क्षीरं पिबेन्नरः ८३३ एकविंशदिनं यावद्दलीपलितवर्जितः घननिवि
 डे हस्तु सहस्त्रायुर्भवेन्नरः ८३४ अथ शैलोदकं गृह्यकुलत्थात्पाचयेन्नरः तेषां मासोपयोगेन द्व्यष्टवर्षा इति भवेत्
 ८३५ तदुदकं परंगृह्य त्रिफलायाः पराष्टकं षोडशांशावशेषेण तैलस्य कुडवं पचेत् ८३६ तत्तैलं न शिरोभ्यंगं वलीप
 लितनाशनं दद्रुविचर्चिकाकुष्ठनाशयेन्नात्र संशयः ८३७ शैलोदकं हिमत्पूषेपिबेच्च चुलुकत्रयं षण्मासात्पालि
 तं हन्ति जीवे चन्द्रार्कतारकं ८३८ शुद्धसूतस्य मासैकं शिलोदकेन मर्दयेत् नष्टपिष्टं भवेद्येव द्दलीसूतं तु धारयेत्
 ८३९ सुरिणं प्राप्य मेधाविद्यावत्तावत्सहस्रकं वलीपलितनिर्मुक्तो ब्रह्म तत्परतां व्रजेत् ८४० तमेव सूतकं गृह्य ह
 मेन सह वेषयेत् गुरिकांतां मुखे क्षिप्य ह्यंतरिक्षं व्रजेन्नरः ८४१ विचरेत्पृथिवीं सर्वां स शैलवनकाननां षोडशं हरते
 द्रव्यं जीवे चन्द्रार्कतारकं ८४२ श्रीतारणवालुर्गपश्चिमतो योजने केजिरवलि दक्षिणतो गिरिचारणे क्षणवेधीशैलोद

कंतिष्ठति ८४३ तज्जलंतलहारिमंयेडलेमधुनासह तृप्तिस्तुपयः पीत्वानान्यंतोयंकदाचन ८४४ पलाशबीजा
निसंग्रहशैलकुण्डे निधापयेत् शैलीभूते तदाहृत्य एकैकं चूर्णयेद्बुधः ८४५ घृतेन मधुना युक्तं लिहेद्दिशदिनानितु बली
पलितनिर्मुक्तोजीवे चन्द्रार्कतारकं ८४६ बलेन कुजरोयं वा वैगे नैवानिलोपनः कुण्डस्यैव उग्रं घीनी एकविंशति माहरेत्
८४७ शैलीभूतं समुद्रतुल्यचूर्णमेकं दिनं दिनं घृतेन मधुना युक्तं प्रातरेषु यो लिहेत् ८४८ एकविंशतिं यावदज
रामरतां व्रजेत् तेनैव मानवास्नात्वायेऽर्चयन्ति महेश्वरं ८४९ संयताश्च जितक्रोधा कुण्डस्थारं धयन्ति ते अग्रिकां यथ
कुर्वन्ति पितृदेवनिबन्धनं ८५० शैलीभूतं तुल्यकृत्वा तारैश्च हेमकृद्भवेत् उदकं विषदं चैव रक्तं पाषाणमर्हयेत् ८५१ मा
तुलिंगस्य तोयेन सूतकेन समन्वितं हरिद्राकंदकं गृह्य सुषिरं तत्र कारयेत् ८५२ पूरयेत्तेन कल्केन किंशुकेन रसेन
च निषेकेन भवेद्देमनात्र कार्या विचारणा ८५३ सर्वदोषविनिर्मुक्तं हेमं हेमवरं भवेत् हरितालं च संगृह्य स्थापयेच्च
शिलोदके ८५४ शैलीभूतं चतुर्गुणं ततः शौद्रेण भावयेत् प्रतिवापंततो दत्त्वा सर्वलोहानि विधत्ते ८५५ कांचनं ज
यते श्रेष्ठं देवाभरणभूषणं शैलोदकमिहं पुण्यं बहुतत्त्वं गुणान्वितं ८५६ प्रतिलभ्यान्तरोल्लोके यस्य तुष्टो महेश्वरः त्रि
विधं तस्य तत्कार्यं तत्फलं तदवाप्नुयात् ८५७ घृतेन मधुना युक्तं व्यापामतत्परः वज्रं देहो महाकायो विषशत्रु
प्रितो न भूमीः ८५८ नहि दुःखं भवेत् किंचिदिह लोके कदाचन तज्जन्यगुणस्य नो विद्याद्यश्च महाबलः ८५९
सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोजीवे चन्द्रार्कतारकं आपसे मृण्मये पात्रे पचनं तत्र कारयेत् ८६० ताम्रतारतुकर्तव्यमिति शास्त्र
समुच्चयं ८६१ इति शैलोदककल्पः अथातः संजीवनीकल्पं व्याख्यास्यामः अस्ति दक्षिणदिग्भागे परिवल्ली
नाम ग्रामस्तस्य समीपवर्ती च वनकारख्यानं नाम ग्रामस्तस्य वायव्यदिग्भागे नीलनाथश्च तिष्ठति ८६२ तस्य पूर्वदि
ग्भागे च वनकारख्यानदीभुभातस्यास्तरे दुर्गा देवी तदग्रे शिविवीरः तस्याधः पदमात्रं तु कुण्डं संजीवनीजलमास्ति

८६३ तत्रोदकेतुप्रक्षिप्य शुष्ककाष्ठतृणानि च अंकुरं मुच्यते तच्च अहोरात्रं न संशयः ८६४ तत्तु प्रत्ययं दधुपञ्चा
त्कमीणिकारयेत् अथ जलग्रहणमन्त्रः ॐ मायावती अप्रतिहतगतिरूपे त्वं शतसहस्रपरिवर्तिनी एहि तद्गोलाप्य
ति मम रक्षां कुरु कुरु दिशां बंधय २ सिद्धिं कुरु ठः स्वाहा ८६५ अनेनैव तु मन्त्रेण आत्मरक्षां तु कारयेत् अक्षुब्धेन पद्मे
ण गृण्हीयान्तु विचक्षणः ८६६ मधुं च प्राक्षिपेत्तत्र पश्चान्तोयं च गृह्यते क्षेत्रपालबलिं दत्वा पश्चात्पूजां तु कारयेत्
८६७ तोयं चुलुकमात्रं तु शुचिर्भूत्वा पिबेन्नरः तत्पानाच्च महादेवीयमैकं मूर्ध्नि तो भवेत् ८६८ तद्दूर्घ्वं लभते संज्ञा
दिव्यदेहो भविष्यति नवभागबलो भूत्वा जीवेच्चन्द्रार्कितारकं ८६९ ततोयं कर्षमात्रं तु गोमूत्रेण पिबेन्नरः एकविंशति
मात्रेण वलीपलितवर्जितः ८७० योजनानि शतं गच्छेत्पुनश्चागच्छते क्षणात् कामकंपी भवेद्देवीयत्रेष्वातत्र गच्छ
ति ८७१ हेमाश्रपारदं चैव तेन तोयेन मर्दयेत् स्वेदयेत्समावृतु धरीवेधी च वेधकं ८७२ अथ वा तद्रसं चैव मधु
ना सह भक्षयेत् एकमासप्रयोगेण कामकल्यो भवेन्नरः ८७३ जीवेच्च हरिर्नैकं तु स्वेच्छया विचरेन्महीं पुनरन्यत्पर्व
क्ष्यामि भूमिग्रहनिवासिनां ८७४ त्रीनंजलीनि पिबेत्तोयं मूर्ध्नि तः प्रहरत्रयं मूर्ध्नि ते चैव भुंजीत क्षीराद्यं षष्ठीकौड
नम् ८७५ एकविंशतिरात्रेण तेनैवैतेन कारयेत् सप्तपातालवासी च दैत्येन्द्रेण समो भवेत् ८७६ युवा च कान्तरूपी
स्याल्लोकत्रये गमिष्यति अवध्यः सर्वदेवानां छिद्रं पश्यति मेदिनीं ८७७ नानागुणसमी भूत्वा जीवेद्द्रष्टा सुषो भवेत्
अस्ति रक्षिणरिग्भागे गोदावरीनाम महानदी तस्यादक्षिणदिग्भागे नासिकनाम पत्तनं अस्ति ८७८ तस्य वायव्यदिग्
भागे बहुलानां पर्वतः तत्रैव भृगुना देव्यो कपारमध्ये संस्थिता तत्र संजीवनीयं तोयं विख्यातं बहुजनेषु च ८७९ ॐ
अमृतं कुरु मे देहं ठः ठः स्वाहा सर्वकल्यविधानेन सर्वं कारयेत् ८८० उरकं मनःशिलायुक्तं पारदेन तु मर्दयेत् मुखे प्रसेप
मात्रेण अदृशो भवति ध्रुवं ८८१ यं यं पश्यति दृष्टांतं तं तं वाप्यं भविष्यति पुण्यक्षेत्रं कथयामि कारहारं नैऋत्यदिशायां

८८२ ऊं बुवाररसाग्रामस्तस्याग्रेणविभागतः पर्वतं दृश्यते तत्रास्त्विह संजीविनीजलं ८८३ यत्र कुत्रान्यक्षेत्रेषु पूर्व
वत्कारयेत् ८८४ इति नानाक्षेत्रे संजीविनीकल्पः कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं पृच्छते स्म सती शं
भुरसायनमनुत्तमं ८८५ ईश्वरोवाच शृणु देवी प्रवक्ष्यामि ह्युत्तमं ते रसायनं चन्द्रोदकारेण मुदकं तिष्ठते च मही
तले ८८६ लक्षणं तस्य वक्ष्यामि शृणु धेकाग्रमानसा बृद्धौ चन्द्रस्य वर्धते चन्द्रे क्षीणे हते दिदं ८८७ तेन साधर्मयोगे
न चन्द्रोदकमिति स्मृतं चन्द्रोदके न चन्द्रस्य यौगमास्या सुधीनरः ८८८ देवानां स्तवनं कृत्वा भूचिर्भूत्वा समाहितः
अलांबुके तु संगृह्य दिनैकं परिरक्षयेत् ८८९ सर्वजनसमस्तं द्रक्ष्ये द्विषपूर्वकं तेनाजरामो भूत्वा मोदते पुरुषोत्तमः
८९० चन्द्रोदकं पलं चैकघृतस्य तु पलं तथा मधुलेपेन संमिश्रमेकांते बुद्धिमान् पिबेत् ८९१ रक्षां कृत्वा तु किजने शुचि
भूत्वा विचक्षणः सतरात्र प्रयोगेण बली पलितवर्जितः ८९२ द्विषवर्षाकारश्च यौवनस्थः पुनर्भवेत् पलपंचम
योगेण शतबाधान जायते ८९३ क्षीरं पिबेत्तु जीर्णान्ते क्षीरं चैव तु भोजयेत् पलपंचाशमात्रेण जीवेच्च ब्रह्मणा दिनं
८९४ पलशतप्रयोगेण द्वितीयदशंकरः त्रिनेत्रो वृषभारूढो ह्यर्धनारीश्वरस्तथा ८९५ तस्य मूत्रपुरीषेण लोहं
भवति कांचनं अयस्कांतसमायुक्तं मर्दयित्वा क्षणं तथा ८९६ गुरिकां बंधयित्वा तु त्रिलोहं न च वेष्टितं प्राक्षिपेद्द
ने प्राज्ञो मासमेकं निरंतरं ८९७ अदृश्यो जायते चैव यत्रेच्छा तत्र गच्छति गुरिक्या सर्वलोहानि शतांशेनैव कांच
नं ८९८ चन्द्रोदकपरिक्षां तु कथयामि च तत्त्वतः दिवा तत्पीतमात्रेण निःसंशः पतिते भुवि ८९९ उत्थितस्तिष्ठ
ते तावद्वाव देवी निशा भवेत् पश्चाच्च शुकविद्धेन पाचस्तस्यैव जायते ९०० पश्चात्सुध्यायते चन्द्रश्च बतं परमाभू
तं पुनश्चाजायते तस्य मानुषत्वं न संशयः ९०१ पिवंति ये नरास्तोयं सिद्धं सिद्धत्वसाधकं सिद्धमूत्रपुरीषेण लोहं भव
ति कांचनं ९०२ प्रियाभावोऽस्य सिद्धस्य शरीरं कुलीशोपमं सिद्धश्च्यतिष्ठते तावद्वावदाभूतसंल्लवं ९०३ तलहारिमं

णपथे अजोरोहं संबंधं माठराविद्याध्यनपाश्चिमेन कोशं द्वये न कुण्डिनामग्रामस्तस्य पाश्चिमे तोडों गरीस्तिष्ठति १०५ तत्स्थाने देव
 दरीनाम भण्डारी का आस्ते तस्याः कां हयते न सोदनीनाम कुण्डे चन्द्रोदकं तिष्ठति १०६ तस्य कुण्डे समीपं स्तुं वा संकृत्वा कृतरक्षा वि
 घ्नानतः पौर्णमास्यां चन्द्रवारविद्धा त्वं शैर् कर्पटपानीयं गृहीत्वा तद्वस्त्रं गालयित्वा जलमालां बुके गृहीत्वा समतुल्येन ससरात्रं याव
 त्पिबेत् १०७ अनेन विधिना रसरसायनं च भविष्यति १०८ इति चन्द्रोदककल्पः सम्पूर्णः अस्ति दक्षिणदिशि भागे अंगुणे नाम
 पर्वतः वृन्ततत्रोत्तरे भागे धारो रम्यश्च पाश्चिमे १०९ अर्घ्यो जनमात्रेण रक्तोदकं च तिष्ठति पूर्वं वत्कारयेत् कर्म सिध्यते नात्र संशयः
 ११० हिमवतश्चेशाने नाम्ना बदरी काश्च मन्तस्योत्तरदिशा यां च समीपे नाति दूरतः १११ प्रसिद्धं विष्णु नारसिंहं नारायण करोद्भवं पि
 तामहं कपालस्थं परमहेश्वरेण कृतं ११२ कपालाकृतिं तत्क्षेत्रं तोयं लाक्षारसप्रभं पूर्वे क्तेन विधानेन कर्म कुर्यात्प्रयत्नतः ११३
 तत्क्षेत्रं स्थपिष्यान्नास्त्रात् चतुर्लुके कां पबेत् नाशयेत् सर्वरोगांश्च कालमृत्युं दूषानपि ११४ चतुर्लुकद्वयं तु मध्याह्ने पानपामात्राद्भवेत्
 रः अश्रुतान्यापि शास्त्राणि ज्ञानं विद्याश्चतुर्दश ११५ मुखमेव भवेत् कर्त्तुं द्वितीयश्च तुराननः अपराणहेत्रि चतुर्लुकं ततोयं च पिबेत्
 रः ११६ अघोरदृष्टिः प्रजायेत वितलांतर्गतानि च समस्तानि विघ्नानि गुरिकाचरसौषधी ११७ नानाद्रव्याण्यभिषानि पश्यंति च
 न संशयः स्तुतिपासा विनिर्मुक्तः पर्यदेद्भुवनत्रयं ११८ रसायनसहस्रेण सेव्यमानः सतिष्ठति समानजीवितं तस्य इत्याहुः पर
 मेश्वरी ११९ इति मन्त्रपदानि भवति ॐ जां हृदयाय नमः ॐ जीं शिरसे स्वाहा ॐ जूं शिखायै वषट् ॐ जैं कवचाय हुं ॐ जौं ने
 त्रत्रयाय वौषट् ॐ जः अस्त्राय फट् ॐ नमो भगवते वासुदेवाय हरीभ्यो च स्मरै चिरं आयु कुरु कुरु करीरवाक्षणी ठठः क्षेत्रपाल
 मन्त्रः १२० इति बदरी कारक्तोदककल्पः अस्ति दक्षिणोपथे नासिका नामाधिष्ठितं तस्य दक्षिणे नदी तिष्ठति १२१ तस्या उत्त
 रेण पंचगव्यं तिमात्रे कृष्णोदकं तिष्ठति कटुतुंबकेनो धृत्य हारकेन ध्यातं तारं भवति १२२ चतस्य सदृशैः पत्रैः क्षीरीणी च त्रिपत्रि

का पीशात्काक्षीरबहुलासादिव्यापारमेश्वरी १३२ तच्छायायांक्षिपेत्कीराभ्रियंतेनात्र संशयः तस्याअंतरंसंगृह्यसूतेन चविमर्दयेत् १३३
१३४ घटिमात्रेण च भवेद्भोक्तृकंचराशिप्रभं धाम्यमानोरसोवद्धोतिष्ठतेयावदिक्षया १३५ तेनैवशुत्वपत्राणि शतांशेन तु वेधयेत्
तु धाम्यमानंततो वन्होनिर्वीजिकनकं भवेत् १३६ कणवीरसदृशैः पत्रैर्नीलांजनसमप्रभैः रक्तशारवांसदापुष्पैर्मध्याक्षीरप्र
वाहिनी १३७ तथैवक्षणमात्रेण रसास्तिष्ठति नान्यथा शुत्वपत्राणिलेपेन सहस्रांशेन विधत्ति १३८ स्वर्णं भवति निर्वीजिदेवा
भरणभूषणं रुचंद्रेतात्कगयेणैलायिमहादेवभरे चले चलवलायि पवीति डहैमोसिद्धिगुरूपकारचर्मरेधोतिष्ठति पर्वरदः मंत्रः
१३९ अथ उष्णोदककल्पः उष्णोदकं यत्र कुत्र दृष्ट्वा स्नात्वासमाहितः तत्रैव चणकान् सिस्वारान् चैव बुद्धिमान्तरः १३०
भवति कोमलान्नातभिक्षयेत्तं दिने दिने एवं मासप्रयोगेण जायते कांचनप्रभः १३१ सर्वव्याधिविनिर्मुक्तो जीवेद्द्वर्षशताष्टकं ए
कवर्षप्रयोगेण जीवेच्चंद्रार्कितारकं १३२ तस्य मूत्रपुरीषेण शुत्वं भवति कांचनं उष्णोदकंच कासीसंगंधपाषाणसंयुतं १३३
चतुर्थशिंशोरसकं रसभागं विनिक्षिपेत् स्वत्वे च मर्दयेत्तर्बनपिष्टं क्षणेन तु १३४ तेन लेपितमात्रेण शुत्वं भवति कांचनं निषि
क्तं तेन तोयेन प्रतिवापंददेद्धुधः १३५ शुत्वं च जायते हेमचन्द्रार्ककांचनं भवेत् तारं वा तेन मात्रेण सिक्तं कनकमादिशेत्
१३६ उष्णोदकंच भक्ष्यात् प्रभाते भक्षयेन्नरः तिलमुष्टिं भक्षयेच्च प्रभाते नित्यमेवाहि १३७ माससिद्धप्रयोगेण जीवेद्द्वर्षश
तद्वयं पुनरत्यत्प्रवक्ष्यामि द्रव्यस्य करणं महत् १३८ रसंगंधं करसकं तथा दरदमाक्षिकं एतदुष्णो न तोयेन जायमानं प्र
मर्दयेत् १३९ तेनैव तारमथ वासीसपत्राणिलेप्य विश्राम्य धामयेत् चतुर्द्विसिकं भवेद्धेमहारिद्रस्य विनाशनं १४० चन्द्रार्कपंच
द्विशिकं मनेनैव क्रमेण तु अनेन लिप्ता शुत्वस्य पत्रां विश्राम्य धामयेत् १४१ षोडशकार्षिकं स्वर्णं भवत्येव न संशयः अथ वा
हेममितोरभा १ अत्र कसत्त्वभाग १ उष्णोदकेन संमर्दय रसगंधसमन्वितं १४२ जायते गुरिकादिव्या पुनस्तत्रोदकं क्षिपेत्
मासैकेन समुद्धृत्य मुखे प्राक्षिप्य साधकः १४३ वज्रकायो महादेवी वलीपलितवर्जितः कण्ठे तां गुरिकां धृत्वा मध्वाज्येन पिबेत्

सुखी १४४ दिनेदिनेपलंपावज्जीवेच्चन्द्रार्कतारकं तस्यमूत्रपुरीषेणशुक्लंभवतिकान्वनं १४५ कुलित्यंपच्यतेतोयेभक्षयेच्च
दिनेदिने तृषितस्तुपिबेत्सीरंगव्याजमथमाहिषं १४६ स्नानंकुयत्तुततोयेसाधकोविजितेन्द्रियः संवत्सरप्रयोगेणजीवेद्
र्षसहस्रकं १४७ उष्णीदकभागः १ सीरभागः १ त्रिफलोदकभागः १ एवमावर्त्यकर्तृस्थपात्रेपायसंपचेत् १४८ भक्षयेच्च
त्रिसप्ताहवलीपलितवर्जितः जीवेद्दर्षसहस्रंतुनात्रकायादिचारणा १४९ इतिउष्णीदककल्पः अथबहरीक्षेत्रकल्पः
सनत्कुमारसंहितासारे नारदप्रतिसनत्कुमारउवाच स्थूलं सूक्ष्मततः सूक्ष्मं शुद्धं चेतिचतुर्विधं बहरीक्षेत्रमाहुर्वै सातप्यादि
पदंक्रमोत् १५० कण्वाश्रमादिपश्यंबुपयंतस्थूलमुच्यते ततःविष्णुप्रयागांतसूक्ष्मं विद्धिमुनांश्वर १५१ आकुबेरदीलंतस्मा
त्ततःसूक्ष्मंमहामुने ततःसारस्वतीतीरपर्यंतशुद्धमुच्यते १५२ वसेमृतोचरानाहौजपहोमार्चनादिषु शुद्धश्रेयाधलापेतुस्य
क्षारीतत्समान्वरेत् १५३ वृश्चिकाधीगतेसूर्यवैश्वानरत्तमाह्वयात् तीर्थदुपरिवस्तव्यंतमर्त्यैर्विष्णुचक्षुषैः १५४ यावन्मेषंन
यात्येषसूर्योराशिंमहामुने बहरीनाथविश्वात्मनूविघ्नान्नाशयमेप्रभो १५५ भवत्क्षेत्राधिवासेस्मिन्भवत्याराचनं प्रभो इ
तित्रिसंध्योविद्वान्वंदेतबहरींप्रति १५६ प्राप्नोत्यसौनिरातंकफलंसर्वहिनारद अत्रकाम्यंप्रकुर्वीणोबहरीनाथमंदिरं १५७
जपाद्यंशिप्रमेवेष्यत्यस्तशंकंततःपरं उर्वशीकुण्डसंभूतकुल्याचास्माद्विनिःसृतः १५८ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचमण्डलाद्रूप
वान्भवेत् चित्रदंष्ट्रादिरोगात्तोष्यन्नमण्डलमात्रतः १५९ सुरूपः क्षीणरोगश्चजायतेनान्नसंशयः योदेवानामृचंजहाकूर्मधारां
बुसाष्टकं १६० शतंपिबतिषण्मासंयोसौविष्णुप्रियोभवेत् अग्नेनयेतिमंत्रेणतज्जलंयस्तथापिबेत् १६१ प्रल्हादसदृशोविष्णो
भवेदेषनसंशयः तन्मूलकुण्डंयदृष्टिमार्गीयातिकराचन १६२ स एवविष्णुभक्त्याग्र्यः किंरथाकांक्षनैः परैः स्वर्णधाराभिर्ध
तीर्थतस्माद्भूयूतिमान्नतः १६३ इतो नरगिरिश्चिह्नं मेरोः साक्षाद्विनिःसृतं स्नात्वा तत्रयथान्यायमुपोष्यचदिनत्रयं १६४
उपासीनोहरिं पर्येत्कुबेरंधनदं प्रभुं विघ्नास्तत्रमहांतः स्युर्विमुखस्यजनार्दनात् १६५ तच्छांत्यैबहरीनाथमर्चयेत्प्राक्समाहि

तः प्रसन्नो घनदोहद्यात्पाषाणं वामद्वारिकं १६६ तत्सर्वस्वर्णतामेति नूनमेतन्मयोदितं आस्मिन् जन्मानि चेन्मर्त्ये निप्रा
प्नोति धनं महत् १६७ अमुष्मिन्नेव हीनः स्यात्कवेराद्धनसम्पदा वैखानसमहातीर्थसंवत्सरमनाकलः १६८ स्नात्वा
फलादिभक्ष्यः सन् मृत्युं जयति दुर्जयं समलक्षं जपेत्तत्र प्रणवं वेदसारकं १६९ सर्ववैद्यार्थतत्त्वज्ञो जीवन्मुक्तो भवेत्क्रवं
मेषसंक्रमवर्षादौ गंगायां स्नातिसादं १७० यत्र शेषं भवेत्तीर्थं तद्भवेद्भुक्तिमुक्तिदं स्नात्वा तत्र सकृद्वापि न संपैक्योत्तमं व्रजेत्
१७१ दूधान्नपि मुने शेषप्रसादात्तज्जलाप्लुतः काम्यांतराणि षणमासाद्भुक्तिं वा मुक्तिमेव च १७२ देवदेवस्य शेषस्य प्रसा
दान्मनुजो व्रजेत् सत्यासत्यपरीक्षावाश्रीशेषस्याग्रलोभवेत् १७३ सत्ये वरुणशुभं यायादसत्यं दुःखमेव च चतुर्दश्यानि
राहारः शेषं योऽप्यर्चयेन्नरः १७४ पक्षे पक्षे च षणमासाच्छास्त्रपारंगतो भवेत् वरुणनाथदेवस्य वामभागे महत्तर १७५
इन्द्रधारेति विख्यातं तीर्थं मस्ति महामुने वत्सराणां त्रयं तत्र स्नात्वा शोध्वसहस्रकं १७६ इन्द्रश्रेष्ठानि मंत्रं तु जपन्निद्रस
मो भवेत् वेदधारासुयः साक्षाच्च तस्मै धारणे वै १७७ स्नाति षणमासतः शुद्धो ब्राह्म्यत्वा इति वर्तते वसुधाराभिधं तीर्थं ह
ष्टप्रत्ययकारकं चतुर्विधफलप्राप्तिसाधनं नात्र संशयः १७८ अतिपातकिनां नृणां नास्ति मूर्ध्नि चुबिंदवः १७९ पतंति मुनि
शादू लवरुणनायकक्षया स्नात्वा धर्मशिलापृष्ठे निषण्णो निश्चलो मुनिः १८० उपास्ते भक्तिनन्त्रात्मा यो सो सायुज्यमश्नुते
वसुवर्णमनुतत्र वस्तुलक्षं जपेन्नरः १८१ विमाने नार्कवर्णेन वैकुण्ठयात्यसंशयं सोमकुण्डमिति विख्यातं हष्टप्रत्ययकारकं सो
मात्मकं महातीर्थं सर्वकामसमृद्धिदं सोमैः सह वेधितं हसते च महामुने १८२ तत्र दिव्यं तपस्तथा गतो बस्थामि मां विधुः
प्रसन्नो वरुणनाथः श्रेष्ठं सर्वग्रहेषु पि १८३ तत्तीर्थे स्नानजप्यादि सर्वकामप्रदं नृणां शुक्लपक्षे जपन्मंत्रं षणमासासिद्धिमेव
ति १८५ अस्ति सत्यपदं नाम तीर्थं त्रैलोक्यदुर्लभं तत्र स्नानेन सास्त्यं विधोर्वात्यधमः पुमान् १८६ अदृश्योऽपि भवेन्मर्त्ये
रंतर्धानं यदीच्छति मण्डलादेव देवर्षेनात्र कार्या विचारणा १८७ हरिरेति समीपस्थे चक्रतीर्थे तु मानवः स्नात्वा दिने दिने जा

व्यात्सुदर्शनमनुत्तमं १८८ मण्डलाहृततेसिद्धिमरीगामप्यकंपातां देत्यराक्षसजेतृत्वंयुद्धादावावभीततां १८९ कल्याणपत्रयं
 विद्वन्कामधेनुंचभक्तितः परिक्रम्यप्रणम्याथशतस्रोतःसुसम्पुतः १९० अभ्यर्च्यबहरीनाथंश्रीकिराशास्त्रंजपन् अष्टलक्षंमहा
 लक्ष्मीःकिंकरीवानुयायिनी १९१ द्वादशारित्यतीर्थेषुभानुदारेषुसप्तसु स्नात्वाभिरत्नोमौनेनबृहत्सामप्रकीर्तयेत् १९२ आसंध्यं
 भक्तिनम्रात्मारत्रोभुंजीतवाग्यतः अर्चयित्वाहरिभक्त्यासहस्रकिरणात्मकं १९३ निरोगस्तेजसारीसामित्वासूर्यस्यमण्डलं वी
 तशीकोहरिगच्छेद्यतोनावर्त्ततेपुनः १९४ अस्माकमुत्तमं तत्रमंत्रंजयादनाकुलः सुवर्णसंख्यस्ताहंकीर्त्तयिष्यामीत्युक्तोत्तरोभवे
 त् १९५ व्यासपुस्तकपार्श्वे तुशम्याप्रासेऽथवामुने अध्यात्मचिन्ताकुर्वीषोव्यासं पश्यतिवत्सरात् १९६ तत्प्रसादाद्भवेत्सद्यः सर्व
 ज्ञोवैदपारगः सत्यवत्संज्ञकेतीर्थेस्नात्वानत्वाजगद्गुरुं १९७ महातंननुपंधानंविनिर्गच्छेद्धरिंस्मरन् गव्यतिव्रितपात्यश्चादि
 मानमुपतिष्ठते १९८ वैकुण्ठवासिभिर्नीतंपूर्ववेनमृतोयदि मृतश्चेदिव्यदेहेनगच्छेद्भैकुण्ठमूर्जितं १९९ शिलात्मनो नृसिंहस्य
 पादपंकजसन्निधौ अर्धोदकेचसत्यज्य प्राणान्भुक्तिमवाप्नुयात् १००० तापनीयश्रुतिप्रोक्तमार्गेणानभजन्नरः धर्ममर्थच
 कामंचभुक्तिंमुक्तिंचपंचमी १००१ उपवासत्रयादन्नतद्द्विष्टः प्रसीदति श्रीवराहशीलायांचनिषण्णोनिश्चलोमुनिः १००
 २ जपनमंत्रमहोरात्रं सिद्धियातिनसंशयः अत्रलक्षंवराहस्यमंत्रंजपति यः पुमान् ३ अर्धोदकेमुद्रातिष्ठन्निद्रायास्तस्य
 किंकराः प्रान्यादिरिशिलायास्तु वाराहतीर्थमुत्तमं ४ तत्रस्नात्वा प्रकुर्वीत जपाचीहवनादिकं तत्रस्नानंप्रकुर्वाणः षण्मा
 संभक्तिनम्रधीः ५ संग्रामेविजययातिलभतेचपरायुधं नारदीयशिलायांतु बहरीनायकः स्वयं धनिः शेषवेदसंगी तं व्याक
 रीतिदयानिधिः वत्सरत्रितयादूर्ध्ववेण नादंप्रसन्नधीः ७ श्रोण्यत्येवमसंदेहो न ह्येवमर्त्येन संशयः तास्यपुत्राश्चिलास्य
 स्पर्शाद्विषाद्यैश्चनपीड्यते ८ बिल्वपर्वतनिकटपातालबिल्वमस्ति तस्यवामभागेगुहापाषाणमुद्रिता तस्यां ऋचिकोवसति ९ निशीथसम
 यंतत्रचतुर्दश्याहिकृष्णके पक्षेवैश्रावणेमासेज्योतिर्वैदश्यतेमहत् १० श्रूयतेकलकलाशब्दः पुण्यैस्तत्प्राप्यदर्शनं ज्योतिर्मयस्तदादेहो

दृश्यते पुण्यकारकैः ११ वीरभद्रेश्वरं दृष्ट्वा स्नात्वा च शिबतीर्थके निराहारः समरान्नं योनरोवाशिवाश्रितः १२ सर्वान्
कामानवाप्नोति सत्यमेव न संशयः ततोति निकटे नामे निवर्त्तनमिति स्थले १३ मुण्डबालेश्वरीदेवी प्रमथोत्तरशोमनी यस्या
दर्शनमात्रेण सर्वसिद्धी श्वरो भवेत् १४ नानावाद्यमयाः शब्दाः श्रूयन्ते देवताहृताः तस्मिन् स्थाने तु यो मर्त्यो धीरात्मा ह
ठनिश्चयः १५ नानारूपधरास्तत्र दृश्यन्ते प्रमथास्त्रियः न कार्या भिस्ततो विप्रयश्च न च्छेच्छेय आत्मनः १६ असाध्यमपि
समाहात्साधयेत्साधकोत्तमः तस्य दक्षिणतो विप्रशिलापतितमाकिल १७ आश्चर्यं दृश्यते तत्र शयनात्पूर्वजन्मभूत
यस्मिन्कुले च यो नोच जात पूर्वतपोनिधे १८ जानाति शयनात्तत्र यदि जीवति मानवः इति गुह्यतमान्येव कथितानि तत्र
धुना १९ तत्र शयनाद्बहुधा मरणमेव भवेत् यदि जीयति तदा जन्मान्तरे ज्ञानं भवेदित्यर्थः इति चररीक्षेव कल्पः अतिमंत्रश्रुचि वि
धानादाद्या हास्तकर्णचूर्णं च या स्नाति सहिन रस्याय य ए चेषा पिद्दीर्घायुः २० इति मूर्तिनायकाय स्वाहा अमृतं रस
२१ मम सिद्धिं देहि रुद्रस्य वचने स्वाहा इति हस्तिकर्णकल्पः भक्ष्यतं संमाराय श्रीरेण सह पाचयेत् तत्क्षीरं सधु सपिण्यां पिबेत्
सत्रयावधि बालि पलित निर्मुक्तो जीवेद्द्वर्षं शतं सुरवी २१ इति भक्ष्यतं कल्पः चूर्णं कृत्य पलानि पंचानितरांगंधाश्मनो नित्य
शस्तचूर्णं त्रिगुणे च मार्कचरमेलाया विशुद्धीकृतं यस्या चूर्णं सद्यो लया मद्बुद्धं प्रत्येयमेषां पुरुषो यौवनमेति मास युगलं पाना न
रः प्रत्यहं २२ इति गंधककल्पः अश्वगंधं पलानि त्रिंशच्चूर्णीयैत्वा विचक्षणः बृद्धदा रुक् चूर्णेन सप्तमं चकार येन २३ स्थापयित्वा
घटे दिव्ये सर्पिषा परिभाषिते भवत्येव चतुर्मासा हलि पलित वर्जितः २४ इति अश्वगंधकल्पः पुनर्नवाजरा चूर्णं पञ्चाद्विंशत्मा
समं मासैकं भक्ष्य भोजीयः स बृद्धस्त रुगायते २५ इति पुनर्नवा कल्पः नमस्यति क्रि पायस्त्र्यं जं नम विद्यते सर्वरोगा विना
शाय निशांते सपयः पिबेत् २६ अंभसः प्रसृती न शौरवान् तु र्गि गेष्टं बाली पित्तकफान् रुद्धा जीवेद्द्वर्षं शतं सुरवी २७ नमस्ती
युगलमात्रं प्रातरुत्थाय नित्यं पिबति रवलुनरो यो वास रं घ्राणवाहि तं भोजयेत् नरं पूणं भक्ष्यं भोजनं भवेत् लयो बालि पलित विहीनः

सर्वरोगैर्विमुक्तः २८ इति धानीयकल्पः अथ वज्रोलीकामिनीकल्पः अथ वस्यामिवज्रोलीनेजशिष्यहितेच्छया क
 स्मेचिदपि नो देया गुरुशिष्यकर्मविना २९ शिष्याय भक्ति युक्ताय ब्रह्मचर्ये त्सवे त्वियं ग्रहस्थाय प्ररात व्याविंदुसिद्धिप्रशायिनी
 १०३० अथ संसाधनं कुर्याद्वज्रोल्या गुरुगोशिनं पूर्वपंचदशाहानि मिताहार्यः सुसंयमी १०३१ स्निग्धं मृदु मृदु स्वादु क्षीर प्रायं जिते
 न्द्रियः हृदयमूत्रयैद्योगी मूत्रयन्त्राविलं सृजेत् १०३२ याममात्रविलंबेन प्रवाहः पायुलिंगयोः यावदेव विधो भावस्तावदस्य
 समाचरेत् १०३३ स्वमूत्रोत्सर्गकाले तु निकुंच्याकुंच्य बुद्धिमान् अल्पाल्पं च त्यजेद्योगी सावशेषं च रक्षयेत् १०३४ मणिबंधे
 ततः कृत्वा नलिकाद्वितयं क्रमात् फुल्कुर्यान्निर्द्वंद्वं तु दशवारं प्रयत्नतः १०३५ पायुं योनिं मेदू वस्तीं सम्यगाकुंचयेदपि दशफु
 ल्कारवृद्धिं तु यावत्पंचशतं चरेत् १०३६ न विंदुं विसृजेद्योगी यमेन्द्रां च यत्नतः पायुं योनिं समेदू वैचलितमाकुंचयेद्दलात्
 ३७ दशफुल्कारवृद्धिं तु अल्पमल्पं ततो यमी लिंगेन स्येदु काले तु यमनं तत्र संमतं ३८ नलिकायां जलं कोष्ठां सिंहाचाकुंचये
 दलात् अल्पमल्पं ततो गव्यं दुग्धमाकुंचयेद्यमी ३९ लिंगेन दुग्धं यावदेव रासिध्यति योगिनः यथेष्टं मेथुने शक्तिस्तस्यासि
 द्धिर्न दूरतः १०४० विंदुर्यस्य भवदृश्यः स योगी सर्वपूजितः आनयेत्स्त्रिषोडशकं प्रथमं पुष्पितं वशीः ४१ गौरसुंदरसर्वांग्य
 स्तासारक्तबलाद्भगात् मण्डेषाकर्षयेद्योगी स्वदेहे सान्निविश्य च ४२ मेलयेद्विंदुना सार्धं दिव्यदेहो भवेन्मुनिः एवं षण्मासयो
 गेन बलीपलितवर्जितः ४३ रवेचरः प्रसरेद्योगी साक्षात्कामजये भवेत् लिंगे स्थैर्यं च दार्ढ्यं च विदुवृद्धिश्च जायते ४४ अपा
 नप्राणयोरैक्यं कुण्डलीबोधनं तथा नाडिशुद्धिश्च वज्रोल्याः फलमेतदुदाहृतं ४५ कुर्यादेकैकमभ्यासमेकैकमण्डलं तथा
 आकुंचनं च यमनं सूर्यबहति नान्यथा ४६ या एवं वेत्ति वज्रोलीं स्त्रीणां मपि सहस्रकैः भक्ते विंदुं न नश्येत्ततो मृत्युं जयो भ
 वेत् ४७ उत्पत्तिस्थितिं संहारं विंदुरेको हिकारणं उभयोर्मेलनाद्भयाज्जरामरणवर्जितः ४८ सर्वेषां सुखदुःखानि विन्दुरे
 कः करोति हि स्त्रीणां भोगं पतेद्विंदुर्हकारेण बलादृशी ४९ अपानवायुमाकुंच्य रजश्चाकुंच्य बुद्धिमान् लिंगनालेन योगीन्द्रः

स्वशरीरे प्रवेशयेत् १०५० संबोध्य च स्वकं विंदुं भगंते लिंगवर्षणं कुर्यादोगीप्रयत्नेन न तु चन्द्रे कदाचन ५१ भोगे भुक्तेऽपि
मुक्तिः स्यात्सिद्धिश्चैवाति योगिनी योगोक्तनियमाभावेऽथादिनाथप्रभावतः ५२ इति वज्रोलीकामिनीकल्पः अथ
श्वेतार्ककल्पः श्रीभैरव उवाच शृणु देविरहस्यं त्वं सुगुप्तं परमौषधीः अंगुष्ठपर्वमानं तु कारयेद्गणनायकं ५३ रक्तपुष्प
सहस्रेण पुष्पधूपाक्षतैस्तथा आराध्य गणनायकं तैर्वेद्यनापियत्नतः ५४ दिनमेकं तु सम्पूज्य मन्त्रेणानेन सुंदरी उंगणा
धिपतये नमः धूते च व्यवहारे च राजहारे तथैव च ५५ जयो भवेन्न स देहो युद्धे च वृत्तु सर्वदा ततोऽनेन प्रकारेण वाग्वादिनीं
चकारयेत् ५६ सारस्वतं भवेत्तस्य नानाकार्या विचारणा पूर्वे क्तेन विधानेन पूजयेच्च सारस्वतीं ५७ सारस्वतं भवेत्तस्य प्र
ज्ञामेधा च जायते मुखबंधकरी शत्रोः सर्वसिद्धि वरप्रदा ५८ ॐ ह्रीं बृहद्वाग्वादिन्ये नमः मन्त्रेणानेन सम्पूज्य भक्त्या
देवी सारस्वतीं अथानेन प्रकारेण भानुपूजां चकारयेत् ५९ पूर्वे क्तेन विधानेन सम्पूज्ये कमनारविं ॐ संः सूर्याय नमः
प्रसन्नो भवते सूर्यो ददातीप्सितमेव च १०६० यस्य हस्ते भवेत्तस्य विजयः सर्वदा ध्रुवं तस्य काष्ठं तु संधूष्य सहगोरो च
नं नरः ६१ अंगमुद्धर्तयेत्तस्य सोभाग्यजननं परं तस्य काष्ठं कोवदमर्कसूत्रेण वेष्टयेत् ६२ मेषुने क्रियमाणे तु शुक्रस्तं
भोभिजायते तस्य सीरसं गृह्य वणिकुण्डस्य लेपयेत् ६३ तत्क्षणान्नश्यते कुण्डमिति तेनान्नसंशयः तस्य सीरं तु संगृह्य स
तकेन तु मर्दयेत् ६४ एकविंशदिने चैव सर्वे वयेच्च विचक्षणः बलिपतिर्निर्मुक्तो जरा मरणवर्जितः ६५ नवनागबलतस्य स
र्वज्ञो विजयी भवेत् तस्य मूत्रं तु संगृह्य पद्मसूत्रेण वेष्टयेत् ६६ नरतेलेन प्रज्वाल्य श्मशानाग्नौ विचक्षणः परयते तु निधाना
नितथा चैव विलासि च ६७ निर्विघ्नं भवति तस्य हरीपस्यास्य प्रभावतः बीजं तस्य तु संगृह्य सूक्ष्मचूर्णं तु कारयेत् ६८ रौचनं चै
व काश्मयी तिलकं कारयेद्दुधः राजा तु भवने च शयितुं कस्य प्रभावतः ६९ बीजचूर्णं तु संगृह्य धूतं नमधुना सह पिबेच्चैव त
तः प्राप्नोमासमेकं यतः १०७० बलिपतिर्निर्मुक्तो दिव्यदेहो भिजायते पंचांगतस्य संगृह्य छायाशुक्लं तु कारयेत् ७१

सूक्ष्मचूर्णिततः कृत्वा बिडालपदमात्रतः सर्वरांगविनिर्मुक्तः सर्वव्याधिविवर्जितः १०७२ नवनागबलंतस्य कान्त्यासूर्यइवापरः सह
स्त्रापुर्भवेद्वापि द्विरष्टवरषाकृतिः ७३ षण्मासस्य प्रयोगेण अजरश्चामरो भवेत् क्षीरहारंतु भुक्त्वेवं वातपित्तविवर्जितः ७४ कङ्कल
तीक्ष्णविरसकषायक्षारवर्जितः एवमेवं विधानेन सर्वसिद्धिर्भविष्यति ७५ इति श्वेतार्ककल्पः अथ श्वेतगिरिकार्णिकाकल्पः
ओषधीकथिता पूर्वब्रह्मणा तु महात्मना धनदा तु स पुष्पासा सा वित्री ब्रह्मनिर्मिता ७६ अनया सर्वकार्याणि कुर्याद्देवा विचारयत् ज
यातु विजया चैव सुरगादेत्यमोहिनी ७७ अपराजिता च लोके स्मिन् विख्याता गिरिकार्णिका नामाभिस्तु समाख्यातानां देन महात्मना
७८ पुष्पे समुद्धृता यत्ना द्विजया तु शुभावहा हस्तेनोद्धृत्य ग्राह्या तु तथैव सुसमाहिताः ७९ हस्ते पुंसस्तु वैवश्यास्त्रियो वैवामपा
णिना सुसंकीर्णैश्चिस्थानेनित्यमेव निधापयेत् १०८० पुष्पकाले तु पुष्पाणि बीजं चैव तु संप्रहेत् चन्द्रसूर्यप्रयोगेण मूलमुत्पाद्य
यत्नतः ८१ कृष्णाण्यं चतुर्दश्यां महादेवस्य सन्निधौ शुक्लवासाः शुचिर्भूत्वा काषायपरिपोषितः ८२ ततो विधिं प्रकुर्वन्ति छाया
शुष्कं तु कारयेत् ललारे तिलकं कृत्वा यं यं पश्यन्ति रीक्षयेत् ८३ दृष्टिमात्रेण तस्या भुजजातिष्ठति दासवत् नरनारी सहस्त्राणि दृष्ट्वा मू
र्ध्नि विशेषकं ८४ आत्मना दासभावेन यावज्जीवं भवेच्च सा उद्धरेद्देहिणी कां प्राप्नोवश्यतामेति वैरवलः ८५ दृष्टिगोचरमापन्नो मनोहरतिदे
वता किंपुनर्मानुषास्तु द्रामासमात्रोपजीविनः सकृन्ना राजपुरुषा आत्मां कुर्वन्ति दासवत् ८६ संग्रामेशान्नुसंधाते कां डवारणसुत्तमं मोह
यत्यरिसेन्यानि मुख्यसंख्यामहोदधिः ८७ सर्वदुष्टभयं नास्ति जलमध्ये स्थलेऽपि च प्रयोगंतु महागुह्यं श्रीणां सौभाग्यवर्धनं ८८ अंग-
स्यो द्वर्तनं कृत्वा दक्षितामेव मोहयेत् नरं तमुपजीवन्ति यावज्जीवं न संशयः ८९ कथितं निरविलं सर्वदुर्भगानां शुभावहं त्रैलोक्यसुंदरी
नाम स्वयमेव मुमापतौ १०९० मया पिशंकस्यार्थे अंगलेपः कृतो नया तदा भवति रुद्रेण नान्यास्त्री मनसा बृता ९१ राकस्वी चेति वि
ख्याता शंकरस्यार्थे देहिनी अतः परं नास्ति योगं योगिनां योगं नुत्तमं ९२ सप्ताभिसंनितं कृत्वा यो दद्यात्सर्वसिद्धिं समं सर्वकार्ये
षु संक्षेपेण महात्मनः ९३ ॐ अमृते अमृतं प्रप्ते सर्वसिद्धेश्वरी असितप्रभे स्वाहा ९४ इति श्वेतगिरिकार्णिकाकल्पः अथ मयू

रशिरवाकल्पः मूलावर्त्तामयूरशिरवासहारेवीकुमारिकामधुसर्पिणाच कंठमालिनीभयविपद्गीगौरभासुभगामयूरशिरवाः १०
 १५ पुष्पनसनेगृह्यबालानां कंठे बध्वाग्रहभूतशाकिनीभयं न भवति १६ धूपं दद्याद्भूतज्वरं नाशयति १७ तस्यामूलं शिरसि बध्वा
 राजकुले व्यवहारे च विजयो भवति १८ शत्रुद्वारे निक्षिप्ते उच्चारणं भवति १९ हस्ते बध्वा आत्मनोपमृत्युं नाशयति ११०० सहस्रातव्यं
 वश्यो भवति सर्पेन दृष्टस्य घृतेन सह देयं तस्य निर्विषो भवति १ मधुना सह भक्षयेत् श्रुतिधरो भवति ११०२ इति मयूरशिरवाकल्पः
 अथ कृष्णाधत्तूरकल्पः कृष्णाधत्तूरकृष्णाचतुर्दश्यां कनकबीजानि संग्रह्य तगरं कनकबीजं कुण्डं देवदारुच एतानि समभागा
 नि चूर्णकृत्वा यस्य शिरसि दीयते वशी भवति ११०३ कनकबीजं हरितालं मनःशिला कुण्डं तगरं समभागानि कारयेत् चूर्णं कृत्वा
 यस्य शिरसि दीयते स वशी भवति ४ कनकबीजं सैधवं मरिचं पिप्पली विडंगानि मधुना सह पेषयेत् लेपोऽयं वशंकरः ५ कनक
 बीजं गोरोचनं नागकेसरं प्रियंगु मंजनं एतैरंजितेनोपयं पश्यति स स वश्यो भवति ६ कनकबीजं मदनफलं अपामार्गस्य तंदुल
 एतानि लेपयित्वा सप्तरिनानि तस्योपरि मूत्रयेत् तच्चूर्णं खानेपाने प्रदातव्यं तांबूलादौ स वश्यो भवति ७ कनकबीजं शतपुष्पाप्रियंगु
 हिंगुलं तथा आत्मानं धूपयेत् यथाद्याति स वश्यो भवति ८ कनकबीजं श्वेतसर्पपा रक्तकरवीरपुष्पं गोरोचनं मनशिला राभिस्ति
 लकं जगद्वश्यं करोति ९ फीफले कनकं मध्ये प्राक्षिप्य स्वमूत्रेण मरुबिल्ला भवति १११० कृष्णावदकमांदाय कृष्णां कनकमेव च सैधवे
 न समायुक्तं मात्ममूत्रेण पेषयेत् ११ सप्ताहं धारयेद्भूमौ समुद्धृत्य विचक्षाणः खानेपाने प्रदातव्यं तस्य वश्यो भवेच्च सः १२ कृष्णाधत्तूरकृष्णा
 चतुर्दश्यां महीरात्रोपोषितो भूत्वा रुद्रस्य महतीं पूजां कृत्वा दक्षिणमुखेऽष्टसाहस्रं जपेत्ततः सिध्यति मन्त्रः १३ अथ मन्त्रः ॐ नमो भ
 गवते रुद्राय हिलि २ चं हुं मातंगाय स्वाहा १११४ अथ देवदालीकल्पः देवदालीरसं चैव श्वेतसर्पसंयुतं लक्ष्मणासंयुतं चैव
 कन्याहस्तेन पेषयेत् १५ गुटिकां तां ततः कृत्वा हस्ते बध्वाथ मूर्ध्नि वा संभाषयति यानारी राजानं शत्रुमेव च १६ वश्या भवन्ति ते सर्वे ई
 क्षितं चापि कुर्वते न हि सर्पभयं तस्य न च राजकुलाद्वयं १७ न च चौरभयं तस्य अरण्येऽपि समेऽपि वा देवदालीरसं ग्रह्य समूलफलपत्र

कं० छायाशुष्कततः कृत्वा लक्ष्मणाया समन्वितं यस्मै प्रदीयते वश्यो आत्मना च धनेन च १९ स्त्रीणां शिरसि दातव्यं पुरुषस्य च वा मि
 ये मस्तके यस्य तच्चूर्णया वज्जीवमसौ वशः ११२० धनं धान्यं सरातेषु यस्य चूर्णं ग्रहे वसेत् यस्य प्रकीर्यते स्नेत्रे वर्धते तद्दरानने २१ उप
 द्रव्याश्च कृमयो न भवन्ति कदाचन देवदालीरसं गृह्य विष्णुकांता समन्वितं २२ बन्धनं पारदं चैव तारं हेमं करोति च देवदालीरसं ग्रह्य
 गन्धपाषाणमेव च २३ द्रावयेत्सर्वलोहानि पारदं चैव बन्धयेत् पारदेन च संयुक्तं हेमं भवति शोभनं २४ देवदालीरसं चैव केतकीरस
 संयुतं आक्षिणी अंजयेत्तेन दिव्यदृष्टिः प्रजायते निशाचराणां सत्वानां हृयोरेकरति पुनः देवदालीरसं चैव मधुयुक्तं ब्रजे ह्युधः २६ त
 तः सारशीघ्रतां देवि अयुतैः सर्वकामिकां ॐ नमो भगवति महावीरे ईशाने अमृतसंभवे सर्वभूतवशं कर्ष्ये स्वाहा २७ ॐ देवदाली
 महावीर्ये सर्वशत्रुविनाशिनी शिरसि २८ ॐ नमो माहेश्वरि महाबले हनुभे स्वाहा शिरवायां २९ ॐ अमृतगर्भे रक्षरक्षन
 मः स्वाहा कवचाय हुं ३० ॐ त्रयो तेजो मालिनी विद्धे पाप्मो जिह्वे स्वाहा नेत्रयोः ३१ ॐ देवदाली सर्वभूतसिद्धिदायि ॐ महाब
 ले सर्वभूतत्रासिनी हुं फट् अस्त्रं ११३२ इति देवदालीकल्पः अथ सहदेवीकल्पः कृष्णाष्टम्यां कृष्णचतुर्दश्यां संग्रह्य ॐ
 नमो भगवति माहेश्वरी सर्वमनोहारिणी सर्वकालवशंकरी सर्वमुखरंजनी चित्रासनी सर्वेषां महामातंगी कोमारी सकलजनवश्यं कु
 रु कुरु स्वाहा ११३३ अनेन मन्त्रेण सप्तवारं अभिमंत्रितेन रव्यं कीलकं सप्तमि मंत्रितं कृत्वा रात्रौ पश्चिमे यामे मुक्तकेशो दिगंबर ईशा
 नाभिमुखो भूत्वा गृहीयात्सिद्धिर्भवति ११३४ इति सहदेवी मंत्रविधिः तंदुलेन सहदातव्यं वश्यो भवति ३५ सप्तरात्रं स्तने लेप्ये
 त्स वश्यो भवति ३६ गौरौ च नया सह तिलकं करोति जगद्भयं भवति ३७ मनःशिला सह आक्षिणी अंजयित्वा यं यं निरीक्षते सप्तवश्यो भ
 वति ३८ स्वाने पाने प्रदातव्यं सप्तवश्यो भवति ३९ मधुना पिष्ट्वा भगले पेन सततं पुरुषमिच्छति ११४० चंदने सहा लिप्य हस्तेन यां यां
 स्पृशति सा सा वश्या भवति ४१ नारीणां कंठे बध्वा सुखं प्रसूयति ४२ यस्य गंध आयाति सप्तवश्यो भवति ४३ शिरसि धार्यते सर्वमध्येऽधि
 को भवति ४४ सर्वजनप्रियो भवति ४५ कंठं धारयेद्भूतज्वरं नाशयति ४६ बालानां कंठे बध्वा गण्डमालां नाशयति ४७ आक्षिरो गं नाश

यति ४८ करिंबध्वां अतीसारं नाशयति ४९ घृतेन सह भक्षयेत्प्रगल्भो भवति ११५० मुखे प्रक्षिप्य विवारे जयो भवति ५१ शिरसि धा-
रयेद्द्रोणे जयो भवति ५२ करिंबध्वां स्त्री वश्या भवति ५३ वस्त्रां चलेर्बध्वा सर्वकार्यसिद्धिर्भवति ११५४ इति सहदेवी कल्पः अथ ब्र-
ह्मदण्डी कल्पः ब्रह्मदण्डीति विख्याता अधःपुष्पीतु नामतः तस्याभेदं ह्यं प्रोक्तं श्वेता कृष्णा तथैव च ११५५ श्वेता प्रोक्ता तु वश्या र्थे कृ-
ष्णा उच्चारने तथा आश्विने कार्तिके चैव गृह्यमाणस्तु बुद्धिमान् ५६ विलेपनं ततः कृत्वा गुग्गुलुना तु धूपयेत् वश्या र्थे रक्तसूत्रेण कृष्णो-
नोच्चारने तथा ५७ शुक्लपक्षे तु वश्या र्थे कृष्णो उच्चारने तथा ब्रह्मदण्डी निमूलानि महालिङ्गीयुतानि च ५८ पुण्यं नक्षत्रे तु संग्राह्य आत्मर-
क्तेन भावितं रत्नेनैव प्रदातव्या स्त्रीणां हृदयधारिणी ५९ ब्रह्मदण्डी यमूलानि गोरभासु समन्वितं आत्मरक्तेन संयुक्तं स्त्रीणां हृदय-
धारिणी १०६० ब्रह्मदण्डी कुमारी च आत्मरक्तेन भावयेत् स्त्रीणां भाक्षितमात्रेण वशी भवति तत्क्षणात् ६१ ब्रह्मदण्डी चिता भस्मय-
दिपांश्चु समन्वितं अहिशीर्षकाशरो माणि अश्वाक्षीरेण प्रक्षिपेत् ६२ द्वारे विनिक्षिपेद्यस्य दूरदेशं स गच्छति बृहती च श्वगन्धा च
ब्रह्मदण्डी समन्विता ६३ नवनीतेन संलिसंलिङ्गं चारव प्रमाणकं एतेन वृद्धिमायांति नारीणां च पयोधराः ६४ ब्रह्मदण्डी मूलं कृष्ण-
सूत्रेण बध्वा तृतीयज्वरं नाशयति ६५ ब्रह्मदण्डी यमूलं तु निर्गुण्डी रसभावितं यस्य यस्य प्रदीयेत पिशाचा भूतराक्षसाः ६६ शाकि-
न्यां नाशमायांति रुद्रस्य वचनं यथा ब्रह्मदण्डी चिता भस्मकाकरक्तेन भावितं चूर्णां शिरसि दातव्यं उच्चार्य तत्क्षणात् ११६७ इ-
ति ब्रह्मदण्डी कल्पः अथाश्वगंधा कल्पः त्रैलोक्यराक्षिणी ह्येषा सर्वसिद्धिकरी सदा देवदानवगंधर्वयक्षसिद्धोरगास्तथा
६८ दिव्यौषधिप्रभावेण अंतर्धनिगतास्तुते पलानि सप्ताश्वगन्धा तालीसाष्टपलानि च ६९ गुडस्याष्टपलं देविमोदकान्कारयेद्बुधः
त्रिदिनं प्रातरुत्थाय एकैकं भक्षयेद्बुधः ११७० भोजनं धारिकोपेतं क्षीरं मुद्गरसं पिबेत् मुखं तु जायते बद्धं शतपत्रसमप्रभं ११७१ चू-
र्णं चैवाश्वगंधाया धान्याश्च रसभावितं ज्येष्ठी मधुसमायुक्तं मधुना सह लेहयेत् त्रैमासिकं प्रयोगेण वलीपलितवर्जितः योजनो ना-
शतगच्छेच्छ्रमंतस्य न विद्यते ७३ अश्वगंधा फलं ग्रह्य सूक्ष्मचूर्णितु कारयेत् शतावरीफलं चैव पलमेकं तु भक्षयेत् ७४ तेन भाक्षि-

तमात्रेण वलिपलितवर्जितः अश्वगन्धातुसंग्रह्यबीरातोयेन पेययेत् ७५ अक्षिणीं अंजयेदेवं सद्यस्तिमिरनाशनं विपितं परलं पुष्पं नी-
लिकानेव नाशयेत् ७६ अश्वगन्धातुसंग्रह्यमातुलिंगारसेपयेत् गोमूत्रेण समायुक्तं मासमेकं तु भक्षयेत् ७७ गान्धमात्रेण पेयेच्चैव सर्वकु-
ष्ठानि हन्ति वै मेधावी श्रुतिमांश्चैव किञ्चरैः सह गीयते ७८ समानकृतचूर्णीतु मासमेकं तु भक्षयेत् दृढकायो भवेच्चैव वलिपलितवर्जि-
तः ७९ अश्वगन्धाप्लवगन्धशर्कराच समन्वितं मासमात्रप्रयोगेण वृद्धो भवति यौवनः ११८० अश्वगन्धातिला माक्षामधुना सह संयु-
ता सार्धमासप्रयोगेण कुंजैः सह युध्यते ११८१ नवनागसमो वीर्यविगेन तुरगोपमः ११८२ इति अश्वगन्धाकल्पः अथ लक्ष्मणा-
कल्पः संग्रह्यलक्ष्मणामूलं रक्तचन्दनसंयुतं यं यं प्रदापयेज्जंतुः ससवश्यो भवेत्क्रवं ८३ संग्रह्यलक्ष्मणामूलं कुष्ठं नागरकेसरं वि-
लेपनमिदं यस्य यावज्जीवं वशी भवेत् ८४ लक्ष्मणामूलं तगरं घृण्य ललाटे तिलकं कृत्वा सर्वजनप्रियो भवति ८५ ॐ नमो महेश्वराय
सर्वजनवश्यं कुरु कुरु स्वाहा ८६ लक्ष्मणामूलं सुवीरां जनसमत्वेन तेनैव अंजयेत् यं यं पश्यति ससवश्यो भवति ८७ ॐ जया विज-
या स्वाहा लक्ष्मणामूलं रक्तचन्दनेन आत्मानं धूपयेज्जनप्रियो भवति ८८ लक्ष्मणामूलं पिष्टतिलाक्षीरेण सह रीयते अशोनाशयति
८९ लक्ष्मणा ब्राह्मी धृतेन सह पिबेत् बालग्रहं नाशयति ९० ॐ नमो भगवते तोमरेश्वराय स्वाहा लक्ष्मणामूलं शिरसि बध्दं चौर-
व्याघ्रभयं नाशयति ११९१ लक्ष्मणामूलं हस्ते बध्दं अपराजितो भवति ९२ ॐ हरिहराय स्वाहा लक्ष्मणामूलं आत्मना सममाहृत्य
सर्वजनप्रियो भवति ९३ ॐ वश्यं मे स्वाहा लक्ष्मणामूलं मनः विलोदकेन संघृण्य तिलकं कृत्वा राजकुलं व्रजेत् राजा वशी भवति
११९४ इति लक्ष्मणाकल्पः अथ मुशलीकल्पः मुशली बलवीर्यं च महान् व्याधिविनाशिनी नमस्तस्यै प्रवक्ष्यामि नहि
जानंति साधकाः ११९५ सुवर्णपुष्पागौरीच मुशली पूगपत्रिका नारायणी क्षीरवहानमामः सा शुभामता ९६ ततः कर्माणि कुर्वी-
त विशाय च महामते पुष्पस्य च प्रयोगेण वलिपलितवर्जितः ९७ अथ वाज्यप्रयोगेण भ्रशं कुष्ठं विनाशनं अनेन विधिना भक्षं ब-
लं तस्य विवर्धते ९८ तेनैव सह संयुक्ता गुल्मव्याधिविनाशिनी विषूचिका विरेकादि नश्यते नान्नसंशयः ९९ गोधूमचूर्णभागौ द्वौ

मुशलीभागमेव च घृतचूर्णितुतंकृत्वामधुमांडेन शोधनं १२०० सप्तरात्रप्रयोगेण सर्वव्याधिविनाशनं गो नसचृश्चिकादिदष्टे तंदु
लाभसाधनवति निर्विषयः १२०१ मनःशिलासहपीत्वाकासंश्वासं च नाशयेत् घृतेन सह पिबेत्पयसा वा गंडमालां नाशयति २ उद
केन पिष्टं गोशृंगं लेपयेत्कामं नाशयति जानुगुल्फपादांगुलं लेपयेत्कृमयो नश्यन्ति ३ शुभदिने पुष्यसंयोगेन उत्प्रात्य सर्वशुभदा
भवति ४ घृतेन सहितं यः पिबेत्स चिरं जीवी भवति ५ तस्याश्चूर्णघृतमधुवरिकां कृत्वा भक्षयेत् एकविंशति दिनानि मध्येशतं स्त्रीणां का
मयति ६ तच्चूर्णं आर्द्रकरसेन पिबेद्बुधिरकुष्ठं नाशयति ७ त्रिफलाचूर्णेन सह पिबेद्द्रक्तपित्तं नाशयति ८ तच्चूर्णं कटुतेलेन सह पिबेत्तृष्णा
वंजंगमं च विषं नाशयति ९ तच्चूर्णं चित्रकेन सह पिबेत्कुष्ठरोगं नाशयति १० तच्चूर्णं नागकेसरेण सह पिबेत्जरामरणं नाशयति ११
तच्चूर्णं चूतरेण सह पिबेद्दशमरीरोगं नाशयति १२ तच्चूर्णं कांजिकरसेन सह पिबेन्निदाहीनाशयति १३ तच्चूर्णं दधिमधुसह पिबेत् रुनां
नाशयति १४ तच्चूर्णं जलेन सह पिबेत्तृतीयज्वरं नाशयति १५ तच्चूर्णं दुग्धेन सह पिबेद्दशमकरो गं नाशयति १६ तच्चूर्णं घृतेन सह पि
बेद्दिन्द्रियाणां बलं नाशयति १७ तच्चूर्णं नालिकेरसेन सह पिबेच्छिरो रोगं नाशयति १८ तच्चूर्णं तिलतेलेन सह पिबेत्क्षेष्माणं नाशय
ति १९ तच्चूर्णं सूरणरसेन सह पिबेत्पुच्छरोगं नाशयति २० तच्चूर्णं लक्ष्मणया सह पिबेद्दं धायां पुत्रो भवति २१ तच्चूर्णं त्रिकटुकेन सह
पिबेत्कुष्ठं नाशयति २२ तच्चूर्णं भृंगराजरसेन सह पिबेत्सर्वव्याधिं नाशयति २३ तच्चूर्णं उदुंबररसेन सह पिबेन्निष्ठारोगं नाशयति २
४ तच्चूर्णं मजामूत्रेण सह पिबेद्दलितं नाशयति २५ तच्चूर्णं धामनरसेन सह पिबेदधः प्रकरो भवति २६ तच्चूर्णं वाचीरसेन सह पि
बेद्बुधिरोगो भवति २७ तच्चूर्णं मूलकेन सह मूकस्य वाग्भवति २८ तच्चूर्णं मंभसा सह पिबेत्कालविषं नाशयति तच्चूर्णं टंकेन सह
पिबेत्कालदंष्ट्रो जीवति १२२९ इति मुशलीकल्पः अथ ताम्रवनकल्पः अशीटीलापतं दह्य वने ईश्वरदेवस्याग्रतो गंगासंग-
मः तत्र रक्तमृत्तिका तिष्ठति १२३० तां गृहीत्वा तथा शुद्धतारं वेषयित्वा पचेत्कनकं भवति १२३१ च्यवने श्वरपाश्विमे पांडवतडागि-
का तिष्ठति ३२ तस्यामध्ये खन्यमान उषा कर्दमः प्राप्यते तद्वतरपाकेन धम्यमान तारं भवति ३३ तत्र च्यवने श्वरने क्रत्यदिशायां द

धिस्थलं नाम पर्वतस्ति १२३४ तत्र पर्वते चत्वारि वारिणि सन्ति प्रथमे चन्द्रोदकं तिष्ठति द्वितीये दुर्गन्धातिष्ठति तृतीये विषोदकं तिष्ठति चतु
 र्थे शंखाकृतयः पाषाणास्तिष्ठन्ति १२३५ छायावृक्षं कृष्णामलीकीचतिष्ठति ३५ देवस्य महतीं पूजां कृत्वा सर्वमेतात्सिध्यति ३७ इति ताम्र
 वनकल्पः अथ करहारके मयूरगिरिकल्पः अस्ति दक्षिणापथे करहातं नाम पत्तनं तस्य पश्चिमदिग्भागे मयूरगिरिपर्वतस्तिष्ठति
 १२३८ नानामुनिजनाकीर्णसिद्धगन्धर्वसेवितं तस्य दक्षिणादिग्भागे वटवृक्षसमीपे तु विवरशोभनं परंश्मकराकृतिश्च तद्द्वारं प्रसिद्धं
 लोकविश्रुतं नमन्नं न च होमोस्ति विघ्नं नैव प्रजायते १२४० यत्र लेपिर्वीहीनत्वं यथा मातृग्रहं विशेत् तथा च तत्र प्रविशेन्न भयं न विभीषकाः
 ४१ गत्वां बिकाया सान्निध्यमात्मरक्षां तु कारयेत् निर्विकल्पैः प्रवेष्टव्यमैकचित्तैर्जितेन्द्रियैः ४२ तत्र क्रोशान्तरंगत्वा मलकी तत्र दृश्यते
 तस्यां दक्षिणां कृत्वा भिक्षां देहीति याचयेत् ४३ प्रत्येकं साधकानां च सहस्रं पतते फलं तत्र गत्वा फलं भक्षेत् सहस्रायुर्भवेन्नरः ४४ सर्व
 व्याधिविनिर्मुक्तो वलीपलितवर्जितः अथ तं नरोचते यदा धन्वंतरं हयंगत्वा कल्पवृक्षं च पश्यति ४५ नित्यपुष्पफलाढ्यो तौ साधकानां
 हिताय वै यं यं प्रार्थयते कामं तं तं ददाति साधकं ४६ अथ वा तं नरोचेत सिद्धद्रव्याणि पश्यति वज्रवैडूर्यरत्नानि पद्मरागांश्च पश्यति ४७
 रक्तकूपं ततः पश्येत् सहस्रं वैधकारकं अलांबुके सरंग्राह्यमा गच्छेत् साधकोत्तमः ४८ रसं दृश पलं भक्षेत् सर्वकामार्थसाधकं यं यं काम
 यते कामं तं तं प्राप्नोति मानवः ४९ अथ वा तं नरोचेत ब्रजे द्रव्यं नित्यं पुष्पफलोपेतं स पश्येन्नंदनं वनं १२५० विश्रामं तत्र कुर्वन्ति
 सुगंधिवनमध्यतः वनदक्षिणादिग्भागे पद्मरागाणि सन्ति हि १२५१ पश्चिमे दृश्यते वज्रमिन्द्रनीलतथोत्तरे तत्पूर्वेण शिलाहैमी गन्धपा
 षाणमोचनं १२५२ खड्गं चिन्तामणिं पश्येत्पादुकां जनमेव च इंगुदीकं वैडूर्यं यज्ञोपवीतं च दृश्यते ५३ हरीतकी गन्धयुक्तं सिद्धद्रव्यं च
 पश्यति एकैकं रोचते यस्य साधकस्य पृथक् पृथक् ५४ सिद्धद्रव्यैश्च सर्वैश्च विद्याधरपद्मं लभेत् जीवेत्यं च शतं कल्पमथ वा त्रिदशजी
 वितं ५५ शिवलोकं ब्रजेत्सो वै ब्रह्मलोकं ब्रजेदपि अथ वा तं नरोचेत पुरोगच्छेच्च साधकः ५६ तत्र गत्वा तु संपश्येत्प्रसिद्धं हारकेश्वरं
 भक्त्या च त्रीणि वाराणि कृत्वा देवं प्रदक्षिणं ५७ देवालयं शुचिर्भूत्वा प्रविशेत्साधकोत्तमः नमस्कृत्वा तु देवं शं पूजयित्वा सदा शिवम् ५८

देवस्य पुत्रो मेरी हेमदण्डेन भाण्डयेत् तेनेव ताडिता मेरी तथा संसोभितं पुरं ५१ पुरान्निर्गत्य लाकन्या स्वागतं वाक्यमब्रुवेत् साधुः
धुक्तं वीरत्वं यावै पुरुषर्षभ १२६० रसोरसायनं किं वा स्पर्शवेधी तु दीयते यद्यदिच्छेन्न मनसा तत्सर्वं तव दीयते ६१ साधक उवाच रस
रसायनं चैव स्य शिवे दीतये वच भुञ्जते तत्पुरे भद्रे तेनाहमिह मागतः ६२ चन्द्रमत्युवाच तदेतद्वचनं श्रुत्वा स्वपुरं यातुकन्यका गत्वा
वदंतु ताः कन्या शीघ्रमागम्यतामिति ६३ यावदागमनं तावदत्र तिष्ठन्तु साधकाः तिष्ठन्ति कन्यकासां तु स्यन्नपुरनिवासिनी ६४ शंखबुंदु
मिनिर्घोषवंशवीणा मनोरमैः गरुडासनमारूढा श्वेतछत्रसमन्विता ६५ द्विरष्टवर्षा कृतयोजरामृत्युविवर्जिताः साधकस्य समीपं ता
आगच्छन्तु सुकन्यकाः ६६ श्रुत्वा तद्वचनं तासां साधकस्य यशस्विनी हस्तं ग्रह्य पुरं गच्छुः साधकं विदंमब्रुवत् ६७ अनेकशतं साहस्रै
कन्यकैः परिवेष्टितः गीतवाद्यनिनादेन गच्छते साधकोत्तमः ६८ प्रविष्टस्तत्पुरं दिव्यमहासिंहासने स्थितः विवाहं च ततः कुर्यात्
चन्द्रमत्या समंतदा ६९ पृच्छते गोत्रवरणं देशकालप्रवर्त्तनं तत्सर्वं लिख्यते पत्रेनाम तस्य पृथक् पृथक् १२७० रसं रसायनं चैव ददते
वाम्रतंकलं तस्मिंश्च पीतमात्रेण मूच्छन्ति चायाति साधकः १२७१ उत्तिष्ठते मुहूर्त्तेन ब्रह्मविष्णो ह मब्रवीत् बलीद्विक्ता महातेजाः
सर्वमात्मनि मन्यते १२७२ दृष्ट्वा तं जल्यमानं तु बोधयन्ति सुकन्यकाः पूर्वोक्तपत्रदर्शनाच्छातो भवति नान्यथा ७३ भुंक्ते च विविधा
भोगान् कन्यकैः सह साधकः ब्रह्मायुर्वसते स्वर्गे पुनर्याति शिवालये ७४ इति करहारके मयूरगिरिविवरकल्पः अथ गन्धक
कल्पः श्रीदेव्युवाच गन्धकरस्य विधिं देव कथयस्व प्रसादतः कस्मिन्काले समुत्पन्नः केन चोत्पादितः पुरा ७५ अल्पायुश्च
ये मर्त्या जराहारिद्रपीडिताः तेषां हिताय परमं गुह्यं तं कथय प्रभो ७६ ईश्वर उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यथोत्पन्नस्तु गन्धकः तम
हं संप्रवक्ष्यामि शृणु ध्यायतलोचने ७७ क्षीरोदसागरे देवि मथ्यमाने वरानने उत्पन्नो गन्धकस्तत्र दिव्यरूपसमन्वितः ७८ तद्गन्धक
स्य च गन्धेन मोहिताः सर्वदेवताः गन्धकेति समारव्यातो नान्ताल्लोके बभूवुह ७९ तस्य वंशीहिजानीहि निविधं चारुलोचने पीतं चैव
तथा श्वेतं कपोतं च तृतीयकं १२८० क्रमादुत्तममध्याख्यहीनारव्यं च यथाक्रमं तदेवं गन्धकं ज्ञात्वा शुद्धदेहः समान्वरेत् ८१ शुभेह-

निम्नतः त्रेपूजयित्वा वृषध्वजं विधानेनैव तद्विष्यं कर्त्तव्यं देवि नित्यशः ८२ भोजनानि च वक्ष्यामि भक्षमाणानि यानि च षष्ठीक
 मथवा शाल्यो गोधूमाश्च विशेषतः ८३ छागलानि च मांसानि सदा पश्यानि देहिनां यावन्मुक्ताश्च भुंजीत शीरं मधु तथा घृतं ८४ एत
 देवि सदा पश्यं वर्जयेत्साधकः सदा अति तीक्ष्ण कषायानि तैलं कांजिकमेव च ८५ लवणान् च शकं च ह्रिदलानि विवर्जयेत् स्त्री
 सेवारो हणं यानं परिहार्यं तु नित्यशः ८६ चारुनं ताडनं चैव छेदनं च तृतीयकं सिद्धिजीवित कामेन वर्जनीयानि यत्नतः ८७ अम्रतं
 च विषं चैव कान्तसूतं कगन्धकं अम्रतं विधिसंयुक्तं विधिहीनस्तु तद्विषं ८८ यस्तं प्रक्षयेत् देवि साधकः सिद्धिं कांक्षया समूलो गन्धकं प्राप्य क्वं याति
 यमालयं आरीचगन्धकं ग्राह्यं यत्र वैदूर्यसन्निभं तस्य भन्त्रं प्रवक्ष्यामि मृतीकरणपरं ८९ ॐ जूसः अमृतायामृतशक्तये मृत
 गन्धोपजीवनेः इति वेन्द्राणां जसामृतकुरुमां स्वाहा ॐ जूसः इति मन्त्रः १२९० वातारितैलसंयुक्तं त्रिफलागुग्गुलेन च गन्ध
 कं भक्षयेत् प्राज्ञो जरादारिद्र्यनाशनं १२९१ एकमासप्रयोगेण शृणु वक्ष्यामि यत्फलं हंत्यश्वदशकुशानि सप्तचैके महाक्षयः १२
 वातगुल्मानि ह्रीहानि भगं हरंत्यैव च अशीतिवर्तजान् रोगान् रक्तदोषांश्च नशयेत् १३ श्वासकासाति सारांश्च तथा न्यान् पिरारु
 णात् ज्वरकोलकलूताश्च हन्ति दिव्यं रसायनं १४ षण्मासस्य प्रयोगेण शृणु वक्ष्यामि ते गुणाः हंसवर्णाश्च ये केशावलयश्च विलंबि
 ताः १५ पुनर्यौवनमाप्नोति भ्रमरा इव मूर्धजाः ग्रध्रहृष्टिर्महाप्राणो वाराह इव श्रोत्रधृक् १६ जायते नात्र संदेहो द्वितीय इव शंकरः
 तस्य मूत्रपुरीषेण श्रुत्वं भवति कांचनं १७ गन्धकस्य पलैकं तुरसस्यार्धपलं तथा अन्धमूर्खागतं ध्वातं भक्षयेन्मधुसर्पिषा १८ मा
 सस्यैकप्रयोगेण पूर्वोक्तं लभते फलं मासैकं क्रमविध्यां तु भक्षयेद्भूतसंयुतं १९ मासमात्रोपयोगेन जरादारिद्र्यनाशनं संवत्सरप्र
 योगेण राजरामो भवेन्नरः १३०० गव्यं घृतं पलं चैकं तदर्थं निचगन्धकं मासमेकं प्रभुं जानो दिव्यदेहो भिजायते १ कांचनस्य यथा
 रूपं द्विमासाभ्यंतरेण तु त्रिभिश्च मासे जयित कामं रूपो महाबलः २ दिव्यहृष्टिः प्रवर्त्तते चतुर्भिस्तु न संशयः एवं मासानुसारेण
 कर्त्तव्यं च विचक्षणैः ३ संवत्सरप्रयोगेण जीवेच्चन्द्रार्कतारकं गन्धकं त्रिफलाचैव भृंगराजंत्यैव च ४ समभागान्वितं कृत्वा भक्ष

येच्चविचक्षणः सैवत्सरप्रयोगेणजीवेच्चन्द्रार्कितारकं १३०५ गन्धकस्यपलान्यंचसूतस्यैकंपलंतथा गगनस्यपलैकंचकन्यायाश्च
पलत्रयं ६ माक्षिकस्यपलं त्रीणिखंडंचापिद्विसप्तकं षण्मासस्यप्रयोगेणदिव्यदृष्टिः प्रजायते ७ गन्धकंरससंयुक्तंनिर्गुण्डीरसभा-
वितं अंधमूर्खाकृतं ध्वान्तं सर्वदुष्टनिवारणं ८ अवध्यः सर्वभूतानां द्वितीयइवशंकरः गन्धकस्यपलंचैकंरसस्यापिपलंतथा ९ कन्याया
श्चपलं त्रीणिलसुनस्यपलत्रयं अभिषेकंतुरवण्डस्य षण्मासस्यतुयुंजनात् १३१० दिव्यदृष्टिः प्रवर्त्तेतजीवेश्चन्द्रार्कितारकं गन्धकाभ्रंर-
संचैवनिर्गुण्डीरसभावितं १३११ कर्षमभ्रंचक्षारेणसप्तवारंतुभावयेत् अन्धमूर्खाकृतं ध्वान्तंजरादारिद्र्यनाशनं १२ गन्धकंजारपि
ष्टीचरसबीजेनमर्दयेत् मूमिस्थंमासमेकंतुधारयेत्तुविचक्षणः १३ अंधमूर्खाकृतं ध्वान्तंतारलेपनकांचनं आरुतंभक्षयेन्नित्यं
बलतेजोविवर्धनं १४ गन्धकंत्रिपलायुक्तं दिव्यदृष्टिः प्रजायते एतदुद्धर्त्तनेनापिसर्वकुण्ठविनाशनं १५ घृतेनसहसंयुक्तं ब्रह्मरोह-
णमुत्तमं तैलेनचसमायुक्तं पितृकानांविनाशनं १६ दुग्धेनसहपीतेनसहस्रायुर्भवेन्नरः कान्तयुक्तेनचन्द्रेणसर्वलोहस्यद्राव-
णं १७ काचमीचीयुतेचैकंसूतकमारुह्यति काचमारव्यायुतंगंधदद्रुनाशयतेध्रुवं १८ गन्धपाषाणगन्धेनजायसंचैवयोजयेत्
मिलितेसर्वलोहानिद्रवतेसलिलंयथा १९ गन्धकंरसकंताप्यंपारदंरक्तचंदनं गन्धकंगैरिकायुक्तं सप्तभागेनसूतकं १३२० देव
दालीसमायुक्तं शुल्बमायातिकांचनं श्वेताभ्रंगन्धकंसूतंदरदूद्रव्यपंचकं १३२१ वज्रीक्षीरसमायुक्तं वंगंस्तंभयतेक्षणात् पुनर्नवायु
तंगन्धनाशयेत्त्रिविधंविषं २२ गवांघृतेनपीत्वातुतरगंनाशयेत्क्षणात् एरंडतैलसंयुक्तं ग्रहणीव्याधिनाशिनी २३ लोहेनसहपी-
त्वातुपाण्डुरोगविनाशनं दाडिमेनसमायुक्तंमर्तीसारविनाशनं २४ गुडेनसहितं पीतं पामांनाशयतेक्षणात् कमलफलेनसंयुक्तं
उन्मादनाशयेत्ध्रुवं २५ बहुनात्रकिमुक्तेनघृतेनसहगन्धकं षण्मासस्यप्रयोगेणजरादारिद्र्यनाशनं २६ पीतेनगन्धकेनैवरसतां
बूलमर्दितं मारयेत्ताम्रपात्राणिविश्रान्तेलेपयेत्सुधीः २७ अण्योपलपाकेनशीतलंभावयेत्स्वयं निर्बीजंचसमारव्यातंहेमंभवति
शोभनं २८ किमत्रचित्रंयदिपीतगन्धकंपलाशसंवेष्टितकल्पमर्दितं अण्यकक्षोपलपान्वितंशुभंकरोतितारंत्रिपुटेनकांचनं २९

पयसा घृतेन मधुना तैलेन हन्ति दोषांश्च गन्धकः क्रमेण कदल्यपामार्गितिलमौक्षकक्षाराश्च त्वारः १३३० काचरं कणचूर्णेन कृत्वा
 पामार्गिकदलीरसेन प्रलेपयेत् वज्राण्येकविंशतिवाराणि अधरोत्तरचूर्णेन दोषस्वेदेन वज्राणि ह्वान्ति गगनं च विशेषतः १३३१
 इति गन्धककल्पः अथ तारक्तवज्रीकल्पं व्याख्यास्यामः दृष्टुं चैव तरुदिव्यं वज्रीरूपेण सांस्थितं विंधनं तद्वरं रक्तं गृहीत्वा
 त्कटुतुंबके ३२ कान्तवीर्येण सन्तत्र हेमपादेन जारितं मर्दयेत्तं च रक्तेन घरिकान्त्रीणि बुद्धिमान् ३३ अंधमूखा ततः सिद्धा धमेत्तं
 स्वदिराग्निना स्थाप्यंते मूरवस्वामध्ये तं गृहीत्वा मुखे क्षिपेत् ३४ तत्क्षणात् त्वेचरी सिद्धिर सदेहस्तु तत्क्षणात् अथ वारुधिरंग्रह्यपारदं ते
 न मर्दयेत् ३५ भक्षयेत् कर्षमाणं तं तु भूयति सप्रजायेत ततो विद्याधरो भूत्वानिःक्रामति विचक्षणः ३६ अथ वा सूतकं दैवितेन स्तेन मर्दयेत्
 त् यावत्संजायते पिंडं ध्यापयेत् त्वदिराग्निना ३७ स्थाप्यंते निर्विकल्पं च तेन तान्त्रं प्रलेपयेत् तद्वाचात्सुटपाकेन काचनं दोषवर्जितं
 ३८ अथ तं भक्षयेत् सूतं चूर्णं कृत्वा तु बुद्धिमान् सप्तकत्रयमात्रं तु एकविंशतिमेदिने ३९ ततः शरीरमास्त्राय ब्रह्म तुल्यं स्तु जायते
 १३४० इति रक्तवज्रीकल्पः अथातः कूष्मांडीकल्पः अस्ति कोकणविषयसमीपे आर्याभगवती नाम देवी तस्याः पूर्वन्तिरेण
 गुह्या धन्वंतरीस्त्रिभिरास्तितत्र कूष्मांडी नाम औषधी तिष्ठति १३४१ लोकानां शरीरहितकारिणी सद्भावेन प्रथमं तस्याः पत्रं हस्तेन म
 र्दयेत् ४२ तत्पत्रात्सिंदूरवर्णो हस्तो भवति निश्चितं एवं हि प्रत्ययं दृष्ट्वा लोहं प्रलेपयेद्बुधः ४३ वक्त्रिमध्ये क्षिपेत्ते तु दूहेत्तीव्रेण वक्त्रि
 ना जायते काचनं दिव्यं देवाभरणभूषितं ४४ तदोषधिरसंग्रह्यपारदं तेन मर्दयेत् शुल्बपत्राणिसंग्रह्य घर्मस्थाने निधापयेत् ४५ दि
 नानि सप्तचोत्थत्यपुटयाकेन दाहयेत् दिव्योषधिप्रयोगेण कनकं शोभनं परं ४६ एवं तं प्रत्ययं दृष्ट्वा मासमेकं तु भक्षयेत् कामदेवव
 पुः श्रीमान् भवते नात्र संशयः ४७ स्त्रीचैव पुरुषो वा पिषण्मासाद्याधिवर्जितं शब्देन कुरुते नाशरसायनमिदं परं ४८ द्वादशाब्देन
 ब्रह्मायुर्भवते नात्र संशयः औषधी भक्षणे पथ्यामजदुग्धेन भोजनं ४९ तदोषध्यासंस्ततस्तेन वंगं पुटेत्युनः म्रियते तद्वरं वंगं सह
 स्त्रांशेन वैधकं १३५० तस्यामूलं शिखायां बद्ध्वा सर्वशास्त्रविशारदो भवति ५१ तदोषधी मूलं शिरसि बद्धं जलं स्तंभयति ५२ कूष्मा

केवरदेकामरुपिणिममकार्यसिद्धिकुरुकुरुभगवतिस्वाहा ॥ १३५४ ॥ इति कूष्माण्डीकल्पः अथ ईश्वरीकल्पः कैलासस्थं महादेवं गौरीपृच्छति भक्तितः प्रणम्य शिरसा देवमी
श्वरं परिपृच्छति ५५ हरिद्रोपहतामर्त्याजराजर्जरीकृता दृश्यते बहवो लोके क्षुत्पिपासावरीकृताः ५६ तान् लोकान्पीडितान् कृत्वा
दयामेपरिवर्धते तेषां देवहितार्थाय कथयस्वेश्वरा प्रभो ५७ ईश्वर उवाच शृणु श्वरितत्वेन यथावत्कथयामि ते ईश्वरीकल्पमाहा
त्म्यं शृणु श्वेकाग्रमानसा ५८ नागस्य दमनीनाम विख्याता भुवि दुर्लभा लक्षणं च प्रवक्ष्यामि नालपत्रैश्च सुंदरि ५९ कृष्णनाला भवेत्सा तु प
त्रैस्तांबूलसन्निभैः स्वर्णवती तपुष्यैश्च लक्षणैरेभिलक्षिता १३६० हरिद्रश्चेश्वरो येन तेन सैवेश्वरीमता नागानां दमनी यस्मान्न
स्मान्नागदमनीतिसा ६१ मंगल्या च श्रीश्च लक्ष्मीः कान्तिर्लज्जाद्युतिः स्मृतिः बुद्धिः कीर्तिर्निधृतिर्नाम त्रैलोक्ये सा च तिष्ठति ६२ शान्तिर्बु
द्धिराचैव सर्वकर्मकरी शुभा हरिद्रं नारायणं स्मात्सौभाग्यं कुरुते सदा ६३ रणे राजकुले द्यूते व्यवहारे पराजिता ओषधी शिरसा कणे
हस्ते कण्ठे च धारयेत् ६४ बाहुभ्यां मुद्रिकायां च कट्यां तांबधयेच्छुभे वशं करोति सर्वेषां बुद्धिश्च प्रतिविवर्द्धनी ६५ मर्त्यानां विघ्नशमनीय
त्रतिष्ठति सा ग्रहे नाग्निप्रभवते तत्र जलं चैव महार्णवं ६६ व्याघ्रसिंहस्य संघेषु विवादेशत्रुसंकटे न भयं विद्यते तस्य च कण्ठे स्थिते
श्वरी ६७ न भिद्यते यशस्त्रेण ईश्वरीयस्य देहगा संवीगी धारयेन्नित्यं यदीच्छेत्सिद्धिमात्मनि ६८ शंखलानि गण्डेर्बद्धो नागपारशैर्वि
शौल्बणैः श्रुतायां रोप्यमानोऽपि मोचयेद्दीश्वरेश्वरी ६९ देहस्था हरते क्षिप्रं नश्ये पानेन योजिता प्रयुक्ता चेश्वरीयसिन्भयं तास्मि
न्निविद्यते १३७० अथ हरतालकल्पः तालकं च वरं प्राप्य त्रिषु लोकेषु दुर्लभं तालकं ग्रहमेधावी प्रक्षाल्य तंदुलं भसा १३७१
एवं संशोध्य यत्नेन पिष्टतंदुलं पशुभिः प्रक्षिप्योदकभाण्डेषु सुश्लिष्टं भवतारयेत् ७२ तेनैव रसपिष्टेन पूषां कृत्वा पचैद्बुधः क्षये
न्मधुसर्पिभ्यां सिसरात्रान्नसंशयः ७३ उदयादित्यसंकाशः सुरुपप्रियदर्शनः विचरी सिद्धिमाप्नोति महाबलपराक्रमः ७४ द्विती
ये सप्तके तस्य पतंतं चैव मूर्द्धजाः नखादन्ताश्च केशाश्च शीयंते नात्र संशयः ७५ तृतीये चैव जायंते केशाश्च मरसन्निभाः सप्त

कांचनसंकाशोद्विष्टवरषाकृतिः १३७६ कुन्देदुवर्णेदिने श्वनखैश्चकुसुमोपमैः नवनागबलोभूत्वाजीवेच्चन्द्रार्कतारकं १३७७ आषा
 देमासिसंप्राप्ते पुष्करिण्यानिधापयेत् कार्तिकेचैवसंप्राप्ते शोभनेचोद्धरादिने १३७८ शुभनक्षत्रयोगेचसूतेनसहमर्दयेत् दिनेनभक्षये
 चैवमासमेकंनसंशयः १३७९ समाहेतुततः पूर्णएतद्वतिलक्षणं तसकांचनवर्णभौद्विष्टवरषाकृतिः १३८० मेधावीसुभगः श्रीमा
 न्जीवेद्वर्षशतत्रयं द्वितीयेसप्तकेचैवभ्रमरांकुचितमूर्धजाः १३८१ मासमेकप्रयोगेणखेचरत्वंप्रजायते निंबकाष्टमयंचैवनिच्छिद्रंतुस
 मुत्थृतं १३८२ तालकंस्थाप्यतन्मध्येगोघाटनिरवनेत्तुतं मासमेकं समुद्धृत्यसूतेनसहमर्दयेत् १३८३ एकैकमासमात्रेणभक्षये
 तुदिनेदिने एकविंशदिनेचैवकुशाष्टादशहन्मता १३८४ उदयादित्यसकाशः खेचरत्वंप्रजायते पश्यंतेसिद्धियोगेनयोगंप्राप्नो
 त्यनुत्तमं १३८५ वलीपलितनिर्मुक्तोजरामृत्युविवर्जितः अक्षयोद्यजरोभूत्वाजीवेच्चन्द्रार्कतारकं १३८६ अथवावन्यवृक्षस्य
 कृत्वाचैवसमुद्रकं स्वेदयेद्यावत्सुस्विन्नसूतकेनसमान्वितं १३८७ दिनेदिनेभक्षयेच्चमासमेकंनसंशयः एकविंशतिरात्रेणवलीपलितव
 र्जितः १३८८ जीवेद्वर्षादिनयावज्जरारोगविवर्जितः तालकंतंदुलाश्चैवस्थाप्यरवर्परसंपुटे १३८९ गोमयेनततोवेध्यमाहिषेणसुय
 त्ततः तालकंपचयेद्यस्तुयावन्निर्गंधतांगतं १३९० तत्कल्कगोलकंकृत्वाबीजपूररसान्वितं कुर्यात्पारदसंयुक्तं एकीकृत्यविमर्द
 येत् १३९१ नष्टविषंभवेद्यावत्तावत्स्वेद्यंचतुर्दिनं अष्टांशेनततोवेध्यंविद्धंकांतेनबुद्धिमान् १३९२ नरेन्द्रसुरयासित्तंतारंभव
 तिशोभनं तालकंचरसंचैवमातुलिंगरसान्वितं १३९३ एकत्रभक्षयेत्प्राज्ञोमासमेकंनसंशयः तांबूलेनसमायुक्तं पीकया
 प्लावितंभृशं १३९४ शुल्बं करोतिकनकंइति तालकंपारदंचैव एकीकृत्वातुमर्दयेत् तांबूलस्यरसेनैवमर्दयेत्तुदिनेदिने १
 ३९५ त्रिसंध्यंतेनयोगेनकारयेत्तुविचक्षणः धान्यराशौविनिक्षिप्यततोह्यग्निसहोभवेत् १३९६ मासाबुधृत्यवदनेक्षिसं
 खेचरतांनयेत् तालकेस्वेयलाभंचकृत्वा मस्तुमायुषं १३९७ पयोदध्नातुयुक्तेनमर्दितंलोहभाजने तालकंसुरसैकेननत्वा
 रवर्परकैर्बुधाः १३९८ छानेनावेष्टयित्वाचपंचमाहिषसंयुतं तालकंपाचयेत्तेनयावन्निर्गंधतांब्रजेत् १९ मर्दयेत्तालकेनैवजीवपूर

रसेनच पारदेनसमायुक्तमेकीकृत्यातुपाचयेत् १४०० नष्टपिष्टं भवेद्यावत्तावत्स्वेद्यं दिनत्रयं तेनैव चाष्टमासेन कुंतवेधेन वे
धयेत् १ नरेन्द्रसुरयासिक्तं शुल्वंतारंततो भवेत् तालकेन संबध्यन्मातुलिंगेन चैद्बुधः २ यद्वत्थं पश्येत्प्राज्ञो मासमेकं सुयं वि
तं तांबूलं पीकया युक्तं सीकरं शुल्वमेव च ३ कांचनं भवते दिव्यं पुरैकेन न संशयः १४०४ इति तालकल्पः अथ वज्रमारण
कल्पः हारसंधाडमूलं चेसाहमूलं भूनागविषा अथवा भूनागसमुद्रलवणं समस्तं सूक्ष्मचूर्णं कारयित्वा तेन कल्पेन वज्रं वैश्य
वरिकां मूगप्रमाणं कृत्वा सरावाकृतिमूषामध्ये धार्य अग्निवर्णं तु कारयेत् ५ अस्थिभृं खलु मध्यस्थं सुरामध्ये विनिक्षिपेत् अ
नेन क्रमेण एकविंशति वाराणां वज्रस्फोटनं भवति ६ अश्वस्थवदरी मरी माक्षिकं कुर्कुरास्थि च मेषपृंगसमायोगाद् वज्रं तु म्रि
यते पुटात् ७ निशाचररसे भाव्यं सप्तवारं तु कारकं वंगंतु घातयेत् तेन तारं पृष्ठं च जायते ८ तद्वगेन हतं तारं ताम्रैवै योजयेत् पुनः त
त्तारं सूतकं सर्वसूतबन्धं भवेत्ततः ९ चतुष्षष्ट्यंशेन शुल्ववेधं वैष्णवयेद्बुधः शुल्वंतु जायते तारं धर्मकामार्थसिद्धिदं १० इति व
ज्रमारणकल्पः अथ ज्योतिष्मतीकल्पः श्रीभैरव उवाच अत्यंतमद्भुतं प्राज्ञलोकविस्मयकारकं ज्योतिष्मतीति
विरव्यांतरं सायनमनुत्तमं १४११ सुतिथौ शुभनक्षत्रे पुष्पे श्र्यै वा क्षतैस्तथा वेष्ये द्रुक्तसूत्रेण आमं आरक्तं तंदुलैः १२ अर्घ्यं
द्याद्रुक्तपुष्पैः पूजयेद्दिष्टदेवतां ततो मंत्रं समुच्चार्य शुचिर्भूत्वा तु मानवः १३ उत्तराभिमुखतो भूत्वा साधकस्तु समाहितः रक्त
माल्यांबरधरो रक्तगंधानुलेपनः १४ नैवेद्यं चैव तांबूलं चैव नं कुंकुमं तथा अनेनैव विधानेन पूजयित्वा महौषधिं १५ ईसि
तं लभते कामं साधकस्तु महात्मकः बीजानि तस्यासंग्रह्यात्तेषां शोधयेत्ततः १६ चूर्णयित्वा ततो बीजं तैलं तस्मात्समुद्धरेत्
तैलार्द्धं निक्षिपेत् सर्पि मधु पादेन संयुतं १७ ततस्तैलं समं क्षीरं गोमूत्रं द्विगुणं भवेत् पचन्मूहग्निना चैव तैलं शेषं तु कारयेत् १८
जातीफलानि कर्पूरमेलागंधकलोलकं एतानि समभागानि कर्षमेकं तु कारयेत् १९ प्रक्षिपेत् तैलमध्ये तु एवं कृत्वा सुरेश्वरी
स्तिग्धमांडेषु संस्थाप्य धान्यमध्ये निधापयेत् १४२० पलानि त्रिंशत्पण्यैर्वा अशीति नवति तथा शतं चाप्यधिकं चैव एतन्मात्रं

तुकारयेत् २१ एकविंशतिदिने हृत्य निर्वतिग्रहसंस्थितः सुमुहूर्तेशुद्धकायः पिबेत्सूर्योदये पलं २२ ततो निःसंज्ञमायाति
 वसन्ति संज्ञकागतः नंदति क्रीडते चैव यावद्दिवा वसानकं २३ गतेऽह्नि उत्थितश्चैव क्षीरपणीकभोजनं तृषितः पायमेत्क्षीरं
 पायसं चैव दापयेत् २४ भवेत्सूर्यसमाप्ता सारशिभिः पूरयन् दिशः अश्रुतान्यपि शास्त्राणि निःशंकं व्याहरत्यसौ २५ स्वर्गेन्द्रसदृशं च
 क्षुर्दिवा पश्यति तारकां मध्याह्ने गर्भे सूर्यस्य पश्यते स शिवा शिवं २६ दूरस्थः शृणुते वाक्यं विषं जीर्यति नित्यशः हंत्यष्टादशकुष्ठानि स
 वरोगांश्च नाशयेत् २७ द्वितीये सिध्यते मासे शृणु देवी च यत्फलं दिवा वायदि रात्रौ चान्त्रिसंध्यं भ्रमते मही २८ यक्षरक्षोगणैः सर्वैः समा
 नोजायते नरः याकोचि द्वाघयः सर्वाः कीर्तिताः पापकर्मणां २९ ते सर्वे विलयं यांति सेव्यमानस्य नित्यशः तृतीयस्य तु मासस्य शृणु देवी
 यथार्थतः १४३० देवासिद्धा महायक्षाः किन्नोरगराक्षसाः यांति तस्यैव सद्भावं कुरुते पूर्वदिष्टतः ३१ ताम्रस्यैव घटं कृत्वा क्षितिम
 ध्येतु निक्षिपेत् विहारः क्रियते तत्र षण्मासे काचनं भवेत् ३२ चतुर्थस्य च मासस्य शृणु वीर्यं महामते तस्य मूत्रपुरीषेण श्रुत्व पत्रं तु
 लेपयेत् ३३ सिद्धेः सायुज्यतामेति न च दृश्येत मानवैः पुण्यात्मको भवेत्सो हि त्रैलोक्ये स चराचरे ३४ निर्दहेत्पुष्पाकेन निर्वा
 जं काचनं भवेत् पंचमासप्रयोगेण श्रुत्वं चैव यथार्थतः ३५ ब्रह्मत्वं जायते तस्य शरीरं नूतनं भवेत् षण्मासे न तु निर्द्वंदा सिद्धिर्भव
 तिनान्यथा ३६ क्रीडन्ती च महासिद्धाः शिवलक्ष्मी महेश्वरैः विष्णुतुल्यो भवेत्सो हि सकले भुवनेश्वरः ३७ जीवेद्दिष्वायुषं यावन्ना
 त्रकार्या विचारणा सेवते सप्तमासं तु यो देवि सुरभिः ततः ३८ जितेन्द्रियो जितक्रोधो जीवेद्यावन्महेश्वरः धर्माधर्मे न लिप्येत शि
 ववद्दिग्देवतः ३९ अष्टमासप्रयोगेण देवकर्मरतः सदा निर्वाणपदमाप्नोति ज्योतिष्मत्याः प्रभावतः १४४० त्वत्प्रीत्यर्थं महादेवी मो
 क्षमार्गं प्रकाशितं रसायनं परं दिव्यं गोपनीयं प्रयत्नतः ४१ नैवं कर्म प्रकुर्वति आलस्योपहतानराः नवमासप्रयोगेण शृणु देवी च
 यत्फलं ४२ कामरूपी भवेन्नित्यं चिन्तामणि र्दिवा परः यं यंच कुरुते रूपं तथैव भवते सदा ४३ महासिद्धिः प्रजायेत चतुर्दश भुव
 नाधिपः स्वेच्छया ब्रह्मरूपं तु विष्णुरूपमथापि वा ४४ रुद्ररूपमथावापि कामरूपी भवेन्नरः उमापतिः समो भूत्वा जीवेद्दुद्रायुषं सुरवी

१४४५ दशमासप्रयोगेण शृणुतस्य च यत्फलं लभते पूर्वपूर्वोक्तं किंचिच्चैवाऽधिको भवेत् ४६ बलं दशगुणं तस्य असाध्यो देव
दानवैः अनंतगुणसंघातो महाबलपराक्रमः ४७ अदृश्यः सर्वभूतानामचिंत्यो योगिनां सदा स्वेच्छया कुरुते सर्वत्रैलोक्यं स च
राचर ४८ स्थूलसूक्ष्मप्रवेशो हि कर्त्ता हृत्तानि संशयः सर्वज्ञत्वं भवेत् तस्य न च बह्विभयं भवेत् ४९ न चोदकेन शस्त्रेण गदामुद्गरशक्ति
भिः न मंत्रैर्गुरुशार्पैश्च साधकस्तु न साध्यते १४५० न कालः कर्मते तस्य चिंता माणिस्यमो भवेत् सदा शिवः स्वयं कृत्वा स्वेच्छा चारी वि
मानगः ५१ सर्वा सामौषधीनां चरसायनमनुत्तमं अस्य कल्पप्रभावेन तन्नास्ति यन्न जायते ५२ अस्मात्परतरं किंचिद्विद्यते न र
सायनं दुर्लभं त्रिषु लोकेषु सत्यं सत्यं पुनः पुनः ५३ सारात्सारतरः प्रोक्तो तव स्नेहाहरानने गोपनीयं प्रयत्नेन यथा स्मृष्टिर्न विद्य
ते ५४ अभिक्ताय न दातव्यं कुलस्य दूषकारकं विधिज्ञाय प्रदातव्यं सुविनीतं दृढव्रते ५५ ब्रह्मचर्यरतस्यैव देवकर्मरतस्य च स
र्वं ण्येतानि सिध्यन्ति साधकस्य दृढव्रते ५६ सिध्यन्ति नात्र संदेहो ज्योतिष्मत्याः प्रभावतः तस्या मंत्रः इंदुरेतु नुरे स्वाहा ५७
इति ज्योतिष्मती कल्पः तृतीयः अथ चतुर्थः कल्पः नाभिमात्रे जले स्थित्वा जपमष्टोत्तरं तथा मध्यग्रहणवेलायां ब्रह्मप्रो
क्ता सरस्वती ५८ पृथ्वीत्वेति आसनं शोधयेत् दक्षेण पादाग्रे स्थापयेत् ततो दर्भासने चायथा रुचि उपर्युपविश्य मनः शरीरं शो
धयेत् ततः प्राणायामं कुर्यात् ५९ तद्यथामूलेन जपेन ध्यापारि अभिमन्त्र्य तत्र मंत्रः ॐ ह्रीं अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरी अमृत
वर्षिणी अमृतमाकर्षय सिद्धिं मे देहि अमुकं मे वशमानय स्वाहा १४६० इति अष्टधा अभिमन्त्र्य संविते ब्रह्म संभूते ब्रह्म पुत्री सदा
नघे देवानां चैव तृप्यर्थं पवित्रीभव सर्वदा ६१ इति मंत्रं पठित्वा गुरुपादकाभ्यां नमस्तर्पयामि परमगुरुभ्यां नमः परमेश्विगु
रुभ्यां नमः परात्परगुरुभ्यां नमः इति गुरुपादका मूलेन त्रिःसंतप्य ६२ ततो ध्यायेत् सिद्धाद्यां शिवबोधिनीं करलसत्पा
शां कुशां भैरवीं सर्वाभिष्टुवरप्रदानकुशलां ससारमोहविद्धां पीयूषांबुधिमंथनोद्भवरसां संविद्धिलासापरां वीराराधितपादुकां वि
जयिनीं ध्यायेज्जगन्मोहिनीं ६३ संविद्धे विगरीयसी सुखकरी चाज्ञानविध्वंसिनी मायामोहमदाघकारदमनी तापत्रयोन्मूलि

नी वाग्देवि वदनां बुजे सुरसना संबोधिनी दीपिका ब्रह्मज्ञानविवेकसिंधुलहरी विज्ञानमूर्त्यै नमः ६४ निर्वैरि करणं महापहरणं वक्ति
विनाज्वालनं नाडिचालनं नादविंदुकलनं देहस्य संशोधनं आत्मज्योतिप्रकाशनं कलयतां स्वच्छंदमृत्युं जयंते ते ज्ञानविहो बहं
तिमुनयः संसेव्यतां प्रत्यहं ६५ चित्तैकाग्रतया वचा जडतया च क्षुजितावस्थया वायुर्मन्दतया निरोधनतया कर्णोभ्रुतौ नष्टया इत्ये
वं निजबोधनिर्मलतया संवित्परावस्थया नित्यानंदभरां बुनिर्जरतया सास्यान्नरो मूक्तये १४६६ इति ध्यात्वा ॐ ऐं वद वद वाग्वा
दिनी मम जिह्वाग्रे स्थिरा भव सर्वसत्त्ववशं करी स्वाहा ६७ इति कुंडलिनीसुखे जुहुयात् इत्येव प्रयोगः मध्यग्रहणे स्यात्
अन्यग्रहणमध्ये जपं कुर्यात् ६८ ज्योतिष्मत्या स्तेलं मेकपि वेच गुजान् ब्रूयात् कर्षमात्रं नुयावत् सौरं पर्वण्यापमध्ये प्रविष्टः प्रज्ञामूर्ति
जीयते सौकवीन्द्रः ६९ ज्योतिष्मत्या स्तेलं मंत्राभिर्मन्त्र्य वाग्वादिन्या मन्त्रबीजत्रिकेन जिह्वायां वैलिख्यते यस्य जंतो द्वे तले विन्याजा
यते सौकवीशः ७० इति ज्योतिष्मती कल्पश्चतुर्थः अथ ज्योतिष्मती कल्पे पंचमप्रकारः ज्योतिष्मतीति निरव्यातं देवीरि
ज्योषधंशूणु ज्योतिष्मत्याः सिद्धकल्पं सर्वसिद्धिप्रदं पुनः १४७१ वक्ष्ये लोकहितार्थाय शृणु देवी महेश्वरी मूलं फलं त्वचंचैव त
त्फलं चाभिधानकं ७२ ज्योतिष्मत्यास्तु बीजानि पुण्यार्के च समाहरेत् पूर्वतु शुभनक्षत्रे गोक्षीरेणैव भोजयेत् ७३ शीतलं भोज
नं देवी शीतले मेदिनी तले विहाय शय्यां कुर्वीत प्रत्यहं पयसापि वेत् ७४ पत्युकेन तु पातव्यं कर्षमर्कपलं पुनः वात्तिकेन फलं त
दुत्तल्लक्षकेन पथाक्रमं ७५ बीजं ज्योतिष्मती जंतुपातव्यं विधिवत् पुनः ततः सरस्वती देवीनिः सरत्या शुभारती ७६ महाते
जा भवेत्पिष्टं बीजेन सह भक्षयेत् तदयं सप्तसप्ताहं वलीपलितवर्जितः ७७ तैलं ज्योतिष्मती जंतुकंठमात्रे जले पिबेत् रात्रौ
तुक्षीरभोजी च शीतक्षीति शयी भवेत् ७८ समाहृतत्प्रयोगेण तीक्ष्णाग्निर्जायते पुनः द्वादशाहप्रयोगेण कंठोक्ति कनकप्रभुः
७९ भवेयुः कृष्णकेशश्च तथा भ्रमरसन्निभाः माममात्रप्रयोगेण भृशं विद्याधरो भवेत् ८० आधिव्याधिविनिर्मुक्तो जीव
च्च शरदांशतं तत्तैलाभ्यंजितं पादं भवेत् कनकसन्निभः १४८१ मुखमभ्यज्य मात्रेण पूर्णचन्द्रमुखो भवेत् तदभ्यक्तमुखो

लोके देवेन्द्रवशमानयेत् ८२ मूलं ज्योतीष्मती जंतुर्यः पिबेत्तयसासह तस्य नश्यति दुर्मेधा शरत्काले यथा पुनः ८३ तन्मूलं शालि
पिष्टेन सततं भक्षयेन्नरः तस्य नश्यति सहसा ह्ययं रोगादयोगदाः ८४ पत्रादीनि तथा तस्य यदा भक्षंति मानसाः सर्वे रोगाश्च नश्यं
ति स्मृतिस्तस्य च जायते ८५ एषा ज्योतिष्मती पूर्वभास्करस्योष्णरश्मयः देवी रूपेण भूर्लोके प्रभूता भूतचोदिता ८६ तेन ज्योतिष्म
ती लोके प्रभूता परमौषधीः सहस्रप्राहरूपेण देवी वचनमब्रवीत् ८७ क्लृप्यंति मानवानित्यंतच्छुभाशुभकर्मसु तेषामनुग्र-
हार्थाय पुनर्ब्रूहि सनातन ८८ ईश्वर उवाच शृणु देवी महाप्राज्ञे परं विस्मयशोभनं ज्योतिष्मतीति विख्यातं रसायनमनुत्तमं
८९ सुतिथौ शुभनक्षत्रे पुण्ययोगे शुभे दिने कुंकुमैरक्तकुसुमैस्ताम्रादीवारि पूरिते १४९० अर्घ्यं दत्त्वा ततः पश्चाद् रक्ततंदुलसंयुतं
तंध्यात्वारक्तकुसुमैरभिष्टादेवतां पुनः ९१ इष्टदेवतमन्त्रेण नाममन्त्रेण वा पुनः ॐ ह्रीं श्रीं माये अपराजिते सिद्धिं फट् इति सरस्व
ती मन्त्रः नैवेद्यशक्तितः कुर्यात् उत्तममिमुखः शुचिः ९२ रक्तमाल्यांबरधरो रक्तगंधानुलेपनः यथोक्तमनुनातत्र पूजयित्वा
महौषध ९३ बीजानि सम्यक्संग्रह्य आतपेनैव शोषयेत् ९४ चूर्णयित्वा तु तान्येव तैलं तस्मात्समुद्धरेत् ततः क्षीरसमं तैलं मधु
ना वा समन्वितं ९५ शनैर्मृद्वग्निना प्रक्वातैलशेषं तु कारयेत् जातीफलैर्लाकैर्कौलकपूरैश्च मेव च ९६ एतानि समभागानि चूर्ण
यित्वा विचक्षणः पक्वे कावधि चूर्णितु तैलमध्ये सुरेश्वरी ९७ निक्षिप्या लोड्य तत्तैलं स्निग्धभाण्डे विनिक्षिपेत् धान्यराशिषु सं
स्थाप्य हि नाना मेकं विंशतिं ९८ पलानि त्रिंशच्छुषि वा ह्यशीतिर्न वतिस्तथा शतं वाप्यधिकं वापि यथा योग्यं प्रकारयेत् ९९ अन्ना
च्चोद्धृत्य सुदिने निवृत्तिग्रहसंस्थितः सुमुहूर्त्तेश्चुद्धकायः पिबेत्सूर्योदये ततः १५०० ततो निःसंशतां याति लभेत्संज्ञां शनै
पुनः पञ्चतुल्यदिने तस्य गते तु स्वस्थतां व्रजेत् १ पीत्वा क्षीरं ततः स्वस्थः शनैर्भवति साधकः जीर्णैर्तैले ततः कृत्वा भो
जनं षष्ठिकोदनं २ तजस्वी च यथासूर्यः समो भवति सुंदरः व्याख्याता श्रुतिशास्त्राणां दिवा पश्यति तारकां ३ शब्दान् शृ-
णोति दूरस्थान् निपीतं जीर्यते विषं एकमासप्रयोगस्य फलमुक्तं महेश्वरी ४ द्वितीये सेविते यस्तु मासे तस्य फलं शृणु यस्त

रक्षोगणैः सिद्धैः सम्पूज्यो प्रभवेन्नरः १५०५ तृतीयस्य च मासस्य शृणु देवीयथाफलं देवैर्यक्षैर्महासिद्धैः कीर्तितः किन्नरोग
 णैः ६ चतुर्थस्य च मासस्य शृणु सत्वं महोन्नते सिद्धेः सायुज्यतामेति न हि दृश्येत मानवैः ७ जीवेच्चरिणमेकं वै ब्रह्मण
 श्रविभूतिमान् तस्य मूत्रमलैः स्वेदस्तथैकात्स्वर्णविणिके ८ पचते श्रुत्व पत्राणि पक्वं भवति कांचनं पंचमासप्रयोगेण श
 रीरेणारवमुत्पतेत् ९ षण्मासं कुरुत श्राष्ट्रसिद्धिरेव न संशयः सप्तमासप्रयोगेण ऋषितुल्यो भवेन्नरः १५१० अष्टमे नै
 व मासेन चन्द्रार्कवर्द्धिवद्भवेत् सम्प्राप्तेन वमे सिद्धः षण्मुखसमतां लभेत् ११ सगानः श्रीपतिः सिद्धो जायते दशमे बुधः
 रुद्रश्चैकादशे सिद्धो जायते नान्न संशयः १२ त्रीडते च महासिद्धो देवतुल्यपराक्रमः संवत्सरप्रयोगेण जायेद्दुर्गादिनानि
 सः १३ इति ज्योतिष्मती कल्पः पंचमः अथ ज्योतिष्मती कल्पे षष्ठः प्रकारः मालकाकणी शेर १ मिश्री तोला ४ मृ
 त्तिका कुक्षम ध्ये संस्थाप्य पान्नस्य अधोभागे छिद्रं कृत्वा तदधोलघुधातुपात्रं संस्थाप्य कपडमत्तं नाम मृत्तिकामिश्रवस्त्रेण वेष्टनं कृत्वा
 गजपुरेऽग्नौ ज्वालयेत्तदा तैलं निर्गच्छति तत्तैलं तांबूलमध्ये भासितं चेद्बुद्धिर्भवति १४ मालकाकणी सूर्यदिने तंबूलमध्ये भा
 सिते सति अस्वलितवचनं भवति १५ मालकाकणी शीतोदकेन सह भासिते वीर्यवृद्धिर्भवति १६ मालकाकणी जातिफलेन सह भासि
 ते चतुर्धरिका वीर्यस्तंभनं भवति १७ मालकाकणी चतुर्दश्यां कटुना सह भासिते अण्डज्वरोगच्छति १८ मालकाकणी वस्त्रम
 ध्ये पीठली बंधनं कृत्वा मुखदंतमध्ये स्थापितं चेद्दंत रोगान् शयंति १९ मालकाकणी तैलं अर्षरोगोपरि लेपनं कृतं चेद्दर्परोगो न
 श्यति १५२० तत्तैलं पामारोगे लेपितं चेत्पामा गच्छति २१ तत्तैलं मधुना सह लिप्तं चेद्दुग्धं गच्छति दिन ७ मध्ये २२ तत्तै
 लं संकोरण एकत्र कृत्वा योनिलेपे संकोचनं भवति २३ तत्तैलेन स्नानं शिरसि कृतं चेच्छिरारोगो गच्छति २४ तत्तैलं वचास
 ह भासितं चेद्बिद्या प्राप्तिर्भवेत् तत्तैलं मुसली कंदेन सह स्त्रियः स्तने लेपनेन स्तनकारिण्यं भवति २५ तत्तैलं सूर्यदिनसप्त
 कर्त्तुं गले पनाह्लिगं मुसली आकारं भवति २६ मालकाकणी मूलं ग्रहणसमये पूर्वदिशा यांगत्वा गृह्य मुखमध्ये धारयेत् अ

हणमुक्तानंतरं बहिर्निष्कास्य षोडशोपचारपूजां कृत्वा समीपे स्थापयेत्तदा संग्रामे जयं प्राप्नोति शरीरे शस्त्रं न लगति २७ माल
काकणीमूलं ग्रहणमध्ये गृहीत्वा चूर्णकृत्वा चंदनेन सह अंगलेपनं कृत्वा मल्लयुद्धे कृते विजयो भवति २८ मालकाकणीमूलं
हस्तार्के गृहीत्वा पुष्पार्के धातुपेटिकायां संस्थाप्य निकरे स्थापयेत्तदन्नपूर्णा भवति विजयो भवेत् २९ मालकाकणीमूलं भाद्रप
दमासे हस्तनक्षत्रे गृहीत्वा शमशानमध्ये उधवा अर्कमूलमध्ये पूरयेत् दिन २९ मेकविंशपर्यंतं ततस्तन्मूलं कुमारीकृतसूत्रेण ह
स्तबध्नीयात् अथवा पेटिकायां संस्थाप्य निकरे स्थापयेत् चतुरंगसैन्यभंगो भविष्यति तत्पेरिकामुखे धृतान्चेद्राजा वश्यो भवि
ष्यति १५३० अथ मालकाकणी पूर्वोक्तप्रयोगः मालकाकणी तेलसेर १ घृतशेर १ मधु १ पावशेर गोदुग्धं शेर ४
गोमूत्रं शेर ४ सर्वमैकी कृत्य लोहपात्रे तापयेत् ततो तैलमात्रावशेषं शेर १ अवशिष्टं तदा चुल्लिसकाशादुत्तीर्य ततः चतुर्जा
तक शेर १ लवंगरंक १० कपूररंक १० तन्मध्ये निक्षिप्यास्त्रिगंधभाण्डे सर्वं निक्षिप्य धान्यमध्ये मास १ पर्यंतं पूरयेत् ततो
बहिर्निष्कास्य नित्यं रंक १ दुग्धेन सह सेवनं कुर्यात् ओदनं दुग्धं क्षीरं भोजनं कुर्यात् कदाचिन्निष्ठान्नं भक्षयेत् क्षारं अ
म्लं न भक्षयेत् एतत्प्रयोगस्यालस्य न कर्तव्यं प्रथममासे सर्वरोगनाशः द्वितीये धातुक्षयरोगनाशः तृतीये कुष्ठना
शः चतुर्थे बुद्धिवृद्धिः पंचमे तेजवृद्धिः षष्ठे देहपवित्रः मूत्रपीतं भवेत् सप्तमे स्त्रीभोगसमर्थः अष्टमे षवित्रदेहः न
वमे वलिपलितवर्जितः दशमे कायाकल्पः एकादशे वृद्धोपितरुणो भवेत् द्वादशे दिव्यशरीरः एवं षड्वर्षं सेविते सति
तदामरणं भयरहितं भवेत् सर्वज्ञो भवेत् यत्सेवनेन सुवर्णं भवति अमरदेहो किमाश्चर्यं ३१ इति मालकाकणीप्रका
रः षष्ठः अथ सप्तमप्रकारः कैलासशिखरासीनं देवदेवं महेश्वरं प्रणम्य परयाभक्त्या देवदेवी महेश्वरी ३२
भगवन्मानवाः सर्वे घोरेः क्षियन्ति पातकेः तेषामेव हितार्थाय सुखं व्यक्तं सुखावहं ३३ येनोपायेन देवेश सर्वे तुष्यन्ति
मानवाः येन सिद्धिर्भवेज्जंतो येन याति परांगतिं ३४ ईश्वर उवाच शृणु देवी महाभागे लोके विस्मयकारणं ज्योति

अतीतिविख्यातं रसायनमनुत्तमं १५३५ सुतियौ मूलनक्षत्रैरक्तसूत्रेण वेदयेत् उत्तरादिमुखे मूला पूजयेद्योमहोषधिं
१५३६ रक्तमाल्यांबरधरो रक्तगंधानुलेपनः तांबूलचर्चणा सक्तो ह्येनियतमानसः ३७ सगभ्यर्च्य गुरुं वंदे पूजयेच्च म
होषधं आषाढशुक्लपक्षे च तांबूलां परिवेषयेत् ३८ कुंकुमाक्षतसूत्रेण मय्यर्चयेत् पंचारकेः नत्वा ज्योतिष्मतीं देवीं दिव्यामोष-
धरूपिणीं ३९ आश्विने कार्तिके मासिनत्वा तात्रोत्थेत्सुधीः पक्वबीजानि गृहीत्वा दत्तपशौषयेत् त्वरे १५४० ततो तैलं च
निष्कास्य तत्तैलं सदृशं पयः तैलस्याधीक्षिपेत्सर्धिर्गोमूत्रं हि गुणं भवेत् ४१ पादांघ्रान्धुसंधेज्य तैल रोषं पचेच्छनैः तस्मिन्
कपूरं कंकालं त्वग्जातिफलमेव च ४२ एतानि समभागानि चूर्णयित्वा च कोविदः तच्च तैलं दशपलं तच्चूर्णं पलमात्रकं ४३
एकीकृत्वा ऽवलोक्य च घृतभाण्डे विनिःक्षिपेत् त्रिसप्तवारं धान्यं च षष्टिर्वानवतिस्तथा ४४ अधिकं वा यथा योग्यं धान्यं रा-
शौ निधापयेत् पुष्पद्रवं च पुष्पं च अरुणं च कलंबकं ४५ साज्यानि स्थापयेत्सर्वं तैलं कुसुमवामितं ब्राह्मणान्भोजयेच्च दौब्रा-
ह्मणीं च कुमारिकां ४६ ब्रह्मचारितथा बालसुधितोप्यतिथिस्तथा तोषयेच्च गुरुं देवीं श्रुतिस्मृतिविधानतः ४७ ततो नि-
ष्कास्य तैलं च शुचिर्मूलां शुभे दिने सूर्योदये पिबेत्धीरो बिंदुवृद्धिं क्रमात्प्रिये ४८ पलानां धारयेत्तेन निःसंगत्वमवाप्नुयात् गो-
क्षीरं च पिबेत्पश्चात्सक्षौद्रं शांतचेतसा ४९ षष्टिकां हसगोक्षूरं तैलं जीर्णे च भोजयेत् मासे सूर्यसमः साक्षात्तेजसा सर्वशा-
स्त्रवित् १५५० अश्रुतं वेत्ति शास्त्राणि योऽधीतोऽपि न मानवः दशब्रह्मदिनं जीवेच्छिवसामिप्यमाप्नुयात् ५१ द्वितीयां
दिषु मासेषु फलं निगदितं शृणु तानि वक्ष्यामि सर्वाणि दुर्लभानि दुरात्मनां ५२ तृतीयं सेवते यस्तु मासं शुद्धो यथाविधि देव-
यक्षसुगंधर्वैः सम्पूज्यो स भवेन्नरः ५३ एकां च महतीं धारां कीर्त्तिना पापकर्मणि निरस्य सर्वपापानि प्रयाति परमां गतिं ५४
चतुर्थस्य च मासस्य शृणु देवीयथाफलं औषधं सेवते यस्तु पथ्यभोजनसंयुतः ५५ यशश्लोकस्फुरन्मूर्तिः सर्वैर्भयं स
मान्वितः जीवेदमरलोकेषु दिनानि ब्रह्मणो दश ५६ तस्य मूर्तेर्मूर्तेः स्वेदस्तस्य उद्धर्तनेन च शुल्बे तैलपंचयः कृत्वा द-

गंधभवतिकांचनं १५५७ पंचमासप्रयोगस्य शृणुवीर्यमहोषधं ब्रह्मत्वं प्रायशः श्रीमान्देवीदेवपुराजते ५८ षष्ठा
संकुर्वतस्तस्य शृणुसिद्धिं सुरेश्वरि शिवतुल्यो महावीर्यो विचरेत्परितोगजं ५९ सेविते सप्तमासे तु यो देवी नियतः
सदा जितेन्द्रियो जितक्रोधो भूतानां च हिते रतः १५६० विष्णोर्दिनानियावंतु तावज्जीवेत्स साधकः धर्माधर्मो नि-
लिष्येते विद्विहिसाधकोत्तमः ६१ विचरेच्च महावीर्यः साक्षात्सिद्धिं समो विभुः अष्टमासप्रयोगेण शृणु देवी चयत्फ-
लं ६२ दिव्यकर्मा महादेवो दिव्यरूपधरो भवेत् निवीणपदमाप्नोति ज्योतिष्मत्या प्रभावतः ६३ तत्त्रियार्थमहामोक्ष
मार्गमार्गप्रदर्शकः रसायणपरं दिव्यं गोपनीयं प्रयत्नतः ६४ नैतत्कर्म प्रकुर्वन्ति महेनापि हतैर्न सः विघ्नाद्यैर्निहित
केचिन्नास्तिका दुष्टमानसाः ६५ क्रियाज्ञानहता केचित्केचिन्मरणशंकया नवमासप्रयोगेण शृणु देवी यथाफलं ६६
कामरूपी महाधीरश्रिता मणिरिवोत्तमः यद्यद्रोचयते रूपं तत्तद्रूपं प्रपद्यते ६७ इन्द्ररूपं चन्द्ररूपं वायुरूपं करोति च
यद्यद्रोचयते रूपं तत्तत्कर्तुं प्रभुर्भवेत् ६८ क्षौद्रायेन सुचूर्णितं यदि नरो ज्योतिष्मती पंचककोष्ठं तुरसायनं च त्रिफ-
लागोमूत्रपक्वघृतं संयुक्तं च निशाह्वयकृमिहरमर्त्यामरो ज्योत्सुकुष्टघ्नं सुरसासुखाभयहरं नश्येन्निरोगवान् १५
६९ ॐ ह्रीं अजितभवानि स्वाहा ॐ इदूरे स्वाहा अनेन मंत्रेण सप्तवाराभिर्मन्त्रितं तैलं पिबेत् इति ज्योतिष्मती कल्पे सप्तमप्र-
कारः अथाष्टमप्रकारः द्वितीयारविरे ज्योतिष्मती मानीय तैलं निष्कास्य तत्तैलदीपेन कज्जलं ग्राह्यं तेनाजितो नरो निधिं पश्यति
१५७० तत्तैलं पादतले मर्दयेत् गतदृष्टिः पुनः प्राप्यते ७१ गोदुग्धमध्ये मालकागुनीं संमेशय दधिकृत्वा ततो मथनेन नवनीतं निष्का-
स्य घृतं कुर्यात् तद्धृतक्षीरेण सह रुक्मं सेवनं कुर्यात् बलिपलितनाशः बलवृद्धिः प्रजावृद्धिः विशालस्वप्नं रज्जीर्णदंतकेशनाशः
७२ क्षौद्रेण सह मालकागुनीबीजं त्वचारहितं ॐ जयजय महति स्वाहा इति मंत्रेणाभिर्मन्त्रितं बीजं प्रतिदिनं एकैकवृद्ध्या एकमा-
रभ्य सहस्रपर्यंतं संवर्धय पुनः सहस्रमारभ्यैकपर्यन्तमुत्तार्य सेवनं एवं द्विसहस्रदिनपर्यन्तं सेवयेत् दुग्धतंदुलभोजनं महान्गुणः ७३

रोमोजयित्वा खादेत् दिव्यदेहो भवति सत्यान्मायी भवेत् अथ माजीरीकल्पः सर्वैरुक्तवस्त्रोपरि पूर्वाभिमुखमुपवि-
श्य मंत्रः ॐ बले महाबले अनेन मंत्रेण वार २१०८ अभिमन्त्र्य सिद्धं तंदुलपूजाक्रियते तदनु तदग्रे देहो ईय इति नववस्तु
टोपां। सोपारी। आवन्त्री। जायफल। स्रंग। खलिक। बदाम। द्राण। अण्ड १ इवोक्तमंत्र १०८ वाररक्तपुष्पैर्जापः तदनुता-
मरूपसुवर्णोत्त्रिभिर्वैद्यैरक्षयते रूपानीह बलीसाहिधातीरापीइ सिद्धैरपूजोइ निरन्तरे इष्टसिद्धिर्भवति इति माजीरीकल्पः
अथ कोथलीकल्पः सम्पूर्णमासे गर्भिणी श्रीयदिकोथली सहित बालकं जनयति तदा सा कोथली गृह्यते ताम्रे मदी इक्ष-
द्विद्विकरी भवति यस्याः प्रसूतिर्भवति तदेव उक्तं यत्प्राप्यते तत्क्षणं प्रसूतिर्भवति यामृतवत्सा भवति तस्या गर्भमा-
सः पश्चात्कल्याणं वध्यते विधानं कृत्वा कृतवत्साया बालको जयति स्त्री कोथलीकल्पः समाप्तः अथ गंधककल्पः वं-
गसेने चूर्णीकृत्य पलानि पंच नितरां गन्धमाश्नीयन्तस्तच्चूर्णी त्रिगुणे च मार्कवरसे छाया विशुष्कीकृतम् पश्चाच्चूर्णमथोत-
थामधुघृतं प्रत्येकमेकपलम् बृह्मोयैव न मेति प्रत्यहम् १२ अथ गंधकरसायणम् गंधकस्योर्ध्वकर्पणं
मरिचं शाणमात्रकम् असिताम्बरमण्डांशं शिखण्डां चूर्णितं शुभम् १३ एतच्चूर्णत्रयं तैले तिलजे दिवसत्रयम् वर्तित्रयं समार-
भ्य घृते वा स्थापितं तथा १४ तदुद्धृत्य शीरषाणैश्चैव चाल्य बद्धिमान् पातयेद्दूर्तिसत्वं चतुर्द्वारसरक्तिका १५ पर्णत्रयं स-
मारोप्य तद्द्रवज्जकद्वयम् समुद्धृत्य भक्षयेन्मृतः क्षेमालो भवेत्ततः १६ दत्त्वा तु विधिना कृत्वा कामचारी भवेत्सदा नचा-
त्रपरिहारोऽस्ति विहाराय नृणां सदा १७ बलीयस्तेन नारायणं बद्धं बलविवर्धनम् हितमेतत्सदा प्रोक्तं रसायनगुणैर्षिणाम् १८
अथ गंधकद्रुतिमाह पलमिह गन्धकचूर्णं राजिकातः कर्पकालितमादाय सिततरवसननिरुद्धं हविषा पुनः शोषितं बद्धौ १९
तद्द्रवमाज्यमग्नौ कटुकचूर्णैकैर्कर्पसंयुक्तम् तिलैकैश्चाणमात्रं प्रातः स्वाद्यनियतपणम् १६०० वर्णवलयुतमेतज्जनयति
कुरुते देहसुखम् सतताभ्यासवशा इति जनार्दनसुधाधामलावन्यम् १ अथ गन्धकयोगमाह योगन्धाश्मसुचूर्णितं पिव-

इतिकल्पाध्यायेमालकाकणीकल्पेअष्टमप्रकारः अथचित्रककल्पः ग्रंथांतरे समूलपत्रमुत्पात्यछायाशुष्कंतुका
 रयेत् कदुत्रयेणसंयुक्तंघृतेनमधुनासह १५७४ चित्रकंभक्षयेत्प्राज्ञोविडालपदमात्रकं संयोगतोयांतिहर्षवलयःपलि
 तानिच ७५ पाण्डुरोगमपस्मारजलोदरभगंदरं प्रमेहंकृष्णरोगंचहंतिवह्निनिषेवितः ७६ अथभृंगराजकल्पः ग्रंथांतरे
 समूलपत्रमुद्धृत्यभृंगराजंशुभेदिने शुष्कंसंचूर्णितंपुण्येविडालपदमात्रकं ७७ कांजिकेनसमालोडयप्रभातेचक्षयान्वृहं
 मासमेकप्रयोगेणसर्वरोगैःप्रमुच्यते ७८ षण्मासयोगतोयांतिपलितंजरयासह दुग्धान्नभोजनाशक्तश्चिरंजीवनरोभवे
 त् ७९ फलवान्भृंगराजस्यसार्धकृष्णातिलान्वितान् षण्मासंचप्रयुजानोमुच्यतेपलितैर्नरः १५८० इतिभृंगराजकल्पः
 अथकुष्ठकल्पः ग्रंथांतरे गोक्षीरपाचितकुष्ठच्छायाशुष्कंविचूर्णयेत् ८१ मध्वाज्यखण्डसंयुक्तंभक्षयेच्चदिनेदिने बृह
 द्दरिप्रमाणंतुगुरिकांपरिकल्पयेत् वमनंविरेचनंकुर्यादिकैकंभक्षयेदिने ८२ पथ्याशीब्रह्मचर्यस्थःक्रोधचिंताविवर्जये
 त् त्रिभिर्मासप्रयोगेणगलितांगंपरोहति ८३ कुष्ठचूर्णतुसंगृह्यकदुतैलेनसंपिबेत् निहन्तिस्वरोगाणिहर्षदुष्टभगंदरं ८४
 पाण्डुकूताज्वरंघोरं सन्निपातंतुदारुणं कुष्ठचूर्णप्रगृह्णीयाद्भृंगराजरसेःसह ८५ कुष्ठस्त्रिन्नानिहंत्येवनिपीतंवासराच्छतं
 कुष्ठचूर्णमजामूत्रंत्रिभाष्यगुरिकाकृता ८६ तस्यपानप्रलेपेणहंतिकृष्णामनेकधा कुष्ठचूर्णतुगृह्णीयाच्छाल्मलीक्षीरसं
 पिबेत् ८७ निर्वातेमंदिरेस्थिवीक्रोधचिंताविवर्जितः संवत्सरप्रयोगेणदिव्यकायोभवन्नरः ८८ ॐ ऐं ह्रीं ३-हः स्वाहा
 अनेनमंत्रेणकुष्ठमभिमन्त्रितंरवादेत् इतिकुष्ठकल्पः अथनिर्गुण्डीकल्पः ग्रंथांतरे निर्गुण्डीमूलमादायगोमूत्रेणसं
 मंपिबेत् संहनेदुष्टकुष्ठतुकण्डुदद्रुविचर्चिका ८९ जीर्णसर्पिस्त्रिदोषघ्नंज्वरापस्मारनाशनम् नश्येहितंतुचाक्षुष्यंमू
 र्ध्निमादाश्रुकासनृत १५९० तिमिरघ्नकफहरंभिषग्भिस्तदुदाहृतम् भूतदोषप्रशमनपवित्रबलदस्मृतम् ९१ अथ
 मृताकल्पः ग्रंथांतरे अमृतासूक्ष्मचूर्णतु कृत्वोदकेनवदिरास्तिप्रमाणंतुगुरिकांकृत्वा ३६१ शिवपूजांकृत्वाभामहेश्व

तिनातेलेन कर्षोन्मितमभ्यङ्गोष्णजलावसेचनरतः पेयामृतं प्रत्यहम् सप्ताहान्विषतं निहन्ति सकलां पाप्मादिसर्वरुजम् नित्याभ्यास
वशाद्दिनष्टसकलकुशोपतापः पुमान् १६०२ अथ गन्धककल्पमाह योवात्युग्रमातिः सुचामीति मिदं गन्धाश्मवृक्षासमम् पथ्या
तुल्यमथापि पूजितगुरुः भूतेशपूजारतः आहारादिषु यन्त्रणा विरहितः स्यात्पुष्टिशौर्यान्वितः प्रोत्कुलाम्बुजनेत्र एवमजरश्चा
मीकराभाश्रयः ३ भृंगराजस्मेनैव लोहपात्रेऽग्निना पचेत् द्वावयित्वा विनिक्षिप्य मायूर इव जायते ४ जयादलरसेनापि बर्ध
मानरसेन च शृङ्गवररसेनापि काकमाच्यारसेन च ५ रसगन्धद्वयं लब्धं लोहपात्रे प्रियोत्तमे एकीकृतं च तावच्चरस्वत्स्ये
दपि यत्नतः ६ यावच्च नीलवर्णं स्यात्कोलाङ्गुरैश्च पाचयेत् गोमयस्यालवालैर्न स्यापिते कदलीदले ७ ढालयेत्पाकवि
त्प्राज्ञस्ततस्तु प्राशयेन्नरः एवं सति सुखार्थाय पथ्यभुग्मिः प्रसेव्यते ८ गन्धकपर्परी चैषा सिद्धा कालस्य सिद्धिदा दुर्ना
मग्रहणी सामशूलञ्च ग्रहणी गदम् ९ कामला वैपाण्डुगं च ह्रीहगुल्मजलोदरम् भस्मकंचामपातं च कुष्ठानि च ध्रुवजम्
त् १६१० एवमादीनि जित्वैव पुष्पानिर्मलैः सुखी जीवैर्दुर्षशतपूर्णवलीपलितवर्जितः ११ सर्वव्याधिचिकित्सायां क
ल्कोऽयमिति दुर्लभः गन्धकं त्रिफलाभृङ्गीसमभागांस्तु कारयेत् भक्षयेत्कर्षमात्रन्तु वर्षान्मृत्युजरापहः १२ शुद्धगन्धप
लान्युष्टौ मृततीक्ष्णपलद्वयम् सूर्यपाके त्रिसप्ताहं दत्वा कन्याद्वयं पचेत् १३ कर्षेकं पातयेत्सीरेवर्षमेकं निरन्तरम् दिव्यद
िर्भवेन्मर्त्यजीवच्चन्द्रार्कतारकम् १४ मन्त्रमन्त्रप्रवक्ष्यामि गन्धराजस्य भक्षणे ॐ हः अमृतीय अमृतराक्षीय अमृतगं
धोपजीवनिष्पन्नचन्द्रामृतं आज्ञापनममृतत्वं कुरु स्वाहा १५ कुर्याद्गन्धकयोगानां क्षीरशाल्यन्नभोजनम् केवलं वापि वेत्
क्षीरमन्यत्सर्वं विवर्जयेत् १६ अथात्र ककल्पमाह तत्रैव अतिकृष्णमतिस्निग्धं वज्रमञ्जनसन्निभम् सर्वदो
षपरित्यक्तं विशेषीपलवर्जितम् १७ गिरिदोषोज्झितं शुद्धं प्रयुज्यात्सर्वकर्मसु विहितं मस्तकं नित्यं रसरसायनादिषु १८ एत
द्गुञ्जारव्यमारव्यातं सर्वदेवनमस्कृतम् सर्वव्याधिहरं नूनमजरामरकारकम् १९ तद्वत्तेनैव पञ्चत्वं कृत्वा च सुविचक्षणः कृत्वा

बृज्योर्ण
मिश्रकंध
४२

यमृणमयेभाण्डेद्वेसंस्थाप्यबुद्धिमान् १६२० यथोक्तं मेघनादस्य निर्यासेयातिसंस्तुतम् स्थापयेद्विषये पञ्चचतुष्टयमथा
पिवा २१ स्थापयेद्रससंच्छन्नं छायापादिव्यमोषधम् सतीक्ष्णमसृणयाञ्च शिलायां पयैत्ततः २२ पिष्टातथैव संस्थाप्य सं
स्थानोपरि संवृतः अतः पुनः पञ्चदिने पुष्टयेत्सदृढं तदा २३ बलुवांस्तद्वसेनैव पिष्ट्वा संस्थापयेत्ततः एवमादिक्रमेणैव पेषणं
क्रियते सदा २४ पूर्वोक्तक्रमयोगेन धात्रीव्योषविडङ्गकैः संमिश्रं पेषयेद्दोरोयावन्निश्चन्द्रको भवेत् २५ निश्चन्द्रिकेऽति
सम्पीड्य अंगुष्ठाग्रप्रमाणतः गुरिकांकारयेत्सर्वीछायायां चैव शोषयेत् २६ एकैकां भक्षयेत्प्राशो वर्षमेकं निरन्तरम्
द्वितीये च पुनर्वर्षे भक्षयेद्गुरिकाद्वयम् २७ एवं संवत्सरेणैव एकैकां वर्धयेद्गुरीम् अनेनैव विधानेन नव्योन्नः शतपलं नरः
२८ अद्याद्भवेन्न संदेहो वज्रकायो महाबलः मासत्रयेण रक्तारव्यं शयकासं सुदारुणम् २९ पञ्चकासञ्च हृच्छूलं ग्रह
णशो गदांस्तथा आमवातं तथा शोथं पाण्डुरोगं सुदारुणम् १६३० मृत्युकल्पं महाव्याधिं वातपित्तकफोद्भवम् हृन्त्यष्टा
दशकुशानियथोक्तपथ्यसेवनात् ३१ गगनं कज्जलसन्निभं स्निग्धमदोषं वियोगितम् बहुशो दुर्बलं बुधमूलैर्युक्तं व
स्त्रे विबद्धं ३२ दत्त्वासलिलं तावत्क्षरेण घर्ष्य पङ्कतां नीतम् निपुणं गृहीतमुदकादञ्जनपुञ्जघनीभूतम् ३३ द्वित्रिवा
रपरिपूरितं रवितरुमथितात्पद्मदुग्धकारिरसे चूर्णितमथितं शीलायां कुड्बमेकं तदादाय ३४ प्रथमं चतुरष्टगुणं गोमूत्रे वा प
चेन्मृदुञ्चालम् निपुणमनलदत्त्वासमुद्रयाभ्रतथादुग्धे ३५ श्लक्ष्णं विडङ्गचूर्णं गगनाधीनं त्रिकटुसम्भवञ्च रजः त्रिकटुसमं
त्रिफलैः पृथक् तदर्थं च कन्धायाः ३६ नतकरिकर्णौ वृद्धदारुकरक्ता नलनीलकानाञ्च मूलस्य तालरक्ताश्वमारहपुषा
नाञ्च ३७ पत्रकसवाजिगंधाशतावरीमूलसम्भवं चापि अमलिनपुनर्नवार्कतकरिरीसवाल्यालमूलस्य ३८ चूर्णं कण्टक
पर्णीभवं समृताभृंगराजस्य त्रिवृत्तारव्यायास्त्रिभुवनविजयस्य केशवराजस्य ३९ सुविदितपाकं शीतं गगनचूर्णं च भाजने
सर्वम् समधुसितैरनुरूपैः संमिश्रं मध्वाज्यकर्षेण १६४० पिष्टं तदनुशीलायां स्निग्धभाण्डे निधाय सविधिज्ञः सोत्साहः

कल्पसं
अध्याय
३१

सुविनीतो गृहीयाद्वाप्यत्रकंकल्पम् ४१ मृदुकृतं वमनविरेकं वैद्यप्रदृष्टेन सात्म्ययोगेन याति शरीरविशुद्धिर्दीपितदे-
 हानलोनीरुक् ४२ पूजितगुरुदेवानलवितिथिसिद्धसाधुमान्यजनः स्निग्धोदनपरितुप्तः दीनग्लानिरहितः सत्कृतः ४
 २ स्थिरसंकल्पो विनीतसर्वेन्द्रियः प्रशान्तसर्वात्मान्च परिकृतपरोपकारो वासः समुज्झितोजितक्रोधः ४३ श्रद्धावान्
 श्रीयाद्वेषजराजस्य भाषकान्नष्टो पुण्येदिवसे कृत्वा गुरिकांतथा भक्षयेत्प्रातः ४४ अनुपानं शीतजलं सततमन्नाति
 भोजनं नात्र हिताहिताद्यं सुरवदंशाकान् रुदधिपरिहीनञ्च ४५ अतितित्तकटुकषायक्षाराभिष्यन्दितीक्ष्णरूक्षाणि वा
 तलविदाहिदुर्जरगुरूण्यसेव्यानि वस्तूनि ४६ पानंदूराध्ययनं रतिमतिशीतलं दिवा स्वप्नञ्च प्रत्युपदेशं द्वेषं वा तातपजाग-
 रणोद्गतान् ४७ चिन्ताशोकविषादव्यायाममदकरोन्मादकरान् पिशितञ्चानूपदेशं शीतपानं वर्जयेदनिशम् ४८ कृक-
 रमयूरकलावकतित्तिरिशशकाजनेषसारङ्गम् जांगलं पिशितं श्यामं माषपरोलं च वात्तिकुम् ४९ पथ्याशीपिशितं रसं सै-
 न्धवं सघृतकंसघान्याकम् स्वस्तिकषष्टिकलोहितशालीनतिनिस्तुषान्मुद्गान् ५० क्रमुकफलानि द्राक्षापक्वान्मफला-
 नि चैवं शस्तानि स्वादुचपरिणतिमधुरं कलिकरञ्चापि वाऽऽसवन्तोऽयम् ५१ प्रतिसप्ताहकमेतत् क्रमाद्वा प्रवर्धयेद्दीमान्
 युक्तिविचाराभिज्ञो भेषजस्य पर्यन्तं भवति ५२ रसायनराजं कूर्बन् मनुजो मनोभिलाषं प्राप्नोति नागार्जुनो परिषंषण्मासोप-
 विहितविधिना च ५३ अपगतसकलव्याधिर्वलीपलितवर्जितोऽतिमहातेजाः शूरः प्राज्ञो वाग्मी त्रिवर्गफलभाजनो दक्षः
 ५४ मदमत्तकुञ्जरबलः सौकुमार्येऽस्माह सम्पन्नश्च षोडशवर्षकरो बहुप्रसूतः सुचिरजीविनोपेतः ५५ जीवेद्वर्षसहस्रं स-
 तताभ्यासाच्च सर्वसम्पन्नः चन्द्रकमनीयकान्तिः पवनबलो धामसमधामा ५६ शोषयद्गदतिसारप्लीहापस्मारसिध्मय-
 क्ष्मणः कासश्वासविसर्पग्रहणीगुल्माशरीशोथान् ५७ प्रदरजलोदरभस्मकवमिपामाश्लीपदप्रमेहांश्च विबन्धभागंदर-
 कुष्ठविषमज्वरपाण्डुरोगांश्च ५८ श्रुतिवदनोदरलोचनमस्तक रोगान् समूत्रकृच्छ्रांश्च आशु रसायनराजः शमयति यु-

क्त्याप्रयुक्तस्तु ५९ सामंसमीरमुपहन्तिकफंसपित्तंसास्त्रञ्चपित्तमथजाठरवह्निमांघम् वातप्रकोपजनितान्कफजांश्च
सर्वान्पित्तोद्भवांश्चनिखिलान्सगदांस्तथैव १६६० नागार्जुनोदितरसायणसंहितायामालोच्यचात्मनिसमस्तकजावि
धाने राजानमेनमुपयुज्यरसायनानांश्रीविश्वरूपमुपसंस्कृतवान्कृतार्थः ६१ इतिमहाबलविधानाभ्रकम् गगनमु
कुरवल्क्षुण्णंकाज्जिकवृश्चीवजलदनादरसैः कुलीररसमुनिरसाभ्यांपिष्ट्वाप्रत्येकशःपुरितम् ६२ सौवीरादिरसेनस
म्पन्नंप्राप्यरविकरैःशोष्यम् मिलितत्रिफलात्रिकटुकविडङ्गचूर्णञ्चपादसमम् ६३ घृतमधुसिताविमिश्रंप्रातःकृ-
त्वाष्टमाषपरिमाणम् शिशिरसलिलानुपानंभोजनमिहमांसमुद्गादि ६४ साधितंयःसदाभुंक्तेपञ्चभूतमिदंनरः अ
भ्रकम्विमस्तत्रजायन्तेयेगुणानथ ६५ घननिबिडगूढसन्धिःश्वसनबलोन्मत्तकुञ्जरप्राणः सर्वद्वन्द्वसहिष्णुद्विरष्टव
र्षकृतिश्चैव ६६ रजनीकराक्षयपक्षेप्रशस्ततिथिनक्षत्रकरणयोगेन सितकुसुमाद्यैस्तुबलिंदद्यात्साधुप्रयत्नेन ६७ अं
गारराशिदहनज्वालातिघ्मातमग्निवर्णितत् आकरदोषोत्थित्यैपयसिसुवाप्यधारयेत्तदनु ६८ असकृत्कृतैकपत्रंमरिचन-
लेनत्र्यहञ्चपर्युषितम् शुक्लामलमसृणायांशिलायांवर्तयेद्धुशः ६९ शुचिभाजनोदरस्थंसम्यक्सितविपुलवस्त्रसंछन्न
म् परिपीतसकलसलिलंदिनकरकिरणैस्तुकुर्वीत १६७० घनरजसःपलमेकंतण्डुलमेकञ्चपरिगृह्य त्रिंशत्पलानिपयसो
व्याषंसदुग्धघृतमन्नभुक् ७१ मासेनगुणगणांश्चसंप्राप्नोतिनरस्तमारव्यातः घनकुञ्चितनीलकचोदुन्दुभिर्नदिविरहि
तश्रवणः ७२ सनरोवागमौश्रुतिवान्शास्त्रविज्जीवेद्ब्रह्मणोदिवसम् ७३ इत्युमाभाषितमभ्रकं अभ्रंचतुष्पलंग्राह्यममलं
धौतशोषितम् पत्रितंलोहपात्रस्थंतण्डुलोयरसाप्लुतम् ७४ गोजीरसेनसमर्द्यमृदुपङ्कःसमंस्कृतम् पचाविडङ्गचूर्णेनतुल्य
भागेनयोजितम् ७५ शिण्डिप्रवर्तकाकासभृङ्गरजतिलद्रवैः प्रत्येकंक्रमशोदत्वाप्रस्थार्धघट्टयेत्ततः ७६ पिष्ट्वाष्टमासकं
दत्त्वावरिकान्वर्तयेद्द्विषक् कवर्णाद्यञ्चद्रव्यादिसमाह्नितयंत्यजेत् ७७ ततोयथेष्टंकुर्वीतव्यवायाश्रमभोजनम् हन्त्ये

तरुणपित्तञ्च शूलामवातपाण्डुताः ७४ प्लीहाग्निसादशोथारोविष्टमग्रहणीगदान् इत्यभ्रककल्पः अथशिवगुरी
कल्पः तत्रैव शिलाजलुषोऽपलत्रिनिवारविभावयेत् बलायादशमूलस्यगुह्यः कर्कटस्यच ७५ वगयामधुयश्वाश्रस
मध्यचवारिणा क्षीरेसकृत्क्रमेणैवसप्तकृत्वाततोद्भुतम् ७६ काकालियुग्मञ्चपुष्करवह्निगस्त्रांमराधुगाद्वचविकागजपिप्पली
नाम् पाठाद्विजीरकनिकुम्भविदारियुग्मवीरावरीमधुपलांशुमतां द्रव्यानाम् ७७ पलिकानामपांद्रोणेसिद्धानां पादशेषिते काथेभा
वितमित्यंबागिरिजं द्विपलंचतत् ७८ सुज्यात्कर्करश्मृगीधानीव्योषतलीसकुडवेन चूर्णपलेनविदाज्यस्त्वक्क्षीर्यावाकर्षयु
ग्मेन ७९ द्विपलेनचतुर्जातात्तैलघृतसौद्रशर्कराभिश्च तद्विपलाद्विगगाभिः कुर्याद्गुरिकाततोऽक्षसमाः १६०० ताःसि-
द्धानवकुम्भेशुष्केजातिपुष्पाधिवासितेस्थाप्या तासामेकांस्वादेत्प्रतिदिनमनुपानंदेयं च ८१ क्षीररसदाडिमाम्भः शीतजलम्
धुरासवान्यतमम् जीणान्तेलघुभोज्ययूषंस्यांसिपिशितनिर्यहैः ८२ सप्ताहमात्रमेवसामान्यमतःक्रमंभवेत्सरितः शुक्तस्या
न्नेप्राग्वागुरिकानविरुध्यतेचैषा ८३ निष्पापाभूरिफलापरिहारसुखोपयोजिताजयति प्रबलवातशोणितमूरुस्तम्भंज्वरं
दीर्घम् ८४ भगमूत्रशुक्रदोषान्प्लीहाशः पाण्डुरह्यकृद्दोषान् वध्मं वमिगुल्मपीनसहिष्काकासारुचिश्वासान् ८५ विद्वधि
मुदरकृच्छ्रं शिवत्रंषदक्षयमदमूर्च्छाम् उन्मादमपस्मारमुरवरोगाशिरोगदस्तम्भान् ८६ आनाहमतीसारं हलीमककामलाग्र-
हणीरोगान् ग्रंथ्यबुदाश्चपिण्डिकाभगन्दरगण्डमालान् ८७ अतिकाशमतिस्थौल्यंस्वेदमतिश्लीपदंगुदेकीलान् दंष्ट्राविषं
समूलङ्गरप्रयोगान्सुघोरांश्च ८८ मंत्रौषधिप्रयोगान्विप्रसुक्तान्मौतिकांस्तथा भावान् पाप्माऽलक्ष्मीचैयंगुरिकाशीवानाम्ना
प्रथिता ८९ वृष्याबल्याधन्याकान्तियशःश्रीवर्धनीमेध्या कुरुतेस्त्रीवल्लभतांजयंविवादेमुरवस्थाञ्च १६९० वलीपलितरो-
गरहितो न भवति गान् सुबद्धमतिचैव वर्षद्वयप्रयोगाद्वर्षशतचतुष्टयं जीवेत् ९१ इतिशिवगुरिका अथगुग्गुलुकल्पः तत्रै-
व त्रिफलाशनखदिरामृतवर्षाभूभृङ्गगोक्षुरुक्काथे सार्धात्केतुगुग्गुलुपलानि त्रिंशच्चलेहवद्विपचेत् ९२ मधुघृतसिता

विमिश्रं लिहेन्नरः कान्तिबलबुद्धियुक्तः तथागैर्विमुक्तो जीवतिसंवत्सरांस्त्रिशतान् १३ पदेपदे चरत्नानियोजने रस
कूपिका भाग्यहीनानपश्यति नानारत्नवसुंधरा १४ अथ श्रीशैलमल्लिकार्जुनकल्पः कोणेरके अवसारी कैलासशिरव
रि श्रीशैलकुमारीपुसतीजे प्रसन्नजले चन्द्रमौलि १५ रिद्धिसिद्धिभूमंडली रिद्धिचाभूमण्डल सांगतो देवीतुज पर्वतपा
षाण १६ जंबी स्थंबी वनस्पति वृक्ष वल्ली फली रस औषधी कन्दमूलस्थापिली १७ सिद्धमंत्रवाहसवाद परिम
त्रप्रसिद्ध हाप्रसिद्धमार्गजाणावा मंत्रवादाचे निआधारे १८ दशधातुवाद अंजनविच्यारे अनेकयुक्तीचा विचार साध
ते सिद्ध १९ जारणमोहन आणि मारण स्तम्भन आणि उच्चारण मग वशीकरण आकर्षण विद्वेषण शांतिकर्म जाणावे
१७०० अदृश्याची साधना विचारयत्न करावा जैसी पवनबरोवरी ये सिद्धि कर्म त्या सिद्धिचे हे धर्म साधन काळी अनु
क्रमे साधकानि १ केदारकल्पः साधनाकृतकर्णमग पूजिती विनवी शैल्यबाळी होती हे कष्टसाध्य प्राप्ती गुरुमुखी शा
स्त्रयुक्ती सांगितली साधना २ अतापरी येसी विनवनी प्रसिद्ध असता कवण्यास्थानी ते सांगिजे कृपा करुनी आदि
पुरुषा ३ पूर्वस्थानजे सांगितले नाम ते विस्तार करुनी अनुक्रमे प्रसिद्धीची वर्मे निवेदून करावे ४ तो सवत्मा शुभ
पाणी बोलता जाला कृपा करुनी सिद्धी अहितमृत्युलोकी ते तुज सांगतो ५ ह्यणे जंबुद्वीपमाझारी दक्षिणदिशे कू
ष्मातीरी शिवरूपे गिरिपर्वत असे ६ तो भुक्तिमुक्तीचा दातार अवतार तो शिवाचा अवधारी ह्यणे शैल्यबाळी गिरिनमो
नी भक्तालागी ७ शिव आणि शक्ती तीसारी वैखरियुक्ति ती हि होउनी एकरथी अवतार धरिजेला ८ ह्यणे निनाम श्रीशै
ल्यगिरि श्रीशक्तिपद अवधारी शैल्यह्यणे जे अवधारी उत्तमबुद्धि ९ शिव सर्वाचा अंतरी सकळ व्यापक चराचरी ऐसा
तो शैल्यगिरि साज्योति तेजाचा १७१० गिरिशिखर प्रादारात पुनरपी जन्मानाहियेण तेथे सिद्धि स्थापिली ज्या ह्यणे नी
सर्वेश्वर ११ पारियेसी राजोत्तमे जाण परिलोह होय सोन त्याचे अनुक्रमे स्थाने सांगताजे १२ श्रीशैल याच पूर्वदिशि

त्रिपुरातकाचंदेवालयअसे त्यातनीलवर्णपाषाणअसे तोपारस १३ त्यात्रिपुरांतकाचेपश्चिमदिसे योजनसहाचंडि
केस्थानअसे त्यास्थानदक्षिणे बेहूड्यासारिखेपाषाणतेपारस १४ श्रीपर्वताचेदक्षिणे अजरारदेवीचेस्थानअसे तेथेताड
फळासारिखेपाषाणअसे अरक्तवर्णपारस १५ पुनरपिरामेश्वराचेलिंग असेमहातेजाळ त्याचेदक्षिणेनरकेळासारिखे पा
षाणतेपारस १६ तेथेदक्षिणद्वारअसेकुण्ड त्याभीतरीईश्वरस्थानप्रसिद्ध तेथेताडफळासारिखेवितण्ड पाषाणतेपरिस
१७ तेथेविवरअसेचंद्रज्योति तेथे ऊर्ध्वमुखीपंक्ती अश्वपादासारिखेअसती पाषाणतेपारस १८ चंद्रगुप्तेश्वरदेवअसे
तथापूर्वेसगावचंद्रकांती तेथेशिवाअसेसोमती तत्प्राग्विस्तीर्ण १९ तथादक्षिणेशीपाषाणदिसतीमुगवर्ण तेपारसजा
णाश्रोतिसम्पूर्ण याचंदेश्वराचेदक्षिणभागी मांडीउर्फजानुप्रमाण १७२० खणीजेनिघतीजायफळासारिखे पाषाणतेपा
रीसजाणा त्यापर्वताचेपश्चिमजाण अचलेश्वराचेस्थानत्याचेउत्तरेसन्वारयोजन २१ चण्डिकास्थानअसे तेदेवतेपश्चि
मदिसे हिरड्यासारिखेपाषाण तेपारसजाणावेजाण २२ तेथेचण्डेश्वराचेस्थळजाण हिरड्यासारिखेपाषाण लोहासी
वेधुनीकरीसुवर्ण तेपारसदेख २३ अचलेश्वराचेदक्षिणकोणी नदीयामीढाल्यातिन्ही तेथेचिखलमधेपाहवेशोधुनी
तेथेहिरड्यासारिखेपाषाणतेचपारसदेख २४ श्रीशैलयाचेउत्तरभागी प्रियंगुपर्वतप्रसिद्धजगी त्याचेदक्षिणभागी दी
नेरेकडेअसती २५ त्यादेकळ्यामधेअसतीदेवस्थान त्याचेपश्चिमदिशेजाण कुण्डअसेसुलक्षण तीर्थस्वरूप २६
तथाकुण्डाचेतीरि अजालेण्डीसारिखेअवधारि तेपाषाणअसतीनिधीरि तेपारसदेख २७ प्रयागेहुनजाताहाटकेश्वरा
मार्गीकपारअसेतेदुसरे पायरीचेतेथेमुगासारिखे पाषाणतेपारस २८ कपोतेश्वराचेदक्षिणेस स्थानपश्चिमदिशेस
जाण भास्करासारिखेपाषाण तेपारस २९ तेथेअचलापुरनामेनगरअसे तेथेलिंगब्रह्मेश्वराचे पुढेअग्नेनीस तीर्थस्वरू
प १७३० येककुण्डअवधारि पीतवर्णपायरी असेप्रत्यक्षरूपनिधीरि पारसदेख ३१ तेथेरवणावेअगच्छवीर

पाषाणनिघटीसपीकार तेचपारसदिव्यरूप ३२ ऐसीशैल्यगिरिप्रदेशी स्थापियलेअसेपरिसासि ईश्वरासमानां करीहेम
३३ तेविवेकीसाधुजने देवताआधारेभावेकरून आत्मइच्छेकरून सिद्धिसाधिजे ३४ मंत्रसिद्धिशक्तिनिर्धार गुरुविना
देवताआधार भूतसिद्धिआत्मरक्षणविचार साधिजेकीजेहेनिरुपिलपारसस्थान ३५ अथायुष्यवृद्धिनिर्णयज्ञानहमक
ल्पः भुक्तिमुक्तिचादातारु त्याचासमर्थचापारु नकवेदेवाच्याचेदेखिलेशिवरु चुकलेजन्मयेरझार ३६ तेथेरिद्धिसि
द्धिफार सकलसाधनाचार असतीवारवार स्वल्पदेख ३७ अनापरीसीचंद्रवदना सांगतोतेसाधनजेणे चुकेजन्ममर-
ण साधुजनासी ३८ श्रीशैल्याचेपूर्वभागीद्वारि त्रिपुरांतकस्थानअवधारी तेदुर्लभतरी ऋषिगणासी ३९ तेत्रिपुरस्थान
चौदेशी स्थापनेकल्याणिसिद्धिची तेप्रीतिसाधकासी प्राप्तहोय १७४० त्यात्रिपुरांतकाचेपश्चिमदिशे योजनेकमनीशैल्य
ग्रामअसे जगत्प्रसिद्धशोभतसे तीर्थरूप ४१ तेथेएकपर्वतअसे त्यापर्वताचेपश्चिमेशी भीमानामविवरअसे जगत्प्रसिद्ध
४२ त्याविवराचेद्वारी सिद्धवृक्षअसेअवधारी देवतात्रिपुरासिंदुरी आणिकुण्डल्यात तत्पौदक ४३ तेथेजाऊनीसाधका
नी तीर्थविधिकराविनीकी तेथेदेवतापूजावीकोतुकी भवानीसहितप्रसन्नहोय ४४ पूजाविवराचीकरावी लोहराकीसम-
पावी मगप्रार्थनाकरावी सिद्धवृक्षाची ४५ पूजाकरावीषोडशापचार पत्रेंछेदावेअवधारे त्यातपौदकेकुण्डाभीतरी तात्का
दस्वणिजे ४६ कुण्डीघालिताचिपहावे मगमच्छहोतीसजीवे त्याचेशिरपुच्छेदुनिअवयवे शक्तिशीनैवेद्यसमर्पावा ४७ तो
नैवेद्यभसावानिका मूर्छयैईलमुहूर्तयेका मच्छविसर्जनतवरेका सिद्धिप्राप्तहोय ४८ होयज्ञानविस्तार उपजेभूतभवि-
ष्यवर्तमान होईलमहानथार होईलभद्रजाति ४९ कार्यसिद्धिमहिमेची जानओतिलीकायाकनकाची कुण्डीहोयसुवर्ण
रुची तात्काबजाण १७५० सिद्धवृक्षाचीपुष्पेपरियेसी तेसेविजेतत्पौदकासी तरीद्विगुणहोईआयुष्यत्यासी जन्मादारभ्य
५१ त्यात्रिपुरांतकाचेउत्तरे दोनीअसतीविवरे त्याचेपरिअभ्यंतरे परीसचित्तदेऊनी ५२ तेथेकोकिडाकारनामेविवर जा

णप्रसिद्धमहानथोर त्याचिकरुनियान्यापूजानमस्कार शिरावेत्यात ५३ प्रवेशतापूर्वभागी दिपकअसेवामभागी धनुष्यजावे
 वेगी वामभागीदहा ५४ तेथेप्रचण्डअसेवैश्वानर त्यांतपाषाणअसेकूर्माकार दृढधरुनियानिधीर पाषाणवेगळाकीजे
 ५५ तोश्वेतवस्त्रांतबाधिजे रक्तवर्णतोतात्काळभाक्षिजे समयसाधिजे साधुजने ५६ ऐसेसेविजेदिनसात वज्रदेहि
 होयखचित ह्यणोनिकरावेसमस्त होयभरवसे ५७ दुसरेकोकिळाकारविवर तीर्थरूपअसेमनोहर पूजाकरणेपोडशोपचा
 र नमस्कारकीजे ५८ साधकेघेऊनियान्यावमन शुद्धकरावेअंतःकरण विवराप्रवेशुनीकीजेधैर्य साधकेते ५९ तेथेदहाधनुष्य
 प्रमाण कोकिळाकारअसतीपाषाण त्यावरीकावेतीवमोजून पवीरोन १७६० तेफुटतातीजाये उरतातेदिघ्यावे चूर्णक
 रूनरांधावे गोक्षिरमधे ६१ तेसीरहाईलकृष्णवर्ण तेशीघ्रकीजेप्राशन अयुतवर्षप्रमाण आयुष्यवाटे ६२ प्राप्तहोयवाटेज्ञा
 नभूतभविष्यवर्तमान सोळावर्षाचाहोईलजाण कृष्णकेशव ६३ पुरेनिपुरांतकाचेउत्तरेस चिंचवृक्षअसेसुरस त्याचे
 समीपतसोदकअसे आणिसरोवर ६४ त्यावृक्षासभोवते पूजावीतीदेवते भावेकरूनहाते पाठीवरठेवुनि ६५ एक
 चरणावरते शुद्धपूजावेदेवते वृक्षाचेपत्रआणावे छेदनकरुनि ६६ त्यापत्राचानेवेद्यसमर्पिजे नंतरितोभाक्षिजे मूर्छा
 येउनिसहजे तेजयेक ६७ कायाकल्पप्रज्ञावृद्धि भूतभविष्यवर्तमानसिद्धि वयद्विगुणानिरव्याधि शरीरहोय ६८ त्या
 चिंचवृक्षाचीकामवे सेविजेसरोवरजवे पोडशवर्षाचादहसकळ वयद्विगुणहोय ६९ ऐसीयापूर्वदिसे त्रिपुरांतकीसिद्धिअ
 से सिद्धिअनेकीसाधिजे युक्तिबरे १७७० रामेश्वराचेस्थानप्रचण्ड तेथेअसेतसोदककुण्ड मृत्तिकाधेऊनीउदण्ड
 लेपमुखीकीजे ७१ रवेरतेपाचवेबालोषीधमिजे लोहनिपजेलतेचूर्णकीजे मधुघृतसीतसेविजे तरुणपावेल ७२ त्यारा
 मेश्वरेदक्षिणतरी केवासारिखेपाषाणअसती एकरेखादिरेखात्रिरेखाती चतुर्थपाच षडरेखाअसती रुद्राक्षाचेपरी ७३
 एकचतुर्थरेखाचिये प्रचीतीचेपाषाणजे तेसर्पचीअसतीजे तेजाणावेतात्काय ७४ पांचरेखाचंद्रकांती षडरेखातेदिव्य

जोती तेदुर्लभहोती भक्तसुरगणासी ७५ जोषडरेखाचापाषाण तोचिध्यावाओवखून एकरेखाविरहितमिळवून घेई
जेसाधके ७६ साध्यमंत्रीशुद्धबुद्धि अष्टाक्षरविरहितबोधी मनस्थिरकरुनिसाधी पावेलतोआयुषसुख ७७ ॐकारप्र-
थमअक्षर यकारुतेद्वितीयअक्षर तृतीयहोयतेष्टकारु बिंदुदूरजाण ७८ चतुर्थहकारह्मणा पंचमहाकारह्मणा मंत्राचा
विचारजाण गुणवृद्धिहोईल ७९ षष्ठमपकारह्मणोन नरोरककारु उच्चारून असाअष्टाक्षरजाण स्वाहामंत्रु १७८० ॐघ्रीं
देदनारस्वाहा येणेमंत्रमंत्रावीजे मंगगोक्षीरेपंचविजे स्थिरतेनेसेविजे स्वस्थबुद्धिकरुनि ८१ हेसाधकेओषधसेविजे होय
अभेदअच्छादिजे नवनागसहस्रपरिजे बवेशक्ति ८२ दुसरेगोरक्षस्थानअसे तेथेचोन्याशीशिक्षाअसे त्याचेजाणपूर्वसी
चारशिखाएकत्र ८३ त्यास्थवीकरीप्रमाणरवाणिजे उदकीर्तओवखिजे पाषाणपरिसहजे तेपोबवजाण ८४ तळीअसेएक
कुण्ड उदकअमेरक्तवर्णदोनीमुण्ड दोडकेरसेसेविजेपीड अमरहोय ८५ पलासशक्तिचेकाभावना स्वहसेवेधीत्यार
सजाणा हेसावेधवेधूनीकांचना होयनिर्मळ ८६ श्रीशैल्याचेमाथेवरती त्रिपुण्नामेअसेशक्ती देवालयतेदोनअसती
साधकेजाणिजेपै ८७ त्याचेईशान्यभागी भ्रमराच्युतवृक्षअसे सदातोफळाभ्रमराळूह जाणिजेऐसा ८८ फळफोडि
ताचभ्रमरउडे गोक्षीरेतेपंचविजे रक्तवर्णतोपाहिजे होयतत्वता ८९ तोसेविल्यादिवससात अयुष्यहोएकअयुत
नवनागसहस्रबघीनिवांत होयत्यापुरुषासी १७९० तेफळक्षीरेपंचविजे शिष्यालागीउदकेदेइजे निधीरेभक्षणकीजे
अणिकप्रकारसांगतो ९१ तेफळकेसेमदिजे एकासुवर्णपारहीजे मक्षिकागोक्षीरेपंचविजे युक्तिनेपै ९२ तैसेविल्यादि
वससात बहतवेगीहोयनिश्चित लोहासीभेदूनिनिभ्रान्त हेमहोईल ९३ पारदआणिदृष्टाअश्वक समभागकरीयेक फ
ळगर्भीघालोनिक गोमयेतेपकीजे ९४ युक्तिनेचपुरद्यावे कृष्णवर्णहोयतेधवा सेविजेतेस्वभावे निधीरेपै ९५ तोर
सअष्टलोहासी वेधुनिहेमकरिनिश्रयेसी जाणिजेतेसाधनेशी सुगमवोउपाय ९६ आणखीयेकभ्रमराच्युतपरीयेसी शं

स्वेश्वरीदेवतादुकरदेशी जनप्रसिद्धतयापारासी महान्वृक्षअसे ९७ भ्रमरासहितफळ वंगशोधुनिकरिनिर्मळ क्षीरेप
चविताकेवळ व्रजदेहीहोय ९८ श्रीपर्वताचेमायी प्रसिद्धप्रभाकुंडतीर्थ वृक्षअसेभ्रमराच्युत सहाफळतु ९९ कपोतेश्व
रेअगस्तितीर्थ पीतलिंगअसेविचित्र पश्चिमदेशेनीहस्त दहाधनुष्यतेशुन १०० मयूराकारपाषाणनिधे तेसत्वरगोक्षी
रेपचविजे संसारिजनासीपूर्वे जन्मसारे १ कपोतेश्वराचेउत्तरे पाषाणअमतीरुद्राकारे गोक्षीरेसेविजेनिधीरे दीर्घयु
षीहोइल २ श्रीशैल्येपश्चिमभागी मल्लिकार्जुनप्रसिद्धजगी पूर्णब्रह्मनिर्गुणलागी शुद्धितेचिपरम ३ रूपतेपरब्रह्म
त्रिपुरांतक कल्पसिद्धिकरवीसाधके मल्लिकाप्रसादविनाकधी नपावेतो ४ ऐसाअघोरमंत्रप्रसिद्ध असेत्रिपुरांतकाचा
सिद्ध भूतशुद्धीनेशुद्ध करावेपै ५ अंतरीमार्जनविवेकन पूजाषोडशोपचारकरून तेथेजगसद्वसपूर्ण पूर्वमार्गीशिळाअ
से ६ तेथ्रवतअंगुळ इन्द्रगोपासारिखेउज्वळ परवस्तुतघेइजेनिर्मळ साधकेपै ७ लोकोरीहोइलप्रसिद्ध होइलतेथवाहे
मपविन शुद्धबुद्धबुद्धिनेगात्र यत्नकीजे ८ मल्लिकार्जुनाचेपूर्वेस अपूर्वदेवताअसे एकचरणेउभीअसे पाहिजेस्वरूप ९
दोनीहातपाठीवरी तिचेपूर्वदिशासअवधारी येककुण्डकुरपारनगरी नांदतअसे १०१० तेअश्वासारिखेपाषाण चांगलेआ
हेतजाण तेशुनआणावेशुभदिन साधकेघेइजे ११ लोतिलेभृत्यमारवावे राणसीनीचेपुढेद्यावे कनकहोइलस्वभावे बावन
कस १२ तत्कर्णेश्वरनामदेवत अजादेवीनामविरव्यात तेथेकूष्माण्डीलोभूत औषधीअसे १३ तेहस्ताकीसाधावे पुष्प
पत्रेसहध्यावे मर्दिताहोयलोहदिसे सुंदरवर्ण १४ तेसिद्धमंत्रघेइजे मंत्रएकवीसआवर्णकरिजे मंत्रसप्ताशरेसहजे असेपै १५
अंकारादिस्वाहा जपमंत्रिजेशुद्धबुद्धि कुण्डदुर्गावरददेवी अष्टाक्षरीजाणावी मंत्रसिद्धिते १६ ह्यणावेदुजीअष्टाक्षरी रुक्मा
विदुनिधीरी कामरूपियेचारी ह्यणावीएकवीस १७ स्वाहामंत्रयत्नेन जालियास्वभावेओळखून येणेलोहपत्रासीलेपदेणे
तेपुन्हाकारलिया शुद्धसोनेहोइल १८ मासयेकचूर्णसेविलिया सर्वज्ञानलवलाया आणखीएककूष्माण्डीया प्रकर्णअसे

उदण्ड १९ हडतानेकोणेश्वर ग्रामअसेअवडनगर तेथेदेहारानामेपर्वत प्रसिद्धअसे १८२० त्यापर्वताच्याशिखरी भैरवस्था
नपरि त्याच्यापूर्वेससेमवली औषधीअसे २१ तेओवरवावीकृष्णापक्षी चांगलीफुलतेशुद्धपक्षी सडतेऐसीजाणावी २२
तेवलीचाकंदघेउन गोक्षीरेसेविजेतेणे निश्चयपरिहोणे वज्रदेही २३ पारस्वतावृतावरण जित्तसकीजेएकांतवसून चार
भागत्याचेकरून नवसागरमिळविजे २४ पारज्यासमकंदघेऊन चूर्णएकत्रकरून वृत्तीवरच्यावावाकून सावलीतपुरेपा
चरिजे २५ जेलारामाकपूर्वदिसे परंतुतेथेएकलाखअसे तेसेविजेचैत्रमासि तरुणहायतत्वता २६ षोडशवर्षाचादीसे
शोभिवतहेमपरिसे कायासिद्धहोईल २७ त्यारामपर्वताउत्तरदिसे पेडांगडग्रामअसे तेथेहंसीसारख्याशिकाअसे स्व
जकते २८ एककुहाडीघेइजे अतिघौरीफोडिजे जीइउपपडेलबुडी चित्तिघेइजे २९ त्यातमिळविजेश्रीफळचूर्ण सेवि
जेपथ्यनेमकरून वलीपलीतभरवसानी व्याधिनासती १८३० ऐसीश्रीशैलयाची स्थितीसिद्धिरितीची प्रसिद्धअसती ३१
पुसेगौरीपशुपतिलागून अन्नसेविलतेतृणवर्ण जलतेसेवनकरून मर्दिताचुकेजन्ममरण व्यथासमस्तपै ३२ साधुजना-
चौरवरी देवीहोयतीप्रसिद्धी अणिकपद्मपुराणीरिधिसिद्धि सांगितल्याअसती ३३ आणखीएककोणसांगिजे श्रोतेश्रवणी
श्रविजे सादरहोइ ३४ कृपासिंधुब्रह्मकृषि पूर्वकथास्मरूनीमानसी सांगताजालाप्रियेसि तोत्रिपुरांतक ३५ कोणेरूपेनि
पजलानागनाथ महाराष्ट्रदेशेप्रसिद्ध जोतिलिंगवैजनाथ पर्यलीग्रामीअसे ३६ तयास्थळीस्थापनाअसे तयादक्षिणदि
से प्रवडनगरअसे अवतारुशिवाचा ३७ प्रवडहनिदक्षिणदिशे नांदुरमार्गेदुर्गास्थळदिसे तयाआडचारपर्वतअसे गोधुम
नामे ३८ तेथीलगोधूमाकारपाषाण सप्तधातुवेधीलजाण अग्नेयकोणदिसेतेशुन पारोलगाम ३९ तेथेअसेविवररूप सां
गतोगतअसे त्याविवराचेद्वारीतीन्ही मातृकाअसती १८४० तेथीलरवडेगोत्रिडासारिखे असतीतेसप्तधातूस वेधीलजा
ण ४१ खरोग्रामाच्याअग्नेयकोणे येकडोंगरपश्चिमेत एकमुसबअसेतेथेरवडक त्यारवडकावररक्तेरणा असतीतेपाषाण

घेईजे ४१ शाकभागअजापित्यासिरवलिजे तथासमानतान्नघालिजे खलूनवरिकाकीजे तेकाळ्याकुऱ्यासरिजे हेमताकाव
 होय ४३ इतिआयुष्यवृद्धित्रिकालज्ञानहेमकरणकल्पः अथाषोडशकल्पः कृष्णोदक १ शीलोदक २ विषोदक ३ उ-
 ष्णोदक ४ पीतोदक ५ रक्तोदक ६ श्वेतोदक ७ क्षीरोदक ८ आतायांचीस्थाने शीलोदकस्थान धारापुरइ-
 शान्यपडावडग्रामअसे ४४ शिवनरीतरेभोगवर्धनग्रामे गोदावरीतरेनराहावेग्रामतस्यपूर्वसामले ४५ नैऋत्यपंचव-
 र्णपर्वतेशीरोदक द्वारकावेदतीर्थेसिद्धवरतेथेरक्तोदक ४६ लोगडसमीपेसामकानामदेवल प्रसिद्धआहेते रीनवेधीहो-
 य माहोददेशजवळगुडेग्रामअसे तेथेकेदारदेव ४७ एकविरादेविआहेतेथे क्षणवेधीप्रत्यक्षआहे लोहोकापुरदेशा-
 तभारवग्रामतेथेआहे फलरणदेशिमोलदीगरग्रामीअसे ४८ माहोरदेशिकारेग्रामआहे नैऋत्यदिशिपारनेराग्राम
 समीपेआहे कोलापुरदेशिनरपुरसमीपरगेग्रामआहे तेथेविषोदकआहे ४९ योगेश्वरअंबासमीपेदेवल वाडेग्राम-
 मांजरानदीतरीविषोदकआहे तेथेचशीलोदकआहे ५० खानदेशमध्येमांग्यातुंग्यापर्वतावर तेथेताडपर्वतिवज्र
 ह्यगिरिपर्वतिआहे त्र्यंबकसहज्यापुरीतआहे मार्कण्डेयपर्वतिआहे ५१ सप्तशृंगीडोंगडावरआहे तौरणमाळी
 त्रिकुटभाण्डारीठाडगिरीवरआहे अशीहीविषोदकस्थाने सांगितलीहोऊन ५२ अधिकएकसांगेनदेवि वैरादे
 शीवराणपुरग्रामअसे त्याचेदृशान्यकोणीउकडेगावअसे तेथेशीलोदकअष्टलोहवेधकरीलक्षणयेकात ५३ बाला
 पुरइशान्यकोणीउकडेगावअसे तेथेशीलोदकअसे तेहिअष्टलोहासवेधते ५४ शिवनरीभोगवर्धनग्रामअसे ते-
 थेशीलोदकअसे तेकृष्णवेधीअसे ५५ दारुवेगावअसे तेथुनपूर्वदिशेससाळगावअसे तेथेपाचवर्णीपर्वतअसे
 तेथेहिशीलोदकअसे ५६ तेहिक्षणवेधीअसे लोहागडापासीसामकानामदेवताचे देवलप्रसिद्धअसे तेथेनववेधी
 शीलोदकअसे ५७ आताशीलोदकाचीपरीक्षासांगती त्यांशीलोदकामध्येहेमशुष्कअन्नक हिंगनफळातघालूनपा

प्यामधेठेविजे तेपाषाणहोय ५८ तेणेअष्टलोहअष्टधातुवेधक माहोरदेशीअरारीयाताब्याचेजवळ नउसिमे
पासीघोडेगावअसे तेथेकेदारदेवअसे ५९ त्याजवळएकविहीरअसे तेथेशिलोदकअसे त्याउदकातजितकेवृ-
क्षाचे पानेवकाषेपडतीलतितकेपाषाणहोतील १८६० तेथेजाउनपकासपापडाकोरडाघालोन त्याउदकातदिव
सपुरूनठेविजे तेफळवबीजपाषाणहोय ६१ तेचूर्णवंगासीदीजे वंगस्तंभहोईतेधवा हिंगनबेराचीसालशिलो
दकीघालिजे तेशिवाहोयतेचूर्णताम्रमध्येराकिजेहमहोय ६२ शिलोदकांतगंधकानेवांगेप्ररूनठेविजे तेशिवा-
झालियावंगासदीजे सप्तधातुवेधील ६३ शिलोदकीपाराघालिजे तोएकवीसदिवसमर्दिजे तोगुरकाहोय ६४
मुखीधरिजेसहस्रायुहोय देवतुल्यपुरुषहोय हेममाक्षिकासीत्याउदकाची पुरेएकवीसदीजे ६५ तेचूर्णवंगास
दीजे सातवेधकरील हेमहोय ६६ आताशिलोदकाचीपरीक्षावमंत्रसांगतो ॐ नमोवासुदेवायनमः केशवायन
मः श्रीनृसिंहायनमः हामंत्रसहस्रदहाजपिजे दशांशघृतेहवनकीजे मगक्रियाआरंभिजे ६७ आताशिलो
दकाचीस्थानेसांगतो कोल्हापुरदेशीभारवेगावअसे माहोरदेशीकेरुवेगाव तेथेशिलोदकअसे ६८ मानदेशी-
अरपाडेगावअसे तेथेशिलोदकअसे पारनेरीडोंगरामधे नैऋत्यकोणीजगप्रसिद्धअसे ६९ कृष्णाचेथडीअसे क
रडकोल्हापुरदेशीनरसिंहपुरापासी तेथेशिलोदकअसे जवळलडवागेगावअसे १८७० विसप।पजादेवताअसे तेथेवि
विषोदकअसे जोगेश्वरीअंवात्याजवळदेऊळ वाडेगांवअसेवज्जेचेथडीस ७१ विषपाहारादेवताअसे तिचेजवळविषोद
काचीकुण्डे जगप्रसिद्धअसे ७२ आताविषोदकाचीपरीक्षासांगतो विषोदकांततेलाचाथेंबटाकावा तोनफुटेलनवे
व्यालीजेसकोच ऐसीपरीक्षापाहिजे मगअनुष्ठानकीजे ७३ नत्रजपीजेतोजपमंत्र ॐ ह्रीं क्लीं वीं गायेः देवायः कुरुगनी
लग्नेनस्वाहा हाजपदहासहस्रकीजे त्याचेदशांशहवनकीजे ७४ हेविषपाणिमंत्रुनकडुदुधियातधालिजे त्या

उदकांतहिरडे ३६० घालिजे महिनेसहाअसोरीजे मागप्रतिदिने एक एक सेविजे ७५ त्यावरदुधभातखाइजे वर्ष-
 येकतरीपुरुषसिद्धिहोय सहस्रायुमहाबळीपराक्रमी अजरामरहोय ७६ विषोदकविषपायजु हेतिधेयेकचकरु
 नमदिजेमासतीन एकसेविजेतोपुरुषवेधकरील वधुहोय ७७ सोनेहीकरील हेविषोदकआणिअभ्रक हेममाक्षि
 कवत्रिफळायेकचकीजे बोरप्रमाणगोकियाकीजे ७८ प्रतिदिनीएकसेविजे तोसहस्रायुहोय महाबळीआणिप
 राक्रमीहोय ७९ विषोदकातपलासपापडाघालिजे महिनेसहाअसोरीजे प्रतिदिने एक एक सेविजे वरदुधभातखा
 इजे ८० तोसिद्धहोयसहस्रायुहोय महाबळीहोय पराक्रमीहोय ८१ विषोदकवनारळीचेउदक नारळीभरीजे
 वेळातीनतोकलंकहोय तेसत्यअसे लाभ्रासरीजेहेमहोय ८२ आताविषोदकाचीस्थानेसांगतो कारीबैराटदेशी
 लोनारकुंडीअसे मांगियातुंगियातुर्गात तारंकपर्वतावरअसे ८३ ब्रह्मगिरीसअसे सहजापुरीसअसे प्रेमपुरीस-
 असे जैतापुरीसअसे ८४ मार्कंडेयपर्वतीअसे सप्तयुंगीसअसे तोरणमाळीसअसे विद्रुभांडारीसअसे ८५ धार-
 नगरीसअसे परीक्षापाहूनकामकीजे आताअमृतकल्पसांगतो ८६ दक्षिणपंथीनैरुळअसे तेथेअमृतसंजीवनी
 असे जगप्रसिद्धअसे मोणकेश्वरदेवजवळीअसे ८७ त्याचीपरीक्षासांगतो त्याउदकीचिरमपौरकीवांधूबराकीजे
 त्याचेअस्तीहोतील ऐसीपरीक्षाझालीअसताकामसाधिजे पडलआणिपारियासि एकचकीजे लाभ्रासवेधक-
 रील चौसष्टिहिसाधिजेहेमहोय ८८ नासिकउत्तरदिशीस श्रीरामसेजेरामपर्वत जगजसिद्धअसेतेथे वितंडी
 यासारिखेपाषाणअसे तेसेविलियागुटिकाहोय ८९ गुरळीधरिलियाअदृश्यहोय अथवागुटकाचूर्णकरून क
 थिल्लासदीजे तोवेधकरील ९०१० रामसेजेपासी नाकडशीपयापर्वतअसे तेथेनागवेलीनागविषेअसेती त्याचे
 पानेपचविजे तेमासेहोती ९१ तेपचविजेतरीतिन्हीलोकगमनहोय षोडशवर्षाचाहोय आणिपाताळचिनीधानेअ

सती ९२ घोंडाथनुनामेपर्वतऊर्फधोडपर्वत त्याचेशिखरीववृक्षअसे त्यावृक्षाखालीखणिजे तेथूनमळाक
ती ९३ तेवहुतवृक्षाचीपाने कापेमिळवूनपत्रीदिजे मांदाराचेकापेहिपत्रीदिजे तेमळहोतीलतेभक्षिजे तारिसि-
द्धिहोय ९४ अथवातेचपर्वतीयेकविवरअसे त्याच्यासायाससीयासारिखेपाषाणअसे तेंपुरपाकीधमिजे हमहोय
९५ अथवापाषाणाचेचूर्णकरीजे मधुतुपेसीसेविजे तरासहसापुहोय ९६ आणसीतेचपर्वतीनागवेलीअसे तेकी
णीहातेशिबेना तिचाकंठवंगवेधकरील ९७ अथवातेनागवेलीससुतभता ताम्रपत्रीलेपिजे तेपुरपाकीधमिजे
वेकाएकवीसहमहोय ९८ श्वेतशिखाअसे तिचेनावबहुलायी तोचीपरिस तोचिअष्टलोहवेधकरील ९९ अथ
वातेशीबेचेचूर्णकरून मासयेकतुपेसीवदुधासीसेविजे तरिषोडशवर्णाचाहोय अजरामहोय १०० तेचपर्वती
गायद्वारअसे त्याहारीखणिजे नागकूर्मसदेविलाअसे तोचीसष्टसिद्धिकरील त्याचरसेवंगस्तंभहोय १ अथवा
तुमुवर्णहोय मंत्रसांगतो ॐ यदाकुहुकुटस्वाहा हं वीस्वाहा महारत्नायस्वाहा क्षेत्रपालायस्वामिने अत्रुष्टानकरावे
२ देवीधाउवेशीमगहोमआदारीजे शुभनक्षत्रपाहूनकार्यकीजे अथवाहसिणप्रांतीबाबापुरनगराजबल पहनया
मअसे त्यागसीबोदुवल्लीगावअसे त्याचेजवळदुधीनामदेवताअसे ३ त्यामध्येओहळअसे त्याचेतटीलाखेचया
टीकरीयापाषाणअसती तेकबुद्धियामधेधातिजे भगधमिजेसत्यपडेक ४ तोचीसशिहिरसासदीजे वेधकरीलहे
महोय तोचपाषाणहस्तीदंतेचूर्णकीजे तुपवृक्षवरंकनरसेचूर्णकीजे गुंजाअदिजेहमहोय ५ आतांकोल्हापु
रकल्पसांगतो रक्तमंदुकल्पपूर्ण क्षेत्रीअसेतोचीसष्टवेधकरील अथवातुवेधीह महोय ६ नेणेउदके पारजगं.
धकमद साबिचेतांदुळ अजासीरसिवादिजे दिवससातकलिजे त्यानेलेपमात्रेअष्टयातुवेधील हमहोय ७ अथवा
तोरसतुपामधेसेविजे उत्तमदेहहोय ८ अथगुनः मल्लीकार्जुनअथोपुखीयोगकल्पः कोणीएकअवसरी गीरीपुस

तीशंकराप्रती सागरास्वामीसत्परी रिधिसिद्धीचामंत्र ९ ॐ नमोसिद्धेश्वरायस्वाहा हामंत्ररुद्रपादुकास्वाले येक
 विवरअसेतेउघडीजे मधेप्रवेशकारिजे तेथेधनुष्य १० विनायकअसे १११० त्याविनायकाजवळअग्नेधरकुण्डअसे
 तद्रसकुण्डबुधियातधारिजे तेणेअरुलोहकनकहोय ११ अणिकयेकसिद्धेश्वरकल्पअसे मल्लीनाथापासूनध-
 नुष्य २० अग्नेयदिशे सशिरवराउपरीशिरवेरवरदेवअसे तेथेजाइजे १२ त्यादेवासप्रहरात्रीसप्रदक्षिणाकीजे प्र-
 त्तिदिवसीविमानेदिसती १३ त्यादेवानेअग्नेयदिशिधनुष्य २० छायावृक्षाचीअसे त्याचेपंचअग्रघेइजे तेतेलात
 कढविजे मळहोतील १४ तेभक्षितामूळपिईल मगदधपीइजे तोसिद्धहोय अंतरिक्षगमनहोय त्रैलोक्यगमन
 होय महासिद्धहोय १५ तेथूनपुढेदिसधनुष्य २० इंदितसिद्धनाथदेवअसे तेथेजाऊनहामंत्रजपिजे ॐ नमो-
 सिद्धनाथाय येणमंत्रपूजाकीजे १६ पांचशेजपकेजे तेमुरखीधारिजे रवेचहोइल १७ सर्व
 पाताळीगमनहोइल अदृश्यहोइल नवनागसहस्रबळीहोइल अनेकसिद्धित्याहूनहोइल १८ धनुष्य २० कर्दवीव-
 नअसे तेथेजाइजे तेथेसुवर्णाचादारवराअसेरत्नरचित त्यापासीवसूनजपकीजेतामंत्र ११ ॐ नमोभैरवाय
 हामंत्र १०००० दहाहजारजपिजे मगदारवराउघडीजे तेथेसोन्याचाकर्दवीवृक्षअसे त्यावृक्षाचेफळेभक्षितादिव्य
 देहहोय १९२० नवनागसहस्रबळीहोय तेथेदेवागनापरमेश्वरान्याअसती चारदिशेसिचारसिद्धिअसती २१ पूर्वदि-
 शेसपावुकासिद्धिअसे दक्षिणदिशेसस्वर्गसिद्धिअसे पश्चिमदिशेसअंजनऊर्फअंजपालसिद्धिअसे उत्तरदिशेसगुरि-
 कासिद्धिअसे २२ तेथेआवडेलतीसिद्धिघेइजे सिद्धिघेऊननिधिजे देवीपासूनउत्तरदिशेस धनुष्य २० अंबरभुवन
 असे तेदेवाचेनगरतेथेएकलक्षकन्याअसती २३ तेसाधकासीहातीधरुद्रदेवरातघेऊनजातील त्यासारिवैराज्य
 करवितील अनेककाळकमीहोतील २४ इति अधोमुरखीयोगकल्पसमाप्तः त्यादेवापासीअमृतकुण्डेअसती देवी

पासीपाषाणपरीसअसे त्याशिबेवरकाबेहीकधारिजे तेपेगिवाफुलेलगुणिकाविमतील तेणेअष्टलोहकनकहोय
२५ असुराकल्पसिद्धवर ह्यणजेतेथेहस्तनीपर्वतअसे दक्षिणदिशेगावअसे त्यादेवाचीपूजनमस्कारकरणे २६
त्यादेवाचेपानोध्याजवरपीवडापाषाणअसे तोपरसतोघेइजे अष्टलोहकनकहोय २७ अगरीत्यापरिसामागेप-
श्चिमदिशे धनुष्य२० छायाछत्रअसे सातदावहोरीकरुनखांवासीबांधिजे दोरीधस्तरीविजेदारवंराजवरपावि-
जे तेथेमंत्रजपिजे १०००० दहाहजार २८ तौमंत्र ॐ नमोसिध्नाथायसिद्धिदेहि मगहारवंराउघडूनआतप्रवे-
शकरणे तेथेदेवाचेगणअसती २९ तैसाधवासीपुसती मगजन्मपत्रिकाधेती मगआपणापासीठेबिती त्यांचे
डेवेबांधिती हातीधरूननेतील १९३० तेथेअमृतकुण्डअसे तेअमृतपाजतील तेदेवातुल्यसाधकासकरिती-
ल ३१ तेचर्चनकरितील आमचीजन्मपत्रिकादारववीतयासी शतपुरेहोतील कुण्डलेभूषणदेतील ३२ इतिद्वि-
तीयछायाकल्पसमाप्तः अन्यज्योतिसिद्धवरीअसे उत्तरदिशेसजाऊन धनुष्य१० चन्द्रेश्वरदेवअसे त्याचेअर्चन
पूजनकरून तेथुननिघावे ३३ पूर्वदिशेस धनुष्य२० श्रियादेविअसे तेथेजाऊनपूजाअर्चनकरणे तौमंत्र ३४
श्रियादेवीश्रियापयोदर्शनत्वावे हामंत्रयेकलक्षजपावा तेथुउत्तरदिशेअंगुळे२० मार्गअसे तेथेगावेचारीवेसव
णगावेबाराविस्तारुअसे ३५ त्यावनीविधियुक्तसिद्धाचीस्थानेअसती तांब्याचेबाहुलेतांब्याचीभूमिकाअसे
तेथजाताईश्वराचीपूजाकरणे ३६ पातालीपारसअसेतीघेइजे माध्याह्नीगुरिकाअसेतीघेइजे त्यामधूनतुला-
जीसिद्धिवारेलतीघेइजे अणिकयेकसांगतो ३७ गावेआउरजाग्रतीर्थअसे तेथेस्नानकीजे चरवरअसेतेशि-
लोदकपाणीपीइजे तरिपाषाणहोय ३८ तेअशोकवनामधेकुण्डेअसे तेथस्नानकीजे देवाचर्चनकीजे पाणिपी-
इजे तेअमरकुण्ड तेणेदिव्यदेहहोय ३९ तेथेहारवंरासातरवणाचाअसे तोरत्नरवचितसोन्याचाअसे

तेथेबाहेरवसूनपूजाकीजेतोमंत्र १९४० ॐ नमः शिवाय मगतोदारवंराकार दिव्यमहाद्वारउघडती दिव्यमोहोछावक
 रितील मगसुखीहोतील ४१ पुरुषभुवनेदारवविती तेलोकसामोरेयेतील तेथीलगणगंधर्वऋषीपाहुनेकरिती मगते
 थुनब्रह्मभुवनेदारववितील तेब्रह्मलोकसामोरेयेतील तेपाहुणेकरितील ४२ मगदुसरेदिवशी ब्रह्मसाधकातेपुसती
 तुह्मीयेथेचराहाल कीसामोरेचालाल ४३ तेसांगातुह्मींआत्माजवळ मगतेह्मणतीकींआह्वास सिद्धिनाथदेवास
 पाहण्याचानेमअसे ४४ तवतेथुननिघती पुढेविष्णुभुवनदेरवती मगविष्णुलोकसामोरेयेती त्यासिद्धातेघेऊन
 जाती ४५ आणिविष्णुभुवनआपलेमगत्यासीपुसती तुह्मीयेथेअसालकीसामोरेचालाल तेह्मणतीकीआह्वास
 सिद्धिनाथपाहण्याचानेमअसे ४६ मगतेसांगूननिघाले तेह्मणतीपुढेदिव्यद्राक्षान्चामंडपअसे तेथेरिघीजे तेथेदेवक
 न्याअसती ४७ त्यासाधकातेपुसती देरवोनसामोरेयेती मगदेवीदेवापुढेसांगती साधकमंत्रजपती तोमंत्रजप४०
 ॐ नमः शिवाय नमः यामंत्रानेदेवसंतोषहोतो मगसाधकासीविमानेयेती आणिजवळबोलाविती ४९ मगसाधकासी
 विमानेयेऊन देवकन्यान्यावयासयेतील साधकासीनित्यविमानावर वसवितील देवापुढेकरितीदेवप्रसन्नहोती १९
 ५० दिव्यांबरआभरणेदेतील वरपुरीसनेतील अनेकसुखभोगभोगवितील अमरराज्यकरितील ५१ चंद्रकन्या
 सारिरेराज्यकरवितील दिव्यदेहहोय ५२ इतिपारवतीकल्पः अथआलिंगनकल्पसांगतो तवदेवह्मणेदेविम
 जप्रतीपुसिले मगकांहीयेकमागितले मजआलिंगनकल्पसाधावा ह्मणोनआलिंगनकेले ५३ तेआलिंगनकल्प
 लक्षणमहादुर्लभझाले तेथेजाऊनईश्वराचीसेवापूजनकीजे तेथूनधनुष्य१०अवरअसे ५४ तेविवरीगुदारीलायक
 हस्तीअसे तेथेरिघीजे साधकरिवस ७।१४।२१ बाहुसमानकाकडाकीजे ५५ तोलावूनत्यानेउजेडारिघीजे अंत
 रीगेलियानेसर्वदेवदृष्टीसपडतील वधनुष्य१०अंधारअसे मगदेवसुप्रसन्नपहावे ५६ त्यादेवापुढेकुंडेअसती तेज

मृतेस्तनकीजे दिव्यदेहहोय महापराक्रमीहोय ५७ मगतेथुनदीनवारावजिव्या मधेवारेजाइजेपुढेचीवररि
थिसिद्धिअसे तेपाणिअसेतेथुनसामोरारिघीजे उजवेहाते ५८ तेथुनवरलीकडे अंगजाइलयेवरदारअसे तेथे
एकराकाच्यारवांधावर उल्लुंघिजेवरलीकडेसारखकरवालतीघालिजे मगसारवद्धरूनउतरीजे ५९ तेथुनसातावरच्या
विवरीजाइजे खालतामार्गअसे मगसामोरैजाइजे पाताळीहारकेश्वरदेवपाहिजे १९६० विघ्नकांहीनदिसे जपकी-
जेतो जपमंत्र ॐ नमोहारकेश्वराय नमः अपलीसिद्धदेही ६१ हामंत्रजपताप्रत्यक्षलक्ष्मीसामोरायेईल मगसाध-
कासपुसे तुमचाकोणदेशकवणग्राम कवणनामकवणमाताकवणतात ६२ अमृतकुंडीस्नानकरविती मगदिव्य
देहहोय आणिकसिद्धीपावती ६३ मगगणगंधर्वसामोरायेती किन्नरहारकेश्वरापासीजातील देवांचेदर्शनजाति
यादरसपरसहोती कुण्डलेअभरणेभूषणेदेतील ६४ मगदेवअपलारत्नरवचितमुकुटदेतील अजरामरकरील त्या
सीअभिषेककरवितील अंतरसिद्धिज्ञानहोय ६५ पाताळीवसलापुरीचेराज्यदेतील राज्यहेमसोन्याचेउर्वशीसारि
ख्या अप्सराअनेककन्यासहराज्यकरवितील ६६ इतिआलिंगनकल्पसमाप्तः अथमाहेश्वरद्वारकल्पसांगतो म
हेश्वराचेद्वारी सहस्रधारपारीविवरअसे धनुष्य६ जाइजे तेथेसिद्धरसाचेकुण्डअसे तेथेस्नानकीजे दिव्यदेहहोय
६७ तेथुनधनुष्य२० वरगणेशअसे तेथुनधनुष्य२सिद्धवरअसे वडारवालीविवरअसे तेथेजाऊनसाधकानेउपवास
कीजे ६८ दुसरेदिवशीनयस्कारकीजे विवरीरिघीजे तेथुनधनुष्य२० जाइजे एजेडवारअसे तेथेडावीकडेरंभाचे
स्थानअसे ६९ धनुष्य२ जाइजेरंभाउभीअसे आगतस्वागतफारकरीते साधकासीबोलते तुझीयेथेअसावे १९७०
अनेकभोगभोगावे कांकीमाझैगईअमृतकुण्डअसे तेसेवनकरावे असेसाधकाप्रतिबोलतीहोइल ७१ मगसाधक
बोलेलकींआज्ञास हारकेश्वराचेदर्शनपाहिजे मगहारकेश्वरासजावे तुझ्यासीबोलाविलेअसे तुझीनिघीजे ७२

वाचेपूर्वदिशे हाटकेश्वराचामार्गअसे तेथेकनकबंधभूमिकाअसे तेथेसर्वत्रदेवकन्याअसती ७३ तेथेविचि
त्रकीडाविनोदअसे अनेकप्रकारेभोगभोगवितील दिव्यदेहीदिसे विवरीविघ्नदिसे ७४ सुखेहाटकेश्वराजाचे
चित्रदारवंदादिसे कामधेनुदेवकन्याअसती सर्वदेखोनीविस्मयकरितील ७५ अभिलाषापुरवतील देवानेसा
धकाळानिरूपिलेअसे देवकन्यातेथेअसे त्याठिकाणीजाऊनमंत्रजपिजे ७६ तौमंत्र ॐ नमोहाटकेश्वरायस्वाहा
जपसातवेळकीजे मगदेवकन्याकवाहेउघडतील सामोरयेतील ७७ मगतयादेखुनिसाधकअंतरीधरतील मूर्छी
गतहोतील देवकन्याउठवतील भवरपालखीतनिद्राकरवतील ७८ क्षणयेकराहूनदेवकन्याबोलतील असुतलो
कीहनसाधकआलेआहेत हाटकेश्वरासीजावयाचनेमआहे तौमूर्छीगतझालाअसे ७९ मगत्यासीप्राणअर्पिजे
उभारिकेलेकीजे पुन्हासाधकासीदेवकन्याबोलेल याहाटकेश्वराचेदर्शनीकीजे ऐसीदेवेआज्ञाकेली १९८० मग
साधकनिघूनयेतील तेथूनदारवंरीकामधेनुअसे कल्पवृक्षअसे चिंतामणीअसतीलतेहीपाहावे ८१ चौथीनाय
कापाताबल्लोकासहीतसामोरायेतील मगपंचवक्त्रपाहूनपुढेसाधक हाटकेश्वराचेदर्शनासयेतील ८२ देवदर्शन
होइल कुण्डलेभूषणआभरणदेतील कीर्तनकरितील आपलेनगरीचेराज्यदेतील ८३ इतिमाहेश्वरद्वारसहस्र
धारकल्पसमाप्तः अन्यकल्पः निंबववालुसिद्धवरउत्तरदिशेसी त्रिशृंगपर्वतअसे तेथेजाऊनवैधिजे तेथेना
रवासारिखेपाषाणअसतीलफुटतील ८४ नारिंगनिघतील अन्नातभक्षिजे येकअतिथासीभोजनकरविजे पुना
क्षणयेकमूर्छीगतहोइल दिव्यदेहपूर्णहोय ८५ अनेकसिद्धीहोय पुन्हा मेषह्मणजेमेंरा कर्कह्मणजेरवेकडा ध
नह्मणजेधनुष्य सिंहह्मणजेव्याघ्र हेद्वारेभ्रमरअच्युतआंब्याचावृक्षअसे ८६ तेफळफीडिजेतारिआतूनभ्रमर
निघेल ऐसीपरीक्षापाहिजे तेफळदुधातपचविजे तेदूधनीउडीजे ८७ मगदुधप्यावे क्षणयेकमूर्छीगतहोय मग

एकाक्षणातदिव्यदेहहोय ८८ अणिकदेवीपूर्वसकदकीवनअसे तेथेजाइजे त्यावनांतअमृतकुंडअसे तेपाणिरुधि
रासारिखेअसे तेरक्तोदकशंकरानघरिजेपीइजे ८९ तेथेकदलीसन्मुखअसे तेहिशंकानधीरताभाक्षिजे तवदिव्यदेह
होय अनेकसिद्धिहोय त्यासीविमानेयेतील १९९० अणिकसिद्धिसांगती देवीपश्चिमकदकीवनअसे तेथेजावेगुडप्रभा
तीर्थअसे तेथेसर्वसिद्धीचेस्थानअसे १९ तेथेजाऊनगुडीनाथायनमः रात्रिचारप्रहरजपकीजे तोजप ऊंनमोगुडी.
नाथायस्वाहा पुनःदेवीप्रसन्नहोय १२ अणिकमागितल्यापरकायाप्रवेश दूरश्रवण अणिमा गरिमा लघिमाबदरदृष्टि
पादुकासिद्धी सर्वसिद्धि वअष्टमहासिद्धि यातजेसिद्धिज्यासीजैसी आवडेल तीसिद्धिमागिजे नाहिरदिव्यदेहहोयवि
मानमागिजेस्वर्गाजावयासी १३ आणखीसिद्धिसोमशिवाअसे त्यारवालीपादुकाअसे त्यापायीधाळिजे अंतरिक्षगमन
होय १४ अणिकनिंबसंगमेस्वरदेवअसे तेथेदेवापासीधूपदीपकीजे तेथेकुंकड्यासारिखेपाषाणअसती तेपारसअष्ट
लोहकनकहोय १५ अताएककाळभैरवस्थानअसे त्याचेजवळपुरेएकहातावर पारसपाषाणअसे तोहीअष्टलोहवेध
करी १६ याचेपुरेविवरअसे त्याविवरसुरेपाळीजाइजे हाटकेश्वराचेदर्शनकीजे अमरावतीचेराज्यदेती १७ दक्षि
णद्वारिहूनतेथेअमरावतीसिद्धीसपहावे गावे५ उत्तरद्वारीजाइजे तेथूनगावे१०जाइजे १८ तेथूनवेळूवनअसे तेवनगा
वेसातदीर्घअसे त्यावनामाजीनदीअसे १९ येकनंदिनी१ एकजाया१ एकशैला१ एकभद्रा अशाचारीनद्यादक्षि
णवाहिनीदिसतील त्यानदीपासीमात्रसिद्धवाळूअसे तेप्रसिद्धअसे २००० आमचेस्थानदेखीचंद्रेश्वर चतुर्वक्त्रअसे
दक्षिणवक्त्रअसे तेथेसरोवरअसे तेथेस्नानकीजे रिथिसिद्धिहोइल१ अनुग्रहछायाक्रीडाकीजे तेथूनउत्तरकडेनदी
चेतीरी अंधनदीअसे तेथेहत्तीसकौडीदेवताचीस्थापनाअसे मुक्तीमधेसिद्धताअसे २ अरवेरीससुरवसंतोषभोगवि
ती महाबळीहोय महापराक्रमीहोय मगतेथूनधावएकजाइजे मगतेथेदेवीपासीदिव्यबेलवनअसे ३ तेथेकोकिकासा

रिखेनाद उमरतील ते ऐकू येतील तेथे महादेवाचे स्थान असे त्या आदि लिंगासन मस्कार कीजे तरी सदा कामरूपी होय
४ अथ पूर्वोक्ता किंचिद्विशेष ज्ञानार्थ कविता भेदेन श्रीशैल आदिकल्पानुसरण्याह कोणे एके अवसारी शंकर आणि शे
लकुमारी करि न होती अवधार याचि गोष्ट ५ आदिब्रह्मा त्रिनयना यारि तिथि सिद्धीची विवेचना समूल करीजे जीक
थना कृपा करीनिया ६ तव शिव बोलै पार्वतीसी ह्मणे सिद्धी स्थापिली मृत्युभूमि सी चित्त देऊनी परियेसी चंद्रवदने
७ जो कुशल आणि कर्मनिष्ठ पराक्रमी आणि इन्द्रियनिष्ठ प्रयत्नी आणि ब्रह्मनिष्ठ अद्वैत बुद्धि ८ अंतःकरणाचा निरम
लु वरं विज्ञाता सुशील पारवंडिया विद्यालु मानिसदा ९ साभिमाना आणि सत्यवचनी स्वबुद्ध आणि उदासीनी सर्वलो
कामाक्षी विचक्षणी भक्तीरतु २०१० सामदंड भेदाचे ज्ञान जाणे सर्व जीवाचे रंजन त्यासी होय पावन रिथि सिद्धि
११ ऐसी या साधुलागी सिद्धि स्थापिले या जागी त्यास सहजि प्रसंगी सांगे न तुज ११ पर्वत पाषाण जल स्थलि वनस्प
ति वृक्ष वल्ली रस ओषधि कंद मूली स्थापिलिया सिद्धि १२ जारण मारण स्तंभन मोहन उच्चारण वशीकरण आकर्ष
ण अदृश्यकरण मंत्र साधनाची वर्म १३ जैसी पवन साधी विकर्म ते सिये सिद्धि साधनाची नियम ऐसी साधावी अनु
क्रमे साधक जनी १४ पुढि विनविले शक्ति हेतु अष्टसाध्यप्राप्ति गुरुमुखशास्त्र युक्ति साधिती साधे १५ परियेकी अ
से विनवणी प्रसिद्ध असती कोण स्थानि ते सांगावे कृपा करूनी आदिपुरुषा १६ पूर्वस्थाने सांगितले नेम ते वि साधक
करावे अनुक्रम जैमहासिद्धीची वर्म निरोपावे १७ तो सर्वात्मा शूलपाणि बोलता जाहला कृपा करूनी सिद्धि आहे
ती मृत्युभुवनी ते सांगत जाहले १८ ह्मणे जे बुद्धी पामाक्षारी दक्षिण दिशे कृष्णातीरी श्रीशिवरूप शैल्यगिरी पर्वत
असे १९ तो भुक्ति मुक्तिचा दाता गिरी अवतारु शिवाचा अवधार ह्मणे निनामे श्रीशैलगिरी भक्तालागी २०२० तिस
री वैखरी युक्ति तिन्ही होऊनिये कस्थिती अवतारु धरिली २१ ह्मणे निनामे श्रीशैलगिरी श्रीहेशक्ति पद अवधारि शे

त्यह्मणिजेवैरवरी उत्तमबुद्धि २२ शिवसेव्याअंतरि शबलव्यापकचराचरी आसीतोश्रीशैल्यगिरि सायुज्यता
२३ त्यागिसीशिखरादरुशण पुनरपिजन्मानाहियेण तेथेसिद्धिस्थापिलीयाजाण सर्वेश्वरू २४ परियेसीराजो
त्तमा सारुसहेयहेमा त्याचीअनुक्तमा स्थानेसांगिजेति २५ श्रीशैल्याचेपूर्वदिशे त्रिपुरांतकाचेदेवाकडुअसे त्या
तनीलवर्णपाषाणदिसे तोपरिसराजू २६ तयात्रिपुरांतकाचेपश्चिमदिशे योजनयेकचंडिकेचेदेवालयअसे त्यास्था
नादक्षिणेव्याहडीयाअसे पाषाणपरीस २७ त्याश्रीपर्वताचेदक्षिणे असेअजरेदेवस्थान तेथेताडफळासारिखेपाषा
ण अरुक्तपणीतेपरिस २८ पुनरपिरामेश्वराचे लिंगअसेमहातेजाचे त्यादक्षिणेनारिकेलुचेसारिखे पाषाणतेपरीस
२९ तेथेचदक्षिणद्वारि असेकुंडत्याभीती ईश्वरस्थानआहेप्रचण्ड तेथेताडफळासारिखेवितंड पाषाणपरिस २०३०
तेथेविवरअसेचंद्रज्योति तेथेऊर्ध्वपूर्वमुखीदगडोक्ति अश्वपदासारिखेअसति पाषाणतेपरिस ३१ तेथेचंद्रगुप्तेश्वरदे
वअसती तयापूर्वेर्ध्वचंद्रकांति तेथेशिलाअसेशोभति महाविस्तीर्ण ३२ तयाशीलेचेदक्षिणे पाषाणदिसतीमुंगावर्ण ते
परिसजाणसंपूर्ण श्रौतैजनि ३३ त्याचंद्रेश्वराचेदक्षिणे मांडियाप्रमाणपाषाणे निधतिजंबूफळासारिखे पाषाणतेपरि
स ३४ श्रीपर्वताचेपश्चिमजाण अचलेश्वराचेस्थान तयाउत्तरेपंचयोजन चष्टिकास्थलअसे ३५ तेदेवतेचेपश्चि
मदिशे हिरडियासारिखेपाषाणअसे तेजाणावेअवश्य सर्वेश्वरपरीस ३६ तेथेअसेचंडिकेश्वराचेस्थान तेहिरडियासा
रिखेपाषाण तेलोहवेधकजाणपरिसअसे ३७ अचलेश्वरादक्षिणकोनी नदिमिकालीयातीनी तेथेखालूनकाटिजेशो
धुनि हारडियासारिखेपरिस ३८ श्रीशैल्याचेउत्तरभागी प्रियंगुपर्वतुप्रसिद्धजगी तयाचेदक्षिणभागी दोनरेकअस
ती ३९ ह्यारेकामध्येअसेदेवस्थान तयाचेपश्चिमदिशेजाण कुण्डअसेसलक्षणतीर्थरूप २०४० त्याकुण्डाचेतीरी अ
जातेंडियासारिखेअवधारि पाषाणअसतिनिर्धारि परिसदेखा ४१ प्रियंगुहोउनीहारकेश्वरा मार्गीकपटअसेअवधा

रा ॥ त्याची पायरी दुसरी ॥ सुगमसारीखे पापाण नवारीस ॥ ४२ ॥ कयांनं चराचे देवस्थान ॥ ह्याचे पाश्चिम दिसे जाण ॥ भास्कराशारीखे पा-
 णाण ॥ तेपरीसदेखा ॥ ४३ ॥ तेथे आलंघुरतां मनगर ॥ तेथे लिंगस्थान ब्रह्मेश्वर ॥ पुढे पुढे असे मनोहर तीर्थरूप ॥ ४४ ॥ तेथे कुडि अवधारी पी-
 तवर्ण पायरी ॥ तेथे रक्षक रूप नीरधारी परीसदेखा ॥ ४५ ॥ त्या अलंघुराचे उत्तर देगे नो असती नगर ॥ तेथे पापाण असती सर्पाकार ॥ तयखा-
 णावे ॥ ४६ ॥ तेथे खाणावे अंगुलवाण ॥ पासाणनी घती सर्पाकार ॥ तेथे रसनी धारा दिव्यरूप ॥ ४७ ॥ असे श्रीशैल गीरी प्रदेशी ॥ स्थापिले
 असे परीसासी ॥ जे स्वरूप मात्र लोहासी ॥ करि हस्तक निरधार ॥ ४८ ॥ तेथे विष्णु किंसाधुजनी ॥ देवता आधार भावे धरुनी ॥ आत्मरक्षण करुनी
 साधी जे सिद्धी ॥ ४९ ॥ मंत्रशक्तिचे निष्ठाधारे ॥ गुरुआज्ञा देवताद्वारे ॥ भुतमिद्धी आत्मरक्षण विचारे ॥ साधी जंकार्य ॥ २०५० ॥ हे नीशे विले परिस-
 स्थान ॥ आता जलस्थलवनस्पतिजाण ॥ सांगी जे लघु वंचना ॥ श्रीशैल्याची ॥ ५१ ॥ ह्यामांडाची गीरीवर ॥ भुक्ती मुक्तिचा दातारु ॥ याचा सामर्थ्य
 चा पारुन कळे देवा ॥ ५२ ॥ याचे देखील त्यासी रवर ॥ चुके संसार येरद्वार ॥ तेथे रीधी साधन विचार स्वल्पदेखा ॥ ५३ ॥ अतापरियेसी चंद्रवदने
 सांगी जे तिसी सिद्धी साने ॥ जेणे चुकती जरा मरण साधुजनाची ॥ ५४ ॥ श्रीशैल्याचे पूर्वद्वारी ॥ त्रीपुरांतकस्थान अवधारी ॥ जे दुर्लभ पृथ्वीवरी ॥
 ऋषिगणासी ॥ ५५ ॥ त्या त्रीपुरांतस्थानाचे चहुंदिसी ॥ स्थापना केळी रीद्धीसी दि ॥ त्याप्रयत्ने साद्वकासी ॥ प्राप्त होती ॥ ५६ ॥ त्या त्रीपुरपश्चि-
 मदिसे ॥ योजने कमानी पौलग्राम असे ॥ जनप्रसिद्ध शोभतसे ॥ तीर्थरूप ॥ ५७ ॥ तेथे येक पर्वतु असे ॥ त्या पर्वता पश्चिमदिसी ॥ सीमानामधिवर
 असे ॥ प्रसिद्ध जाण ॥ ५८ ॥ त्या विवराचे द्वारी ॥ सीद्धवृक्ष असे अवधारी ॥ देवता त्रीपुरस्कंदरी ॥ अणीक कुंडत सोदक ॥ ५९ ॥ तेथे जाऊनी साध-
 कि ॥ तिथी विधी करा विनिकी ॥ देवता पुजा येकैतू कि ॥ भार्या सहित ॥ २०६० ॥ पुजा विवराची करा वि ॥ लोहटाकिसर्मपांघि ॥ मग पूजा प्रार्थना करा वि ॥
 सिद्धवृक्षाची ॥ ६१ ॥ पूजा करुनी षोडशोपचारी ॥ पत्रे छेदावी धारी ॥ तेत सोदक कुंडांतरी ॥ तात्काळ घाली जे ॥ ६२ ॥ कुंडी घाली तालतक्षणी म-
 च्छ होती सजिवनी ॥ त्याचे सीर पूच्छ छेदुनी ॥ अवेव शक्तीसी नैवेद्य समर्पार्थी ॥ ६३ ॥ तो नैवेद्य भाक्षिजे नीका ॥ मुर्छा येई मूहूर्त येका ॥ मुर्छा येई
 जनतव एक सीद्धी होय ॥ ६४ ॥ होय ज्ञान विस्तारु ॥ स्फुरे भुतमविष्यविचारु ॥ होय बलाचामे रुग्ण द्रजाती ॥ ६५ ॥ त्याची वृक्षाची पुष्पे परी येसी

सेविजेतसोदकेसी ॥ तरीदिगुणआयुध्यासी ॥ जन्मारस्य ॥ ६६ ॥ त्यात्रिपुगंतकाचेउत्तर ॥ दोनिआहोतविवर ॥ त्याचीपरीयसीअभ्यंतर ॥ चत्त
देऊनि ॥ ६७ ॥ कोकितनामविवर ॥ जनप्रसिद्धसहाय्यार ॥ त्यासीकस्तुतीपूजापुनस्कार ॥ गीडीजेत्यात ॥ ६८ ॥ पर्वतापूर्वभागी ॥ द्वापकदीसेलटा-
किजेवांसभागी ॥ दाहाधनुष्यदर्शनांगी ॥ जांबेवर्गजाण ॥ ६९ ॥ नेथप्रज्वलितअसेवैश्वानर ॥ त्यातवाषाणकुर्माकार ॥ दधरुनीबानी-
धोरु ॥ पाषाणवैगळेकिजे ॥ २०७० ॥ तोधेतवस्त्रवांधीजेपोटली ॥ तोरक्तवर्णहोयतात्फला ॥ तोभक्षिजेतेघवेडी ॥ साधुजनी ॥ ७१ ॥ असे
सेविजेसातदिवसा ॥ वज्रदेहहोईलभरवसा माहाबलचामेरु ॥ साप्राप्तहोय ॥ ७२ ॥ गोकर्णेश्वरनामदैवत ॥ तथाजवळीअजदेवीविरा-
त ॥ तथेकुष्मांडीलोकधुन ॥ अवबुधअसे ॥ ७३ ॥ तेहस्तार्कसाधिजेपुष्पपत्रेपहीतघेईजे ॥ मदींतालाहोईजेमंदुरवर्ण ॥ ७४ ॥ तेसीध-
मंत्रेसहितघेईजे ॥ समअक्षराजोणीजे ॥ उकाराहीश्वाहातवज्रपंजेभुद्धबुद्ध ॥ ७५ ॥ कुस्मंडुवग्देहविषयअष्टाक्षरेजाणावी ॥ मममिद्धिक-
भवेत्पुणविभंजाअट ॥ ७६ ॥ रुकारविंदसनरावे ॥ कामरूपियेच्यारिहणावे ॥ येकविसजाहालीअक्षरावे ॥ स्वाहामंत्र ॥ ७७ ॥ येणामंत्रवर्द्धा-
घेणे ॥ लोहपत्रासलेपदणे ॥ नागदिधलीयासूर्येण ॥ शुद्धहोय ॥ ७८ ॥ मातएकसेविजे बलाचूर्णनेणेहोयसर्वज्ञान ॥ अणीककुष्मांडीप्रकर्ण
उदंडअसे ॥ ७९ ॥ गोकर्णेश्वरीहुतीउत्तर ॥ ग्रामअंगवहुनेर ॥ तेथपर्वतुनांसदेहारे ॥ प्रसिद्धअसे ॥ २०८० ॥ त्यापर्वतार्शीस्वरी ॥ पौरवस्यान-
असेवरा ॥ त्याचेपूर्वचतुर्थ ॥ सोमवर्द्धाअवबुद्धाअसे ॥ ८१ ॥ तेवेलखावियस्तीनि ॥ वद्यपक्षीपत्रेफुटती ॥ अर्द्धपक्षीपत्रेझडति ॥ तेनीरणोनी
जाणावे ॥ ८२ ॥ तेवळीचाकफघेईजे ॥ गोक्षीरसिसेविजे ॥ वज्रदेहहोईजेनिधारेसी ॥ ८३ ॥ पारज्युथेताअकतारा ॥ तीनर्कजेएकत्र ॥ च्यारी
सागनवसागरा ॥ मेळावेजे ॥ ८४ ॥ पारजममकंदचूर्ण ॥ येकत्रगवलीजेयेकदीन ॥ मृतकर्पटसतवेहजदीजेवरवि ॥ ८५ ॥ सालाकोंहियाचंआव-
धारा ॥ पुटदीजेप्रहरवारा ॥ तोकलंकुअवधार वर्धनसधातु ॥ ८६ ॥ त्यादेवहारमात ॥ पूर्वदिशि येकरामपर्वतुअसे ॥ तथीललाकचेत्रमामसिवि-
जेजाण ॥ ८७ ॥ तेलाकसेविता ॥ तारुग्यरावेतल्याना ॥ लोकावर्पाचासोभावंता ॥ सिद्धहोय ॥ ८८ ॥ त्यारामपर्वताउत्तरदिशि ॥ पेंडगांवअसे ॥ तेथेहो-
सीसारखीशीळाअसे ॥ मोज्वळत ॥ ८९ ॥ तेथेकधावकुराडी ॥ फोडितेभोढी ॥ सकलपडेलपुष्टी ॥ तेथेईजेसु ॥ २०९० ॥ त्यातमेळविजेत्रीफलाचूर्ण ॥

तेसेविजंपत्थेनेमेकरुन ॥ वल्लल्लनभरवसेन ॥ नत्सीव्याधी ॥ ११ ॥ ओसीओशेत्यस्तीती ॥ रिद्धीसिद्धीप्रमिद्धश्चसती ॥ त्यागवरीप्रतिपशुप-
 ति ॥ नीरोपीले ॥ १२ ॥ तेअवगडालेअहम्कता ॥ तेणेनेगेपीलाअहम्कता ॥ चुकवयाजरामरणव्यथा ॥ साधकजनाचि ॥ १३ ॥ हादत्तनारदसंवा-
 दु ॥ इतिहासवेदिचाप्रसिद्ध ॥ पद्मपुराणिचत्वीधु ॥ संगितल्लअसे ॥ १४ ॥ पुनरपीदत्तदेव ॥ विनवीलेजेअर्गाकदेव ॥ कत्यकथीलेपूर्व ॥ पाहि-
 जेअवणअसे ॥ १५ ॥ कृपासिंहकअहम्कर्षी ॥ पूर्वस्मर्गनामनसी ॥ रागनाझालापरिऐसी ॥ दत्तप्रति ॥ १६ ॥ ॥ इतिथीपुष्टपुराणेद-
 त्तनारदसंवादेनिर्धारवडेप्रथमोऽध्याय ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
 ॥ श्रीगुरुगणेशशारदाभ्योनमः ॥ पुनरपीनेगेपीजगनाथ ॥ म्हणेजेतोलींगवैजनाथ ॥ परलीनमरीग्रामविरव्यान ॥ स्यापनाअसे ॥ १७ ॥ तेद-
 क्षणादिशेपरली ॥ नगरीधन्यमहिर्नर् ॥ जोतिर्लींगचंद्रमंलो ॥ अवनरलेअसती ॥ १८ ॥ परलीहूलीदक्षिणदिसे ॥ नादुरभागीदुर्गास्थानअ-
 से ॥ तेथेओंडाच्यापर्वतुअसे ॥ गांधूमतम ॥ १९ ॥ तेथीलगोकुमाकारपायग ॥ मत्तधातुवेधीजाण ॥ अस्त्रीकोनादीसेतेथुन ॥ खरोसग्रामअ-
 से ॥ २० ॥ तेथेवीवरीपुरुषअसे ॥ तयाव्हारयेकगांतअसे ॥ खोतल्लनृतीकायेधीतमे ॥ मत्तधातुसी ॥ १ ॥ तेथीलखंडंगांचीडाऐसी ॥ नीध-
 तीलतेसीहूरसेसी ॥ धातुवेधीकपरीऐसीमत्तनभरवसेत ॥ २ ॥ खरोसग्रामाचेअस्त्रीकोपेसीदुंगरअसेपरिऐसी ॥ तयापरधमेसी ॥ येकमूसल-
 असे ॥ ३ ॥ तेथेरिडकीअसेरक्तरवा ॥ तोपाषाणघंडजेतीका ॥ एकभावअज्यार्पिन्यदेखा ॥ खलीजेवरवापरी ॥ ४ ॥ तयासमानतांघघा-
 लीजे ॥ खलुनवटीकाकीजेतोकेलकुनारेसीदीजे ॥ हेमहोय ॥ ममीपअसेवार्सीकडासी ॥ काकदलीनदीतीरीसी ॥ तेथूनकालांजेनग्रामप-
 रीऐसीसमीपअसे ॥ १० ॥ तेथेकाकतीर्थविचीत्र ॥ तेथेमीलाअसेपवित्र ॥ तयातर्लकावल्यागेमे ॥ पाशाणअसती ॥ ७ ॥ तेथेतथेकद्यावे-
 लोहसमस्तअटवाये ॥ लोहहोयस्वभावे ॥ हेमदेखे ॥ ८ ॥ तेथूनमव्येसेवितादेहसीद्धा ॥ त्यामन्नीधकुंडअसे ॥ देखअश्वमेत्थी ॥ नेथी-
 लआरक्तपीतमृत्तीकायेथी ॥ वंगासीये ॥ ९ ॥ तेमृत्तीकाताराग्राग्रामदिता ॥ हेमहोय ॥ नीलांताहेसिद्धीवैजनाथा ॥ जोतिर्लींगाची ॥
 २११० ॥ जंबुद्वीपामाझारीदक्षिणे ॥ रिद्धीसिद्धीचीस्थाने ॥ चुकवितीजरामरणे ॥ साधकाचीपै ॥ ११ ॥ उत्तरेपृथ्वीअसेअसंत ॥ प्रत्येक

सप्तधातुचेपर्वते ॥ हाजेन अलंकारमंडीत ॥ त्याचे निमसादेहे ॥ १२ ॥ परीते मुक्तीकरते नव्हेति ॥ जरामरणेन चुकविती ॥ सायुज्याचे दातेन क
तीति सर्वथा ॥ १३ ॥ येरीही सीत्थीचे स्थाने ॥ चुकविति जरामरणे ॥ सायुज्यतापावणे प्रसिद्धे ॥ १४ ॥ ॥ इति श्रीदत्तनारदसंवादे पद्मपुराणे
निधीखंडवैजनाथजोतिलींगपरलीस्थलप्रसिद्धकल्पद्वीनीयोध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६५ ॥
पुढतीवीनविलेशील्यवाली ॥ सीत्थीआहेतिजवली ॥ सांगतसेचंद्रमौळीरूपाकरोनी ॥ १५ ॥ त्याह्यासिंधुतोकरपूरगौरु ॥ सांगेसीत्थ
विचारु ॥ जोइंद्रनीमीत्यसाचारु ॥ तोनीरोपीले ॥ १६ ॥ ह्मणेविशोदक ॥ सीलोदक तसोदक क्षारोदक ॥ चंद्राजालीतात्वीक ॥ सीत्थीअसती
॥ १७ ॥ याचहूचेनितीसांगेजेति ॥ स्थाननेमनामोक्ती ॥ प्रसीद्धउत्तमोक्तीतीर्थरूप ॥ १८ ॥ प्रथमतेर्चाशोदक ॥ दक्षिणदिशेअसंणैक ॥ तदि-
वांजरेवत्तकतीर्थअसे ॥ १९ ॥ तेवांजरेचेतीरी देउलग्राम ॥ असोअवधारी ॥ देवताखेचरी ॥ वीश्वंभराने ॥ २० ॥ अणिकसांगतसेखुण ॥
अंबेजोगेश्वरी ॥ स्थान ॥ वीश्वंभरीदेवतिनदेउळसमीपअसे ॥ देवनेपुढेंदेख ॥ जनप्रसिद्धवीशोदक ॥ सेवितातात्कालीकमृत्युहोय ॥ २१ ॥
नुतनरलोणमेळविजे ॥ सांसविशोदकभावनादीजे ॥ रुद्रमकरुनीभावनादीजे ॥ नारेखुदकाचेएकवीस ॥ २२ ॥ त्याभावनाउपरी ॥ वीशो
दकमदीजे ॥ अवधारीतेवंगासीदीधलियावरीताहोय ॥ २३ ॥ नरखुवणाखीउत्पत्ती ॥ नरमांवंशलवणी ॥ पचवीती ॥ लोकप्रसीद्धनामो-
क्तीमंमोईह्मणताती ॥ २४ ॥ परीक्षापांहावीअसी ॥ अग्नीवरीलारवउतेजेसी ॥ नेवारावरुपाचीपरीयेसीकरीअयोगेय ॥ २५ ॥ सांगीजे-
सीलोदकप्रसिद्धनिर्मला ॥ त्यांतभलतापदार्थपडलायाहोईल ॥ सीलस्तानीसांगीजेतील ॥ केवलतीर्थरूप ॥ २६ ॥ दक्षिणदिशेकोल्हापू-
र ॥ ज्येमहालक्ष्मीनगर ॥ समीपपरिकर ॥ तांडलेग्रामअसे ॥ २७ ॥ तेथेअसेशीलोदक ॥ दुरस्तानअर्द्धिक ॥ दक्षिणदेशीसूदेखफलटणदे-
शअसे ॥ २८ ॥ त्याफलटणखुणदुसरी ॥ मोरेश्वरासमीपअवधारी ॥ देशुअसेतीरी ॥ तीराभीमरेची ॥ २९ ॥ तेफलटणदेसी ॥ पौलादीर्घ
रछलेसी ॥ त्यासमीपअसेसीलोदक ॥ ३० ॥ तेमाणदक्षणाभीतरी ॥ असेनीराभीवरानिरी ॥ तेथेअटपाडेनि ॥ त्यानेअवधारीग्राम-
असे ॥ ३१ ॥ त्याग्रामाचेंनैरुत्ये ॥ सीलोदकआसंढोंगरांत ॥ चैथेमातापुरीदेसीनीअनीत ॥ केदारकुंडेंग्रामी ॥ ३२ ॥ दक्षिणेसीजुन्नरदेसी ॥

गी॥ ते दत्तप्रतिनारदमुनी॥ कथितं ज्ञाले ॥ २१५९ ॥ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे दत्तनारदतंवादे ॥ नीधीग्वडे तृतीयोऽध्यायः ॥ ६॥ ॥ ६५ ॥
 तृक्षआणिवनस्पती॥ सांगीतलियाचीस्थिती॥ तेगवरीमतीपशुपती॥ नीवेदीने जाहलं ॥ २१६० ॥ वृक्षामाजीप्रसार्थ कृष्णशैल्याधीजावेभुद्ध-
 ॥ तीचीत्यचातांमयेद्धोयहाटक ॥ ६१ ॥ तेत्यच्याचुर्णतांवल्लोदकेसी॥ दीजे शोधलीयातांम्रासी॥ होईलहाटकासी॥ निश्चयसीधी॥ ६२ ॥ उदंड-
 असेशैलप्रकर्ण॥ त्यातहामुख्यमयांगजाण॥ अगीशस्त्रमेदुनीधारण॥ मुख्यसार्धजि ॥ ६३ ॥ दुसराम्बेतपालाभुजाए॥ जोवृक्षामाजीप्रा-
 म्हण॥ श्वेतपुष्पेयेरुण॥ वीलखवा ॥ ६४ ॥ दुसरीरूपुणधिचीनएका॥ तम्नहोउर्नायानोशंका॥ वृक्षावेधलीयादिवसा॥ नक्षत्रेदिसनी॥
 ॥ ६५ ॥ तोसमुलसपत्रेधेणे॥ आरिद्राअसनाभस्मकरणे॥ तेणोभस्मभावनदेण॥ एकविसदिवस ॥ ६६ ॥ पंचमुत्रिभाविजेरवारु॥ आज्यात्य-
 च्यागोत्यच्यावरी॥ मुत्रीभाविजेअहोरात्री॥ मतेक्षणीपालासकाष्टे॥ ६७ ॥ सुदनमकीजेकर्यपुटी॥ पडोनधांविस्त्रियाचीद्रष्टी॥ मुत्रेसनथा-
 गेगोमटी॥ घेईजेसु॥ ६८ ॥ पंचमुत्रिभाविनाक्षरु॥ वंगोदकगोरुनीकारु॥ नीर्णाजपापडिनिरधारु॥ मद्भक्तसु॥ ६९ ॥ त्रिमरअचुतार्च-
 विचंचना॥ श्रीशैल्यकर्त्याअसेजाया॥ करणांभागीतलिहस्वुण॥ सीलोटकी॥ २१७० ॥ अणीकविसद्वर्णीचिपरि॥ वीशरुपीअवधारि॥ प-
 त्रेभक्षिलियावरी॥ मुत्सुपाव॥ ७१ ॥ तेविधद्वेषुणीजाघुर्नरुची॥ तिचिचिजेघेईजेति॥ त्याचिसंचितनामोक्ती॥ कुचले म्हणातिजाणीजे॥ ७२
 त्याविजाचेतैत्य॥ पातालधंनेयेईजेल॥ त्यांतवंगवेगान्मानटालीजेल॥ तरिरूपेहाय॥ ७३ ॥ अणीकनांवुवृक्षेएक॥ त्यानावधमलवेतकदे-
 रवा॥ याचाफुललोहोभाविजेउदक॥ तत्कालहेमहोय॥ ७४ ॥ तोपारजकर्माचाअधिकारी॥ पारजपोनीशुधकरी॥ त्यांचीकरणीयंथांनरी
 ॥ उदंडअसे॥ ७५ ॥ असेवृक्षआहतबहुत॥ जेकरणीप्रसीधविख्यात॥ तेनेसाधनकार्यीयुक्तार्थ॥ अयेईका॥ ७६ ॥ वडाखालीवडांचरोप
 ॥ तप्तत्यक्षयक्षणीरूप॥ पुण्याकीसाधनीधरोप॥ अरुणोदई॥ ७७ ॥ तेवदरांससाधले॥ जलतापदार्थघाले॥ अधिककरिसलते॥ अ-
 मर्यादा॥ ७८ ॥ वनस्पतिमारुदंनि॥ जेप्रसिद्धयेक्षिती॥ द्वादशअंगुलप्रकुर्ति॥ उचीअसे॥ ७९ ॥ श्वेतपितअरचुकुष्णा॥ पुण्यावरोनी
 वोलखणपत्रेचेणेयासारीसादृशजाण॥ मटाईल॥ २१८० ॥ यहिपुणानिलिरुंदंनि॥ संयहकीजेदीमति॥ प्रकारसांगतिसिद्धप्रयोग॥ मुले

॥ राजधानीनगरायामी ॥ पारनेगपरीयेसी ॥ विख्यातअसे ॥ ३४ ॥ तयान्चवायव्यदीसे ॥ पीपलगामीगणेशार्थअसे ॥ तेथेसीलोदककुं
 उअसे ॥ जनप्रसीत्य ॥ ३५ ॥ त्यामुंडेश्वराचेपुर्वदिशेयोजनदोमातीअसे ॥ उटाग्रामदेसीअसे ॥ मुखपाटग्राम ॥ ३६ ॥ अणीकअवधारी ॥ त-
 लतुंबवतालदोनीगीरीरी ॥ दक्षणेयोजनभरी ॥ मुखपाटग्रामअसे ॥ ३७ ॥ तेथेअसेसीलोदक अणीकस्थानीअसेअनेक ॥ तेसर्वसीलोदक ॥
 कार्यायोग्य ॥ ३८ ॥ त्यासीलोदकाचेतीरी ॥ अनुष्ठानकीजेअवधारी ॥ मंत्रसिद्धीअवधारी ॥ लक्षसंख्या ॥ ३९ ॥ तामंत्रसत्यविसाअक्षरीवीर
 हीतस्वाहातादिॐकार ॥ २१४० ॥ नमोश्रीवासुदेवायउच्चारअष्टअक्षरे ॥ सीलोसीवायापंचअक्षरेउत्तमपश्चात्तनारसिंहायनमः ॥ अ-
 यनामहोतअसती ॥ ४१ ॥ टकारव्यविंदुयुक्तअवधारी ॥ पश्चात्ततंकुंकुंयंयंअक्षरेचारी ॥ गंसेनसविसाअक्षरी ॥ स्वाहाः ॥ ४२ ॥ याउष्णो-
 दकाचेस्थले ॥ पृथ्वीपरीवित्तजले ॥ सांगीतलांनीर्मलतीर्थरूप ॥ ४३ ॥ पूर्वसीतेलगंदेसी ॥ नमपालग्रामेसी ॥ तेगौतमीतीरीनीसेतीतसोदकअसे ॥
 ४४ ॥ बराडदेशाप्तीतीरी ॥ राजधानीअजापुरी ॥ त्यासमीपदेवीनगरिसमीपअसे ॥ ४५ ॥ अणीकसमीपअसेग्राम ॥ परणीचीकलीअसेग्राम ॥ त्या-
 गांवीअसेउत्तम ॥ तसोदकअसे ॥ ४६ ॥ अणीकदेशमातापुरी ॥ तेथेउणेपलनामनगरीदेसाप्तीतीरी ॥ कोकणातू ॥ ४७ ॥ पालीनावपर्यंत ॥ देसीअ-
 सेविख्यात ॥ तेथेनीअतीत ॥ तसोदकअसे ॥ ४८ ॥ गुजरबंगालोणदेपुसंथी ॥ उन्हेवरेनामप्रसीत्य ॥ तसोदकअसतीशुद्ध ॥ तेथेची ॥ ४९ ॥ रच-
 देशाततापितरी ॥ अडबदह्मणिजेपुरी ॥ तेथेअसीनीतीरी तसोदक ॥ २१५० ॥ श्रीशौलापंचकोशीमध्ये ॥ तसोदककुंडे ॥ सांगीतलीप्रसिद्ध
 ॥ तानानामवीत्य ॥ असेतेथे ॥ ५१ ॥ श्रीशैलकल्पी ॥ गंधकुअद्धअली ॥ वस्तेबांधोनीपोटली ॥ एकविसदिवसजलीघालीजे ॥ ५२ ॥ एकविसदि-
 वसा ॥ कल्पहोईलभरवसा ॥ तीसेवलीयासामासा ॥ वज्रशरीरहोईलभरवसा ॥ ५३ ॥ लोकलंकतांअपनीलेपीजे ॥ लघुपुट ॥ सीतलाअदीजे ॥ हा-
 टकहोईलसहज ॥ शुद्धपै ॥ ५४ ॥ हातसोदकप्रयोग ॥ जेसत्यवचनसीत्यमार्ग ॥ ग्रंथमतेप्रसंगुउदंडअसे ॥ ५५ ॥ क्षारोदकलोणारकुंडिचे ॥ जे-
 मदलवणास्तराचे ॥ जेतिर्थविष्णुचेरणीचे ॥ तेकार्ययोग्य ॥ ५६ ॥ क्षारोदकखरपरफुटेतरीदारीद्राचावाधातुटे ॥ दंदचालेसेरवीजेनेटे ॥ यमपु-
 रीसी ॥ ५७ ॥ लोणारकुंडीचीमहीमाहेदुल्लभस्तरोत्तमा ॥ तापत्रयाचाअमा ॥ नीवातेजे ॥ ५८ ॥ अताक्षारोदककरणी ॥ गौरीशानीरोपीलेभूलपा-

ठेयावि॥८१॥ नरमूत्रे भजवावी॥ प्रहरचारिभजोद्यार्वा मूत्रामाजि॥८२॥ तंनरमूत्रयेपरीचें॥ सातापासो नंतरावरुवाचें॥ साम
 र्थ्यभोगूनिवृद्धिचें॥ घेइजेमूत्र॥८३॥ चारिमहभजलियां॥ रसकाढिजेगाळूनिद्यां॥ हिंगुलहंसपाकीं आणुनियां॥ सूर्यपुटदीजे॥
 ८४॥ सूर्यपुटेंतानदेइजेति॥ ताम्रसुलतोलासी एकरति॥ देतांरुद्धनिभ्रांति॥ हाटकहोय॥८५॥ तालेतारेसीदेइजे॥ तंत्ररुद्धनिवी
 जकनकहोइजे॥ दशीकहोय॥८६॥ तारात्रींतीयअंरविजे॥ हेमशुद्धजाणिजे॥ सत्मांगलाविजे॥ कनकासी॥८७॥ रसादिगुणस्वाप
 रशंखा॥ अग्नीमुखीकीजेएकत्व॥ मगरुदंतिरसकआमरियुक्त॥ घेइजेनिका॥८८॥ ऐसेंएकविसवेळांकरितां॥ स्वापरफुटेलत
 त्वता॥ ताम्रबोलीयावाळदेतां॥ पीतकरी॥८९॥ रसशंखाचागोळा॥ तत्वकीजेवेळवेळा॥ तदाजाहलियांटाळा॥ रुदंतिरसात
 ॥९०॥ ताम्रउदकासीकल्पुदीजे॥ सवेंचिरुदंतिरसांतघालिजे॥ तृतीयअंदासुवर्णमेळविजे॥ बरवेहोय॥९१॥ पारजमनशीळ
 गंधकअभ्रका॥ आणिसुवर्णमार्क्षिका॥ समभागकरूनिएका॥ रुदंतिरसीरवलिजे॥९२॥ रुदंतीचेनीरसेपुटेंदेइजेतिएकविस
 कलंकुहोईपरियेमा॥ सदाधातूहेमकरा॥९३॥ दीपावळीच्याचतुर्दशी॥ प्रार्थूनिआणिजेरुदंतीसी॥ सूक्ष्मकरूनिछायेसी॥ चू
 र्णकीजे॥९४॥ तेंचूर्णटांकचारी॥ दुग्धनवटांकअवधारी॥ मधुटांकभीतनभीतरीं॥ घालिजेसु॥९५॥ तेंएकमाससेवितां॥ बलि
 तपलितजायसर्वथा॥ दिवसचौसष्टीसेवितां॥ सहस्रायुहोयजाण॥९६॥ तेंपथ्येनेमेसेविजे॥ अंबटांतरवटवर्जिजे॥ वारान्नागोंनदा
 जे॥ सेवियुक्ता॥९७॥ वनस्पतीमाजीनिगुंडीकृष्णवर्ण॥ कृष्णपुष्पेहेंचिवोळरवणा॥ सवारीकृष्णजाण॥ असेकीं॥९८॥ निचियामु
 ळियान्वीत्वचा॥ खाणोनिघेइजेदोरपांच॥ सिद्धमंत्रेकरूनिवाच्या॥ घेइजेसु॥९९॥ तोमंत्रसप्ताक्षरेविरहितुस्वाहा॥ ॐकारप्रथ
 मइयनकारुउच्चारि॥२२००॥ गर्भकारुतिसराजाण॥ कुकारुचौथाहणा॥ मात्रायुक्तीव्वकारुजाणा॥ पांचवाअक्षर॥१॥ सा
 हवेरकारकनायुक्त॥ सातवेयकारुनिश्चित॥ ऐसींअक्षरेआणिस्वाहांत॥ उकारादि॥२॥ तेत्वचाकरूनचूर्ण॥ त्यासीघृतमे
 ळवणे॥ तदर्धघालणे॥ मधुउत्तम॥३॥ गोदुग्धत्रोर ॥ मडकाघालुनिवरविपरी॥ मिश्रितकरूनअवधारी॥ मुखानिराधनक

रावे॥४॥ धान्यांत निक्षिपिजे॥ मास एक॥ काढोनि पूजा कीजे सात्विक॥ श्रीगुरुपूजानिदोषक॥ सक्षांवेकरा॥ ५॥ मग पूगी फळा
प्रमाणें॥ वटिकीजे सलक्षणें॥ अमुत्रेंसे विजे जाण॥ पथ्येने मेसी॥ ६॥ मास एक सेविता॥ योजन दृष्टि होय तत्त्वता॥ जाय बलीत
पलीता॥ भरवसेनि॥ ७॥ दोमासा देह सिद्धी॥ तीमासा द्विर्धा॥ चौमासा काया सिद्धी॥ होय देखा॥ ८॥ मासा पांचन वल्गु होय
सा मासा सिद्धि होय॥ सातमासा अणिमादिय॥ होय किं॥ ९॥ आठमासा भाविष्य सांगणें॥ नवमासा द्रम करणें॥ दाहा मासा सांग
णें॥ दूरस्थ वार्ता॥ १०॥ एकदशमासी॥ स्वर्ग वार्ता॥ द्वादशमासी त्रैलोक्य वार्ता॥ त्रयोदशमासी कल्पिता॥ स्थला जाणें॥ ११
॥ चतुर्दशमासी संचार॥ पंचदशमासी संचार॥ हानिगुंडी कल्प साविस्तार॥ निवेदिता॥ १२॥ पुढती विन विळंगौरी॥ बली मध्य
कवण थोरी॥ तें सांगिजे त्रिपुरारी॥ कृपा करुनि॥ १३॥ सिद्ध औषधि महाबली॥ नमो ते धारी कांडवेली॥ धनुराज्य माउली॥ दि
व्य औषध॥ १४॥ तिचि वंशतां बल्लोक देशी॥ दिजे शोधली यात्रासी हेम करी निश्चयासी॥ बावन कसी॥ १५॥ कूष्मांडि अणी
सोम बली॥ येच प्रसिद्ध असे सांगितली॥ श्रीदौल कल्पी निवेदिती॥ असे कीं॥ १६॥ महाबली इंदु वारुणी॥ जे दुर्लभ त्रिभुव
नीं॥ सांगोमितिची करणी॥ सत्यार्थ॥ १७॥ ते पुण्या कीं साधिजे॥ पूर्वदिशे पूजा प्रार्थना कीजे॥ उत्तरे वसां निघेइजे॥ उत्तर मूल
॥ १८॥ त्रिकुट फले समान॥ चारी एकत्र चूर्ण॥ अजादी रें काळ उन॥ वटिका कीजे॥ १९॥ वटिका कीजे छाया युक्ता टिळकें
वश्य सर्वही लोक॥ गोरोचन मिश्रित ओटिळक कीजे॥ २०॥ ते गुटिका धरिजे मुरवीं॥ वीर्य स्तंभ होय करवी॥ प्रकार ते केवीने
स्थी॥ आदिगुण॥ २१॥ पिशाच श्वाना चें अस्ती चूर्ण॥ वटिका कीजे जाण॥ रात्रु मस्तकी घाली या विविण॥ विपरीत पावे॥ २२॥
ते वटिका समस्त॥ कोहली फळाचा घालिजे रसु॥ भोग भोगिजे सरब बहुवस्तु॥ आपुढेइच्छा॥ २३२४॥ इति दत्त नारद संवादे यज्ञ
पुराणे निधिखंडे चतुर्थोऽध्यायः॥ ४॥ ॥ ५॥ ॥ ६॥ ॥ ७॥ ॥ ८॥ ॥ ९॥ ॥ १०॥ ॥ ११॥ ॥ १२॥ ॥ १३॥ ॥ १४॥ ॥ १५॥ ॥ १६॥ ॥ १७॥ ॥ १८॥ ॥ १९॥ ॥ २०॥ ॥ २१॥ ॥ २२॥ ॥ २३॥ ॥ २४॥ ॥ २५॥ ॥ २६॥ ॥ २७॥ ॥ २८॥ ॥ २९॥ ॥ ३०॥ ॥ ३१॥ ॥ ३२॥ ॥ ३३॥ ॥ ३४॥ ॥ ३५॥ ॥ ३६॥ ॥ ३७॥ ॥ ३८॥ ॥ ३९॥ ॥ ४०॥ ॥ ४१॥ ॥ ४२॥ ॥ ४३॥ ॥ ४४॥ ॥ ४५॥ ॥ ४६॥ ॥ ४७॥ ॥ ४८॥ ॥ ४९॥ ॥ ५०॥ ॥ ५१॥ ॥ ५२॥ ॥ ५३॥ ॥ ५४॥ ॥ ५५॥ ॥ ५६॥ ॥ ५७॥ ॥ ५८॥ ॥ ५९॥ ॥ ६०॥ ॥ ६१॥ ॥ ६२॥ ॥ ६३॥ ॥ ६४॥ ॥ ६५॥ ॥ ६६॥ ॥ ६७॥ ॥ ६८॥ ॥ ६९॥ ॥ ७०॥ ॥ ७१॥ ॥ ७२॥ ॥ ७३॥ ॥ ७४॥ ॥ ७५॥ ॥ ७६॥ ॥ ७७॥ ॥ ७८॥ ॥ ७९॥ ॥ ८०॥ ॥ ८१॥ ॥ ८२॥ ॥ ८३॥ ॥ ८४॥ ॥ ८५॥ ॥ ८६॥ ॥ ८७॥ ॥ ८८॥ ॥ ८९॥ ॥ ९०॥ ॥ ९१॥ ॥ ९२॥ ॥ ९३॥ ॥ ९४॥ ॥ ९५॥ ॥ ९६॥ ॥ ९७॥ ॥ ९८॥ ॥ ९९॥ ॥ १००॥ ॥ १०१॥ ॥ १०२॥ ॥ १०३॥ ॥ १०४॥ ॥ १०५॥ ॥ १०६॥ ॥ १०७॥ ॥ १०८॥ ॥ १०९॥ ॥ ११०॥ ॥ १११॥ ॥ ११२॥ ॥ ११३॥ ॥ ११४॥ ॥ ११५॥ ॥ ११६॥ ॥ ११७॥ ॥ ११८॥ ॥ ११९॥ ॥ १२०॥ ॥ १२१॥ ॥ १२२॥ ॥ १२३॥ ॥ १२४॥ ॥ १२५॥ ॥ १२६॥ ॥ १२७॥ ॥ १२८॥ ॥ १२९॥ ॥ १३०॥ ॥ १३१॥ ॥ १३२॥ ॥ १३३॥ ॥ १३४॥ ॥ १३५॥ ॥ १३६॥ ॥ १३७॥ ॥ १३८॥ ॥ १३९॥ ॥ १४०॥ ॥ १४१॥ ॥ १४२॥ ॥ १४३॥ ॥ १४४॥ ॥ १४५॥ ॥ १४६॥ ॥ १४७॥ ॥ १४८॥ ॥ १४९॥ ॥ १५०॥ ॥ १५१॥ ॥ १५२॥ ॥ १५३॥ ॥ १५४॥ ॥ १५५॥ ॥ १५६॥ ॥ १५७॥ ॥ १५८॥ ॥ १५९॥ ॥ १६०॥ ॥ १६१॥ ॥ १६२॥ ॥ १६३॥ ॥ १६४॥ ॥ १६५॥ ॥ १६६॥ ॥ १६७॥ ॥ १६८॥ ॥ १६९॥ ॥ १७०॥ ॥ १७१॥ ॥ १७२॥ ॥ १७३॥ ॥ १७४॥ ॥ १७५॥ ॥ १७६॥ ॥ १७७॥ ॥ १७८॥ ॥ १७९॥ ॥ १८०॥ ॥ १८१॥ ॥ १८२॥ ॥ १८३॥ ॥ १८४॥ ॥ १८५॥ ॥ १८६॥ ॥ १८७॥ ॥ १८८॥ ॥ १८९॥ ॥ १९०॥ ॥ १९१॥ ॥ १९२॥ ॥ १९३॥ ॥ १९४॥ ॥ १९५॥ ॥ १९६॥ ॥ १९७॥ ॥ १९८॥ ॥ १९९॥ ॥ २००॥ ॥ २०१॥ ॥ २०२॥ ॥ २०३॥ ॥ २०४॥ ॥ २०५॥ ॥ २०६॥ ॥ २०७॥ ॥ २०८॥ ॥ २०९॥ ॥ २१०॥ ॥ २११॥ ॥ २१२॥ ॥ २१३॥ ॥ २१४॥ ॥ २१५॥ ॥ २१६॥ ॥ २१७॥ ॥ २१८॥ ॥ २१९॥ ॥ २२०॥ ॥ २२१॥ ॥ २२२॥ ॥ २२३॥ ॥ २२४॥ ॥ २२५॥ ॥ २२६॥ ॥ २२७॥ ॥ २२८॥ ॥ २२९॥ ॥ २३०॥ ॥ २३१॥ ॥ २३२॥ ॥ २३३॥ ॥ २३४॥ ॥ २३५॥ ॥ २३६॥ ॥ २३७॥ ॥ २३८॥ ॥ २३९॥ ॥ २४०॥ ॥ २४१॥ ॥ २४२॥ ॥ २४३॥ ॥ २४४॥ ॥ २४५॥ ॥ २४६॥ ॥ २४७॥ ॥ २४८॥ ॥ २४९॥ ॥ २५०॥ ॥ २५१॥ ॥ २५२॥ ॥ २५३॥ ॥ २५४॥ ॥ २५५॥ ॥ २५६॥ ॥ २५७॥ ॥ २५८॥ ॥ २५९॥ ॥ २६०॥ ॥ २६१॥ ॥ २६२॥ ॥ २६३॥ ॥ २६४॥ ॥ २६५॥ ॥ २६६॥ ॥ २६७॥ ॥ २६८॥ ॥ २६९॥ ॥ २७०॥ ॥ २७१॥ ॥ २७२॥ ॥ २७३॥ ॥ २७४॥ ॥ २७५॥ ॥ २७६॥

आणिगार्दचेतूपयांतप्रातःकार्कांध्यवेम्हणजेजरादूरहोऊनशरीरांतसामर्थ्यउत्पद्येतें. अछेरूधधेऊनत्यांततीनचारविषवेतुकंड
 करूनघालावे. मंगकठवूनचतुर्थीशरूधआटलेम्हणजेबिबव्याचेतुकडेकाडूनटाकावे. मगत्यांतमधवतूपघालूनद्यावे. नैर्णकरून
 बलीवपलितहोरोगदूरहोऊनशरीरदिव्यहोनें ॥२२४॥ अथपात्ताशकल्पः ॥ पळसाच्याबियांसआंबळ्याच्यारसाचापुडे ७द्या-
 वीनंतरगार्दचेदुधाची ७देवूनवाळऊननंतरसेवनकरावे. तेणेंकळूनदृष्टिस्वच्छहोईलवचातुण्याससामर्थ्ययेईलवबुद्धिचांगली
 होईल. ॥२५॥ पांढरापळस वलीपलितरोगासपत्रपुष्पफलांचेंचूर्णकरूनकळीगार्दचेदुधांतसेवनकरावे. ॥२६॥ अथनिर्गुडी
 कल्पः ॥ निर्गुडीचींमुळेआणूनचूर्णकरूनठेवावी. पावतोळाअथवाअर्धतोळाअथवाएकतोळाद्यावे ॥ अस्थिमांसयांचीवृ-
 द्धिहोऊनदिव्यदेहहोण्यासतिळेलाबरोबरदिवस ७द्यावे ॥१॥ कामवृद्धीस १४दिवसद्यावे ॥२॥ वलीपलितरोगास ७दिवसद्यावे
 ॥३॥ शरीरदृढहोण्यास २८दिवसद्यावे ॥४॥ आयुष्याचीवृद्धिहोण्यास ३५दिवसद्यावे ॥५॥ अतिबलयेण्यास ४२दिवसद्यावे ॥६॥
 सिद्धिप्राप्तहोण्यास ४९दिवसद्यावेस्वरहीचांगलाहोईल ॥७॥ उदररोगास १०दिवसकटुकीबरोबरद्यावे ॥८॥ तीर्तेंभूळशनिवा-
 रींअवंतूनरविवारींआणूननाइतांतभरूनजवळठेवावे. पिशाचादिकवव्याघ्रादिकपळतील ॥९॥ दुसराप्रकार ॥ वलीपलितरो-
 गासताकांत १महिनाद्यावे ॥१०॥ कुष्ठरोगासतेलांतअथवागोमूत्रांतमूळउगाळूनएकमहिनालेपकरावा ॥११॥ वायुरोगासगोमू-
 त्रांतद्यावे ॥१२॥ कांतिउत्तमहोण्यासचूर्णघृतांतद्यावे ॥१३॥ शरीरांतसामर्थ्ययेण्यासचूर्णपाण्यांतद्यावे ॥१४॥ नाहंसतुपांत ॥१५॥
 अग्निमांसाससंधवआणिआलेयांजबरोबरद्यावे ॥१६॥ २२३७ ॥ अथत्रिफलाकल्पः ॥ ॥ हर्तकी ३भाग। बेहडा ६भाग। आंब-
 ळकडी १२भागयांचेंचूर्णकरूनत्यांसवावडिंगरवैरमाकायांच्याभावना ७देऊनवाळवूनठेवावे. वलीपलितरोगासएकमहिनाद्यावे
 ॥१॥ दिव्यदेहहोण्याससाहामहिने। जराप्राप्तनहोण्यास १वर्षाप्रमेहविषमज्वरमंदाग्निशुष्मरोगापित्तरांगकुष्ठरोगजातील। नेत्ररोगा-
 समधआणितूपयांतदेणें। वातरोगासतेलांत। पित्तासतुपांत। कफासमधांत ॥ दुसराप्रकार ॥ त्रिफळाचेचूर्णासवावडिंगरवैरमाका

पक्षसयांचेरसांच्यानिरनिराळ्या ७ भावनाद्याव्या. नंतरसमभागशर्कराघालून ठेवावे. ते घेतले असता वली पलित दूर होऊन दि-
व्य देह होईल ॥ २८ ॥ ॥ अथ टाकला कल्पः ॥ ॥ टाकलाचे मुळाचे चूर्ण अजायूत्रांत ७ सप्तके घ्यावे काळे केस होतील. एकवी-
स सप्तके घ्यावे अग्निपासून भय होणार नाही. २ चोवीस सप्तके घेतले असता तो पुरुष दमणार नाही ३ पंचेवीस सप्तके घ्यावे म्हणजे उदक
पासून भय नाही. ४ सर्व रोगांसाठी काबरोबर घ्यावे ५ यास पथ्यगार्डिचे दूध भात वर कडवर्ज्य ॥ २९ ॥ ॥ अथ चित्रक कल्पः ॥ ॥ लो-
बपानाचा अथवा वाढोळे पानाचा कार्तिक मारसी किंवा मार्गशीर्ष मारसी अरण्यांत जाऊन उत्तम जाग्यावरची मुळे आणून त्यांचे चूर्ण करून ठे-
वावे. त्याची घेण्याची प्रमाणे - तीन माशांपासून साहासात माशांपर्यंत आहेत. शरीर दृढ होण्यास ३ महिने घ्यावे ॥ ३० ॥ सर्व व्याधी दूर
होण्यास दिव्य देह होण्यास एक महिना ताकांत घ्यावे ॥ ३१ ॥ वली पलित पांडुरोग अपस्मार जलोदर भगंदर मूळव्याधि प्रमेह कुष्ठ यांजवर
शिरसे लघृत आणि मधयांजवरोबर ॥ ३२ ॥ सर्व व्याधी दूर होऊन रूप चांगले होण्यास एक महिना गोमूत्रांत घ्यावे ॥ ३३ ॥ बुद्धिचांगली हो-
ण्यास एक महिना मदांत घ्यावे ॥ ३४ ॥ सूक्ष्म चूर्ण करून त्यांत त्रिकटूचे चूर्ण समभाग घालून बिडाल पदप्रमाण तूप व मधयांत सात दि-
वस प्रातः काळी घ्यावे आणि नुस्ते दूध पिऊन राहावे. वली पलित रोग जाऊन बहुत श्रिया भोगील असे सामर्थ्य होईल ॥ ३५ ॥
॥ अथ कोरफड कल्पः ॥ ॥ कोरफड पुढ्याकी अथवा पुढ्यनक्षत्री कुमारीस मूळ आणून वाळवून चूर्ण करून ठेवावे ते चूर्ण १० मासे
गार्डिचे तूप तोळा १ मध अर्धा तोळा यांत काळवून भक्षवे पथ्यगार्डिचे दूध भात वर कडवर्ज्य. याचे गुण सर्व ज्वर मुरव रोग गल रोग नेत्र
रोग कर्ण रोग सर्व शूल कंडू कुष्ठ दाह लूत भगंदर प्रमेह गुल्म क्षयरोग अपस्मार हे रोग दूर होतात. आणि १ सप्तक घेतले असता श-
रीरांत सामर्थ्य येईल. २ सप्तक घेतले असता दिव्य देह होईल. ३ वर्षे घेतले असता सर्व सौख्य प्राप्त होते. वली पलित जाऊन १२ वर्षे वाच-
ेल ॥ ३६ ॥ ॥ अथ भुईकंद कल्पः ॥ ॥ शुक्ल पक्षी पुढ्याकी भुईकंद पंचांग आणून चूर्ण करावे. वलित पलित रोगास तुपांत सा-
हामहिने घ्यावे पथ्यदूध भात सर्व व्याधीस तूप आणि मधयांत घ्यावे. वायूस कांजित अथवा उदकांत घ्यावे. जलोदरांत ताकांत घ्यावे.

खु ॥ २२३५ ॥ ॥ अथ लिंबपंचांगकल्पः ॥ ॥ लिंबपत्रतो० ४ लिंबफुल्लतो० ४ लिंबनीअंतरसालतो० ४ लिंबनालीला
फुल्लतो० ४ लिंबनोमूलतो० ४ येकवृक्षनुलेबुछायागुष्ककरबुसाजीरुतो० ४ त्रिफलतो० १२ पीपरतो० ४ गजपिपलीतो० ४ सुंठ
तोला ४ सिंधवतो० २ एसर्वजिनसो १३ नुचूर्णवस्त्रगाळकरीनेपाणीमागोलियो ३६० बांधवीपळे कन्यासंक्रांतिवेसेतेदाडायीनित्य
प्रातःकालेपाणिसाथेखावीखादुतीखुतेलमठ अडदवगैरेपदार्थनखावा । सत्यभाषणकरबु । ब्रह्मचर्यव्रतराखबु । येनागुण
मास २ खायतो कालाकेशधायमास ४ खायतो तरुणदेहधाय मास ६ खायतो वीर्यबंधधाय मास ८ खायतो बालकसरसवोथाय
मास १० खायतो अग्निभयनधाय । मास १२ खायतो वायुस्वरूपीधाय इंद्रदर्शनधाय ॥ २२३६ ॥ ॥ अथ कनकपंचांगकल्पः
॥ ॥ कनकमूलतो० १ कनकपत्रतो० २ कनकबीजतो० १ कनकपुष्पतोला २ कनककाष्ठांतर्गत अंतरसालतो० ॥ लोहमु
खीतो० ॥ पचनागतो० १ पाकेलुबेलनोगर्भतो० १० बिलिपत्रतो० १ तुलसीनाबीजतो० ॥ मुंदीतो० २ शिवलिङ्गीबीजतो० १
शंखावलीपंचांगतो० १ लिंबफुल्लतो० ४ धोलागुंजतो० १ जीवणाबीजतो० १ एसर्वजिनसो १ कुटीनेवस्त्रगाळितकरीने
पळे अमरीपक्ककरीनेपुट २ देवा पळेतेनीगोली ६४ करवि नित्यप्रातःकालेगोली १ खावी ऊपरमंदीनुर्घी २ पैसाभारखाबु
तेऊपरपथखावानुचोखामगतुवानीदाल धउधीखांड दुधएखाबु अन्यपदार्थतेलमिरचुरखांडु अडदवगैरेखाउनहीं ब्रह्म
चर्यव्रतराखउ सत्यभाषणयमानियमराखबो ईश्वरसरसवोथाय ॥ २२३७ ॥ ॥ अथ तिलकल्पः ॥ ॥ तिलदिवस
२१ पर्यंतखावि उपरपाणीपिवुनहि एकवीसदिवसथायगुटलेपळे अमरिमध्येपारोतोला १ लोखंडीकडाइमाघातीनेचूला
उपररानगोवरीनी आचघडी १ ॥ नीदेवी पळे उतारीनेतेनीगोलीकरवीतेगोली मुखमारखेतोसातसोकोसघडी १ माजाय
ताम्रपत्रनेलगाडिनेतपावेतोसिद्धधाय ॥ २२३८ ॥ अथ हरिद्राकल्पः ॥ ॥ आंलीहळदवाळवूनचूर्णकरावे वुंदिपरांगा
स १० मासेचूर्णगोमूत्रांतद्यावे १ धातुवृद्धीसऊष्णोदकाबरोबर २ यात्रमाणेनवमहिनेसेवनकेलेअमनोबहुतस्त्रियांचोकामशांति

गुल्मरोगासदद्यांतद्यावे. कुष्ठरोगासतूपआणिमध्यांतद्यावे ॥ २२३२ ॥ ॥ अथकाकजंधाकल्पः ॥ ॥ काकजंधासूत्रासु
 द्वाचूर्णकरूनठेवावे. वीर्यसंभासकृष्णोदकांतद्यावे. उदररोगासतुपांत २ ओकरीसथंडपाण्यांतमधघालूनत्यांतद्यावे ३ रक्तस्त्रा
 वासदुधांत ४ स्त्रीहोदरासहिंगुळभस्मवमध्यांजबरोबर ५ शूळासहीचेंमूळवकोष्टहीं एकत्रउगाळूनद्यावी ६ वायुरोगासशिरसा
 चेतेलांत ७ मूत्रकृच्छ्रासताकवगुळयांजबरोबर ८ दाहज्वरासमहिषीचेदुधांत ९ पुत्रहोण्यासएकवेणीगईचेदुधांतचौथेदिवशी
 स्नानकेल्यावरद्यावे १० सर्वोपद्रवासमूळमस्तकींधारणकरावे ११ कुष्ठरोगासबिबव्याबरोबर १२ केराजातानवगेळेअसतीलत्ता
 सपानेवाटनलेपकरावा १३ पलितरोगासमाक्याचारसवकाकजंधेचेफुलाचेचूर्णवकमळाचारसयांततेलघालूनतेलराहेपर्यंत
 कटवूनतेतेलत्तावावे १४ मूळसोन्याचेतारेंतगुंडाळूनहातांतबांधावे १५ ॥ २२३३ ॥ ॥ अथउल्लूक
 कल्पः ॥ ॥ कृष्णपक्षचतुर्दशीरविवारीअथवाअष्टमीरविवारीसोमवारीहोयतेदिवसेपेटमानिचवीनुतेलपातल्लुगेंकढोने
 तेतेलनुअंजननेत्रनेकरेतोअदृश्यथायगोमुनेधुवेत्यारेदृश्यथाय १ तेनीजिह्वामनुष्यनिद्राकरतेनेसिरानेमुकवार्यासर्ववर्तमानक
 हे २ दृश्यनुअस्थिवाटीनेपगनेलेपकरेतोवादजीते ३ तेनीजंधापोतानीजंधार्याबांधेहोचाळताभागनही ४ तेनाअस्थितयान
 खचूर्णकरीनेपगनेलगाडेतोदातयोजनगमवकरे ५ तेनीजिह्वापिष्टकरीनेखावानेआपैतेवश्यथाय ६ मस्तकनुचूर्णकरीनेहरता
 लनषोणीमाअंजनकरेतोरात्रीयेदिवससरसुदीजे ७ तेनारक्त्याकापडभिजवीभस्मकरवीजेसमजेंदेउगांउतेवश्यथाय ८ तेनु
 ताजुरक्तकानमानारवेतोबधिरपणुजाय ९ जिह्वाभागगोरोचनभाग १० एकत्रकरीनेअपनेपासेरावेरावेअदृश्यथाय १० ॥ २२३४ ॥
 ॥ अथचणककल्पः ॥ ॥ नवाचणालाविनेगधेडानीअमरीमाभीजवीनेतेमाजसीजवीनेखावासेकीनेखावादलीनेखावानंतर
 सुईरेहेवुअमरिरात्रीनुसधलुपीवुएभमास ६ तगकरेयछेअमरीउतारीनेतेनीपूजाजपगणपतिनोएकहजारकरंभूषदोपनैवेद्य
 आरतिगणपतिनीकरीस्तुतिकरीनेतेजगाउपरसुईरेहेवुजेचिंतवियेतेकामनुगणपतिअंतरीक्षेराब्दरूपेउत्तरआपनेप्रमाणेक

रीत असै सामर्थ्य येईल ३ पथ्यगई चेंदूधवभातवतूप ॥ २२३९ ॥ ॥ अथ माका भांगरा कल्पः ॥ ॥ भांगरा पुष्यनक्षत्रावरकादून आणू
 नवाळवून त्याचें चूर्ण करावें आणि पुष्यार्क दिवशीं १० मासे कांज्यांत द्यावें सर्व रोगांस एक महिना द्यावें १ बलवान् होण्यास तीन महिने द्यावें २ बल
 पालित रोगास त्रिफळ्यास माक्याचारसकादून त्याची पुटें देऊन तें चूर्ण अंगास लावावें ३ पथ्य करावें कोहळें कारलें मोह आहे पदाद्विज्य करावें
 ॥ २२४० ॥ ॥ अथ मुंडी कल्पः ॥ ॥ मुंडी ताकं अथवा कांजीत पयमध आणि आज्ययांत अनुक्रमें करून साहामहिने सेवन करावें गरादूर होई
 ल १ वमन पुष्य बलवान् होईल २ चालण्याची शक्ति येईल ३ बुद्धि चांगली होईल ४ ॥ २२४१ ॥ ॥ अथ भांग कल्पः ॥ ॥ बाभळीची सान्द्र ६६१३
 पून कुटून त्यांत पाणी ६६० घालावें नंतर भांग ६६१ फडक्यांत बांधून तो पुरचुंडी त्या पाण्यांत अर्धा बुडो अशी लोंबत बांधावी मगरवालीं अग्नि मध्य
 रावा पात्रावर झांकण ठेवावें तें पाणी कुटून निमें आटलें म्हणजे भांगेची पुरचुंडी काढून पाण्यानें धुवून स्वच्छ करावी आतून पिंपळें पाणी घेत नाही ते सालें
 म्हणजे बाळवून कुटून ठेवावी तें चूर्ण मोशापासून अर्ध तो व्यापर्यंत द्यावें क्षयरोगास त्रिकटु त्रिफळाया ज्वरोबर द्यावें १ पित्तसकापरीच्या पात्रा
 चेर सांत २ शूल व गुल्मी दर्यास मुंडी माका निगुंडी कुमारी मेथी यांज्वरोबर ३ बुद्धि चांगली होण्यास दूर्वारस आपि वेखंड यांज्वरोबर ४ धातुदृष्टीस सां
 बरी चे साली चेर सांत द्यावें ५ श्लेष्म विकारास हरिद्रा पाहाड मूळ त्रिकटु यांत द्यावें ६ सर्प विषास पांढरे गुंजे चेर सांत ७ सर्व कुष्टांस इंद्रजवाचें चूर्ण आ
 णि मधवतूप यांत द्यावें ८ विष दोषास बहाव्या चेर साबरोबर ९ काम वृद्धीस व अभिवृद्धीस लोह अभ्रक वंगक ज्वाल्यी यांज्वरोबर १० पांडुरोग व धमे
 ह्यांस कज्जली १ लोह भस्म १ अभ्रक भस्म १ नाग वंग १ एकेक भाग सर्वांचे द्विगुणित भांग १० भांग एक बरवतून मधांत गोळा कराव्या वेताळि
 सी दिवस पर्यंत प्रातः काळीं एकेक गोळी ताकांत द्यावी सायंकाळीं ऊषां दकांत द्यावी ११ पांडुरोग व कावील यांस मधांत द्यावी १२ गार्हचेंद्रुयांत १ म
 हिना भक्षिली असतां कंदर्प वृद्धि होईल १३ दुसरे महिन्यांत गार्हचेंतुपांत भक्षिली असतां धातु बंद होईल १४ तिसरे महिन्यांत पांढरे तिळांत भक्षि
 ली असतां पाण्यांत दिसेल १५ चवथे महिन्यांत आवळ्याबरोबर भक्षिली असतां वायुरोग दूर होईल १६ यांचे महिन्यांत आवळे बरोबर पांढ
 री असतां फार चालण्याची शक्ति होईल १७ साहावे महिन्यांत कोलिंजनाबरोबर भक्षिली असतां भविष्याचें ज्ञान होईल १८ सातवें महिना

तअक्लकादयावरोवरभक्षिलीअसतांशस्त्रगणारनाहीं११ आठवेमहिन्यांतपाथरीमूलावरोवरभक्षिलीअसतांविषाचेपचनहोईल
२० नववेमहिन्यांतदुधावरोवरभक्षिलीअसतांमनवराहोईल २१ दहावेमहिन्यांतसांवरीवरोवरभक्षिलीअसतांहतांनंपाषाणफोडीलअ
सेबलयेईल २२ अकरावेमहिन्यांतमातकांगुनीचेबीजावरोवरभक्षिलीअसतांन्याचेमुतानेकांचनहोईल २३ बारावेमहिन्यांतह्रस्वतीवरोवर
भक्षिलीअसतांअदश्यहोईल २४ इतिभागकल्पः॥ २२४३॥ ॥ अथसर्वाविजयाकल्पः॥ ॥ कैःसासशिरस्यसोमदेवदेवजगद्गुरु॥ प्र
णम्यपरयाभक्त्यापार्वतीपरिपूजति॥ २२४३॥ सर्वोद्धिप्रयौशंभोयापरासिद्धमुक्तिका॥ तस्यासंसाधनसाधनंब्रूहिचोसत्तित्रिपुरांतक
॥ २२४३॥ ईश्वरउवाच॥ शृणुप्रियप्रयत्नेनयथोत्तन्नामहौषधी॥ तस्यासंसाधनंदेदिदेवानामपिदुर्लभं॥ २२४४॥ रत्नाकरमध्यमानेसुरासुर
समाहितैः॥ मंथानंमंदरंकृत्वानेत्रंकृत्वातुवासुकीं॥ २२४५॥ शृंगवलेपाणिपादौचहरेःकृत्वातुपार्वती॥ अथोत्तन्नानिरत्नानिचामृताद्यवि
लान्यपि॥ २२४७॥ अमृतंमिश्रितंदेवैःदैत्यानांतत्रचापितं॥ तदातेभ्योदर्भमयसुधापात्रंनिवेदितं॥ २२४८॥ तदाग्रन्वतरीहस्तादमृतंगलि
तंभुविासर्पेषुलेह्यमानेषुतद्रक्तंरक्तसंयुतं॥ २२४९॥ मल्लिकंदसुधाधारेतदुत्पन्नामहौषधीः॥ सर्पजिह्वामयैःपत्रैःनीलोत्पलसंयुतैः
॥ २२५०॥ दृष्ट्वातस्याकृतिद्रोहात्प्राहधन्वंतरिस्तदा॥ समोर्ध्वंलोकमध्येतुनाम्नामृतमहौषधीः॥ २२५१॥ सप्तपातालमध्येतुप्रोक्तासा
कालबांधिनी॥ प्राहुस्तांविजयांदेवीत्रैलोक्याविजयप्रदा॥ २२५२॥ कालघ्नीपशुपताघ्नीबांधिनीज्ञानरूपिणी॥ सिद्धमूर्तीशिवःप्राह
हरिर्ज्ञानमयीतथा॥ २२५३॥ आल्हादिनीसर्वदेवाकारणदानवास्तथा॥ मनोमनीषधुःप्राहबोधघ्नीराक्षसास्तथा॥ २२५४॥ प्रबोधिनी
नारदाद्योगिनोयोगसाधिनी॥ चतुर्विधांतुक्रपयोवाणिरूपांतथाप्रिये॥ २२५५॥ त्रिकर्तुत्रिकलपुर्कस्वादेल्यविनाशिनी॥ कर्तास
पत्रनिर्यासैःसेवितापितनाशिनी॥ २२५६॥ मुंडीमर्कटानेर्गुंडीकुमारीसहिताप्रिये॥ सौम्यकाचूर्णसहितंशूलगुन्मोदरापहं॥ २२५७॥
दूर्वावचासमायुक्तबुद्धिमेधाविवर्द्धिनी॥ शास्त्रमलीपत्रनिर्यासमिश्रिताद्यतुवृद्धिदा॥ २२५८॥ निशापाठात्रिकटुवर्मिश्रिताश्चेत्तनाशि
नी॥ श्वेतगुजारजोमिश्रामहाविषविनाशिनी॥ २२५९॥ मध्वाज्यंद्रजोमिश्रात्वहोपादिविनाशिनी॥ गुडस्वंडसमायुक्ताजठनीर्वाविवर्द्धिनी॥

२२६०॥ सप्तसप्तकसंयोगात्ज्ञानदासिद्धिदापण॥ एवमस्यागुणानुवर्तुनशक्तोहं वगनने॥ २२६१॥ नयासंदेयतोचाज्ञानग्रंथेष्टासुवि
वर्तने॥ चतुर्वर्णप्रभेदेन रूपवर्णगुणैर्युता॥ २२६२॥ नानाज्ञानप्रभेदात्पुनानासिद्धिकरीमदा॥ श्वेतपुष्पांतुयाब्राह्मणकासाक्षत्रियामता॥
॥ २२६३॥ वैश्यापीतप्रसूनैश्चशूद्राकृष्णप्रसूनैः॥ मार्गशीर्षादिजातैश्चभ्रातृभ्रात्र्याभिधायिभिः॥ २२६४॥ दुग्धमाज्यमधुःसर्वैश्चतुर्णामनु
पानकं॥ कद्वल्लठवणत्यागीमेवयेतिसिद्धिद्विजिता॥ २२६५॥ एककालं द्विकालं त्रिकालं चैकालकं॥ क्रमाच्चतुर्भुजैः सवयं
जरामरः॥ २२६६॥ आनंददायिनी देवी यमवर्द्धनरहसं॥ उहामकद्वर्णकंदत्तच्छंदोऽर्चयिणी॥ २२६७॥ नमस्यामिनमस्तु नित्यान
मार्गप्रदायिनी॥ त्रैलोक्याविजयादेवामाता॥ देवहस्तयनी॥ २२६८॥ पुंगुसुंगुमहासुंगोऽज्ञानदोदयवर्द्धिनी॥ भैरवी च मन्नामाया हन
बुद्धिप्रबोधिनी॥ २२६९॥ निजमंत्रं प्रवक्ष्ये हं साधकानां च सिद्धिं॥ अथ मंत्रः॥ ॐ ब्राह्मे नमः ॐ क्षत्रियायै नमः ॐ वैश्यायै नमः ॐ
शूद्रायै नमः ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणी अमृतमाकर्षय नमः॥ सिद्धिदायिनी मम हृदयमनयं स्वाहा इत्येतन्नोपनंभक्षयेत्॥
॥ २२७०॥ ब्राह्मीयं वर्षमात्रेण द्वाभ्यां तु रक्षिणी पुनः॥ त्रिभिर्वर्षैस्तु वैश्यापि शूद्रवर्षं चतुष्टयं॥ २२७१॥ सेवका मसुरा हरिजना
श्चादमरो भवेत्॥ कामिनां कामजननी यतीनां गोपदायिनी॥ २२७२॥ विजयाग्रहणं कृत्वा ध्यानं च॥ कुरुते नरः॥ तदध्यानमया युनि
स्पष्टा मंडलतो भवेत्॥ २२७३॥ मंत्रमाराधयेद्यस्तु विजयानं युतानरः॥ तस्य वंदयं भवेत्सर्वदेयता सिद्धिदा भवेत्॥ २२७४॥ विज
यासेवनान्मर्त्यो न पापं जायतेऽप्यं॥ देहांते विजयायुज्यं प्राप्नुयात्तात्रसंशयः॥ २२७५॥ निश्चितं विजयात्कदाच्छायां पार
गो भवेत्॥ एकवर्षं तु विजयां सेवयेत्तु रूपं नमः॥ २२७६॥ एकैकेन तु मंत्रेण वांछितार्थं फलप्रदा॥ वर्षद्वयं तु विजयां ह्रिदेनामे
व प्रेक्षतः॥ २२७७॥ श्रुतं भव्यं वर्तमानं जायते नात्र संशयः॥ वर्षत्रयं त्रिकालं तु विजयां सेवते नरः॥ २२७८॥ ज्ञानं त्रैकालिकं तस्य
जायते नात्र संशयः॥ वैदवर्षं चतुःकालं धर्मार्थकाममोक्षदा॥ २२७९॥ पंचवर्षं पंचकालं दिव्यचक्षुर्भवेन्नरः॥ रवेचरीं सिद्धिमाप्नोति
त्वां बुना विजयां पिबेत्॥ २२८०॥ अजरानरमाप्नोति वज्रदेहो भवेत्कृपं॥ रजोर्वाजसायुक्तं विजयां त्वां बुना पिबेत्॥ २२८१॥ इति वि

जयाकल्पः॥ ॥ एवं हनुमानकल्पः॥ ॥ प्रत्यंगिराकल्पः॥ गणेशकल्पः॥ भैरवकल्पः॥ त्रिरुचाकल्पः॥ हंसकल्पः॥ अजितकल्पः॥ कातरात्रीकल्पः॥ वसिष्ठकल्पः॥ विश्वामित्रकल्पः॥ ब्रह्मकल्पः॥ गायत्रीकल्पः॥ त्र्यंबककल्पः॥ मृत्युंजयकल्पः॥ इत्यादयो ह्यनेकेकल्पाः सन्ति तेषां मंत्रशास्त्रविषयत्वान्मयाग्रे धर्मस्कंधे उपासनास्तवकं तत्संगे प्रतिपादिताः धातुमहाकल्पः रुद्रयामात्राणां महान् ग्रंथः स तु वैद्यशास्त्रे प्रतिपादितः महापथकेदारकल्पः योगमार्गायः इति सर्वमनवद्यं ॥ २२८२ ॥ अथ ग्रंथात्तंकारः॥ श्रीमद्भजननेधिगौतमकुलोत्पन्नोऽतिविद्यावतां मान्यो गुर्जरपण्डितोपपदको दीच्यः सहस्राक्षकः ॥ ज्योतिःशास्त्रविशारदोतिमतिमान् श्रीचं कटारव्यो द्विजः स तज्जोहं हरिकृष्णसंज्ञकं इमं चक्रे विदां प्रीतये ॥ २२८३ ॥ दक्षिणेषु महाराष्ट्रदेशे च नगरं बृहत् ॥ औरंगाबादसंज्ञं वै तत्र चास्ति जनिर्मम ॥ २२८४ ॥ प्रार्थये सर्वविदुषां क्षमध्वं मेऽपराधकं ॥ यद्यत्र कुकृतं वा स्यादधिकं यत्र कुत्रचिन् ॥ २२८५ ॥ रागमुत्सृज्य तत्सर्वं निर्मलं कुरुतादरात् ॥ अत्रावशिष्टो यो भागः स तु दोषे भविष्यति ॥ २२८६ ॥ इति श्रीज्योतिर्विकुलवातंस औदिच्यसहस्रज्ञानीय वेकटरामात्मज हरिकृष्णविनिर्मिते बृहज्ज्योतिषाणवेषष्ठे मिश्रस्कंधे अनेकविधौषधीकल्पनिरूपणं नामैकोनचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ३९ ॥ अथाग्रे नमस्कृत्याध्यायो भविष्यति ॥

॥ इत्यनेकविधौषधीकल्पाध्यायः ॥

कल्पः
३९

॥ अथ कल्याणाय विषयानुक्रमिकाप्रारम्भने ॥

प. श्रु. विषयः	प. श्रु. विषयः	प. श्रु. विषयः
१ १ मंगलाचरणं	२ ३४ तथैवफलदायकाभयादिकल्पः	३ ७१ विंदारीकंदकल्पः
३ २ कल्पशब्दार्थः	३८ आमलकीकल्पः	७२ चिन्नककल्पः
४ ४ कल्पकरणेवयोवस्थानि	४३ दशमूलनाद्यवलेहकल्पः	७७ महातककल्पःपंचविधः
८ ८ कल्पसेवनेअयोग्याःसदापुरुषाः	४३ मधुकादिऔषधीकल्पः	८५ नुदकावृक्षफलकल्पः
९ ९ पुनःकल्पसेवनेवयोवस्था	४९ मंडुकपर्ण्यादिऔषधीकल्पः	९० ७ पिप्पलीकल्पः
१० १० कल्पसेवनेविकल्पोनकार्गः	५७ वाग्मीश्रुतिधारीप्रतिपादकोक	१०९ वर्द्धमानपिप्पलीकल्पः
११ ११ कल्पसेवनेनयेयंगुणाःभवंति	ल्यः	११५ शुंडाविडंगाद्यौषधीकल्पः
दूर्णनं	५९ पंचारविंदकल्पः	११८ सोमराजीकल्पः
१२ १२ द्विविधकल्पसेवनंकुटीप्रावेशः	६० पञ्जालकंददिकल्पः	११९ लशुनकल्पः
कंवातार्तापकं	६९ आक्षीपचाद्यौषधीकल्पः	१२९ कल्पसेवनांतेपिनकोपेमृदुनिरे
१६ १६ कुटिलक्षणं	३ ६९ नागबलाकल्पः	चनंदेयमित्याह
१८ १८ कल्पकर्तुर्नियमाः	६७ गौक्षकल्पः	१३२ शिलाजितकल्पः
२ २९ श्रमतद्राकुमहरकल्पः	६९ दाराहीकंदकल्पः	३ १५८ इतिकुटिप्रावेशकल्पः

(२)

प. श्रु. विषयाः	प. श्रु. विषयाः	प. श्रु. विषयाः
५ १५९ अथवातातपसहाकल्याः १६० शीतोदकपयक्षौद्रघृतपानकल्पः १६१ हरीतकीघृतकल्पः १६२ धात्रीरसक्षौद्रघृतशर्कराकल्पः १६३ धात्र्यादिकल्पः १६४ लोहरजकल्पः १६५ विडंगभस्त्रातकादिकल्पः १६६ खदिरादिकल्पः १६७ बीजकादिकल्पः १६८ पुनर्नवाकल्पः १७१ शतावरीकल्पः १७२ अश्वगंधाकल्पः १७४ श्वदंष्ट्रामलकामृताकल्पः १७५ आमलकीकल्पः	५ १७६ शिलाजितक्षौद्रविडंगघृतक- ल्पः १७७ भृंगराजरसकल्पः १७८ वचाकल्पः १७९ मंडुकपर्णीकल्पः १८० लोंगलीत्रिफलादिकल्पः १८४ नारसिंहकल्पः ६ १८९ शृंगप्रवालकल्पः १९२ इतिकलियुगानुरूपाणिकल्या- नि १९३ कल्पसाधनमध्येभंगेसतिव्या- धयः १९४ निर्विघ्नतयाकल्यानिसाध्यानिभ- वतितन्निर्णयः	६ १९६ इतिवाग्भटोक्तकल्याः १९७ अथसुश्रुतोक्तकल्पारंभः १९८ अष्टादशौषधीसमूहकल्पः त- थाचअष्टादशौषधीपरीक्षानि- र्णयः ७ २३६ विडंगतंडुलकल्पः २४१ बलामूलकल्पः २४२ वाराहीमूलकल्पः ८ २४३ श्वेतावल्लुजफलकल्पः २४४ मंडुकपर्णीकल्पः २४५ ब्राम्हीकल्पः २४६ अथवचाकल्पः ९ २४७ लक्ष्मीआयुष्यप्राप्तिकल्पः २६६ सोमकंदकल्पः

(३)

प. श्लो.	विषयाः	प. श्लो.	विषयाः	प. श्लो.	विषयाः
१० २९२	योगरत्नामस्तोत्रकृत्यारंभः	१२ ३४६	भस्मानकृत्यः	१३ ४२३	सातिष्मतिपत्ररसकृत्यः
११ ३९५	विषनिवारणौषधानि	३५०	विशालाईद्रवारुणीकृत्यः	४२४	मुशलीशानावरीरसकृत्यः
३००	रुद्धीकृत्यः	३५५	देवदारिकृत्यः	४२५	निंबपंचांगकृत्यः
३०५	विरेकवमननिर्णयः औषधानि च	३७०	कृष्णाम्रकमहानीलिकृत्यः	४२६	भृंगरसरुद्धनिकाकृत्यः
३१८	भूकद्वकृत्यः	३८२	काकजंघाकृत्यः	४२७	हरीतकीकृत्यः
३१३	मंडूकपर्णीकृत्यः	३८८	अंकुरतैलकृत्यः	४२८	बाराहीकृत्यः
३१६	चित्रककृत्यः	३९३	वाकुचीकृत्यः	४२९	ताम्रगंधकादीकृत्यः
३१९	त्रिफलाकृत्यः	३९७	कुमारीकृत्यः	४३०	अश्वगंधाकृत्यः
३२३	वाकुरीबीजकृत्यः	४०५	अनेकौषधीकृत्याः	४३१	पुनर्नवाअशोकचूर्णकृत्यौ
३२९	पुनर्नवाकृत्यः	४१६	अग्निधुगणोक्तकृत्यारंभः	४३२	निंबतैलकृत्यः
३३०	भृंगराजकृत्यः	४१७	त्रिफलाकृत्यः	४३३	अभयाकृत्यः
३३२	त्रिफलाकृत्यः	४१८	विल्वतैलकृत्यः	४३४	कटुतुंबीतैलनस्यकृत्यः
१२ ३४०	वन्धाकृत्यः	"	भस्मानकतैलादिकृत्यः	"	त्रिफलाशंटीपिप्पलीकृत्यः
३४१	शुंठीकृत्यः	४२१	शुंठीउच्चटानिशुंठीपलाशतैलकृत्यः	४३५	मृतसंजीवनीकृत्यः

प. श्लो.	विषयाः	प. श्लो.	विषयाः	प. श्लो.	विषयाः
१४ ४४१	गंधकतैलकल्पः	१७ ५४७	आम्लाशोनीकल्पः	२५ ८८५	चंद्रोदककल्पः
४५८	ज्योतिष्मनिमासकांगुलीकल्पः	५४९	शास्मलीकल्पः	२६ ९०९	बदरीकार्तोदककल्पः
	प्रथमः	५५९	अभयाकल्पः	९२१	कृष्णोदककल्पः
॥	ज्योतिष्मतिकल्पः द्वितीयः	५६४	शिवांबुकल्पः	९३०	उष्णोदककल्पः
१५ ४५९	कौमारामरिकाकल्पः	२९ ७१२	तान्रवनेमंडुकाकृतिपाषाणकल्पः	२७ ९५०	बदरीक्षेत्रकल्पः
४७३	गोमूत्रकल्पः	७२५	अथोच्चटाकल्पः	२८ १०२०	हस्तिकर्णकल्पः
४७४	चित्रकल्पः	२२ ७५१	मुंडाकृतिपाषाणकल्पः	१०२१	भस्मृतककल्पः
१६ ४७९	मंडुकपर्णीकल्पः	७५६	कृष्णोदककल्पः	१०२२	गंधककल्पः
४८२	पुनर्नवाकल्पः	७६३	खरसाडकल्पः	१०२३	अश्वगंधाकल्पः
४८७	निर्गुंडीकल्पः	७७४	कुष्ठोदककल्पः	१०२५	पुनर्नवाकल्पः
५११	हस्तिकर्णकल्पः	२३ ७८६	घृतोदककल्पः	१०२६	पानीयकल्पः
१७ ५२७	श्वेतार्ककल्पः	८०७	कृष्णोदककल्पः	२९ १०२९	वज्रोत्तीकामिनीकल्पः
५४१	भृंगराजकल्पः	८१३	शैलोदककल्पः	१०५३	श्वेतार्ककल्पः
५४५	काष्ठलाकल्पः	२४ ८६२	संजीवनीउदककल्पः	३० १०७६	श्वेतगिरिकर्णिकाकल्पः

प. श्लो.	विषयाः	प. श्लो.	विषयाः	प. श्लो.	विषयाः
३० १०९१	मयूरशिखाकल्पः	३५ ११७१	हरतालकल्पः	४१ १५०१	गर्भकोथलीकल्पः
११०३	कृष्णधनुरकल्पः	३६ ११८५	वज्रमारणकल्पः	१५९२	वंगसेनोक्तगंधककल्पभेदाः
१११५	देवदारुलीकल्पः	११८११	ज्योतिष्मतीकल्पः ३	४२ १६१७	अभ्रककल्पभेदाः
३१ ११३३	सहदेवीकल्पः	३७ ११८८	ज्योतिष्मतिकल्पः ४	४४ १६७५	शिवगुटीकल्पः
११५५	ब्रह्मदंडीकल्पः	३८ ११७१	ज्योतिष्मतिकल्पः ५	१६९२	गुग्गुलुकल्पः
११६८	अश्वगंधाकल्पः	३९ ११९१	ज्योतिष्मतीकल्पः ६	१६९४	भाग्यहीनाः रत्नाणि नृणां नृणां
३२ ११८३	लक्ष्मणाकल्पः	११९३२	ज्योतिष्मतीकल्पः ७		नपरयन्ति
११९५	सुशालीकल्पः	४० ११७०	ज्योतिष्मतीकल्पः ८	१६९५	श्रीशैलमल्लकार्जुनकल्पः
१२३०	ताम्रवनकल्पः	४१ ११७४	चित्रककल्पः	१६९६	अष्टविधकल्पनामानि संज्ञास्त
३३ १२३८	करहाटकैमयूरगिरिविवरकल्पः	११७७	भृंगराजकल्पः	१७०६	श्रीशैलवर्णनं
१२७५	गंधककल्पः	११८९	कुष्ठकल्पः	१७१३	पारसपाषाणानां तानिषां ताव
३४ १२३२	रक्तवर्जकल्पः	११८९	निर्गुणिकल्पः	४५ १७३६	आयुष्यवृद्धिप्रियाः रत्नानि नामानि
१२४१	कुष्मांडीकल्पः	११९१	अमृताकल्पः		त्याः
१२५५	ईश्वरीकल्पः	११	माजरीकल्पः	४८ १८४४	अष्टैकनामानि

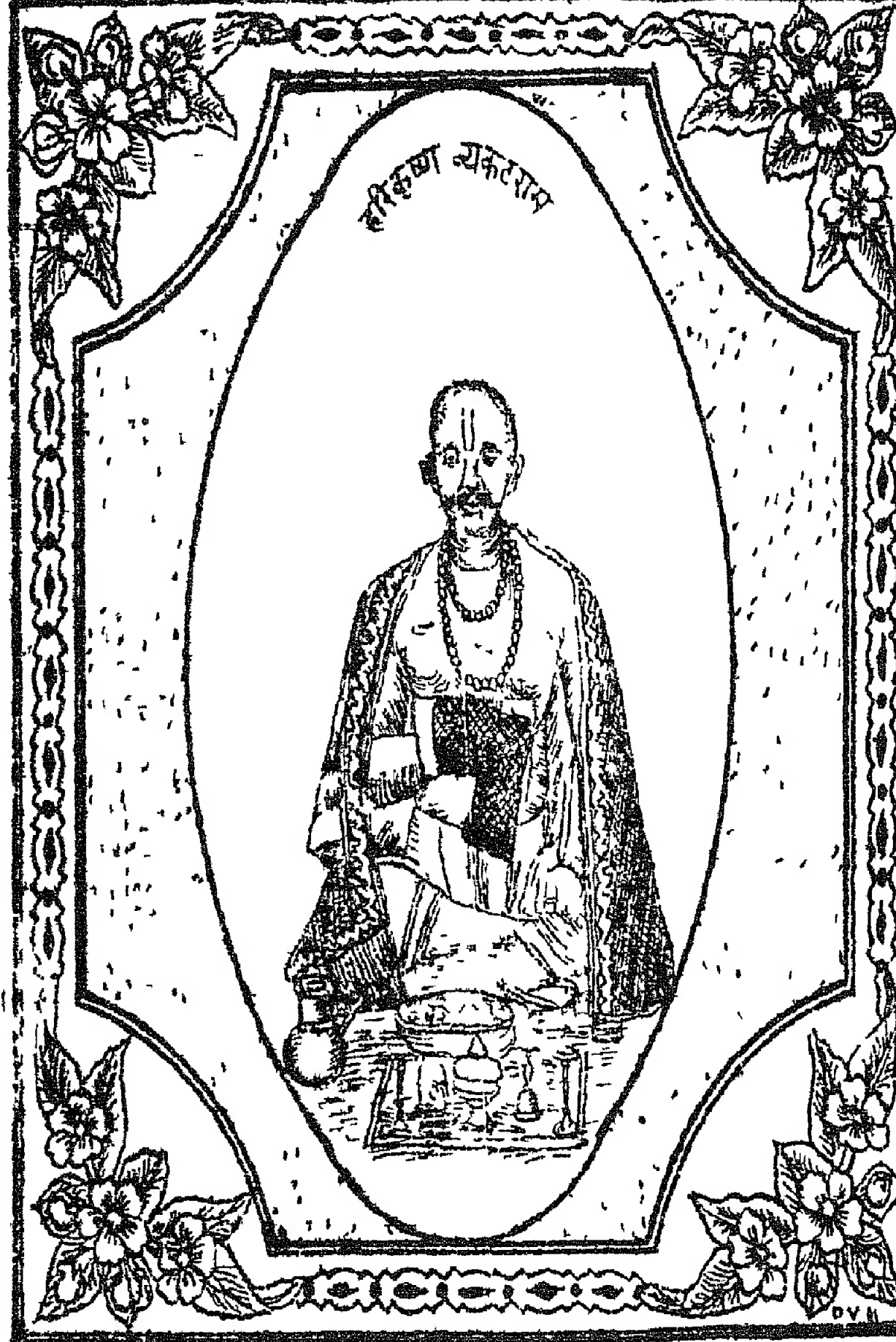
(६)

प. श्रु.	विषयाः	प. श्रु.	विषयाः	प. श्रु.	विषयाः
४८१८४४	शिलोदकस्थानानि	५२१९८४	पाषाणदुग्धफल्लदिकल्पः	५५२११५	विशोदककल्पः
१८४६	क्षीरोदकस्थान	५३२००५	अथकविताभेदेनश्रीशैलादि	२१२७	शिलोदककल्पः
"	रक्तोदकस्थान		कल्पानुनरव्याह	५६२१४३	उष्णोदककल्पः
१८४९	विषोदकस्थानानि	"	शिवपार्वतीसंवादः	२१५६	क्षारोदकलोणारहेकरामस्थ
१८५४	शिलोदकस्थानानि	२०१९	शैलपर्वतवर्णनं	कल्पः	
१८५८	शिलोदकपरिक्षाकार्येच	२०२५	पारसपाषाणस्थानानितलक्षणा	२१६०	श्रीशैलस्थवृक्षकल्पः
१८७१	विषोदकस्थानानिपरीक्षाकार्ये		निकार्येच	२१७०	कुचलाकल्पः
	च	५४२०५३	श्रीशैलप्रशंसा	२१७५	वटवृक्षकल्पः
१८८६	अमृतोदकस्थानानिपरीक्षाका	२०५४	श्रीशैलविवरकल्पः	२१७९	रुदंतीकल्पः
	र्येच	२०७३	कुष्मांडीकल्पः	५७२१९८	निर्गुंडीकल्पः
४९१९०९	अधोमुखीयोगकल्पः	२०८०	सौमवल्लीकल्पः	२२१७	इंद्रवारुणीकल्पः
५०१९२५	पार्वतीकल्पः	२०८७	लाक्षाकल्पः	५८२२२४	बिबवाकल्पः
५११९५३	आलिंगनकल्पः	२०८९	मैसीशिलाकल्पः	२२२५	द्विविधपालशकल्पः
१९६५	माहेश्वरद्वारसहस्रधारकल्पः	५५२०९७	पर्यंतीस्थलस्थपाषाणकल्पाः	२२२७	निर्गुंडीकल्पः

कल्पाध्याये
अनुक्रमः

प. श्लो.	विषयाः
५८ २२२८	त्रिफलाकृत्यः
२२२९	टाकलाकृत्यः
२२३०	चित्रककृत्यः
२२३१	कोरफडकुमारीकृत्यः
२२३२	भुईकदंबकृत्यः
५९ २२३३	काकजघाकृत्यः
२२३४	उलूकपक्षीमांसास्थिकृत्यः
२२३५	चणककृत्यः
२२३६	लिंबपंचांगकृत्यः
२२३७	कनकपंचांगकृत्यः

प. श्लो.	विषयाः
५९ २२३८	तिलकृत्यः
२२३९	हरिद्राकृत्यः
६० २२४०	माकाभांगराकृत्यः
२२४१	मुंडीकृत्यः
२२४२	भांगकृत्यः
२२४३	विजयाकृत्यः
६१ २२८२	मंत्रशास्त्रीयानेककृत्यनामानि
२२८३	ग्रंथात्तंकारः
२२८४	इतिग्रंथः समाप्तः
॥ इतिकल्पाध्यायविषयानुक्रमणिकास ॥	

यह पुस्तक विजय शहर श्रीरंगनाथमठ श्रीगणेशमठ "प्रियाप्रकाश छापखानेमें
इति बृ० मिश्रस्कंधे अनेकविध कल्पनिरूपणाध्यायः समाप्तः

पंडित हरिप्रसाद व्यासदेवके पास मिलेगा. यह ग्रंथ सन १८६० के अक्टूबर सुजय रजिस्टर
करके मालकने सब हक्क रखा है. (किंमत २ दोरुपये.) 16179